

Strasbourg, 14 March 2013

ACFC/SR/III(2013)001
/Serbian version/

**THIRD REPORT SUBMITTED BY SERBIA
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2 OF
THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

Received on 14 March 2013

Република Србија

**ОКВИРНА КОНВЕНЦИЈА ЗА
ЗАШТИТУ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА**

**Трећи периодични извештај
достављен Генералном секретару Савета Европе
у складу са чланом 25. Оквирне конвенције**

Београд, децембар 2012.

САДРЖАЈ

Увод	5
1. Информације у вези са имплементацијом Оквирне конвенције за заштиту националних мањина	5
1.1. Правни акти којима се спроводи Оквирна конвенција	7
2. Опште информације	11
2.1. Демографски подаци	11
2.2. Основни економски подаци	12
3. Управна структура	13
3.1. Послови и организација државне управе	13
3.1.1. Организација и послови за вршење надлежности у области људских и мањинских права	14
3.2. Послови и организација управе Аутономне Покрајине Војводине	15
3.3. Послови и организација управе јединица локалне самоуправе	16
4. Организација судова	16
4.1. Седишта и подручја судова	17
Део први	
I. Практични договори постигнути на националном нивоу за праћење резултата другог циклуса мониторинга	21
Део други	
II. Мере за унапређење примене Оквирне конвенције	26
A. Мере за имплементацију препорука из Резолуције Комитета министара	26
Б. Примена појединачних чланова Оквирне конвенције	33
Члан 3	33
1.1. Персонални обим примене	33
1.1.1. Одређење појма националне мањине	33
1.2. Поштовање посебних идентитета припадника националних мањина	35
1.2.1. Спорови о националној самобитности	35
1.3. Заштита података о националности	36
1.3.1. Правни и институционални оквир заштите података о личности	36
1.3.1.1. Примери изабраних предмета надзора Повереника	37
1.3.2. Заштита података пописа становништва	39
1.4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	40
Члан 4	47
2.1. Законски оквир за забрану дискриминације	47
2.1.1. Општи оквир забране дискриминације	47
2.1.2. Забрана организација и активности које подстичу на дискриминацију	51
2.2. Праћење дискриминације и доступна правна средства	52
2.3. Положај Рома	58
2.3.1. Лична документа	59
2.3.2. Становање	63
2.3.3. Здравље	65
2.4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	68
Члан 5	74
3.1. Правне основе за стварање услова за очување и развијање културе националних мањина	74
3.2. Подршка мањинским културама	76
3.2.1. Финансијска подршка из републичког буџета	76
3.2.1.1. Суфинансирање пројеката из области културе	

	и уметности	76
	3.2.1.2. Заштита културног наслеђа	84
	3.2.2. Финансијска подршка из буџета АП Војводине	86
	3.2.2.1. Финансирање установа културе	87
	3.2.2.2. Суфинансирање пројеката из области културе и уметности	89
	3.2.3. Финансијска подршка јединица локалних самоуправа	99
	3.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	99
Члан 6	102
	4.1. Међуетнички односи и улога тела за примену закона	102
	4.1.1. Међуетнички инциденти	103
	4.2. Улога медија у подстицању толеранције и међукултурног дијалога	105
	4.3. Расељена лица	107
	4.4. Трговина људима	109
	4.5. Манифестације насиља против верских заједница	114
	4.6. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	118
Члан 7	131
	5.1. Слобода окупљања	131
	5.2. Слобода удруживања	131
	5.2.1. Финансијска подршка удружењима и организацијама националних мањина	134
	5.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	136
Члан 8	137
	6.1. Слобода вероисповести	137
	6.1.1. Верско образовање припадника националних мањина у основним и средњим школама	139
	6.2. Помоћ државе црквама и верским заједницама	140
	6.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	148
Члан 9	152
	7.1. Законодавни оквир у вези са медијима националних мањина	152
	7.1.1. Законодавне измене након другог циклуса мониторинга	152
	7.1.2. Утицај процеса приватизације на медије националних мањина	155
	7.2. Стварање и коришћење средстава информисања	155
	7.2.1. Јавни сервис	156
	7.2.2. Доступност средстава јавног информисања	158
	7.3. Мере за олакшан приступ медијима	165
	7.3.1. Финансијска подршка мањинским медијима	165
	7.3.2. Мере за олакшање приступа медијима у циљу повећања толеранције и културног плурализма	194
	7.4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	197
Члан 10	202
	8.1. Употреба мањинског језика у односима са органима локалне самоуправе	202
	8.1.1. Територија и мањински језици у службеној употреби	204
	8.1.2. Пракса употребе мањинских језика у односу са органима локалне управе	206
	8.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	212
Члан 11	215
	9.1. Лична имена на језицима националних мањина	215
	9.2. Топографски знаци	217
	9.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	223
Члан 12	226

10.1. Обука наставника и учбеници	226
10.1.1. Професионално усавршавање наставника	226
10.1.2. Доступност учбеника и наставних средстава	229
10.2. Положај Рома	262
10.3. Признавање диплома	268
10.4. Једнаке прилике у приступу високом образовању	269
10.5. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	270
Члан 14	277
11.1. Настава на мањинским језицима и настава мањинских језика	277
11.1.1. Предшколско образовање	279
11.1.2. Основно образовање	284
11.1.3. Средње образовање	291
11.1.4. Високо образовање	295
11.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	303
Члан 15	307
12.1. Заступљеност у представничким телима	307
12.2. Учешће припадника националних мањина у државној управи и у судству	309
12.3. Национални савети националних мањина	311
12.3.1. Финансирање националних савета	315
12.4. Децентрализација	319
12.4.1. Покрајински ниво.....	319
12.4.2. Локални ниво	321
12.5. Учешће у привредном животу	324
12.5.1. Регионални развој	324
12.5.2. Запошљавање	325
12.6. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	328
Члан 18	335
13.1. Билатерални споразуми	335
13.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета	336
Део трећи	
III. Прилози националних савета националних мањина	339
1. Прилог Националног савета буњевачке националне мањине	339
2. Прилог Савеза јеврејских општина Србије	346
3. Прилог Националног савета мађарске националне мањине	350
4. Прилог Националног савета македонске националне мањине	351
5. Прилог Националног савета румунске националне мањине	353
6. Прилог Националног савета хрватске националне мањине	368
7. Прилог Националног савета чешке националне мањине	382
Додатак	

УВОД

1. Информације у вези са имплементацијом Оквирне конвенције за заштиту националних мањина

Оквирна конвенција за заштиту националних мањина (у даљем тексту: Оквирна конвенција) ратификована је у Савезној скупштини СР Југославије 1998. године. На позив Комитета министара Савета Европе, СР Југославија је приступила Оквирној конвенцији 11.5.2001. године и она је за њу, у складу са одредбом члана 29. став 2. тог документа, ступила на снагу 1.9.2001. године. Први периодични извештај о спровођењу Оквирне конвенције у СР Југославији (у даљем тексту: Први извештај о спровођењу Оквирне конвенције) достављен је 2002. године. Резолуцију о спровођењу Оквирне конвенције у Србији и Црној Гори, Комитет министара Савета Европе је усвојио 2004. године. Други периодични извештај о спровођењу Оквирне конвенције у Србији (у даљем тексту: Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције), достављен је 2008. године. Резолуцију о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Комитет министара Савета Европе усвојио је 2011. године.

У складу са чланом 25. Оквирне конвенције, Република Србија подноси свој Трећи периодични извештај о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, (у даљем тексту: Трећи извештај о спровођењу Оквирне конвенције), за период од 2007. до 2011. године, урађен на основу концепта државних извештаја који треба да се поднесу у трећем циклусу мониторинга (АСFC-III(2008)001), усвојеног од Комитета министара Савета Европе у 2008. години.

Трећи извештај о спровођењу Оквирне конвенције урађен је у Канцеларији за људска и мањинска права коју је основала Влада 2. августа 2012. године, која је наставила послове Управе за људска и мањинска права, органа управе у саставу тадашњег Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу (у даљем тексту: Управа за људска и мањинска права). У његовој изради учествовали су следећи државни и покрајински органи¹: Министарство просвете и науке, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Министарство економије и регионалног развоја, Министарство правде, Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Министарство вера и дијаспоре, Министарство културе, информисања и информационог друштва, Министарство здравља, Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Покрајински секретаријат за образовање,

¹ У Трећем извештају о спровођењу Оквирне конвенције користе се називи државних органа који су своје прилоге за његову израду достављали под наведеним називима, сагласно тада важећем Закону о министарствима (март 2011). Доношењем новог Закона о министарствима (јул 2012. године), појединим министарствима измењене су надлежности и следствено томе називи.

управу и националне заједнице, Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање, Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђу, Генерални секретаријат Народне скупштине Републике Србије и Служба Скупштине АП Војводине. Свој допринос изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције дали су и: Заштитник грађана, Покрајински омбудсман, Поверник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Повереник за заштиту равноправности, Републички завод за статистику, Комесаријат за избеглице, Републички геодетски завод, Републичка радиодифузна агенција, Радио-телевизија Србије, Радио-телевизија Војводине и Народна банка Србије.

Позив за учешће у изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције упућен је следећим јединицама локалне самоуправе: Ада, Алибунар, Апатин, Бабушница, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Бела Црква, Босилеград, Бујановац, Врбас, Вршац, Димитровград, Жабал, Житиште, Град Зрењанин, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Медвеђа, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Град Нови Пазар, Град Нови Сад, Озаци, Пландиште, Прешево, Прибој, Пријеполје, Сечањ, Сента, Сјеница, Град Сомбор, Србобран, Град Суботица, Сурдулица, Темерин, Тител, Тутин, Чока и Шид. Том позиву одазвали су се: Ада, Алибунар, Апатин, Бујановац, Димитровград, Жабал, Зрењанин, Кањижа, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Пазар, Нови Сад, Озаци, Пландиште, Прешево, Сомбор, Суботица, Тител, Чока и Шид.

За учешће у изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције позвани су сви национални савети националних мањина и Савез јеврејских општина, као и следећа удружења грађана која окупљају припаднике националних мањина или се баве заштитом права националних мањина: Одбор за људска права, Прешево; THE FUTURE, Бујановац; COMMUNITI RESURS CENTAR, Бујановац; Културни центар ДамаД, Нови Пазар; Санџачки одбор за заштиту људских права и слобода, Нови Пазар; УРБАН ИН, Нови Пазар; Културно-информативни центар бугарске националне мањине, Димитровград; Матица Бугара у Србији, Босилеград; Буњевачка матица, Суботица; УГ Буњевачко коло, Сомбор; Форум Влаха, Бор; Гергина, Неготин; Покрет влашког уједињења, Петровац на Млави; Фондација „Ласло Секереш“, Суботица; Друштво за мађарску културу, Нови Сад; Друштво за мађарски језик, Нови Сад; Научно друштво за хунгаролошка истраживања, Суботица; Војвођански центар за методику, Суботица; „Илинден“, Јабука; Македонијум, Београд; Вардар, Ниш; Немачки народни савез, Суботица; Удржење Немаца „Донау“, Нови Сад; Ромски информативни центар Крагујевац; Друштво за просвету и културу Рома, Бор; Едукативни центар Рома из Суботице, Суботица; Омладински форум за едукацију Рома, Бујановац; Културно-просветно друштво Рома „Романо суно“, Дeroње; Румунски центар за институције демократије и права човека, Нови Сад; Друштво за румунски језик из Војводине, Нови Сад; Румунско

друштво (фондација) за етнографију и фолклор из Војводине, Торак; Књижевно-уметничко друштво „Тибискус“, Уздин; Матица русинска, Руски Крстур; Друштво за русински језик, књижевност и културу, Нови Сад; Асоцијација словачких педагога, Бачки Петровац; Асоцијација словачких новинара, Кулпин; Асоцијација словачких локалних медија, Бачки Петровац, Матица словачка у Србији, Бачки Петровац; Друштво Словенаца у Београду „Сава“, Београд; Друштво Словенца „Кредарица“, Нови Сад; Друштво Просвита, Нови Сад; Хрватско академско друштво, Суботица; ХДПУ Бела Габрић, Суботица; Матица Хрватска Суботица, Бурђин; Чешка беседа, Бела Црква; Матица Чешка, Бела Црква.

Позиву за учешће у изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције одазвали су се национални савети буњевачке, мађарске, македонске, румунске, хрватске и чешке националне мањине, као и Савез јеврејских општина Србије. Њихови извештаји у оригиналном облику садржани су у Прилогу овог извештаја. Национални савети грчке, немачке, словачке, словеначке и украјинске националне мањине доставили су само информације о својим националним симболима и празницима.

Своје ставове о положају националних мањина доставила су следећа удружења: УГ „Буњевачко коло“, Сомбор; Удружење „Гергина“, Неготин; Немачко удружење „Донау“, Нови Сад; Друштво за русински језик, књижевност и културу, Нови Сад; Друштво Словенаца „Кредарица“, Нови Сад и Друштво Словенаца у Београду – „Сава“. Њихова основна запажања о појединим питањима положаја националних мањина презентована су у оквиру имплементације одговарајућих одредаба садржаних у Трећем извештају о спровођењу Оквирне конвенције.

Подаци о износима финансијске подршке јавне власти на свим нивоима који су коришћени у табелама овог извештаја изражени су у динарима, осим ако другачије није назначено.

Сви појмови који су коришћени у овом извештају у мушком роду обухватају исте појмове у женском роду.

1.1. Правни акти којима се спроводи Оквирна конвенција

Национални правни прописи којима се спроводи Оквирна конвенција и који се наводе у Трећем извештају о спровођењу Оквирне конвенције су:

- Устав Републике Србије („Службени гласник РС“, број 98/06)

Међународни споразуми

- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Македоније о заштити српске и црногорске националне мањине у Републици Македонији и

македонске националне мањине у Србији и Црној Гори („Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, број 6/05)

- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Мађарске о заштити права мађарске националне мањине која живи у Србији и Црној Гори и српске националне мањине која живи у Републици Мађарској („Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, број 14/04)
- Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина („Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, број 14/04)
- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Хрватске о заштити права српске и црногорске мањине у републици Хрватској и хрватске мањине у Србији и Црној Гори („Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, број 3/05)

Законски прописи

- Закон о заштити права и слобода националних мањина („Службени лист СРЈ“, бр. 11/02 и „Службени гласник РС“, број 72/09 – др. закон)
- Закон о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС“, број 72/09)
- Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/09)
- Закон о заштити података о личности („Сл. гласник РС“, бр. 97/08 и 104/09 - др. закон)
- Закон о попису становништва, домаћинства и станова 2011. године („Службени гласник РС“, бр. 104/09 и 24/11)
- Закон о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09)
- Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 90/07)
- Закон о пребивалишту и боравишту грађана („Службени гласник РС“, број 87/11)
- Закон о личној карти („Службени гласник РС“, бр.62/06 и 36/11)
- Закон о полицији („Службени гласник РС“, бр.101/05, 63/09 -одлука УС и 92/11)
- Закон о утврђивању надлежности Аутономе Покрајине Војводине („Службени гласник РС“, број 99/09 и 67/12 - Одлука УС)
- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 129/07)
- Закон о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон и 101/05 - др. закон и 30/10)
- Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97, 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10)

- Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09 и 111/09)
- Законик о кривичном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 70/01 и 68/02 и „Службени гласник РС“, бр. 58/04, 85/05, 85/05 - др. закон, 115/05, 46/06 49/07, 122/08, 20/09 - др. закон, 72/09 и 76/10)
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11 и 101/11)
- Закон о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 72/11)
- Закон о ванпарничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 25/82, 48/88, 46/95- др. закон, 18/05 др. закон и 85/12)
- Закон о управним споровима („Службени гласник РС“, број 111/09)
- Закон о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11- др. закон, 78/11- др. Закон и 101/11)
- Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС“, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 78/11 – др. Закон, 101/11 и 38/12- одлука УС)
- Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава („Службени гласник РС“, број 116/08)
- Закон о политичким странкама („Службени гласник РС“, број 36/09)
- Закон о удружењима („Службени гласник РС“, број 51/09 и 99/11 др. закони)
- Закон о избору народних посланика („Службени гласник РС“, бр. 35/00, 69/02, 57/03 – одлука УС, 72/03 - др. закон, 75/03 - испр. др. закона, 18/04, 85/05 - др. закон, 101/05 - др. закон, 109/06, 37/08, 104/09 - др. закон, 28/11 и 36/11)
- Закон о Влади („Службени гласник РС“, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - одлука УС, 74/12 - исправка одлуке УС и 72/12)
- Закон о министарствима („Службени гласник РС“, број 16/11) – престао да важи
- Закон о министарствима („Службени гласник РС“, број 72/12)
- Закон о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/05, 101/07 и 95/10)
- Закон о заштитнику грађана („Службени гласник РС“, бр. 79/05 и 54/07)
- Закон о матичним књигама („Службени гласник РС“, број 20/09)
- Закон о култури („Службени гласник РС“, бр. 72/09)
- Законом о културним добрима („Службени гласник РС“, број, 71/94, 52/11 др. закони и 99/2011- др. Закон)
- Закон о јавном информисању („Службени гласник РС“, бр. 43/03, 61/05 71/09, 89/10 - Одлука УС и 41/11 - Одлука УС)
- Закон о радиодифузији („Службени гласник РС“, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 62/06, 85/06, 86/06 и 41/09)
- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09 и 52/11)

- Закон о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС“, број 18/10)
- Закон о основној школи („Службени гласник РС“, бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 66/94 - др. закон, 22/02, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. Закон, 101/05 - др. Закон и 72/09 – др. Закон);
- Закон о средњој школи („Службени гласник РС“ бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 -др. Закон, 48/94 - др.закон, 24/96, 23/02, 25/03 - исправка, 62/03 - др. закон, 64/03 -др. закон исправка, 101/05 - др. закон и 72/09 - др.закон)
- Закон о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08 и 44/10)
- Закон о уџбеницима и другим наставним средствима („Службени гласник РС“, број 72/09)

Подзаконски прописи Републике Србије

- Уредба о Савету Републике Србије за националне мањине („Службени гласник РС“, бр. 50/09)
- Уредба о поступку расподеле средстава из буџета Републике Србије за финансирање рада националних савета националних мањина („Службени гласник РС“, број 95/10)
- Уредба о управним окрузима („Службени гласник РС“, број 15/06)
- Закључак о мерама за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе („Службени гласник РС“, број 40/06)
- Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига („Службени гласник РС“, бр. 109/09, 4/10 –исправка, 10/10 и 25/11)

Политичко-стратешки документи

- Стратегија за унапређење положаја Рома у Републици Србији („Службени гласник РС“, бр. 27/09)
- Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији („Службени гласник РС“, бр. 57/09)
- Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године („Службени гласник РС“, број 75/11)
- Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији („Службени гласник РС“, број 1/07)

Покрајински прописи

- Статут Аутономне Покрајине Војводине („Службени лист АПВ“, број 17/09)
- Покрајинска скупштинска одлука о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине („Службени лист АПВ“, бр.8/03, 9/03 –

исправка, бр. 18/09 – промена назива акта и „Службени гласник РС”, бр. 69/10 – одлука УС)

- Покрајинска скупштинска одлука о покрајинској управи („Службени лист АПВ“, бр. 4/10, 4/11 и 20/12)
- Одлука о оснивању Завода за културу војвођанских Мађара („Службени лист АПВ“, број 7/08)
- Одлука о оснивању Завода за културу војвођанских Словака („Службени лист АПВ“, број 7/08 и 6/09)
- Одлука о оснивању Завода за културу војвођанских Румуна („Службени лист АПВ“, број 7/08 и 3/10)
- Одлука о оснивању Завода за културу војвођанских Русина („Службени лист АПВ“, број 7/08 и 22/11)
- Одлука о оснивању Завода за културу војвођанских Хрвата („Службени лист АПВ“, број 7/08 и 6/09)
- Одлука о обезбеђивању дела средстава из буџета Аутономне Покрајине Војводине за издавање новина покрајинског значаја („Службени лист АПВ“, број 4/08)

2. Опште информације

2.1. Демографски подаци

Према резултатима пописа становништва из 2011. у Републици Србији живи 7.186.862 становника. Национални састав становништва према резултатима пописа становништва из 2011. године приказује доња табела.

Национална припадност	Број
Срби	5.988.150
Албанци	5.809
Ашкалије	997
Бошњаци	145.278
Бугари	18.543
Буњевци	16.706
Власи	35.330
Горанци	7.767
Грци	725
Египћани	1.834
Јевреји	787
Југословени	23.303
Мађари	253.899
Македонци	22.755
Муслимани	22.301
Немци	4.064
Роми	147.604
Румуни	29.332

Руси	3.247
Русини	14.246
Словаци	52.750
Словенци	4.033
Турци	647
Украјинци	4.903
Хрвати	57.900
Цинцари	243
Црногорци	38.527
Чеси	1.824
Шокци	607
Остали	9.890
Нису се изјаснили	160.346
Регионална припадност	30.771
Непознато	81.740
Укупан број становника	7.186.862

2.2. Основни економски подаци

Ниво привредног развоја земље показују подаци садржани у доњим табелама:

Бруто домаћи производ (БДП) 2007-2011.

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
БДП – укупно мил. USD	38952,1	47760,6	40254,1	37073,7	43293,3
БДП – по становнику, USD	5277	6498	5499	5085	5964
Просечан курс USD	58,4535	55,7235	67,5729	77,7341	73,3375

Просечан званични средњи курс динара према еврџу на годишњем нивоу у периоду 2007-2011.

Период	Валута	RSD
01.01.2007-31.12.2007.	EUR 1	79,9809
01.01.2008-31.12.2008.	EUR 1	81,4672
01.01.2009-31.12.2009.	EUR 1	93,9366
01.01.2010-31.12.2010.	EUR 1	102,9022
01.01.2011-31.12.2011.	EUR 1	101,9572

Стопе запослености и незапослености у Републици Србији у периоду 2007-2011.

Лица 15 и више година	Стопа запослености	Стопа незапослености
2007.	41,8	18,1
2008.	44,4	13,6
2009.	41,2	16,1
2010.	37,9	19,2
2011.	35,8	23,0

Просечне месечне зараде у Републици Србији

Година	Просечна зарада	Претходна година =100
2007.	38.744	122,05
2008.	45.674	117,89
2009.	44.147	108,80
2010.	47.450	107,50
2011.	52.733	111,10

У доњој табели садржани су подаци о висини укупних средстава (прихода и примања) у буџету Републике Србије у периоду 2007-2011. година.

Буџетска година	Укупна средства буџета
2007.	581.841.505.769
2008.	650.174.345.330
2009.	649.357.997.000
2010.	732.950.217.000
2011.	707.345.000.000

3. Управна структура

У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, у Републици Србији измењена је законска регулатива која се односи на управну структуру.

3.1. Послови и организација државне управе

Законом о државној управи прописано је да државну управу чине министарства, органи управе у саставу министарстава и посебне организације, које се образују законом и чији се делокруг одређује законом. Министарства се образују за послове државне управе у једној или више међусобно повезаних области.

Министарство може да има један или више органа управе у свом саставу (органи у саставу). Орган у саставу образује се за извршне односно инспекцијске и с њима повезане стручне послове, ако њихова природа или обим захтевају већу самосталност од оне коју има сектор у министарству. Орган у саставу може стећи својство правног лица кад је то законом одређено. Врсте органа у саставу су управе, инспекторати и дирекције.

Послови државне управе су: учествовање у обликовању политике Владе; праћење стања у областима из свога делокруга; извршавање закона, других прописа и општих аката; инспекцијски надзор; старање о јавним службама; развојни послови и остали стручни послови.

Ради вршења послова државне управе изван седишта органа државне управе образује се управни округ. Уредбом о управним окрузима утврђено је да се под управним округом подразумева подручни центар државне управе који обухвата

окожне подручне јединице свих органа државне управе које су образоване за његово подручје. Орган државне управе одлучује о томе да ли ће у управном округу вршити један или више послова државне управе који се односе на: решавање у управним стварима у првом степену (могу решавати у другом степену кад су у првом степену решавали имаоци јавних овлашћења), вршење надзора над радом ималаца јавних овлашћења и вршење инспекцијског надзора. Наведеном уредбом Владе образовано је 29 управних округа, а подручје сваког од управних округа обухвата одређени број општина и градова.

Законом о министарствима из јула 2012. године образована су следећа министарства: Министарство унутрашњих послова; Министарство финансија и привреде; Министарство спољних послова; Министарство одбране; Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе; Министарство саобраћаја; Министарство грађевинарства и урбанизма; Министарство правде и државне управе; Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; Министарство просвете, науке и технолошког развоја; Министарство здравља; Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине; Министарство културе и информисања; Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања; Министарство рада, запошљавања и социјалне политике; Министарство омладине и спорта и Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација.

Поједини послови државне управе законом се могу поверити аутономним покрајинама, општинама, градовима и граду Београду, јавним предузећима, установама, јавним агенцијама и другим организацијама (имаоцима јавних овлашћења). При вршењу поверених послова државне управе имаоци јавних овлашћења имају иста права и дужности као органи државне управе. Влада и органи државне управе задржавају и после поверавања послова државне управе одговорност за њихово извршавање. Послови државне управе везани за обликовање политике Владе не могу бити ником поверени, а послови инспекцијског надзора могу бити поверени једино органима аутономне покрајине, општине, града и града Београда.

3.1.1. Организација и послови за вршење надлежности у области људских и мањинских права

Након парламентарних избора одржаних маја 2012. године, Народна скупштина Републике Србије донела је 26. јула 2012. године нови Закон о министарствима. Даном ступања на снагу тог закона престало је да ради Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. На основу члана 10. Закона, Министарство правде и државне управе обавља послове државне управе који се, између осталог, односе и на вођење регистра

националних савета националних мањина, избор националних савета националних мањина и припрему прописа о људским и мањинским правима, као и друге послове одређене законом, које је преузело од Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу - Управе за људска и мањинска права. На основу одредбе члана 37. Закона, Влада је 2.8.2012. године Уредбом основала Канцеларију за људска и мањинска права, као службу Владе. Сагласно члану 2. те уредбе, Канцеларија за људска и мањинска права врши стручне послове за потребе Владе и надлежних министарстава који се односе на: заштиту и унапређење људских и мањинских права; праћење усаглашености домаћих прописа са међународним уговорима и другим међународноправним актима о људским и мањинским правима и иницирање измена домаћих прописа; општа питања положаја припадника националних мањина; праћење положаја припадника националних мањина које живе на територији Републике Србије и остваривања мањинских права; остваривање веза националних мањина са матичним државама.

Поједине послове у овој области врше и органи аутономне покрајине и локалне самоуправе.

3.2. Послови и организација управе Аутономне Покрајине Војводине

Према члану 3. Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи, послове покрајинске управе обављају покрајински секретаријати и покрајинске посебне управне организације: заводи и дирекције. Послови покрајинске управе регулисани су чл. 12 и 13. Одлуке. Органи покрајинске управе у оквиру надлежности АП Војводине утврђених Уставом, законом и Статутом обављају извршне послове, врше надзор, припремају прописе које доносе Скупштина и Покрајинска влада и доносе управне прописе из своје надлежности, обављају стручне и развојне послове, прате рад јавних служби, врше поверене послове државне управе и обављају друге послове у складу са прописима. У обављању извршних послова органи покрајинске управе спроводе и примењују покрајинске скупштинске одлуке, покрајинске уредбе и друге одлуке Скупштине и Покрајинске владе доношењем управних прописа и појединачних управних аката којима се решава у управним стварима, воде јавне евиденције, издају јавне исправе и предузимају и врше друге управне радње. Органи покрајинске управе припремају нацрте и предлоге прописа које доносе Скупштина и Покрајинска влада и доносе управне прописе из своје надлежности. У обављању стручних и развојних послова органи покрајинске управе прате и анализирају стање у областима из свог делокруга, припремају извештаје и информације на основу утврђеног стања, предузимају мере или предлажу Покрајинској влади доношење прописа и предузимање мера на које је овлашћена, припремају Покрајинској влади стратегије, програме и планове развоја у областима из свог делокруга. Органи покрајинске

управе у областима из свога делокруга прате, надзиру и помажу рад, установа, јавних предузећа, фондова и других организација чији је оснивач АП Војводина. Органи покрајинске управе врше послове државне управе када им је вршење тих послова законом поверено.

3.3. Послови и организација управе јединица локалне самоуправе

Према Закону о локалној самоуправи, донесеном крајем 2007. године, органи општине су скупштина општине, председник општине, општинско веће и општинска управа. Према члану 20. Закона, а на основу Устава, локална самоуправа је у области људских и мањинских права надлежна да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских права и индивидуалних и колективних права припадника националних мањина и етничких група; утврђује језике и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији општине и стара се о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језику националних мањина који се користе на територији општине, оснива телевизијске и радио-станице ради извештавања на језику националних мањина који је у општини у службеној употреби, као и ради извештавања на језику националних мањина који није у службеној употреби, када такво извештавање представља достигнути ниво мањинских права.

На основу одредаба члана 52. тог закона општинска управа је надлежна да: припрема нацрте прописа и других аката које доноси скупштина општине, председник општине и општинско веће; извршава одлуке и друге акте скупштине општине, председника општине и општинског већа; решава у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа, установа и других организација у управним стварима из надлежности општине; обавља послове управног надзора над извршавањем прописа и других општих аката скупштине општине; извршава законе и друге прописе чије је извршавање поверено општини и обавља стручне и друге послове које утврди скупштина општине, председник општине и општинско веће. Општинска управа може бити јединствени орган (члан 54) или организована у више управа (члан 55). У оквиру управе, за вршење сродних послова, могу се образовати унутрашње организационе јединице. По истом принципу организована је и градска управа.

4. Организација судова

Како је наведено у Другом периодичном извештају о спровођењу Оквирне конвенције, одредбама члана 142. Устава Републике Србије прописано је да је судска власт јединствена на територији Републике Србије, а да су судови самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других

општих аката, када је то предвиђено законом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

Закон о уређењу судова је у члану 1. став 1. прописао да су судови самостални и независни државни органи који штите слободе и права грађана, законом утврђена права и интересе правних субјеката и обезбеђују уставност и законитост. Законом о уређењу судова прописано је да је судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности. Судови опште надлежности су основни судови, виши судови, апелациони судови и Врховни касациони суд. Судови посебне надлежности су привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд.

4.1. Седишта и подручја судова

Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава прописано је да основни судови јесу: 1) Први основни суд у Београду, за територију општина Врачар, Вождовац, Звездара, Земун, Нови Београд, Палилула, Раковица, Савски венац, Стари град и Чукарица, 2) Други основни суд у Београду, за територију општина Барајево, Гроцка, Лазаревац, Младеновац, Обреновац, Сопот и Сурчин, са судским јединицама у Лазаревцу, Младеновцу, Обреновцу и Сопоту, 3) Основни суд у Бору, за територију општине Бор, 4) Основни суд у Ваљево, за територију општина Лајковац, Љиг, Мионица, Осечина и Уб и за град Ваљево, са судским јединицама у Лајковцу, Љигу, Мионици, Осечини и Убу, 5) Основни суд у Врању, за територију општина Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Прешево, Сурдулица и Трговиште и за град Врање, са судским јединицама у Босилеграду, Бујановцу, Владичином Хану, Прешеву и Сурдулици, 6) Основни суд у Вршцу, за територију општина Бела Црква, Вршац и Пландиште, са судским јединицама у Белој Цркви и Пландишту, 7) Основни суд у Зајечару, за територију општина Бољевац, Књажевац, и Сокобања и за град Зајечар, са судским јединицама у Бољевцу, Књажевцу и Сокобањи, 8) Основни суд у Зрењанину, за територију општина Житиште, Нови Бечеј и Сечањ и за град Зрењанин, са судским јединицама у Новом Бечеју и Сечњу, 9) Основни суд у Јагодини, за територију општина Рековац и Свилајнац и за град Јагодину, са судским јединицама у Рековцу и Свилајнцу, 10) Основни суд у Кикинди, за територију општина Кикинда, Нова Црња, Нови Кнежевац и Чока, са судским јединицама у Новој Црњи и Новом Кнежевцу, 11) Основни суд у Косовској Митровици, за територију Аутономне покрајине Косово и Метохија, са судским јединицама у Гораждевцу, Грачаници, Ранилугу и Штрпцу, 12) Основни суд у Крагујевцу, за територију општина Аранђеловац, Баточина, Кнић, Лапово, Рача и Топола и за град Крагујевац, са судским јединицама у Аранђеловцу, Баточини, Рачи и Тополи, 13) Основни суд у Краљеву, за територију општина Врњачка Бања и Рашка и за град Краљево, са

судским јединицама у Врњачкој Бањи и Рашки, 14) Основни суд у Крушевцу, за територију општина Александровац, Брус, Варварин, Ћићевац и Трстеник и за град Крушевац, са судским јединицама у Александровцу, Брусу, Варварину и Трстенику, 15) Основни суд у Лесковцу, за територију општина Бојник, Власотинце, Лебане, Медвеђа и Црна Трава и за град Лесковац, са судским јединицама у Власотинцу и Лебану, 16) Основни суд у Лозници, за територију општина Крупањ, Љубовија и Мали Зворник и за град Лозницу, са судским јединицама у Крупњу и Љубовији, 17) Основни суд у Неготину, за територију општина Кладово, Мајданпек и Неготин, са судским јединицама у Кладову и Мајданпеку, 18) Основни суд у Нишу, за територију општина Алексинац, Гацин Хан, Дољевац, Ражањ и Сврљиг и за град Ниш, са судским јединицама у Алексинцу, Ражњу и Сврљигу, 19) Основни суд у Новом Пазару, за територију општина Сјеница и Тутин и за град Нови Пазар, са судским јединицама у Сјеници и Тутину, 20) Основни суд у Новом Саду, за територију општина Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Бечеј, Врбас, Жабал, Србобран, Сремски Карловци, Темерин и Тител и за град Нови Сад, са судским јединицама у Бачу, Бачкој Паланци, Бачком Петровцу, Беочину, Бечеју, Врбасу, Жабљу, Србобрану, Темерину и Тителу, 21) Основни суд у Панчеву, за територију општина Алибунар, Ковачица, Ковин и Опово и за град Панчево, са судским јединицама у Алибунару, Ковачици и Ковину, 22) Основни суд у Параћину, за територију општина Деспотовац, Параћин и Ћуприја, са судским јединицама у Деспотовцу и Ћуприји, 23) Основни суд у Пироту, за територију општина Бабушница, Бела Паланка, Димитровград и Пирот, са судским јединицама у Бабушници, Белој Паланци и Димитровграду, 24) Основни суд у Пожаревцу, за територију општина Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Кучево, Мало Црниће и Петровац на Млави и за град Пожаревац, са судским јединицама у Великом Градишту, Жабарима, Жагубици, Кучеву и Петровцу на Млави, 25) Основни суд у Пожеги, за територију општина Ариље, Ивањица, Косјерић и Пожега, са судским јединицама у Ариљу, Ивањици и Косјерићу, 26) Основни суд у Пријеполу, за територију општина Нова Варош, Прибој и Пријеполје, са судским јединицама у Новој Вароши и Прибоју, 27) Основни суд у Прокупљу, за територију општина Блаце, Житорађа, Куршумлија, Мерошина и Прокупље, са судским јединицама у Блацу и Куршумлији, 28) Основни суд у Смедереву, за територију општина Велика Плана и Смедеревска Паланка и за град Смедерево, са судским јединицама у Великој Плани и Смедеревској Паланци, 29) Основни суд у Сомбору, за територију општина Апатин, Кула и Озаци и за град Сомбор, са судским јединицама у Апатину, Кули и Озацима, 30) Основни суд у Сремској Митровици, за територију општина Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, Стара Пазова и Шид и за град Сремску Митровицу, са судским јединицама у Инђији, Иригу, Пећинцима, Руми, Старој Пазови и Шиду, 31) Основни суд у Суботици, за територију општина Ада, Бачка Топола, Кањижа,

Мали Иђош и Сента и за град Суботицу, са судским јединицама у Ади, Бачкој Тополи, Кањижи и Сенти, 32) Основни суд у Ужицу, за територију општина Бајина Башта и Чајетина и за град Ужице, са судским јединицама у Бајиној Башти и Чајетини, 33) Основни суд у Чачку, за територију општина Горњи Милановац и Лучани и за град Чачак, са судским јединицама у Горњем Милановцу и Гучи, 34) Основни суд у Шапцу, за територију општина Богатић, Владимирци, и Коцељева и за град Шабац, са судским јединицама у Богатићу, Владимирцима и Коцељеви.

Виши судови јесу: 1) Виши суд у Београду, за подручје Првог и Другог основног суда у Београду, 2) Виши суд у Ваљеву, за подручје Основног суда у Ваљеву, 3) Виши суд у Врању, за подручје Основног суда у Врању, 4) Виши суд у Зајечару, за подручје Основног суда у Бору и Основног суда у Зајечару, 5) Виши суд у Зрењанину, за подручје Основног суда у Зрењанину и Основног суда у Кикинди, 6) Виши суд у Јагодини, за подручје Основног суда у Јагодини и Основног суда у Параћину, 7) Виши суд у Косовској Митровици, за подручје Основног суда у Косовској Митровици, 8) Виши суд у Крагујевцу, за подручје Основног суда у Крагујевцу, 9) Виши суд у Краљеву, за подручје Основног суда у Краљеву, 10) Виши суд у Крушевцу, за подручје Основног суда у Крушевцу, 11) Виши суд у Лесковцу, за подручје Основног суда у Лесковцу, 12) Виши суд у Неготину, за подручје Основног суда у Неготину, 13) Виши суд у Нишу, за подручје Основног суда у Нишу, 14) Виши суд у Новом Пазару, за подручје Основног суда у Новом Пазару, 15) Виши суд у Новом Саду, за подручје Основног суда у Новом Саду, 16) Виши суд у Панчеву, за подручје Основног суда у Вршцу и Основног суда у Панчеву, 17) Виши суд у Пироту, за подручје Основног суда у Пироту, 18) Виши суд у Пожаревцу, за подручје Основног суда у Пожаревцу, 19) Виши суд у Прокупљу, за подручје Основног суда у Прокупљу, 20) Виши суд у Смедереву, за подручје Основног суда у Смедереву, 21) Виши суд у Сомбору, за подручје Основног суда у Сомбору, 22) Виши суд у Сремској Митровици, за подручје Основног суда у Сремској Митровици, 23) Виши суд у Суботици, за подручје Основног суда у Суботици, 24) Виши суд у Ужицу, за подручје Основног суда у Пожеги, Основног суда у Пријепољу и Основног суда у Ужицу, 25) Виши суд у Чачку, за подручје Основног суда у Чачку, 26) Виши суд у Шапцу, за подручје Основног суда у Лозници и Основног суда у Шапцу.

ДЕО ПРВИ

I. Практични договори постигнути на националном нивоу за праћење резултата другог циклуса мониторинга

A. Информације о учешћу организација националних мањина и других невладиних организација у спровођењу и праћењу Оквирне конвенције од стране државних органа и утицај њиховог учешћа

Организације националних мањина и друга удружења значајно су учествовале у спровођењу и праћењу Оквирне конвенције. Тако је у новембру 2009. године, у организацији Војвођанског центра за људска права и уз подршку Фонда за отворено друштво, Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине АП Војводине и Савета Европе одржана Конференција посвећена примени Оквирне конвенције за заштиту националних мањина и Европске повеље о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту: Повеља) – Резултати мониторинга и препоруке, са посебним освртом на образовање и учешће мањина у јавном животу. На Конференцији су учествовали представници међународних институција, мањинских невладиних организација и невладиних организација које се баве заштитом националних мањина, представници националних савета националних мањина, као и представници надлежних републичких и покрајинских органа. Теме конференције су, између осталог, биле и налази и препоруке Другог мишљења Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, као и осврт на извештаје експертских тела Савета Европе из угла представника националних мањина, односно остваривање права припадника националних мањина у пракси. Конференција је резултирала потписивањем Декларације у којој су национални савети националних мањина и невладине организације оценили дотадашњу примену Оквирне конвенције и Повеље у Србији. Потписници Декларације су констатовали да је заштита мањина једна од кључних вредности у Уставу и законском оквиру Србије, а да представници националних мањина уживају задовољавајуће стандарде у областима којима се штити њихов идентитет: култура, информисање, образовање, службена употребе језика, вера, уз напомену да се остваривање права националних мањина остварује у већем степену у АП Војводини него у осталим деловима Србије. Декларација садржи и преглед мера које би државни органи Србије требало да предузму до следећег циклуса извештавања у погледу наведених међународних уговора.

У Декларацији је, између осталог, записано да је „по питању ратификованих међународних уговора, успостављен транспарентан однос између представника државних органа и представника националних мањина и невладиних организација по питању доступности извештаја који се подносе Савету Европе, превода мишљења експертских тела Савета Европе и резолуција Комитета министара, организовања информативних семинара на којима је јавност обавештена о

ратификацији Оквирне конвенције и Повеље и позивања припадника националних мањина и невладиних организација да учествују у састављању државних извештаја о примени Оквирне конвенције и Повеље. Релевантна министарства задужена за остваривање права националних мањина генерално показују кооперативност приликом одржавања скупова које организују припадници цивилног сектора посвећених међународним стандардима за заштиту националних мањина, при чему посебно треба истаћи подршку и сарадњу покрајинских органа, у првом реду Секретаријата за прописе, управу и националне мањине.“

Уважавајући улогу невладиних организација у изградњи демократског друштва, као и њихов допринос ширењу идеје људских права, фебруара 2009. године закључен је Меморандум о сарадњи између невладиних организација и Владе Републике Србије, коју је представљало тадашње Министарство за људска и мањинска права. Меморандуму о сарадњи приступиле су 162 невладине организације, међу којима је велики број оних које се баве заштитом националних мањина, као и удружења припадника националних мањина. Одредбама члана 1. Меморандума предвиђено је да ће потписници Меморандума о сарадњи, између осталог, обезбеђивати редовну размену информација у вези са изградом извештаја о спровођењу преузетих међународних обавеза.

Пракса позивања невладиних организација и националних савета националних мањина, као носилаца самоуправе у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, за учешће у изради државног извештаја о спровођењу Оквирне конвенције настављена је и у изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције. Увод овог Извештаја садржи листу невладиних организација и удружења која су позвана да узму учешће у његовој изради.

Национални савети националних мањина, вршећи своје законом утврђене надлежности у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, учествују у спровођењу Оквирне конвенције нарочито чл. 5, 9, 10, 12. и 14. Оквирне конвенције. На одговарајућем месту у Извештају наведене су надлежности националних савета националних мањина у тим областима.

Б. Предузети кораци у објављивању резултата другог циклуса мониторинга (мишљење, државни коментари, резолуција): објављивање, ширење и превод на српски језик и по потреби на језике мањина

Израда државних извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, који су основа мониторинга, као и одговора на додатна питања Саветодавног комитета и коментара на мишљења Саветодавног комитета у потпуности су засновани на начелима транспарентности. Такво опредељење примењује се и на објављивање свих документа у вези са спровођењем Оквирне конвенције.

Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције објављен је на сајту Управе за људска и мањинска права и доступан је јавности на веб адреси: www.ljudskaprava.gov.rs. На истом сајту објављени су и резултати другог циклуса мониторинга: Друго мишљење Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције, Коментари Републике Србије на то мишљење и Резолуција Комитета министара Савете Европе о примени Оквирне конвенције у Србији. Налази Саветодавног комитета и Резолуција Комитета министра преведени су на српски језик.

Ц. Информације о додатним активностима које су организоване на националном, регионалном или локалном нивоу

У оквиру тадашњег Министарства за људска и мањинска права успешно је спроведен пројекат ИПА 2007, пројекат Европске Комисије „Спровођење приоритета у области људских права и заштите националних мањина“. Сврха тог пројекта била је оснаживање капацитета институција, како на националном тако и на локалном нивоу, у вршењу координације, спровођења, мониторинга и евалуације заштите људских и мањинских права у Србији, испуњавајући на тај начин обавезе које произилазе из чланства у УН и Савету Европе.

Једна од компоненти пројекта била је унапређење капацитета локалних самоуправа за рад на заштити и унапређењу људских и мањинских права, кроз организовање радионица за запослене у локалној самоуправи. Током октобра 2010. године одржане су радионице за запослене у локалним самоуправама, где се радило на међународној, европској, националној и локалној димензији заштите људских и мањинских права, као и на побољшању размене информација и заједничким механизмима рада. У оквиру тога, посебан део био је посвећен улози и значају два међународна уговора из области мањинских права – Оквирној конвенцији и Европској повељи о регионалним или мањинским језицима, са освртом на обавезе које је Република Србија прихватила приступајући тим међународним уговорима. Радиоце су обухватиле 5 регионалних центара – Пожаревац, Ниш, Врање, Краљево и Нови Сад, са учешћем од преко 100 запослених из 35 локалних самоуправа.

Као део поменутог пројекта реализована је обука за представнике националних савета националних мањина ради унапређења њиховог капацитета у остваривању стандарда мањинских права. Посебна пажња била је посвећена јачању организационих, техничких и финансијских капацитета националних савета како би што боље заступали интересе својих заједница. Део обуке био је посвећен систему за вршење мониторинга над применом стандарда људских и мањинских права, са посебним освртом на европску димензију и у оквиру тога са упознавањем кључних инструмената заштите мањинских права Савета Европе, између осталих и Оквирне конвенције. Обуком су биле обухваћене све фазе једног циклуса

мониторнга – од израде државних извештаја до доношења резолуције Комитета министара о њеној примени у земљи уговорници.

Д. Информација о другим мерама које се предузимају да би се указало на постојање Оквирне конвенције

Управа за људска и мањинска права покренула је иницијативу да се у Програм општег стручног усавршавања државних службеника из органа државне управе и служби Владе, који се доноси на годишњем нивоу, уврсте и теме из области заштите и унапређивања мањинских права. Предложено је да се државни службеници, између осталог, упознају са питањима међународног и националног правног оквира за заштиту и унапређивање права припадника националних мањина, институционалних механизма за њихово остваривање и извештавања Републике Србије о испуњавању међународно преузетих обавеза, што укључује и преузете обавезе по Оквирној конвенцији за заштиту националних мањина. Очекује се да ће наведене теме бити уврштене у Програм општег стручног усавршавања 2013. године.

Као један од видова промовисања Оквирне конвенције, може се сматрати и објављивање Приручника за националне савете националних мањина – *Надлежности националних савета националних мањина* и Приручника о људским и мањинским правима, практични водич за примену људских и мањинских права на локалном нивоу – *Имплементација приоритета у области људских права и заштите националних мањина*.

У Приручнику за националне савете националних мањина који је настао у сарадњи ОЕБС-а, Амбасаде Савезне Републике Немачке у Београду и некадашње Управе за људска и мањинска права, налазе се поглаваља посвећена мониторингу међународних инструмената, у оквиру којих су садржане одредбе, између осталих, и Оквирне конвенције посвећене оним областима у којима национални савети националних мањина остварују право на самоуправу (култура, образовање, обавештавање и службена употреба језика и писма).

Приручник о људским и мањинским правима настао је у оквиру ИПА 2007, пројекта Европске комисије „Спровођење приоритета у области људских права и заштите националних мањина“, који се спроводио у некадашњем Министарству за људска и мањинска права, односно Управи за људска и мањинска права. Овај приручник пружа преглед различитих међународних и регионалних докумената у области људских и мањинских права, доводећи их у везу са постојећим стањем у Републици Србији. Једно поглавље публикације посвећено је Оквирној конвенцији. Поред објављивања на српском језику, Приручник је штампан и на мањинским језицима: албанском, бугарском, мађарском, румунском, словачком и чешком језику и достављен локалним самоуправама.

ДЕО ДРУГИ

II. Мере за унапређење примене Оквирне конвенције

A. Мере за имплементацију препорука из Резолуције Комитета министара

Резолуцијом CM/ResCMN(2011)7 о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији, Комитет министара је усвојио препоруке и позвао власти да предузму мере ради унапређења примене Оквирне конвенције. У наредним ставовима излажу се мере и активности које су предузете ради спровођења тих препорука. Да би се избегла непотребна понављања у вези са предузетим мерама на спровођењу препорука Комитета министара, упућујемо на релевантне одељке овог извештаја у којима су презентована шира објашњења и образложења.

Препорука 1: Постарати се да се створе услови за делотворну примену новоусвојених закона о забрани дискриминације и о националним саветима националних мањина.

Након доношења Закона о забрани дискриминације и Закона о националним саветима националних мањина у Републици Србији предузето је низ активности и мера на стварању услова за делотворну примену тих закона.

Повереника за заштиту равноправности, установљеног Законом о забрани дискриминације изабрала је Народна скупштина 5. маја 2010. године, на период од пет година. У институцији Повереника за заштиту равноправности ради 19 особа, укључујући повереника и три помоћника. Финансијска средства за рад институције Повереника за заштиту равноправности обезбеђују се у буџету Републике Србије, а на предлог Повереника. Одељак 2.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржи активности Повереника за заштиту равноправности у вези са заштитом националних мањина.

Делотворна примена новоусвојеног Закона о националним саветима националних мањина огледала се у организовању и спровођењу избора за националне савете националних мањина, а потом у стварању услова за њихов несметан рад.

Законом о националним саветима националних мањина прописано је да све послове организовања и спровођења избора за националне савете обављају министарство надлежно за послове људских и мањинских права и органи за спровођење избора, а одлуку о расписивању тих избора у року од шест месеци од дана ступања на снагу Закона доноси министар надлежан за људска и мањинска права. Сагласно одредбама Закона, избори за националне савете могу бити непосредни или путем електорске скупштине. Националне мањине се саме опредељују којем ће од ова два начина дати приоритет. Непосредни избори за националне савете одржавају се ако се до дана расписивања избора, на посебан бирачки списак националне мањине, упише више од 50% од укупног броја

припадника националне мањине према последњем попису становништва, умањеног за 20%. Министарство саставља посебан бирачки списак за националне мањине које су до ступања на снагу овог закона основале национални савет, док је за оне националне мањине које до ступања на снагу овог закона нису формирале своје националне савете, Закон предвидео да састављању бирачког списка претходи захтев припадника или организације националне мањине, подржан судски овереним потписима најмање 5% њених припадника према последњем попису становништва. Посебан бирачки списак је јавна исправа у којој се води евиденција припадника националних мањина који имају бирачко право, а припадници националних мањина уписују се у њега добровољно. Посебан бирачки списак у електронској форми води Министарство, а посебне бирачке спискове по јединицама локалне самоуправе воде, као поверени посао, општинске, односне градске управе у електронској форми. Подаци из посебног бирачког списка уживају посебну заштиту.

У тадашњем Министарству за људска и мањинска права (у даљем тексту: Министарство), као учеснику организовања избора, донета су сва подзаконска акта којима се омогућава несметано спровођење избора националних савета према утврђеним законским роковима. Припадници оних националних мањина који до ступања на снагу Закона нису имали формиране националне савете (албанске, ашкалијске, словеначке и чешке националне мањине) поднели су Министарству у предвиђеном законском року захтеве за састављање посебног бирачког списка са потребним бројем оверених потписаних изјава припадника своје националне мањине. Министарство је донело решења о усвајању тих захтева и признало им право за упис у посебан бирачки списак, чиме је омогућен избор националног савета албанске, ашкалијске, словеначке и чешке националне мањине.

Путем средстава јавног информисања, Министарство је 9. новембра 2009. године обавестило грађане о започињању уписа у посебан бирачки списак националних мањина. Сваки грађанин са бирачким правом, припадник националне мањине, могао је на посебном обрасцу писмено затражити да буде уписан у посебан бирачки списак. Образац за упис у посебан бирачки списак, образац за брисање из посебног бирачког списка, као и образац за прикупљање потписа бирача који подржавају електоре били су доступни на српском језику и двојезично, на српском језику и језицима и писмима националних мањина који су у службеној употреби. Образац са захтевом за упис на посебан бирачки списак био је доступан и на језицима и писмима националних мањина који нису у службеној употреби, а за које би се образовао посебан бирачки списак, на пример македонском, словеначком, буњевачком, грчком итд.

Током прва три месеца 2010. године Министарство је обратило посебну пажњу на информисање и мотивисање припадника националних мањина да искористе своје право и изабере свој национални савет. У том циљу Министарство

је организовало инструктажу за представнике цивилног друштва за упознавање припадника мањина са изборима, дистрибуирало флајере и плакате и организовало снажну медијску радио, ТВ и билборд кампању. До 9. марта 2010. године када је, након 120 дана од дана обавештења да је почео упис у посебан бирачки списак, привремено закључен посебан бирачки списак утврђено је да је 16 националних мањина (албанска, ашкалијска, бошњачка, бугарска, буњевачка, влашка, грчка, египатска, мађарска, немачка, ромска, румунска, русинска, словачка, украјинска и чешка) испунило услов за непосредне изборе, а да припадници македонске, словеначке и хрватске националне мањине бирају чланове свог националног савета на скупштини електора.

Након успешне кампање мотивисања националних мањина за упис у посебан бирачки списак, Министарство је организовало сличну кампању позивања припадника националних мањина да гласају. На основу одлуке министра о расписивању непосредних избора за чланове националних савета, 6. јуна 2010. године одржани су избори за националне савете националних мањина. Непосредне изборе је спровела трочлана Централна изборна комисија (ЦИК) коју је именовао министар, а која је, након проглашења листа, именovala и друге Законом прописане органе за спровођење избора: изборне комисије за бирачка подручја (на предлог предалагача изборних листа) и бирачке одборе (на предлог јединица локалне самоуправе). ЦИК је такође, у складу са Законом, донео и одлуку о одређивању 883 бирачких места и 43 бирачка подручја. Гласало се тајно, на овереним гласачким листићима заокруживањем редног броја испред назива листе. Гласачки листићи су штампани у 16 различитих боја, а убацивани су у једну гласачку кутију. На непосредним изборима учествовало је 77 изборних листа. Од 436.334 бирача уписаних у посебне бирачке спискове, на непосредне изборе изашло је 237.792, односно 54,5% припадника националних мањина.

Истовремено са организовањем непосредних избора за националне савете, Министарство је предузимало активности у циљу организовања електорских скупштина за чланове националног савета хрватске, словеначке и македонске националне мањине. Након доношења одлуке министра о одржавању електорских скупштина за припаднике мањине, објављен је и јавни позив електорима да благовремено поднесу потпуне писмене пријаве за учешће у електорској скупштини. Поступак подношења електорских пријава који је спроводило Министарство, трајао је до 7. маја 2010. године. Потврђено је 137 пријава електора хрватске националне мањине, 21 припадника словеначке националне мањине и 72 припадника македонске националне мањине.

Након одржаних избора (непосредних и електорских), конституисани су сви национални савети осим Националног савета бошњачке националне мањине. Како се након спроведених избора за националне савете националних мањина, није конституисао нов сазив Националног савета бошњачке националне мањине,

тадашњи министар за људска и мањинска права је 17. јануара 2011. године донео Одлуку о расписивању непосредних избора за чланове Националног савета бошњачке националне мањине за 17. април 2011. године. С обзиром на то да у законском року, односно 15 дана пре дана одређеног за гласање, Централној изборној комисији није поднета ниједна изборна листа, избори расписани за 17. април 2011. године нису одржани. Након тога, Управа за људска и мањинска права је у току јула и августа 2011. године вршила припреме за избор чланова Националног савета бошњачке националне мањине, који су били планирани за почетак октобра 2011. године али ти избори нису одржани. Имајући у виду да се након спроведених избора за националне савете није конституисао нов сазив Националног савета бошњачке националне мањине, у складу са одредбом члана 137. став 3. Закона о националним саветима националних мањина којим је прописано да „национални савети који су изабрани пре ступања на снагу овог закона, а чији је мандат истекао, настављају да раде до избора, односно конституисања националног савета према одредбама овог закона“, функцију Националног савета бошњачке националне мањине до избора и конституисања новог Савета врши национални савет који је изабран на Електорској скупштини одржаној 6. септембра 2003. године.

У протеклом периоду поједини национални савети нису успели да остварују своје законом утврђене надлежности, долазило је до међусобних сукоба чланова савета и паралисања/блокирања рада савета, што је резултирало распуштањем Националног савета ашкалијске националне мањине и Националног савета словеначке националне мањине и образовања привремених органа управљања који ће обављати функцију савета до конституисања нових сазива савета.

Средства за финансирање рада националних савета обезбеђују се и редовно исплаћују из буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе. Информације о раду националних савета националних мањина, као и висини издвојених буџетских средстава за њихов рад садржане су у одељцима о имплементацији члана 15. Оквирне конвенције.

Препорука 2: Консолидовати законодавни оквир у погледу мањинских медија са адекватним условима да оснивају и користе сопствене медије.

У одељцима 7.1. и 7.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржане су детаљне информације о активностима и предузетим мерама које се односе на законодавни оквир у погледу мањинских медија и стварању адекватних услова за оснивање и коришћење сопствених медија.

Препорука 3: Постарати се да дела насиља и дискриминације против припадника националних мањина органи закона и правосуђа адекватно истраже, пре свега јачањем свести и мерама обуке.

Информације о истрагама дела насиља и дискриминације против припадника националних мањина, као и о јачању свести и мерама обуке садржане су у одељцима о имплементацији члана 6. Оквирне конвенције.

Препорука 4: Проширити мере с циљем промовисања толеранције и међуетничког дијалога широм Србије.

Одељак 4.6. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржи активности којима се промовише толеранција и међуетнички дијалог.

Препорука 5: Проширити могућности за образовање на мањинским језицима, укључујући и разматрање потреба влашке и других мањина да се преиспита актуелни изборни карактер наставе на неком од мањинских језика, у консултацијама са представницима националних мањина.

У одељку 11.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржане су информације о активностима на проширењу могућности образовања на мањинским језицима и на преиспитивању изборног карактера наставе предмета Матерњи језик са елементима националне културе.

Препорука 6: Постарати се да се створе правни и практични услови попут оних за постављање натписа топонима на мањинским језицима.

Одељак посвећен имплементацији члана 11. Оквирне конвенције садржи информације о правним условима и пракси у постављању натписа топонима на језицима националних мањина.

Препорука 7: Позабавити се питањем признавања диплома образовних установа у региону на свеобухватан начин и предузети мере да се реше уочени проблеми кашњења и компликација током овог поступка.

У одељцима о имплементацији члана 12. Оквирне конвенције саджане су предузете активности органа Републике Србије ради признавања диплома образовних установа у региону. У оквиру имплементације тог члана налази се и информација да надлежни просветни органи не располажу сазнањима да постоје проблеми кашњења и компликација током тог поступка.

Препорука 8: Постарати се да се предузму мере у контексту Националне стратегије за унапређење положаја Рома уз адекватну подршку и централних и локалних власти да би се уклониле препреке у учешћу Рома у запошљавању, становању, здравству и образовању.

Информације о предузетим мерама у контексту Стратегије за унапређивање положаја Рома на уклањању препрека у учешћу Рома у запошљавању, становању, здравству и образовању садржане су одељцима 2.3.2. (становање), 2.3.3. (здравље), 10.2. (образовање) и 12.5.2. (запошљавање) поглавља Б. Дела другог овог извештаја.

Препорука 9: Позабавити се као приоритетним питањем, како на законодавном тако и на практичном нивоу, недостатком личних докумената код Рома.

У Одељку 2.3.1. поглавља Б. Дела другог овог извештаја, садржане су информације о активностима и предузетим мерама које се односе на напоре државе да питање недостатка личних докумената лицима ромске националности реши на адекватан начин.

Препорука 10: Наставити са даљим напорима ка већој заступљености националних мањина у правосуђу и органима реда и предузети кораке да се стекне јасна слика о заступљености националних мањина у државној управи.

У одељцима 12.2. и 12.6. поглавља Б Дела другог овог извештаја дате су информације о напорима које Република Србија предузима ради веће заступљености националних мањина у правосуђу и органима реда, као и предузетим корацима ради стицања јасне слике о заступљености националних мањина у државној управи.

Препорука 11: Посветити више пажње положају припадника националних мањина који живе у економски угроженим подручјима и постарати се да се њихови представници укључе у уочавање приоритетних пројеката које треба финансирати и у њихову реализацију у датим областима.

У складу са својим финансијским могућностима, Република Србија предузима мере и активности ради омогућавања бржег развоја економски неразвијених подручја. У одељку 12.5.1. поглавља Б Дела другог овог извештаја изложене су активности и мере које се предузимају у појединим економски неразвијеним подручјима у којима живе и припадници националних мањина у већем броју. Наглашено је да је у садашњем моменту, тежиште политике регионалног развоја на економској развијености подручја и свих грађана који на том подручју живе.

Препорука 12: Предузети мере да се побољша делотворност савета за међуетничке односе на општинском нивоу, између осталог, разјашњењем њиховог састава и функција у будућности.

На основу података о раду савета за међунационалне односе у јединицама локалне самоуправе идентификовани су основни проблеми у њиховом функционисању, који захтевају предузимање одређених мера како би они постали носиоци остваривања, заштите и унапређивања националне равноправности на локалном нивоу. Одељци 12.4.2. и 12.6. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садрже шире информације о саветима за међунационалне односе у локалним самоуправама.

Б. Примена појединачних чланова Оквирне конвенције

Члан 3.

1. Сваки припадник националне мањине имаће право да слободно бира да буде третиран као такав или не и неће доћи у неповољан положај због таквог опредељења или вршења права везаних за то опредељење.

2. Припадници националних мањина могу да врше она права и уживају слободе које произлазе из принципа уграђених у садашњу Оквирну конвенцију, појединачно или у заједници с другима.

1.1. Персонални обим примене

1.1.1. Одређење појма националне мањине

До израде Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције није дошло до измена у дефиницији националне мањине и поред мишљења Саветодавног комитета да из дефиниције треба искључити критеријум држављанство. У Коментарима Републике Србије о Другом мишљењу Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији на став 35 дата су образложења у вези са условом држављанства у дефиницији националне мањине, садржане у Закону о заштити права и слобода националних мањина. Посебно је истакнуто да се дајући законско одређење термина „национална мањина“ на начин изложен у члану 2. тог закона, настојало да се у правни поредак државе унесе дефиниција која је прихваћена од стране великог броја теоретичара међународног јавног права, која је у складу са упоредним искуствима и која се ослања и на Европску повељу о регионалним или мањинским језицима која у члану 1. прописује да термин „регионални или мањински језици“ не укључује језике миграната. Такав приступ је у складу и са Оквирном конвенцијом која не садржи дефиницију појма националне мањине, већ то препушта државама чланицама. Полазећи од тога да је предмет Оквирне конвенције заштита националних мањина, она не може бити, нити јесте општи инструмент заштите људских права који би штитио права свих група које се по било ком критеријуму разликују од већине становништва. Чланови таквих група су у Републици Србији заштићени јер уживају општа људска права која су предвиђена и великим бројем међународних инструмената које је држава ратификовала. Имајући у виду мишљење Саветодавног комитета да услов држављанстава може имати само негативан утицај на она лица чије држављанство после распада Југославије и сукоба на Косову и Метохији није регулисано, власти Републике Србије стоје на становишту да се тај проблем може превазићи не самим изостављањем држављанства као критеријума

припадности националних мањина, већ и на друге начине, у првом реду либералнијим решењима у погледу стицања држављанства за лица која су имала држављанство некадашње СФРЈ, а која у Републици Србији иначе испуњавају друге услове предвиђене законском дефиницијом националне мањине. У том смислу, држава улаже велике напоре да се проблем лица без држављанства, настао након распада СФРЈ, реши на адекватан начин.

Одредбом члана 23. Закона о држављанству Републике Србије, стицање држављанства Републике Србије омогућено је и припаднику другог народа или етничке заједнице са територије Републике Србије који нема пребивалиште на територији Србије, као и избеглом, прогнаном или расељеном лицу, без обзира на етничку припадност, које борави на територији Републике Србије или је избегло у иностранство, ако поднесе захтев за пријем у држављанство Републике Србије и писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом. Држављанином Републике Србије, сходно члану 52. став 1. Закона, сматра се и држављанин СФРЈ (дакле, и припадник националне мањине) који је на дан 27. фебруара 2005. године имао држављанство друге републике раније СФРЈ, односно друге државе настале на територији раније СФРЈ, уколико има пријављено пребивалиште на територији Републике Србије у трајању од најмање девет година и ако поднесе изјаву да се сматра држављанином Републике Србије, као и захтев за упис у евиденцију држављана Републике Србије.

Према подацима Министарства унутрашњих послова, у периоду од 1. јануара 2007. године до 23. марта 2012. године, у држављанство Републике Србије примљено је 197.416 лица, и то по годинама:

- 2007. година – 41.781 лице
- 2008. година – 67.616 лица
- 2009. година – 37.558 лица
- 2010. година – 25.539 лица
- 2011. година – 19.540 лица
- 2012. година – 3.430 лица.

С обзиром на то да одредбе Закона о држављанству Републике Србије дају могућност стицања држављанства Републике Србије по различитим правним основама, приказани статистички подаци односе се на број лица примљених у држављанство Републике Србије по више законских основа (порекао, избеглички статус, лица са пребивалиштем на територији Републике Србије, припадност српском народу и др.), као и на број лица примљених у држављанство Републике Србије по основу Уговора о двојном држављанству између Савезне Републике Југославије и Босне и Херцеговине. Министарство унутрашњих послова не располаже подацима о броју лица примљених у држављанство Републике Србије

по националној припадности, будући да не прикупља податке о националној припадности лица која су примљена у држављанство Републике Србије.

1.2. Поштовање посебних идентитета припадника националних мањина

1.2.1. Спорови о националној самобитности

У Републици Србији још увек постоје покушаји оспоравања појединих националних мањина и наметања идентитета припадницима заједница чије је постојање идентификовано на попису становништва 2002. године. Иако је законски утврђено одређење националне мањине и упркос чињеници да су изабрани национални савети националних мањина чија се посебност оспорава, и у овом циклусу мониторинга биле су присутне расправе о националном идентитету Буњеваца и Хрвата, као и Влаха и Румуна, како између припадника тих заједница, тако и у јавном животу.

Као што је истакнуто у оба државна извештаја о спровођењу Оквирне конвенције у Републици Србији који су у процесу мониторинга поднесени, надлежни државни органи нису у свом деловању улазили у дебате о националној припадности стојећи на становишту да власти Републике Србије не могу и не смеју да улазе у расправе о националном идентитету, да не смеју да арбитражују у спорењима о националном идентитету појединих националних заједница, нити да било којој националној заједници намећу национални идентитет. Било какво подржавање активности у том контексту од стране власти Републике Србије значило би наметање националног идентитета појединим заједницама, што је супротно Уставу и позитивним законским прописима Републике Србије, као и члану 3. Оквирне конвенције за заштиту националних мањина.

Удружење „Гергина“ из Неготина, које је дало допринос за израду овог извештаја, наглашава да „влашка национална мањина својим језиком, културом, традицијом и обичајима чини посебност на територији Србије“. То удружење је у претходном периоду било ангажовано на изради влашког писма, које је почетком 2012. године усвојено од стране Националног савета влашке националне мањине. По њиховом схватању, доношење одлуке о влашком писму (латинична и ћирилична варијанта) има историјски значај јер је „створена могућност да припадници влашке заједнице, поред постојећег говора, користе и писану варијанту свог језика“. Како се наводи у прилогу тог удружења, предстоји стандардизација влашког језика као дуготрајан процес, у коме су ангажовани и његови чланови на састављању класичног, као и фразеолошког влашко-српског речника.

1.3. Заштита података о националности

1.3.1. Правни и институционални оквир заштите података о личности

Основни закон који уређује област заштите података о личности у Републици Србији је Закон о заштити података о личности (2008), који се примењује од 1. јануара 2009. године. За спровођење тог закона донети су следећи стратешки и подзаконски акти: Стратегија заштите података о личности (2010), Уредба о обрасцу за вођење евиденције и начину вођења евиденције о обради података о личности (2009), Правилник о начину претходне провере радњи обраде података о личности (2009) и Правилник о обрасцу легитимације овлашћеног лица за вршење надзора по Закону о заштити података о личности (2009).

Република Србија је 2005. године потписала и ратификовала Конвенцију број 108 Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду података о личности, која је у односу на Србију ступила на снагу 1. јануара 2006. године. Република Србија је, такође, потписала и ратификовала 2008. године Додатни протокол уз Конвенцију број 108 у вези са надзорним органима и прекограничним протоком података, који је у односу на Србију ступио на снагу 1. априла 2009. године.

Одредбом члана 1. став 3. Закона о заштити података о личности уређује се да послове заштите података о личности обавља Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (у даљем тексту: Повереник), као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности. Овлашћења Повереника, између осталог су да: има право приступа и увида у сваки носач информација на који се односи Закон о приступу информацијама, као и у податак, збирку података, комплетну документацију, опште акте, простор и опрему руковаоца подацима о личности; врши надзор над спровођењем и извршавањем Закона; одлучује по жалби у случајевима прописаним Законом; надзире и дозвољава изношење података из Републике Србије; указује на уочене злоупотребе приликом прикупљања података; саставља листу држава и међународних организација које имају одговарајуће уређену заштиту података; даје мишљење у вези са успостављањем нових збирки података, односно у случају увођења нове информационе технологије у обради података; даје мишљење, у случају када постоји сумња да ли се неки скуп података сматра збирком података у смислу овог закона; прати примену мера за заштиту података и предлаже побољшање тих мера; даје предлоге и препоруке за унапређење заштите података; даје претходно мишљење да ли одређени начин обраде представља специфичан ризик за права и слободе грађанина; прати уређење заштите података у другим земљама и сарађује са надлежним органима; покреће поступак за оцену уставности и законитости закона и других општих аката.

Чланом 16. Закона уређује се да се као нарочито осетљиви подаци сматрају подаци који се, између осталог, односе на националну припадност, језик и вероисповест, који се могу обрађивати на основу слободно датог пристанка лица, осим када законом није дозвољена обрада ни уз пристанак. Обрада нарочито осетљивих података мора бити посебно означена и заштићена мерама заштите, а сагласност за обраду мора да буде дата искључиво у писаном облику, уз ознаку података који се обрађују, сврху обраде и начин њиховог коришћења. Значи, Закон предвиђа оштрији режим поступања и заштите нарочито осетљивих података него оних који то нису.

Лице које се претходно обратило руковоацу захтевом за остваривање права у вези са обрадом података, може, у складу са Законом, да изјави жалбу Поверенику. Решење Повереника по жалби је обавезујуће, коначно и извршно, а у случају потребе Влада обезбеђује извршење решења Повереника.

Институција Повереника обавља надлежности о чему сведочи и број жалби због најразличитијих видова повреде података о личности по којима је поступано. У 2011. години, Повереник је поступао по 88 жалби, од којих је 78 примио током те године и окончао поступак по 68 жалби.

Повереник је током 2011. године извршио 159 надзора над спровођењем и извршавањем Закона о заштити података о личности, што представља више него удвостручење броја надзора него у 2010. години. Од укупно извршених надзора током 2011. године, у 71 случају Повереник је покренуо надзор по сопственој иницијативи, а у 88 случаја по пријави грађана.

1.3.1.1. Примери изабраних предмета надзора Повереника

Ради илустрације поступања по жалбама, дају се примери изабраних предмета у којима је Повереник, приликом вршења надзора, макар и само посредно, обрађивао податке који се односе на националност, вероисповест и језик.

А. Два лица су се обратили Поверенику и навели да су од општине Вршац добили решења о упису у Посебан бирачки списак (у даљем тексту: ПБС) румунске националне мањине, иако су српске националности и никада нису подносили било какав захтев, при чему су сви подаци били тачни, осим имена оца и потписа на захтевима. Након извршеног надзора, Повереник је утврдио да су поред ова два лица још четири лица навела да је неко други уместо њих попунио и предао захтеве за упис у ПБС. Поводом утврђеног чињеничног стања поднета је кривична пријава против непознатих извршилаца због основане сумње да су као саизвршиоци извршили укупно шест кривичних дела неовлашћеног прикупљања личних података из члана 146. Кривичног законика у вези члана 33. Кривичног законика и шест кривичних дела фалсификовања исправе из члана 355. став 1. Кривичног

законика у вези члана 33. Кривичног законика. Починиоци ових кривичних дела и даље нису откривени или процесуирани.

Б. Демократска заједница војвођанских Мађара упутила је Поверенику допис у којем је наведено да је у спровођењу Закона о националним саветима националних мањина примећен низ мањкавости, да је неприхватљиво да странке и организације узнемиравају грађане долазећи им у кућу, прикупљају податке о националној припадности од грађана, праве спискове, узимају податке који нису неопходни за упис у ПБС: бројеве телефона, навике и друго. Такође указују да је Савез војвођанских Мађара (СВМ) направио свој образац који су грађани попуњавали уз образац који је прописало Министарство за људска и мањинска права. Након извршеног надзора и утврђених пропуста, Повереник је наредио СВМ да у року од 7 дана изврши брисање података за 95.784 лица, који су прикупљени без правног основа, и то тако да се спискови физички униште у присуству трочлане комисије, да се о томе сачини записник и достави Поверенику. СВМ је у свему поступио по решењу Повереника.

Ц. Повереник је извршио надзор над радом Националног савета бошњачке националне мањине (Бошњачког националног вијећа - БНВ), у Новом Пазару, поводом саопштења медијима да се акција уписа у посебне бирачке спискове спроводи успешно, да је до тог момента штампано 60.000 пописних листића у санџачким општинама и да су сви листићи обрађени у јединственој бази података коју води тим тог већа. У поступку спроведеног надзора Повереник је утврдио да су активисти Вијећа током кампање за упис у посебан бирачки списак припадника бошњачке националне мањине добили задатак да анимирају и подстакну грађане општина Пријепоље, Сјеница и Нови Пазар да искористе своја уставна и законска права, те су обилазили грађане, давали им формуларе захтева за упис у посебни бирачки списак, остављали захтеве грађанима да их сами попуне и предају, па чак и на лицу места попуњене захтеве, уместо њих односили у надлежни орган локалне управе. Такође је утврђено, да су активисти на терену водили писану евиденцију лица којима су ове захтеве предавали, уписујући у своје бележнице име и презиме лица којем је захтев предат. Како је током вршења надзора утврђено да је БНВ прикупило нарочито осетљиве податке за укупно 32.458 лица бошњачке националне мањине, њихова имена и презимена и место пребивалишта, од којих су формирано спискови лица која су поднела захтев за упис у посебан бирачки списак бошњачке националне мањине, те да су ови подаци прикупљени и обрађивани без законског основа и без слободног пристава лица на које се односе, Повереник је донео решење којим је наложио БНВ да брише ове податке из меморије рачунара администрације БНВ тако што ће форматирати партиципу хард диска на којој се ови подаци налазе, а извршење наложене радње записнички констатовати. Руководилац

података у потпуности је поступио по налозима Повереника садржаним у предметном решењу.

1.3.2. Заштита података пописа становништва

Попис становништва, домаћинства и станова 2011. године (у даљем тексту: Попис) спроведен је на основу Закона о попису становништва, домаћинства и станова 2011. (у даљем тексту: Закон о попису), којим се уређују садржај, припрема, организација и имплементација Пописа, обавезе и дужности државних и других учесника у Попису, казнене одредбе, период пописивања, обрада, чување и објављивање резултата, као и начин финансирања Пописа. Одредбама члана 8. Закона о попису утврђено је да попис припрема, организује и спроводи Републички завод за статистику, а да одређене послове припреме, организације и спровођења пописа на територији општина, градова и града Београда Републички завод за статистику обавља преко пописних комисија, које и именује.

Републички завод за статистику је одлучио да у Попису 2011. укључи у пописни образац и питања о етничким карактеристикама становништва Републике Србије, иако према међународним препорукама за пописе становништва (EUROSTAT, УН), етничка обележја не спадају у тзв. основна обележја која се државама препручује да уврсте у своје пописне обрасце, како би се обезбедио минимум методолошке употребивости пописаних података на међународном нивоу.

У Попису 2011. године, на обрасцу за лица, тзв. Пописници, питања о националној припадности, матерњем језику и вероисповести дизајнирана су као питања отвореног типа. У свим методолошким упутствима изричито је наглашено да су на ова три питања пописивачи дужни да упишу тачно онакав одговор како се лице које се пописује изјасни. При томе, пописивачи нису смели да утичу нити да врше притисак на лице које даје одговор. Пописивачи су такође били обавештени да не смеју брисати или преправљати грешку начињену приликом уписивања одговора на ова три питања, већ да такав образац пониште пред лицем које се пописује и отворе нови. Општински/градски инструктори имали су обавезу да провере основ по коме је пописивач поништио образац, као и да воде прецизну евиденцију о броју поништених образаца. На пописном обрасцу постојала је и поука о томе да према Уставу Републике Србије (чл. 43. и 47) грађани нису дужни да се изјасне по питању националне припадности и вероисповести.

Пописни обрасци преведени су на 8 језика националних мањина (албански, бугарски, мађарски, македонски, ромски, румунски, русински и словачки) и на енглески језик. Превођење пописних образаца било је поверено националним саветима националних мањина, након чега су сви обрасци публиковани у „Вишејезичној збирци пописних образаца на матерњем језику“. Осим тога, основни

методолошки материјали, *Методолошко упутство за организаторе, инструкторе и друге учеснике у попису* и *Упутство за организацију и извршење пописа*, као и *Водич за пописиваче* били су преведени и на албански језик.

Према одредбама Закона о попису и Закона о званичној статистици, сви подаци прикупљени у Попису користе се искључиво у статистичке сврхе и неће се као појединачни исказивати нити објављивати. Сви непосредни учесници у Попису дужни су да чувају као тајну све податке прикупљене од пописаних лица. Такође, пописни подаци су заштићени од неовлашћеног давања, коришћења, као и од губитка, уништења или исправљања података. У складу са Стратегијом развоја информисања и дисеминације (Републички завод за статистику, мај 2010), у публикацији нису исказани подаци уколико је појава мања или једнака 3.

1.4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио пет препорука у вези са чланом 3. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о ставовима власти поводом појединих препорука, као и активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Саветодавни комитет позива органе да настоје да заузму флексибилнији приступ употреби критеријума држављанства, што се већ огледа у релевантним одредбама Устава из 2006. године, елиминисањем тог критеријума из опште одредбе о обиму примене Закона о националним мањинама и ограничавањем његове употребе на одредбе за које је он релевантан, као што су права избора на националном нивоу.

Поводом ове препоруке упућене органима Републике Србије истиче се да у оквиру савременог развоја међународноправне заштите националних мањина и у оквиру важећег уставног система мањинских права у Републици Србији нема правних могућности да се критеријум држављанства изузме из законског одређења појма националне мањине и да се сведе само на изборна права на националном нивоу. Наиме, без критеријума држављанства појам националне мањине би био сведен на апстрактну дефиницију која је тешко примењива у правном поретку, уз латентну могућност да се заштита националних мањина одвија приступом „члан по члан“, што би могло да створи различите категорије националних мањина. У том смислу, власти Републике Србије указују да је Уставом Републике Србије предвиђено да се у Народној скупштини Републике Србије обезбеђује равноправност и заступљеност националних мањина (члан 100. став 2. Устава), као и да припадници националних мањина могу изабрати своје националне савете ради

остваривања права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писама (члан 75. став 3. Устава). Имајући у виду да је изложеним одредбама Устава Републике Србије предвиђено да припадници националних мањина имају право на олакшану политичку партиципацију, као и на изборе органа самоуправе у законом утврђеним областима, јасно је да би свако уклањање критеријума држављанства из одређења појма националне мањине омогућило да и лица која нису држављани узму учешћа у политичком процесу, или да учествују у изборима за органе културне самоуправе националних мањина, односно да врше управо она права за која је, по схватању Саветодавног комитета, релевантан критеријум држављанства.

У супротном, уколико би се наведена права везала само за националне мањине које су одређене критеријумом држављанства, а уживање осталих мањинских права, свих, или само неких од њих, како оних предвиђених Оквирном конвенцијом тако и оних предвиђених Уставом и законима Републике Србије, односило би се и на лица која нису држављани, а која се сматрају припадницима националних мањина, утолико би то значило стварање различитих категорија националних мањина, као и приморавање лица која нису држављани, а која се сматрају припадницима мањина, да своја мањинска права уживају и остварују у складу са одлукама, схватањима и праксом националних савета као тела у чијем избору нису учествовала. Такође, треба истаћи да је циљ Оквирне конвенције заштита националних мањина, односно да она није општи међународноправни инструмент заштите људских права свих група које се од већине становништва разликују у погледу појединих обележја (као што су раса, језик, култура, порекло, вера, итд).

Република Србија није у могућности да критеријум држављанства изостави из одређења појма националне мањине и због тога што је тај критеријум одређен у појединим билатералним уговорима о заштити националних мањина, као и због тога што он кумулира и временски чинилац повезан са територијом, као општеприхваћеним елементима у одређењу националне мањине. Наравно, власти Републике Србије указују да поједина од права која су Оквирном конвенцијом загарантована уживају и лица која нису држављани Републике Србије, али не као припадници националних мањина, већ због тога што је реч о правима које Устав Републике Србије гарантује свим лицима, или због тога што су садржана и у општим међународноправним инструментима заштите људских права који обавезују Републику Србију.

Саветодавни комитет позива органе да, као приоритетно питање, регулишу положај припадника националних мањина, посебно Рома, чији правни статус остаје нејасан тиме што ће хитно усвојити неопходне законске мере и обезбеђењем њихове потпуне и делотворне примене.

Мере органа Републике Србије којима се омогућава регулисање правног статуса припадника ромске националне мањине и њихове потпуне и делотворне примене садржане су у одељцима о имплементацији члана 4. Оквирне конвенције.

Саветодавни комитет подстиче органе Србије да наставе да се стриктно придржавају начела слободне самоидентификације садржаног у члану 3. Оквирне конвенције.

И овог пута, истиче се да су власти Републике Србије изричито опредељене да не учествују у расправама о етничкој припадности било којих националних мањина, укључујући буњевачку, хрватску, влашку и румунску националну мањину. Штавише, избор државе да не учестује у расправама о идентитету појединих заједница не значи и да ће држава толерисати противуставно деловање које има за циљ негирање слободе националног изјашњавања, националну асимилацију или изазивање националне нетрпељивости и мржње.

Полазећи од Уставних решења (члан 47) и Закона о заштити права и слобода националних мањина (члан 5), држава се и у пракси руководи основним начелом слободе националног опредељивања и изражавања и поменуте мањине третира као равноправне и посебне идентитете.

Саветодавни комитет позива органе Србије да предузму неопходне мере да се у потпуности примењују постојеће домаће законске гаранције у вези са прикупљањем и обрадом личних података. То укључује успостављање посебног надзорног тела за заштиту личних података које треба да буде независно и да има одговарајућа средства и у смислу буџета и у смислу људских ресурса, како би ефикасно обављало своје задатке.

Независност и самосталност Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је један од основних принципа рада институције који подразумева да је организационо и функционално одвојен од органа управе и других органа јавне власти чији рад контролише. То се обезбеђује начином избора и изричитом законском одредбом по којој Повереник, у вршењу своје надлежности, неће тражити нити примати налоге и упутства од државних органа нити других лица и не може се позвати на одговорност за мишљење које је изнео или предлог који је дао у вршењу своје надлежности. Повереника бира Народна скупштина Републике Србије за време од седам година, с могућношћу још једног избора. Повереник има два заменика, које бира Народна скупштина, на његов предлог. Народна скупштина је у децембру 2011. актуелног повереника изабрала на други седмогодишњи мандат.

За вршење стручних и административних послова из делокруга рада Повереника, образована је стручна служба под називом Служба Повереника. Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Служби Повереника систематизовано је укупно 69 запослених. Служба Повереника сада има 39 запослених. Кадровским планом за 2011. предвиђено је да се прими у радни однос до 55 запослених, али план није могао да буде реализован услед недостатка потребног простора. Пословни простор стављен на располагање Поверенику задовољава само основне потребе према тренутном броју запослених. Расположива опрема за рад одговара постојећим капацитетима Службе. Рад Повереника и његове службе финансира се из буџета Републике Србије. Према мишљењу Повереника, процедура утврђивања буџета за његов рад не даје гаранцију потпуне финансијске независности институције, као што је случај и са већином других независних државних органа.

Саветодавни комитет подстиче Србију да осигура да ће се предстојећи попис становништва обавити на начин који прописно поштује право на самоидентификацију како је утврђено чланом 3. Оквирне конвенције. Надлежни органи треба, такође, да обезбеде да се представници националних мањина на одговарајући начин укључе у све фазе пописа становништва.

Одељак 1.3.2. имплементације члана 3. Оквирне конвенције садржи детаљан опис начина поступања пописивача у погледу уписа одговора лица које се пописује на питања о етничким обележјима (национална припадност, матерњи језик и вероисповест). На тај начин сваком лицу које се пописује омогућено је да се самоидентификује као припадник одређене етничке заједнице или да се слободном вољом не изјасни по том питању, што је у складу са одредбама члана 3. Оквирне конвенције, као и Устава и прописа Републике Србије.

Републички завод за статистику предузео је све неопходне припреме за организовање и спровођење пописа. Имајући у виду да је пописивање припадника ромске националне мањине отежано због њиховог специфичног начина живота и великог неповерења према званичним институцијама, Републички завод за статистику је током 2009. године спровео „Пробни попис становништва, домаћинства и станова – едукација Рома“. Пробни попис је спроведен у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права, Националним саветом ромске националне мањине и Канцеларијом за инклузију Рома АП Војводине. Основни циљ Пробног пописа била је обука одређеног броја припадника ромске популације за активно учешће у организационим припремама и теренском спровођењу Пописа становништва, домаћинства и станова 2011. године. Осим тога, од изузетног значаја било је успостављање узајамне сарадње између званичне статистике и организација које се баве питањима положаја Рома, што је основни предуслов за

добијање квалитетних података, како о укупном броју Рома у Републици Србији тако и основним социо-демографским карактеристикама припадника ове етничке заједнице.

Током теренских припрема за Попис 2011, у сарадњи са Националним саветом ромске националне мањине, припадници те националне мањине ангажовани су за мапирање тзв. ромских насеља, тј. насеља у којима према студији *Ромска насеља, услови живота и могућности интеграције Рома у Србији*, живи више од 100 лица или више од 15 ромских домаћинстава. Након мапирања, ова насеља су лоцирана у одговарајуће пописне кругове у којима је касније током теренске реализације пописа ангажован додатни пописивач ромске националности. Улога додатног пописивача била је да заједно са пописивачем изабраним јавним позивом обезбеди несметан улазак у ромско насеље и да осигура несметан ток пописивања. На тај начин ангажовано је око 150 координатора за мапирање тзв. ромских насеља и око 550 додатних пописивача ромске националности.

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу је са 1.500.000,00 динара (око 15.000 евра) подржало кампању Националног савета ромске националне мањине и Канцеларије за инклузију Рома АП Војводине за промоцију значаја Пописа становништва. Активност је реализована у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији и уз финансијску подршку Шведске агенције за међународни развој и сарадњу (СИДА). Штампани су промотивни плакати који су дељени у оквиру трибина које су реализоване у ромским насељима за шта је ангажовано 54 лица. Фонд за отворено друштво подржао је теренску и медијску кампању мрежа ромског цивилног друштва Лиге за Декаду и Ромске женске мреже, док је Институт за отворено друштво ангажовао мрежу волонтера који су реализовали теренску кампању.

Као што је већ наведено, одређене послове припреме, организације и спровођења пописа на територији општина, градова и града Београда Републички завод за статистику обавља преко пописних комисија, које и именује. Предвиђено је да пописна комисија у јединицама локалне самоуправе, тј. општинама и градовима може имати 5-8 чланова. Републички завод за статистику, полазећи од законом утврђених обавеза пописне комисије, прописао је критеријуме за њихово формирање, при чему је први члан пописне комисије обавезно био председник општине или градоначелник. У свом саставу, пописна комисија требало је да има начелника општинске/градске управе, начелника/заменика службе за катастар непокретности, лице задужено за урбанизам, референта из пољопривредне службе, рачуновођу и статистичара.

Национални састав пописне комисије по правилу је следио национални састав општине/града. У сарадњи са Координацијом националних савета националних мањина, у 93 општине пописним комисијама је придружен још по један члан – представник неке националне мањине. Задатак тог придруженог члана

био је да са осталим члановима пописне комисије прати реализацију пописа на терену и да уколико се појаве било какви проблеми у вези са пописивањем о томе одмах обавесте Републички завод за статистику и Координацију националних савета националних мањина.

Избор непосредних учесника у Попису одвијао се на основу унапред утврђених критеријума. Кандидати за општинске/градске инструкторе пријављивали су се након објављеног јавног позива, и то путем електронске апликације постављене на сајту Републичког завода за статистику. Критеријуми за бодовање кандидата били су највише завршена школа, радни статус и искуства у истраживањима Републичког завода за статистику, а додатни бодови додељивани су у складу са пословима које лице обавља у општинској/градској управи. Када је у питању избор пописивача критеријуми за рангирање били су читак рукопис, школска спрема (најмање средње образовање), активност и да ли је лице у последње три године радило као анкетар/сарадник Републичког завода за статистику.

У јавном позиву за пријављивање кандидата као један од општих услова наведено је да лице које конкурише за пописивача треба да станује у насељу за које се пријављује да врши пописивање. Самим тим у насељима у којима је доминантно становништво неке националне заједнице или у насељима са мешовитим националним саставом становништва, изабрани кандидати репрезентују националну структуру становништва.

На иницијативу Заштитника грађана, путем средстава јавног информисања позвани су припадници националних мањина да се пријаве за посао пописивача у што већем броју како би њихов удео међу пописивачима био пропорционалан уделу те националне мањине у укупном становништву одређеног насеља, односно како би што већи број припадника националних мањина био укључен у попис.

У општинама/градовима у којима је статутом општине/града језик националне мањине уведен као службени језик, промотивни материјал за попис преведен је на мањинске језике. Спотови и радио цинглови били су доступни на сајту, тако да су их поједине локалне ТВ и радио станице преузимале и преводиле за своје потребе.

Попис становништва, домаћинстава и станова спроведен је у периоду од 1. до 15. октобра 2011. године. У периоду од 16. до 18. октобра 2011. године грађани који нису пописани у законом предвиђеном року пописивани су у просторијама пописне комисије на територији општине у којој станују, или су их пописивали тзв. „мобилни тимови“ на адреси становања. У већим општинама/градовима теренска реализација Пописа продужена је до 20. октобра 2011. године. Треба напоменути да је почетком септембра 2011. године Скупштина албанских одборника из Прешева, Бујановца и Медвеђе позвала Албанце да бојкотују Попис, што се одразило на обухват у општинама Прешево и Бујановац и делом у општини Медвеђа. Такође,

пред почетак Пописа, Председништво Бошњачког националног већа², које је себе сматрало конституисаним након спроведених избора 2010. године, позвало је Бошњаке да бојкотују Попис, али бојкот није значајно утицао на одзив грађана.

² Под контролом Изборне листе Бошњачка културна заједница – БКЗ – Муфтија Муамер еф.Зукорлић.

Члан 4.

1. Стране уговорнице се обавезују да ће припадницима националних мањина гарантовати равноправност пред законом и једнаку законску заштиту. У том смислу забрањена је било каква дискриминација на основу припадности националној мањини.

2. Стране уговорнице се обавезују да усвоје, где је потребно, одговарајуће мере како би у свим областима економског, друштвеног, политичког и културног живота обезбедиле пуну и стварну једнакост припадника националне мањине и припадника већине. У том погледу ће водити рачуна о специфичним условима припадника националних мањина.

3. Мере усвојене сходно ставу 2. неће се сматрати актом дискриминације.

2.1. Законски оквир за забрану дискриминације

2.1.1. Општи оквир забране дискриминације

У Другом извештају о спровођењу Оквирне конвенције, који се односи на имплементацију члана 4. Оквирне конвенције садржане су Уставне гаранције за заштиту и забрану дискриминације на основу припадности националној мањини. У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, у Републици Србији унапређен је законски оквир за забрану дискриминације. Имајући у виду да у правном систему Републике Србије није постојао општи антидискриминациони нормативни и институционални оквир који би на јединствен начин уредио питања забране дискриминације, Народна скупштина је донела 2009. године Закон о забрани дискриминације, чиме је област антидискриминације регулисана на једном месту и на целовит начин.

Закон о забрани дискриминације, као општи закон, утврђује општу дефиницију дискриминације и афирмативне акције; утврђује дефиниције дискриминације према одређеним категоријама лица и у одређеним случајевима; предвиђа облике дискриминације; предвиђа посебан орган или тело које би координирало акције у вези са забраном дискриминације и које би имало различите могућности према органима и лицима која крше забрану дискриминације; предвиђа посебан грађански поступак за заштиту од дискриминације, утврђује прекршајну одговорност и предвиђа прекршаје за дискриминаторско понашање, а решава и друга питања која би, као општи оквир, требало да пружи довољно институционалних гаранција за спречавање дискриминације.

Закон дефинише појмове дискриминације и дискриминаторског поступања као свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (члан 2. став 1 тачка 1). Одредбама члана 5. Закона утврђени су облици дискриминације. У том смислу, забрањена је свака дискриминација, непосредна и посредна, као и повреда начела једнаких права и обавеза, позивање на одговорност, удруживање ради вршења дискриминације, говор мржње и узнемиравање и понижавајуће поступање. Изазивање и подстицање неравноправности, мржње и нетрпељивости по основу националне, расне или верске припадности и језика квалификовано је као тежак облик дискриминације (члан 13. тачка 1). Законом је утврђено да се дискриминацијом не сматрају посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају (члан 14). Закон забрањује дискриминацију националних мањина и њихових припадника, на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика (члан 24. став 1).

Закон о забрани дискриминације прописао је да свако ко је повређен дискриминаторским поступањем има право да поднесе тужбу суду, а новина у том закону је и то, да је право на подношење тужбе признато и организацијама које се баве заштитом људских права, односно права одређене групе лица (члан 35). Значајно је поменути и да је овај закон омогућио лакше доказивање постојања дискриминаторског поступања у конкретним случајевима, тако што дозвољава да се лице свесно изложи таквом поступању у намери да непосредно провери примену правила о забрани дискриминације, а да, потом, може да поднесе тужбу.

Важно за антидискриминационо законодавство Републике Србије је да су одредбе Закона о забрани дискриминације којима је регулисано питање терета доказивања у судском поступку предвиђеним тим законом, у случајевима дискриминације, у многеме олакшале процесни положај тужиоца, односно жртве дискриминације. Да би се ове законске одредбе примениле, тужилац је дужан да учини вероватним да је тужени извршио акт дискриминације и тада терет доказивања да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, сноси тужени (члан 45).

Закон о забрани дискриминације предвиђа посебан орган или тело које би координирало акције у вези са забраном дискриминације и које би имало различите могућности према органима и лицима који крше забрану дискриминације; предвиђа посебан грађански поступак за заштиту од дискриминације, утврђује прекршајну одговорност и предвиђа прекршаје за дискриминаторско понашање, а решава и друга питања која би, као општи оквир, требало да пруже довољно институционалних гаранција за спречавање дискриминације.

С обзиром на важност и неопходност дуготрајне и системске борбе против дискриминације, некадашња Управа за људска и мањинска права подржала је иницијативу Повереника за заштиту равноправности, а која је коинцидирала и са иницијативом организација цивилног друштва, да се донесе стратегија за борбу против дискриминације и пратећи Акциони план. Иако у Републици Србији постоје бројне националне стратегије, које у својим сегментима уређују заштиту људских права, још увек нема јединствене стратегије за заштиту и унапређивање људских права, нити за борбу против дискриминације. Стратегија за борбу против дискриминације би представљала први стратешки документ посвећен борби против дискриминације који би свеобухватно третирао овај проблем и предложио активности за смањење општег нивоа дискриминације у друштву и чија би примена допринела процесу даље демократизације земље, поштовању и унапређењу људских права, подстицању и развоју толеранције у друштву, прихватању различитости и поштовању принципа равноправности, унапређивању положаја рањивих група и мањина, као и превенцији конфликта. Стратегија би дефинисала институционални оквир и краткорочне и дугорочне мере за њено спровођење. Акционим планом за примену стратегије били би утврђени приоритети, неопходне активности, носиоци и временски рокови за њихову реализацију као и индикатори, за које се очекује да буду објективни и израђени у складу са реалним стањем људских и мањинских права у Републици Србији. Управа за људска и мањинска права је обавила припреме у циљу израде овог стратешког документа и формирала посебну Радну групу и девет тематских група опредељених за унапређење положаја рањивих група, од којих ће једна бити посвећена заштити и унапређењу права припадника националних мањина.

Кривични законик Републике Србије (у даљем тексту: КЗ), чије су поједине одредбе побољшане и прецизиране 2009. године, прописује у глави XIV кривична дела против слобода и права човека и грађанина. Одредбом члана 128. КЗ прописано је да ко због националне или етничке припадности, раси или вероисповести или због одсуства те припадности или због разлика у погледу политичког или другог убеђења, пола, језика, образовања, друштвеног положаја, социјалног порекла, имовног стања или неког другог личног својства, другоме ускрати или ограничи права човека и грађанина утврђена Уставом, законима или другим прописима или општим актима или потврђеним међународним уговорима

или му на основу ове разлике даје повластице или погодности, казниће се затвором до три године. Ако дело из става 1. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором од три месеца до пет година.

Кривично дело повреда права употребе језика и писма прописано је у члану 129. КЗ, који прописује да ће се новчаном казном или затвором до једне године казнити свако ко супротно прописима о употреби језика и писма народа или припадника мањинских националних и етничких заједница који живе у Србији ускрати или ограничи грађанину да при остваривању својих права или при обраћању органима или организацијама употреби језик или писмо којим се служи.

Чланом 130. КЗ прописано је кривично дело повреда слободе изражавања националне или етничке припадности, који прописује да ће се новчаном казном или затвором до једне године казнити свако ко спречава другог да изражава своју националну или етничку припадност или културу. Казном из става 1. овог члана казниће се и ко принуђава другог да се изјашњава о својој националној или етничкој припадности. Ако дело из ст. 1. и 2. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Члан 131. КЗ прописује кривично дело повреда слободе исповедања вере и вршења верских обреда. Овим чланом прописано је да ће се новчаном казном или затвором до једне године казнити свако ко спречава или ограничава слободу веровања или исповедања вере. Казном из става 1. овог члана казниће се и ко спречава или омета вршење верских обреда. Ко принуђава другог да се изјашњава о свом верском уверењу, казниће се новчаном казном или затвором до једне године. Службено лице које учини дело из ст. 1. до 3. овог члана, казниће се затвором до три године.

У глави XVII КЗ прописује кривична дела против части и угледа. Чланом 174. КЗ прописано је кривично дело повреда угледа расне, верске, националне или друге припадности. Овај члан прописује да ко јавно изложи порузи лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, етничког порекла или неког другог личног својства, казниће се новчаном казном или затвором до годину дана.

У глави XXVIII КЗ прописује кривична дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије. У члану 317. Кривичног законика прописано је кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости. Овај члан прописује да ће се затвором од шест месеци до пет година казнити свако ко изазива или распирује националну, расну или верску мржњу, или нетрпељивост међу народима или етничким заједницама које живе у Србији. Ако је дело из става 1. овог члана учињено принудом, злостављањем, угрожавањем сигурности, излагањем порузи националних, етничких или верских симбола, оштећењем туђих ствари, скрнављењем споменика, спомен-обележја или гробова, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година. Ко дело из ст. 1. и 2. овог члана врши

злоупотребом положаја или овлашћења или ако је услед тих дела дошло до нереда, насиља или других тешких последица за заједнички живот народа, националних мањина или етничких група које живе у Србији, казниће се за дело из става 1. затвором од једне до осам година, а за дело из става 2. затвором од две до десет година.

У глави XXXI КЗ прописана су кривична дела против јавног реда и мира. Одредбом члана 344а КЗ прописано је кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу којим је, између осталог, уређено да ће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном казнити свако ко својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпељивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

У глави XXXIV КЗ прописују се кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом. Одредбом члана 387. Кривичног законика прописано је кривично дело расна и друга дискриминација. Овим чланом прописано је да ће се затвором од шест месеци до пет година казнити свако ко на основу разлике у раси, боји коже, верској припадности, националности, етничком пореклу или неком другом личном својству крши основна људска права и слободе зајамчена општеприхваћеним правилима међународног права и ратификованим међународним уговорима од стране Србије. Казном из става 1. овог члана казниће се и лице које врши прогањање организација или појединаца због њиховог залагања за равноправност људи. Ко шири идеје о супериорности једне расе над другом или пропагира расну мржњу или подстиче на расну дискриминацију, казниће се затвором од три месеца до три године. Ко шири или на други начин учини јавно доступним текстове, слике или свако друго представљање идеја или теорија које заговарају или подстрекавају мржњу, дискриминацију или насиље, против било којег лица или групе лица, заснованих на раси, боји коже, верској припадности, националности, етничком пореклу или неком другом личном својству, казниће се затвором од три месеца до три године. Ко јавно прети да ће, против лица или групе лица због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, етничком пореклу или због неког другог личног својства, извршити кривично дело за које је запређена казна затвора већа од четири године затвора, казниће се затвором од три месеца до три године.

2.1.2. Забрана организација и активности које подстичу на дискриминацију

Према Уставу Републике Србије недопуштено је деловање политичких странака које је усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске

мржње. Уставни суд може забранити само оно удружење чије је деловање усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске мржње (чл. 5. став 3. и 55. став 4. Устава). Уставни суд одлучује о забрани рада политичке странке, синдикалне организације, удружења или верске заједнице на основу предлога Владе, републичког јавног тужиоца или органа надлежног за упис у регистар политичких странака, синдикалних организација, удружења или верских заједница (Закон о Уставном суду, члан 80. став 1). Уставни суд Републике Србије донео је 2. јуна 2011. године одлуку о забрани рада организације „Национални строј“, а 12. јуна 2012. године одлуку о забрани рада организације „Отачествени покрет Образ“, због деловања усмереног на кршење зајемчених људских и мањинских права и изазивања националне и верске мржње.

Законом о окупљању грађана предвиђено је да ће надлежни орган привремено забранити одржавање јавног скупа који је усмерен на насилно мењање Уставом утврђеног поретка, нарушавање територијалне целовитости и независности Републике Србије, кршење Уставом зајемчених слобода и права човека и грађанина, изазивање и подстицање националне, расне и верске нетрпељивости и мржње. О привременој забрани, или забрани јавног скупа одлучује надлежни суд (чл. 9 - 10).

Према Закону о политичким странкама деловање политичке странке не може бити усмерено на насилно рушење уставног поретка и нарушавање територијалне целокупности Републике Србије, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање и подстицање расне, националне или верске мржње (члан 4. став 2).

Законом о забрани манифестација неонацистичких или фашистичких организација и удружења и забрани употребе неонацистичких или фашистичких симбола и обележја уређује се забрана манифестација, истицање симбола или обележја или било каквог другог деловања неонацистичких или фашистичких организација и удружења, којима се на било који начин повређују уставна права или слободе грађана и прописују санкције за повреду овог закона (члан 1).

2.2. Праћење дискриминације и доступна правна средства

Паралелно са општим антидискриминационим законским оквиром развијане су и нове институције и органи. Од подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције установљен је на основу Закона о забрани дискриминације Повереник за заштиту равноправности (у даљем тексту: Повереник) као самосталан, независан, инокосан државни орган, специјализован за борбу против свих видова и облика дискриминације. Народна скупштина изабрала је првог повереника 2010. године.

Повереник има следећа овлашћења: прима и разматра притужбе због повреда одредаба Закона о забрани дискриминације; даје мишљења и препоруке у конкретним случајевима и изриче мере; подносиоцу притужбе пружа информације о праву и могућности покретања судског или другог поступка заштите. Поверенику је дата и активна процесна легитимација, односно, право да подноси тужбе, уз сагласност особе која је претрпела дискриминацију. Повереник, такође, уз пристанак странака, препоручује спровођење поступка мирења; подноси годишњи извештај Народној скупштини о повредама одредаба овог закона и о њему обавештава јавност; упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације, путем јавних гласила или на други начин; прати спровођење закона и других прописа, иницира доношење или измену прописа ради спровођења и унапређивања заштите од дискриминације и даје мишљење о одредбама нацрта закона и других прописа који се тичу забране дискриминације; успоставља и одржава сарадњу са независним органима надлежним за остваривање равноправности и заштиту људских права на нивоу локалне самоуправе и територијалне аутономије; препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности (члан 33 Закона). Начин поступања Повереника уређен је оквирно Законом о забрани дискриминације (чл. 35-40). Ближа правила садржана су у Пословнику о раду (члан 34), а у поступку се сходно примењују правила општег управног поступка.

У досадашњем раду (до 5. априла 2012. године), Повереник је примио 506 притужби због дискриминације. Од тог броја, поднете су 94 притужбе по основу националне припадности или етничког порекла.

Као пример добре праксе и сарадње са Повереником наводимо пример да је Национални савет мађарске националне мањине поступио по препоруци Повереника у вези са притужбом на повреду начела једнакости, о чему га је обавестио у складу са Законом о забрани дискриминације. Реч је о случају пред Повереником из 2011. године, у коме је испитивана притужба упућена на Одлуку Националног савета мађарске националне мањине о начину расписивања конкурса, спровођењу поступка и система бодовања захтева за програм стипендирања студената од 5. априла 2011. године, којом су прописани услови функционисања програма стипендирања високошколског образовања. Поступајући у оквиру законом прописане надлежности, Повереник је дао Мишљење да је том одлуком повређено начело једнакости, чиме је извршена дискриминација појединих категорија студената који су школовање завршили на мађарском језику, на основу њихових личних својстава и личних својстава њихових родитеља, и то оних: а) који су уписани на високошколску установу чији оснивач није Република Србија, у односу на оне који студирају на високошколским установама чији је оснивач Република Србија, б) чији родитељи имају виши степен образовања, у односу на оне чији родитељи имају нижи степен образовања, односно, нижу стручну спрему,

в) који нису уписани у посебан бирачки списак мађарске националне мањине, у односу на оне који јесу уписани, г) који нису дали изјаву о намери уписа у посебни бирачки списак, у односу на оне који то јесу учинили, д) који су завршили средњу школу на мађарском језику у месту свог пребивалишта, у односу на оне који су средњу школу на мађарском језику завршили ван свог места пребивалишта. Имајући у виду да је дошло до повреде начела једнакости, Повереник је упутио Препоруку, којом је захтевао да Национални савет мађарске националне мањине из поменуте одлуке елиминише услове и критеријуме којима је повређено начело једнакости појединим категоријама студената који су школовање завршили на мађарском језику, на основу њихових личних својстава и личних својстава њихових родитеља, као и да убудуће води рачуна да својим одлукама не крши одредбе Закона о забрани дискриминације, односно, да се суздржи од неоправданог прављења разлике или неједнаког поступања и пропуштања (искључивања, ограничавања или давање првенства), у односу на лица или групе лица, које се заснива на неком личном својству.

У одељку 4.1.2. Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције (Једнака законска заштита) дата је информација о установљавању Заштитника грађана, као независног и самосталног државног органа који контролише рад органа државне управе, органа надлежног за правну заштиту имовинских права и интереса Републике Србије, као и других органа и организација, предузећа и установа којима су поверена јавна овлашћења (у даљем тексту: органи управе). Поред права на покретање и вођење поступка контроле рада јавне управе, Заштитник грађана може да пружањем добрих услуга, посредовањем између грађана и органа управе и давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности, делује превентивно, у циљу унапређења рада органа управе и унапређења заштите људских слобода и права. Заштитник грађана има и право законодавне иницијативе. Тако може предлагати законе из своје надлежности, подносити иницијативе за измену или доношење нових прописа ако сматра да до повреде права грађана долази због њихових недостатака или ако је то од значаја за остваривање и унапређивање права грађана. Заштитник грађана овлашћен је и да Влади и Народној скупштини Републике Србије даје мишљења о прописима у припреми, као и да покрене поступак пред Уставним судом за оцену уставности и законитости закона, других прописа и општих аката.

Заштитник грађана контролише поштовање права грађана, утврђује повреде учињене актима, радњама или нечињењем органа управе, ако је реч о повреди републичких закона, других прописа и општих аката, кроз контролу да ли је неки орган јавне управе законито и правилно радио у ствари која се тиче права, слобода или на закону заснованих интереса грађана. Ако то није био случај, Заштитник грађана констатује пропуст и препоручује како га отклонити у том и другим случајевима. Препоруке, ставови и мишљења Заштитника грађана нису правно

обавезујући, али је његов посао да снагом аргумената, као и институционалним и личним ауторитетом, увери у неопходност отклањања пропуста и унапређивања начина рада. Органи управе имају законску обавезу да сарађују са Заштитником грађана, омогуће му приступ својим просторијама и ставе на располагање све податке којима располажу, без обзира на степен тајности (када је то од интереса за поступак који се води). Непοштовање ових законских обавеза основ је за покретање одговарајућих дисциплинских и других поступака. Заштитник грађана може да препоручи разрешење функционера кога сматра одговорним за повреду права грађана, да иницира покретање дисциплинских поступака против запослених у органима управе, да поднесе захтев, односно пријаву за покретање кривичног, прекршајног или другог одговарајућег поступка.

Припадници националних мањина могу да се обратe Заштитнику грађана притужбом на свом језику. Образац притужбе на свим језицима националних мањина који су у службеној употреби у Републици Србији доступни су грађанима на сајту Заштитника грађана. Посебна пажња усмерена је на остваривање права националних мањина у локалним самоуправама кроз сарадњу, али и контролу рада локалних органа власти у случајевима када у свом раду примењују републичке прописе. У протекле три године Заштитник грађана је установио методологију праћења остваривања мањинских права у локалним заједницама чији део је активна сарадња са доносиоцима одлука. У складу с тим циљем Заштитник грађана је посетио већину јединица локалне самоуправе са мешовитим саставом становништва и обавио разговоре са надлежним локалним органима, невладиним организацијама и другима. Такође, досадашња пракса је да се приликом посета вишенационалним општинама организује и састанак са члановима Савета за међунационалне односе, као и да стручна служба прима притужбе грађана.

У периоду 2008-2011. година Заштитник грађана је примио следећи број притужби које се односе на мањинска права:

- Током 2008. године примио је 22 притужбе које су указивале на повреде или неостваривање признатих индивидуалних и колективних права националних мањина. Највећи број притужби се односио на остваривање права на образовање на језику националне мањине.
- У 2009. години примио је 66 притужби и у 3 случаја је покренуо поступак по сопственој иницијативи. Највећи број притужби се односио на дискриминацију, право на информисање, образовање и заштиту културног идентитета, право на службену употребу језика и писама, слободу изражавања националне припадности и друго.
- Током 2010. године примио је 91 притужбу, а поступао је и у 5 случајева по сопственој иницијативи. Највећи број притужби које се односе на повреду посебних колективних права је поднето у вези са изборима за националне савете националних мањина, правом на равноправност у вођењу јавних послова,

информисањем и културним стваралаштвом на језику националне мањине и правом на службену употребу језика и писама.

- У 2011. године у области права националних мањина водио је 221 поступак, од чега је 51 покренут по сопственој иницијативи. Од 58 случајева који се односе на повреду посебних индивидуалних и колективних права националних мањина, највише их је у вези са службеном употребом језика и писама – 21.

У складу са законским овлашћењима, Заштитник грађана је на основу утврђених пропуста у раду, у поступцима по притужбама грађана или по сопственој иницијативи, упућивао препоруку органу управе како да се пропуст или неправилност отклони (у вези са учешћем националних мањина у одлучивању и заступљености у јавној администрацији, у вези са службеном употребом језика и писама националних мањина у јединицама локалних самоуправа, у вези са оснивањем и радом савета за међунационалне односе у јединицама локалне самоуправе, у вези са избором и конституисањем националних савета националних мањина).

Заштитник грађана посебно прати остваривање права припадника ромске националне мањине, као посебно рањиве. Упркос предузетим активностима државних и покрајинских органа и појединих јединица локалне самоуправе, по тврдњама Заштитника грађана и даље постоје сложени проблеми, како у вези са друштвеном интеграцијом Рома, тако и у вези с дискриминацијом, сузбијањем сиромаштва и решавањем социјално-економских и културних права. Сматрајући да су проблеми са којима се Роми суочавају у вези с остваривањем права озбиљни и бројни, те да су им институције из различитих разлога недоступне, Заштитник грађана је свој рад организовао и у ромским насељима где прима притужбе.

На нивоу Аутономне Покрајине Војводине делује институција Покрајинског омбудсмана. Одредбама члана 61. Статута Аутономне Покрајине Војводине прописано је да је Покрајински омбудсман независан и самосталан орган аутономне покрајине који штити људска права и слободе сваког лица зајемчена Уставом, потврђеним међународним уговорима о људским правима, општеприхваћеним правилима међународног права, законом и прописима АП Војводине. Покрајински омбудсман посебно штити људска права и слободе од повреда учињених незаконитим, нецелисходним и неефикасним поступањем органа покрајинске, градске, односно општинске управе, организација, јавних предузећа и установа које врше управна и јавна овлашћења, а чији је оснивач покрајина, односно град или општина на територији АП Војводине. Институција Покрајинског омбудсмана установљена је Покрајинском скупштинском одлуком о Покрајинском омбудсману којом је прописано да Покрајински омбудсман, ради заштите и унапређења људских права, надзире примену прописа, контролише законитост, целисходност и ефикасност поступања органа управе, а овлашћен је и

да врши истраживања како би проценио стање у појединим областима људских права. Према Закону о Заштитнику грађана, однос између Заштитника грађана и органа аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе надлежних за питања заштите права грађана (покрајински и локални омбудсман) заснивају се на међусобној сарадњи, у оквиру надлежности Заштитника грађана утврђених овим законом. Тим законом је прописано да ће, у случају да Заштитник грађана прими притужбу која се односи на повреде права грађана учињене актима, радњама или нечињењем органа управе, а не ради се о повреди републичких закона, других прописа и општих аката, већ о повреди прописа или општег акта аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, такву притужбу доставити без одлагања омбудсману аутономне покрајине, односно грађанском браниоцу (омбудсману) јединице локалне самоуправе, ако је установљен.

У стручној служби Покрајинског омбудсмана запослена су 22 лица, од укупно 28 предвиђених радних места. На пословима обраде представки грађана ради 11 извршилаца. Поред заменика Покрајинског омбудсмана за заштиту мањинских права, на извршилачким радним местима за заштиту права националних мањина запослене су две особе. Финансијска средства за рад Покрајинског омбудсмана обезбеђују се у буџету АП Војводине. Седиште Покрајинског омбудсмана налази се у Новом Саду, а послове из своје надлежности обавља и у канцеларији у Суботици и Панчеву.

Од 2010. године, у односу на 2008. и 2009. годину, Покрајински омбудсман бележи пораст броја представки грађана које се односе на повреде права припадника националних мањина. У 2008. године број примљених представки био је 27, а у 2009. години 25, док је у 2010. години формирано 57, а у 2011. години 67 предмета по поднетим представкама грађана. Повећање броја представки од 2010. године, према мишљењу Покрајинског омбудсмана није повезано са погоршањем стања у области права националних мањина, већ је резултат његовог појачаног присуства на терену, односно успешног представљања и препознавања институције Покрајинског омбудсмана међу грађанима. У 2010. години Покрајински омбудсман упутио је шест мишљења и препорука, у 2011. години девет, а у 2012. години, до дана састављања овог извештаја, четири. Покрајински омбудсман није подносио иницијативе за покретање дисциплинских поступака против запослених у органима управе, захтеве за покретање прекршајног поступка, нити покретао кривичне или друге поступке против запослених у органима управе због повреде или угрожавања мањинских права.

Најчешћи основ по којем се жале грађани је повреда права на службену употребу језика и писма (неуједначена пракса издавање двојезичних извода из матичних књига у јединицама локалних самоуправа, неиздавање рачуна за утрошену електричну енергију на подручјима где су у службеној употреби језици националних мањина, неисписивање на таблама које означавају назив насељеног

места и на језицима националних мањина); у области образовања (статус наставног предмета Матерњи језик са елементима националне културе), непоштовање законских одредаба о тражењу мишљења/предлога националних савета националних мањина у поступку именовања школског одбора у школама у којима се настава изводи на језицима националних мањина или у којима се изучава говор, језик и култура националне мањине); у области културе (спорост надлежних органа јединица локалних самоуправа да за установе културе за које је национални савет утврдио да су установе од посебног значаја за очување, унапређење и развој културне посебности измени оснивачке акте, неодлучивање надлежних органа јединица локалне самоуправе о поднетим иницијативама националних савета за пренос оснивачких права над установама културе и образовно-васпитним установама на национални савет); у области информисања (притисак на уређивачку политику појединих медија који извештавају на језику националних мањина, недостатак новчаних средстава за штампане и електронске мањинске медије на локалном нивоу који угрожава информисање на језицима националних мањина).

Одредбама члана 97. Закона о локалној самоуправи утврђена је могућност установљавања заштитника грађана у јединици локалне самоуправе, који је овлашћен да контролише поштовање права грађана, утврђује повреде учињене актима, радњама или нечињењем органа управе и јавних служби, ако се ради о повреди прописа и општих аката јединице локалне самоуправе. Тако су, на пример, заштитнике грађана на локалном нивоу основали у Суботици, Новом Саду, Зрењанину, Шапцу, Врању, Нишу, Крагујевцу, Београду.

2.3. Положај Рома

У 2009. години усвојени су Стратегија за унапређивање положаја Рома и пратећи Акциони план за њено спровођење за период 2009-2011. година, који представља операционализацију приоритета и препорука Стратегије за унапређивање положаја Рома, уз пројекцију буџетских средстава за реализацију планираних мера и активности. Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома обухвата 13 области. Поред ревидираних акционих планова из четири приоритетне области Декаде инклузије Рома 2005-2015, запошљавања, становања, образовања и здравства, усвојених 2005. године, Акциони план доноси мере и активности у следећим областима: социјалне заштите, интерно расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, унапређивања положаја жена, медија, културе и информисања на матерњем језику, као и у области дискриминације и политичке партиципације.

У циљу ефикасне реализације Стратегије за унапређивање положаја Рома и Акционог плана за њено спровођење, формиран је Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде инклузије Рома, којим је председавао потпредседник

Владе Републике Србије. Тај савет чине представници министарстава која реализују акциони план из ресорних области, као и представници ромских удружења грађана. Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде инклузије Рома је, уз Канцеларију за спровођење ромске националне старатегије у тадашњем Министарству за људска и мањинска права, преузео координацију ресорних министарстава, утврђивањем оквира структуре мониторинга и праћења индикатора успешности реализације приоритета и мера зацртаних у Стратегији и Акционом плану. На нивоу Аутономне Покрајине Војводине за спровођење Стратегије задужена је Канцеларија за инклузију Рома АП Војводине, док је на нивоу јединица локалне самоуправе ангажовано 46 координатора за ромска питања, чији је задатак подршка изради и спровођењу локалних планова за унапређивање положаја Рома, уз учешће представника ромске заједнице.

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу припремило је 2011. године нацрт Акционог плана за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома за период 2012-2014. година. Нацрт акционог плана садржи циљеве који проистичу из препорука Стратегије, мере и активности потребне за њихово остваривање, носиоце мера/активности, партнере у реализацији, мониторинг, као и расположива буџетска и донаторска средства. Међу полазним документима за израду нацрта Акционог плана били су и Оквир ЕУ за националне стратегије за интеграцију Рома, као и Смернице за израду Стратегије или интегрисаног сета мера за интеграцију Рома. Акциони план припремиле су радне групе за сваку од 13 области које Стратегија обухвата. Радом сваке од 13 група руководио је представник министарства надлежног за одређену област, односно Комесаријата за избеглице Републике Србије, док су чланови радних група били представници одређени од стране Националног савета ромске националне мањине, мрежа ромских удружења – Лиге за Декаду и Женске ромске мреже, других удружења која се баве унапређивањем положаја Рома, као и међународних организација и већих билатералних донатора. Радна верзија представљена је на седници Савета за унапређивање положаја Рома и спровођење Декаде инклузије Рома Владе Републике Србије, као и на консултативном састанку на коме су учествовали и представници градова.

2.3.1. Лична документа

Министарство унутрашњих послова (МУП) у оквиру својих надлежности, активно учествује у извршавању обавеза из акционих планова кроз имплементацију Декаде инклузије Рома 2005-2015. година, и то у области издавања личних докумената која су потребна за остваривање социјалних, здравствених и других права. Посебан допринос у активностима које су предузете поводом дефинисања и решавања препознатих проблема Рома, ово министарство је дало кроз различите

видове сарадње са субјектима који су релевантни у решавању статусних питања ових лица, као и самосталним активностима које се огледају у приоритетном решавању захтева Рома за стицање држављанства Републике Србије, у благовременом и потпуном информисању наведених лица о поступцима за издавање личних исправа, као и предузимању других неопходних мера које омогућавају да се сваки конкретан поступак издавања личног документа овој категорији лица обави на поједностављен и ефикасан начин.

Као једна од мера за реализацију Акционог плана за период 2009-2011. година, предвиђена је измена законских прописа који регулишу пријављивање пребивалишта грађана, у циљу да се омогући утврђивање пребивалишта грађанину који нема стално становање по неком од правних основа и то по месту његовог стварног становања. Народна скупштина Републике Србије усвојила је Закон о пребивалишту и боравишту грађана, који је ступио на снагу 29. новембра 2011. године. Тим законом је утврђена олакшана процедура за пријаву пребивалишта, што је неопходно за издавање личних докумената, свим грађанима, па и припадницима ромске популације, међу којима је највећи број особа без докумената. Наиме, чланом 11. став 2. тачка 4. Закона прописано је да уколико грађанин не може пријавити пребивалиште по основу права својине на стану, уговора о закупу стана или другом правном основу, надлежни орган му решењем утврђује пребивалиште на адреси установе у којој је трајно смештен или центра за социјални рад на чијем подручју се налази, уз пријаву грађанина тој установи, односно центру да ће његова адреса бити на адреси установе односно центра.

Народна скупштина усвојила је, такође, Закон о изменама и допунама Закона о личној карти, који је ступио на снагу 4. јуна 2011. године, којим је, између осталог, прописано да се држављанину који има право на личну карту, а нема пријављено пребивалиште на територији Републике Србије, издаје лична карта на основу утврђеног боравишта, са роком важења од две године.

Припадницима ромске националности лична документа се издају приоритетно и по хитном поступку, а такође се, ради остваривања права на лична документа, уколико је то могуће, документа неопходна за њихово издавање, прибављају и по службеној дужности. Ови грађани могу подносити захтеве за издавање личне карте по месту боравишта, те се на тај начин не излажу трошковима одласка у полицијске управе, односно станице које су измештене, а које су надлежне за издавање личне карте по основу њиховог боравишта. Тако МУП у сарадњи са Градском управом града Београда и Секретаријатом за социјалну заштиту града Београда, за лица која су расељена у новоформирана насеља на територији општина Чукарица, Сурчин, Раковица, Младеновац и Барајево, а која су живела испод моста Газела, спроводи акцију издавања личних докумената по хитном поступку. МУП ће наставити са акцијом пријаве пребивалишта и издавања личних докумената за ову категорију лица, а нарочито за

оне припаднике ромске популације који нису имали основ за пријаву пребивалишта, јер нису имали легални основ становања.

Приликом издавања личних исправа грађанима Републике Србије, МУП примењује прописе из ове области једнако на све грађане Републике Србије без обзира на њихову националну, верску и другу припадност. Министарство унутрашњих послова не располаже подацима о броју издатих биометријских докумената лицима по националној припадности, будући да не прикупља податке о националној припадности лица којима су издати биометријски документи.

Од значаја за лична документа је и питање вођења матичних књига и издавање извода и уверења из матичних књига која имају доказну снагу јавних исправа у одговарајућим поступцима пред другим надлежним органима (нпр. извод из матичне књиге рођених у поступку издавања личне карте пред МУП-ом).

У погледу законодавног оквира који регулише питање остваривање права на упис чињенице рођења у матичну књигу рођених, Законом о матичним књигама обезбеђене су све неопходне претпоставке за остваривање овог права уз процедуре које су јасно и прецизно утврђене тим законом и Упутством, а на начин којим се штити Уставом зајемчено право на једнаку заштиту права свих грађана, дакле и припадника свих националних мањина, укључујући и ромску националну мањину. Ово посебно у случају уписа чињенице рођења која се пријављује по истеку законског рока (накнадни упис).

У надзору над извршавањем послова који се односе на накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених и праћењем стања у овој области, утврђени су позитивни ефекти примене Закона о матичним књигама, будући да је највећи број захтева за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених примљен и решен у 2009. години – 9.573 захтева и 2010. години – 7.996 захтева. С обзиром на остварене резултате у прве две године примене Закона, у 2011. години примљен је и решен знатно мањи број захтева за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених – 774 захтева. У односу на број решених захтева који је наведен није могуће издвојити који се од тих уписа односе на припаднике ромске националне мањине јер се у матичину књигу рођених не уписује податак о националној припадности.

Поред жалбе у управном поступку која се изјављује надлежном министарству, будући да су првостепени органи који решавају у поступку уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених, градске, односно општинске управе, обезбеђена је и судска контрола рада управе јер се против коначног решења у управном поступку тужбом може покренути управни спор пред Управним судом.

Постојање нормативног оквира, без организовања кампање за упознавање Рома са процедурама уписа, као и пружање правне помоћи у поступцима није довољно да се превазиђе проблем који постоји, а то је да један број лица није уписан у матичну књигу рођених. Полазећи од тога да је активност усмерена на

пружање ове помоћи од изузетне важности за припаднике ромске националне мањине који нису уписани у ову основну службену евиденцију, Управа за људска и мањинска права спровела је конкурс за реализацију пројекта чији је циљ пружање правне помоћи у поступцима накнадног уписа чињеница рођења у матичне књиге рођених, на коме је 8 удружења добило око 5.000.000,00 динара.

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу у протеклом периоду активно је пратило стање у области остваривања права на накнадни упис у матичну књигу рођених и остварило сарадњу како са надлежним државним органима, тако и са представницима међународних институција и невладиног сектора. Сви контакти и сарадња били су од изузетног значаја за дефинисање даљих корака који треба да допринесу решавању проблема.

Један од тих корака био је и упућивање предлога за измену законских прописа ради ослобађања од плаћања административних такси за списе и радње који се односе на остваривање права на накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених. Закон о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама Народна скупштина Републике Србије донела је јуна 2011. године. Свим органима који извршавају поверене послове матичних књига (градским и општинским управама) ради уједначавања праксе у раду и лакшег и бржег остваривања права припадника ромске националне мањине на упис у матичну књигу рођених, достављени су: мишљење о примени одредаба Закона о матичним књигама и подзаконских прописа донетих на основу овог закона које уређују поступак накнадног уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених; Инструкција о начину рада органа који решавају у првостепеном управном поступку у области матичних књига по захтевима за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених, са прилозима – примером уверења које се издаје странкама приликом подношења захтева за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених ради остваривања права на ослобађање од плаћања законима прописаних такси за списе и радње у вези са остваривањем овог права и Обавештења о поступку за остваривање права на накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених које је орган дужан да достави подносиоцу захтева за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених; мишљење о начину поступања у случају када је доказивање пред органом који води поступак за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених повезано с несразмерним трошковима. Ромски координатори при јединицама локалне самоуправе упознати су са наведеним активностима ради укључивања у активности које треба да омогуће оним лицима која још нису уписана у матичне књиге да се упишу у ову евиденцију.

У циљу предузимања потребних мера и активности које би за резултат имале доношење измена и допуна закона којим ће се прописати одговарајући судски поступак за утврђивање чињенице рођења и упис у матичну књигу рођених

у случају када се та чињеница не може доказати пред органом управе, Влада Републике Србије је предложила допуне Закона о ванпарничном поступку. Закон о допунама Закона о ванпарничном поступку је усвојен 31.8.2012. године. Тим актом установљава се једноставнији и ефикаснији поступак за решавање случајева лица чији правни субјективитет није признат.

Изузетно значајна активност била је закључивање Споразума о разумевању између Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Заштитника грађана и Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице – Представништва у Србији у 2011. години, којим се по први пут успостављају основе ближе сарадње ради планирања и реализације активности које за циљ имају пружање помоћи припадницима ромске националне мањине у поступку накнадног уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених. Споразумне стране ће активности усмерити и на идентификовање узрока због којих нису уписана у матичну књигу рођених ради изналагања делотворног решења овог проблема.

2.3.2. Становање

Република Србија континуирано предузима кораке у циљу унапређења услова живота припадника ромске националне мањине, кроз развој законских и других мера за остваривање права у области становања. У склопу својих надлежности које се односе на развој стамбеног сектора у Републици Србији, тадашње Министарство животне средине, рударства и просторног планирања је предузело бројне стратешке, законске и друге мере које се односе на унапређење положаја Рома у области становања. У оквиру активности на развоју законског оквира, донет је 2009. године Закон о социјалном становању, који у члану 10. Роме препознаје као посебно осетљиву друштвену групу, која остварује право приоритета у решавању стамбеног питања, што представља веома јасну меру афирмативне акције за припаднике ромске националне мањине у склопу решавања њихових стамбених потреба.

Почетком 2012. године, Влада је донела Националну стратегију социјалног становања и Акциони план за њено спровођење, које поред бројних других мера које се тичу развоја социјалног становања у циљу пружања подршке ниско и средње доходовним домаћинствима у решавању стамбеног питања, утврђује и посебну меру унапређења услова становања становника подстандардних насеља, што су у највећој мери управо ромска неформална насеља. У једној од ових мера, предвиђа се припрема и доношење одговарајућег акта о поступцима при расељавању подстандардних насеља, која морају да се изместе.

За постизање циља утврђеног Стратегијом за унапређивање положаја Рома, који се односи на обнову и унапређење услова живљења у ромским насељима,

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања финансирао је израду планова за 10 неформалних ромских насеља у 8 општина. Ови планови представљају основ за спровођење даљих активности опремања насеља недостајућом инфраструктуром (пут, водовод, канализација и сл.), спровођење активности адаптације и доградње неусловних стамбених објеката до нивоа задовољавајућег стандарда становања, те у коначном циљу њиховог потпуног законског признавања (легализације) у складу са важећим прописима и прописаним стандардима у Републици Србији. Финансирање израде планова, као и наредна фаза реализације ове мере за општине које су већ донеле планове, наставља се и у 2012. години. У буџету су обезбеђена средства за израду пројектне документације за изградњу инфраструктуре и побољшање кућа у насељима за која су донети одговарајући урбанистички планови, као и насељима у другим заинтересованим општинама које задовољавају основне критеријуме за доделу средстава. У постизању истог циља, Министарство је учествовало у спровођењу мере јачања капацитета локалних самоуправа, кроз припрему и публикавање „Водича кроз легализацију неформалних ромских насеља“, који им користи за олакшавање процеса физичког унапређивања неформалних ромских насеља на њиховој територији, њихове интеграције у шире окружење и коначно њиховог законског препознавања у складу са постојећим правним оквиром Републике Србије.

На нивоу АП Војводине, Канцеларија за инклузију Рома је у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за архитектуру, урбанизам и градитељство, општином Опово и Екуменском хуманитарном организацијом из Новог Сада, реализовала пројекат побољшања услова становања у ромском насељу у Опову чија је вредност износила 4.650.000,00 динара из средстава буџета Аутономне Покрајине Војводине. Такође, Канцеларија је била укључена у активности које се односе на дислокацију нехигијенског ромског насеља у Сивцу, у општини Кула. За ове намене у буџету Аутономне Покрајине Војводине обезбеђена су средства у износу од 2.000.000,00 динара.

У 2009. години преко Фонда за капитална улагања из средстава буџета Аутономне Покрајине Војводине обезбеђена су средства и изграђени путеви у ромским насељима у општинама Озаци, Жабал, Ковин, Житиште и Рума. У општини Житиште из наведених средстава решено је и питање водоснабдевања 400 ромских породица. Асфалтиране су 3 улице у ромском насељу у Зрењанину. Вредност инвестиције је 12.000.000,00 динара.

За обезбеђење инфраструктуре у ромским насељима у Аутономној Покрајини Војводини одобрена су средства у износу од 300.000.000,00 динара преко Фонда за капитална улагања која ће бити реализована сукцесивно у наредним годинама. Решавање проблема непостојеће или неодговарајуће инфраструктурне опремљености у ромским насељима врши се на предлог Канцеларије за инклузију Рома, уз учешће локалне самоуправе у обезбеђивању

неопходне пројектне документације. Одабир ромских насеља у којима ће бити финансирана изградња инфраструктуре условљен је посотојањем објеката изграђених од чврстог материјала и њиховим бројем у одређеном насељу.

2.3.3. Здравље

Поред обезбеђења средстава за здравствено осигурање ромске популације, у Министарству здравља се спроводе пројекти који доприносе унапређењу здравља Рома. Почев од 2006. године, спроводи се пројекат „Имплементација плана о здравственој заштити Рома“, за који се обезбеђују посебна средства и који је у потпуности усклађен са усвојеним Акционим планом за унапређење здравља Рома у оквиру Декаде Рома.

Од 2008. године спроводи се пројекат увођења ромских здравствених медијатора у здравствени систем Републике Србије „Здравствени медијатор“. У оквиру овог пројекта, у периоду 2008. до 31.3.2012. године, запослено је 75 медијаторки у 60 домова здравља, које су до сада обишле и евидентирале 120.708 Рома, обезбедиле здравствене легитимације и лична документа за 11.835, вакцинацију за 16.631 дете, вакцинацију (Ге-Ал) за 1.476 одраслих као и да 19.528 Рома изабере свог лекара опште медицине и да 7.295 жена изабере свог гинеколога. Поред тога урађено је 895 мамографија, контрола здравља 2.053 труднице и породиље, систематски преглед за 7.112 жена, а уписано је 3.668 деце у основну школу. Сачињена је електронска база података о здравственом стању Рома, њиховом образовању, запослењу и условима живота у ромским насељима. Израђен је и Приручник за здравствене медијаторке, које приликом посета популацији Рома обављају и едукацију Рома у области права на здравствену заштиту, односно права пацијената. Поједностављен је поступак издавања здравствене легитимације (књижице) лицима ромске националности, која због традиционалног начина живота немају стално пребивалиште, односно боравиште у Републици, и којима се ова исправа издаје на основу личне изјаве лица и пријаве боравка, односно личне изјаве о месту привременог боравка. Ангажовањем здравствених медијаторки остварени су следећи циљеви: унапређење здравља Рома, нарочито жена и деце, побољшање доступности здравствене заштите, нивоа информисаности о здрављу, смањење неједнакости. Предузете мере и активности довеле су до повећања броја здравствено осигураних лица, вакцинисане деце, систематских прегледа, укључених лица у саветовалишта и превентивне центре домова здравља, Рома који су изабрали лекара, и усвојили здраве стилове живота. Такође је повећан број лица ромске националности у стицању знања о: контроли здравља, заштити од заразних болести, планирању породице, штетности психоактивних супстанци, правилној исхрани и чувању намирница, личној и општој хигијени, значају уклањања отпада, насиљу-занемаривању-злостављању,

трговини људским бићима, правима из социјалне, здравствене заштите и здравственог осигурања.

У сарадњи са УНИЦЕФ-ом и компанијом ТЕЛЕНОР у оквиру пројекта „Повезивање”, који се спроводи од 2010. године, сачињен је софтвер у који здравствене медијаторке уносе податке у лап-топ рачунаре. Подељени рачунари, као и мобилни телефони медијаторкама и патронажним сестрама омогућавају бржу и бољу комуникација. У периоду 1.2.2009 – 31.3.2012. године унето је у електронску базу података: 118.915 Рома, 34.802 породице и 251.220 посета породици и унети су подаци по индикаторима (сарадња са Светском здравственом организацијом), за 970 насеља у 60 општина и градова у Републици Србији.

У оквиру пројекта Министарства здравља „Запошљавање ромских здравствених медијатора: Економска анализа увођења ромских здравствених медијатора у систем јавних здравствених установа у Србији“, који је спроводен 2010. године уз помоћ Фонда за отворено друштво, анализирано је од стране Института економских наука колико је рад здравствених медијаторки значајан за унапређење здравља Рома. Резултати те анализе показују да постоји продужавање животног века Рома.

У 2011. је одобрено 14 пројеката у укупном износу од 3.380.056,00 динара. У оквиру пројекта Министарства здравља „Пружање унапређених услуга на локалном нивоу“ ДИЛС (Delivery of improved local services – DILS), у који су укључена 42 дома здравља и који се финансира из кредита Светске банке, организоване су бројне активности, међу којима су и оне које се односе на едукацију здравствених радника и здравствених сарадника и представника локалних самоуправа у области права пацијената, са посебним акцентом на ромску популацију. У оквиру овог пројекта током 2011. године спроведена је едукација у оквиру акредитованих програма намењених здравственим радницима и сарадницима. У 11 домова здравља у граду Београду едукована су 43 здравствена радника у оквиру програма „Сензибилисаност здравствених радника“ – ромска култура и историја, комуникација, проблем са правно невидљивим Ромима, хроничне незаразне болести код Рома, Закон о забрани дискриминације, заједно са програмом „Унапређење комуникације са ромском популацијом“ – упознавање са културолошким специфичностима Рома, додатна сензибилизација за потребе Рома, унапређење комуникације и подизање свести о значају мултисекторског повезивања. Ови курсеви намењени су лекарима примарне здравствене заштите, медицинским сестрама и техничарима из службе опште медицине у дому здравља. Овим програмима ће се радити додатна сензибилизација здравствених радника за потребе угрожених група кроз едукацију о културолошким специфичностима ромске популације у циљу стицања додатног увида за потребе Рома као вулнерабилне групе. Едукација из поменутих програма наставиће се и током 2012.

године, а биће обухваћени здравствени радници и сарадници из других домова здравља, од укупно 42 дома здравља који су укључени у поменути пројекат.

Пројекат „Здравствени медијатори у 13 општина југа Србије” уз финансијску подршку УНИЦЕФ-а и RBILD пројекта (Peace Building and Inclusive Local Development – Програм изградње мира и локалног развоја) у Министарству здравља започет је крајем 2011. године. Пројекат се спроводи у Пчињско-јабланичком округу, у 13 градова и општина: Лесковац, Лебане, Бојник, Власотинце, Владичин Хан, Сурдулица, Врање, Бујановац, Прешево, Трговиште, Босилеград, Црна Трава и Медвеђа. Пројекат се спроводи кроз две компоненте: сензибилизација здравствених радника о историји, култури и традицији Рома (ради смањења дискриминације) и подршка здравственим медијаторкама. У оквиру овог пројекта ће, осим медијаторки, кроз едукацију о смањењу дискриминације према Ромима, проћи и лекари и медицинске сестре, запослени у домовима здравља, а курс је акредитован код Здравственог савета Србије.

Министарство здравља уз подршку Глобал фонда спроводи од 2010. године, два пројекта у вези са јавним здрављем, који су, између осталог, значајни за здравље Рома: „Контрола ТБЦ у Србији кроз спровођење стратегије директно оперсервиране терапије“ и „Борба против ХИВ/СИДЕ у Србији“.

Првим пројектом обухваћена су 122 ромска насеља у 14 градова. Укупно је анкетирано 14.815 лица ромске националности, едуковано је 14.941 лице и откривено 8 нових случајева ТБЦ. Посебна циљна група била су деца до 14. године из ромских насеља. Урађено је 8.172 теста, који су показали подложност инфекцији туберкулозом од 4% (као и у укупној популацији деце), а откривен је само један случај болести.

Други пројекат одвија се кроз добровољно и поверљиво саветовање и тестирање на ХИВ, поделу профилактичких средстава и едукативне радионице кроз које је до сада прошло 20.564 младих Рома. Посредством територијално надлежних завода за јавно здравље и уз помоћ ромских удружења грађана, спроведена је хигијенско-епидемиолошка процена за 228 насеља, при чему је обухваћено 3.297 домаћинастава.

У оквиру пројекта SWIFT (Иницијатива одрживог управљања отпадом ради здравијег сутра), Канцеларија Светске здравствене организације у Србији у сарадњи са још две УН агенције (ИОМ и UNOPS), Министарством здравља и градом Београдом, отворила је овлашћени рециклажни центар у Миријеву (Београд) у децембру 2010. године. Делатност рециклажног центра SWIFT је прикупљање и обрада секундарних сировина, превасходно папира, картона, пластике и метала. Закон о управљању отпадом доноси нове обавезе за привредне субјекте у области рециклаже отпада. Закон предвиђа да се секундарне сировине морају документовати и предати лиценцираном оператеру за управљање отпадом. Задруга SWIFT нуди ову услугу својим клијентима бесплатно. Досадашњи начин

рециклирања материјала од стране сакупљача отпада представља један од основних начина преживљавања социјално угрожених група, нарочито Рома који се дуго баве овим активностима.

У министарству здравља израђен је предлог Акционог плана за унапређење здравља Рома за период 2012-2014. година којим су предвиђене активности које се односе на организовање едукације у вези права Рома у области здравствене заштите и то: семинара за запослене Републичког фонда за здравствено осигурање о специфичном положају ромске популације у систему обавезног здравственог осигурања; семинара и радионица за здравствене раднике и сараднике ради упознавања са специфичним потребама ромске популације, успостављања боље комуникације и разумевања; едукације Рома и Ромкиња о правима на здравствену заштиту и унапређење рада патронажних сестара.

Кроз наведене активности, као и кроз активности здравствених медијаторки, ромској популацији омогућава се и олакшава не само приступ здравственој заштити, већ и укључивање у друге области друштвеног живота. Поред тога обезбеђује се сензибилизација здравствених радника, здравствених сарадника у других запослених у здравственом систему Републике Србије за потребе ромске популације кроз едукацију о културолошким специфичностима ромске популације, у циљу стицања додатног увида за потребе Рома као вулнерабилне групе.

2. 4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 8 препорука у вези са чланом 4. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о ставовима власти поводом појединих препорука, као и активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Саветодавни комитет позива органе да обезбеде да ће се закон о забрани дискриминације усвојити без закашњења и да његова примена на прописан начин узме у обзир Препоруку број 7 о општој политици у националном законодавству за борбу против расизма и расне дискриминације Европске комисије против расизма и нетолеранције.

Закон о забрани дискриминације израдила је група домаћих стручњака из владиног, цивилног и академског сектора, која је радила уз подршку пројекта који спроводи Министарство рада и социјалне политике, стручњаци из Министарства за људска и мањинска права, као и Програма Уједињених нација за развој (УНДП), уз свесрдну помоћ делегације Европске комисије у Београду. Нацрт закона био је и предмет консултација са цивилним сектором, синдикатима, представницима

мањина, домаћим стручњацима и другим релевантним чиниоцима, а о њему је спроведена и јавна расправа у више градова у Србији, са преко 200 представника различитих органа и организација.

Нацрт тог закона је у децембру 2007. године добио повољно мишљење Венецијанске комисије Савета Европе, која је сматрала да је Нацрт усаглашен са међународним стандардима у овој области. Решења у Закону о забрани дискриминације која се односе на одређивање појма дискриминације, дефинисање посредне дискриминације као облика дискриминације и на механизме заштите – део о претпостављеној кривици и терету доказивања, потпуно су у складу са антидискриминационим директивама ЕУ. Закон о забрани дискриминације донесен је на седници Народне скупштине одржаној 26. марта 2009. године.

Саветодавни комитет позива органе да обезбеде да ће се елиминисати сваки непрописан услов држављанства из законодавства релевантног за заштиту националних мањина, укључујући и кривично законодавство.

Како је већ истакнуто, задржавши општи услов држављанства у дефиницији националне мањине у члану 2. Закона о заштити права и слобода националних мањина, Република Србија је своје законодавство у области заштите националних мањина, укључујући и кривично законодавство, ускладила са том дефиницијом. У погледу задржавања држављанства као једног од критеријума за одређење појма националне мањине, образложења су детаљно дата и садржана су у одељку 1.4. поглавља Б. Другог дела овог извештаја.

Саветодавни комитет позива органе Србије да обезбеде да законске одредбе у вези са увођењем позитивних мера буду потпуно у складу са начелима садржаним у члану 4. став 2. Оквирне конвенције.

Коментари Републике Србије о Другом мишљењу Саветодованог комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина на став 63 садрже објашњења у погледу Уставног одређења могућег увођења посебних прописа и привремених мера у економском, социјалном, културном и политичком животу ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини, ако су усмерене на уклањање изразито неповољних услова живота који их посебно погађају. Том приликом је указано да Устав садржи и друге одредбе којима се јасно показује да намера уставотворца није била да позитивне мере у корист припадника националних мањина допусти само у случају изразито неповољних услова живота који их посебно погађају, нити су дискриминаторним сматране позитивне мере у корист припадника националних мањина, предузете након усвајања Устава, које нису биле усмерене на уклањање

изразито неповољних услова живота који их посебно погађају, већ на унапређење равноправности уопште. У том смислу, предузимање позитивних мера у корист припадника националних мањина настављено је и у овом извешатајном циклусу и биће садржано у одељцима о имплементацији одредаба Оквирне конвенције.

Саветодавни комитет сматра да је битно да будући рад Омбудсмана на државном нивоу у области људских права добије одговарајућу подршку. Органи Србије треба да предузму неопходне мере да обезбеде да ће институције омбудсмана на свим нивоима бити у стању да ефикасно извршавају своје задатке и да су познате и доступне, посебно припадницима националних мањина, укључујући и њихов језик.

Први републички заштитник грађана ступио је на дужност 23. јула 2007. године. Закон прописује да Заштитник грађана има четири заменика који му, помажу у обављању послова утврђених тим законом, које бира Народна скупштина. Истовремено, Закон захтева од Заштитника да при преношењу овлашћења заменицима, обезбеди специјализацију, нарочито у погледу заштите права лица лишених слободе, равноправности полова, права детета, права припадника националних мањина и права особа са инвалидитетом. Заменици Заштитника грађана изабрани су на седници Народне скупштине Републике Србије 2008. године. За обављање стручних и административних послова из делокруга рада Заштитника грађана, образована је Стручна служба, са седиштем у Београду, у којој је систематизовано 50 радних места са 63 запослена. Основни просторни и технички услови за рад Заштитника грађана обезбеђени су у 2010. години усељавањем у адекватан простор, али тај простор има и даље привремен карактер док се не стекну услови за пресељење на нову локацију, што би требало да буде коначно решење.

Заштитник грађана је донео одлуку о образовању својих локалних канцеларија у општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа. Канцеларије су образоване ради повећања доступности институције Заштитника грађана и остваривања ефикасније заштите и унапређења људских и мањинских слобода и права грађана на том подручју.

Како је већ истакнуто, припадници националних мањина могу да се обрате Заштитнику грађана притужбом на свом језику, док је образац притужбе на језицима националних мањина који су у службеној употреби у Републици Србији доступан грађанима на сајту Заштитника грађана.

Саветодавни комитет позива органе да предузму мере да се међу становништвом повећа свест о њиховим правима као и јача поверење у судство код припадника националних мањина да случајеве наводне дискриминације упуте судовима.

Предузете мере на јачању независних институција специјализованих за борбу против свих видова дискриминације, као и за контролу законитости и правилности рада органа управе у вези са остваривањем индивидуалних и колективних права грађана и заштиту и унапређење људских и мањинских слобода и права грађана допринеле су и повећању свести становништва о њиховим правима, о чему сведоче и показатељи о активностима тих институција у претходном периоду. Јачању поверења у судство трбало је да допринесе реформа правосуђа, усвајањем у децембру 2008. године пакета правосудних закона који уређују правосудну мрежу на потпуно нов начин, са новим институцијама које гарантују независност и бројним механизмима којима је требало омогућити већу ефикасност и боље функционисање система. Реформа је имала низ изазова и ограничења и није наишла на опште прихватање стручних и политичких тела, као и организација цивилног друштва.

Док стиче искуство, Србија треба да осигура да Стратегија за унапређивање положаја Рома, која треба да се усвоји, има одрживу координацију и структуре за њено спровођење, као и одговарајуће људске и финансијске ресурсе. Органи треба да обезбеде потпуно укључење локалних органа у њено спровођење, као и да предвиде редовне оцене, уз консултације са представницима Рома, напретка који је постигнут на националном, покрајинском и локалном нивоу, утврђивањем јасних циљева и прикупљањем поузданих података.

У одељку 2.3. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржане су информације о јасно утврђеним структурама које реализују Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома (надлежна министарства за поједине ресоре) и структура која врши координацију ресорних министарстава (Савет за унапређење положаја Рома и Канцеларија за спровођење ромске националне стартегије, тадашњег Министарства за људска и мањинска права, односно Група за унапређење положаја Рома Управе за људска и мањинска права). Ради ефикасног спровођења Стратегије за унапређивање положаја Рома и Акционог плана за њено спровођење, успостављањем механизма радних група по ресорним министарствима која спроводе Акциони план из своје области, прикупљани су подаци о постигнутом напретку.

Органи Србије треба да теже спровођењу њихових мера у вези са легализацијом ромских насеља и да осигурају да су оне у спрези са одговарајућим финансијским средствима и са повећаним ангажовањем локалних органа. Србија треба да осигура да постоје законске гаранције да ће заинтересована лица добити решење о иселењу, уз претходно обавештење, одговарајући алтернативни смештај као и могућност да се жале на то решење.

На основу прелиминарних резултата последњег пописа становништва, у Србији постоји око 780 ромских насеља, од којих се око 170 налази у Београду. У 2011. години реализоване су мере предвиђене Акционим планом за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома, које су се, између осталог, односиле и на реализацију циља – расељавање насеља која није могуће легализовати. Као модел системског решења за расељавање ромских насеља која није могуће легализовати треба да послужи расељавање неформалног ромског насеља у Блоку 72 у Новом Београду. Расељавање тог неформалног насеља први пут је спроведено у складу са Основним принципима и смерницама за иселавања и расељавања заснованих на развоју, које је израдио специјални извештај УН за адекватно становање. За усклађивање рада и активности државних органа и органа Града Београда у поступку расељавања ромских породица из овог неформалног насеља формирана је посебна радна група, коју су сачињавали представници: Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, Министарства рада и социјалне политике, Републичке агенције за становање, Комесаријата за избеглице, Града Београда, Удружења „Праксис“ и Националног савета ромске националне мањине. Управа за људска и мањинска права је координирала консултације радне групе и становника насеља. Организоване су посете понуђеном алтернативном смештају, а расељавање које је требало да буде у децембру 2011. године одложено је до марта 2012. године, због лоших временских прилика. Управа за људска и мањинска права је обезбедила, у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији, а уз финансијску подршку Шведске агенције за међународни развој, огрев за све становнике насеља. У насељу је било укупно 34 породице које су имале различит правни статус, с обзиром на стање личних докумената, а у складу са тим и различита права на алтернативни смештај приликом расељавања. За све породице у насељу, изузев породица за које је утврђено да су оствариле право на повратак на Косово и Метохију, понуђен је програм социјалне инклузије који, осим помоћи у расељавању и обезбеђивању привременог смештаја (до коначног стамбеног збрињавања), подразумева пружање правне помоћи у добијању личних докумената, укључивање у систем здравствене заштите, обавезно уписивање деце у предшколске установе и школе (организован је превоз деце до школа) и обезбеђење запослења за једног пунолетног члана породице. Породице у којима је један пунолетни члан имао пријаву пребивалишта у Граду Београду су оствариле право на смештај у Београду, у насељима са мобилним стамбеним јединицама. Породицама интерно расељених лица понуђен је смештај у колективном центру у Гамзиградској Бањи. Једној породици је купљена кућа и додељена на 5 година на бесплатно коришћење. Породицама које су оствариле право на повратак на Косово и Метохију, с обзиром на њихову специфичну ситуацију, понуђен је привремени смештај у колективном центру у Смедереву. Породицама је била омогућена

делотворна правна заштита у складу са важећим прописима – право на жалбу у другостепеном управном поступку и право на судску заштиту у управном спору.

Саветодавни комитет ургира код органа Србије да удвоструче напоре да се размотри посебно критично здравствено стање многих Рома, посебно жена, деце и старијих. Одређивање додатних лекарских посредника треба остварити као хитно питање.

У Одељку 2.3.3. поглавља Б. Дела другог овог извештаја наведене су мере и активности које Република Србија предузима за унапређење здравља Рома. Као резултат такве активности учињени су значајни помаци о чему сведочи и Истраживање вишеструких показатеља здравља које је спроведено током 2011. године уз помоћ УНИЦЕФ-а. То истраживање показало је смањење стопе смртности деце у ромским насељима (на 1000 живорођене деце), и то: за одојчад (деца старости до 1 године) са 25 у 2005. на 14 у 2010, а за децу старости до 5 година са 28 у 2005. на 15 у 2010. години. Процент деце школског узраста која тренутно похађају први разред у односу на укупан број деце узраста за први разред је порастао за 25%. Процент жена које знају где могу да се тестирају на ХИВ је већи за 4% у националном, односно за 8% у ромском узорку у односу на 2005. годину.

Члан 5.

1. Стране уговорнице се обавезују да стварају потребне услове како би припадници националних мањина очували и развијали своју културу и сачували неопходне елементе свог идентитета, наиме религију, језик, традиције и културно наслеђе.

2. Без штете по мере предузете у складу са њиховом општом политиком интеграције, стране уговорнице ће се уздржати од политике или праксе које имају за циљ асимилацију припадника националних мањина против њихове воље и штитиће та лица од сваке акције усмерене ка таквој асимилацији.

3.1. Правне основе за стварање услова за очување и развијање културе националних мањина

У Другом извештају о спровођењу Оквирне конвенције објашњене су правне основе за стварање услова који су потребни за одржавање и развијање културе припадника националних мањина и очување неопходних елемената њихових идентитета у Републици Србији које су предвиђене Уставом и одредбама одређених закона. У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, у Републици Србији донесени су прописи који имају значај за остваривање права на културне посебности припадника националних мањина. Закон о националним саветима националних мањина (2009), између осталог, утврђује надлежности националних савета у области културе, као једној од четири области у којима националне мањине институционално оставрују право на самоуправу. Одредбама чл. 16-18. тог Закона утврђено је да национални савети могу, у складу са законом, оснивати установе културе ради очувања културне посебности и националног идентитета националне мањине и вршити права и обавезе оснивача. Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, као оснивачи таквих установа културе могу, у целини или делимично, пренети оснивачка права на национални савет. Национални савети имају овлашћење да именују једног члана управног одбора установе, дају мишљење о предложеним члановима управног одбора и да дају мишљење у поступку избора директора установе за коју утврде да је од посебног значаја за очување идентитета националне мањине. Национални савети утврђују стратегију развоја културе националне мањине, утврђују које су установе и манифестације у области културе од посебног значаја за очување, унапређење и развој посебности и националног идентитета одређене националне мањине, предлажу најмање једног кандидата за заједничку листу кандидата за избор Националног савета за културу и имају и друге надлежности у области културе.

Старање о спровођењу културне политике која се, пре свега, заснива на начелу слободе изражавања у културном и уметничком стваралаштву, као и на

уважавању културних вредности и националне традиције ради очувања, унапређења и развоја културне посебности и очувања сопственог националног идентитета уређено је и другим прописима. Законом о култури (2009) који се примењује од 2010. године, дата је могућност националним саветима националних мањина да се старају о спровођењу културне политике националне мањине и, у складу са законом, учествују у процесу одлучивања или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу, оснивају установе културе и друга правна лица у култури (члан 5). Када је у питању формирање Националног савета за културу, прописано чланом 15. Закона, који се образује као стручно-саветодавно тело ради обезбеђивања сталне стручне подршке у очувању, развоју и ширењу културе, од 19 чланова које бира Народна скупштина, два члана националних мањина бирају се на предлог националних савета националних мањина, сагласно одредбама члана 16. став 2. тачка 7. Одредбама члана 24. Закона прописано је да Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе могу оснивати установе ради очувања, унапређења и развоја културне посебности и очувања националног идентитета националних мањина, односно могу, на предлог националног савета националне мањине, изменом оснивачког акта за поједине постојеће установе утврдити да су од посебног значаја за очување, унапређење и развој културне посебности и очување националног идентитета националних мањина. У управни одбор установе која се оснива у складу са претходно наведеним чланом Закона, најмање један члан управног одбора именује се на предлог одговарајућег националног савета националне мањине, а сагласно члану 42. Закона, када више националних савета националних мањина даје предлог за члана управног одбора, предлог заједнички подносе сви заинтересовани национални савети националних мањина. Што се тиче избора чланова надзорног одбора установе, најмање један члан надзорног одбора именује се на предлог одговарајућег националног савета националне мањине (члан 46). За припаднике националне мањине значајна је и одредба члана 68. Закона, према којој уметник, односно стручњак у култури који је својим радом у области културне делатности дао врхунски допринос култури националних мањина у Републици Србији и који испуњава друге услове прописане тим законом и прописима донетим за његово спровођење, може стећи статус истакнутог уметника, односно истакнутог стручњака у култури.

Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине предвидео је у члану 41. тачка 2. да АП Војводина преко својих органа у области културе у складу са законом уређује потребе и интерес у области културе националних мањина и обезбеђује средства за њихово остваривање. Одредбама члана 29. тачка 9. алинеја 11. Статута АП Војводине утврђено је да је АП Војводина надлежна да уређује и обезбеђује општи интерес у области културе националних заједница које чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине у

складу са Уставом, потврђеним међународним уговорима и законом који одређује питања од покрајинског значаја.

3.2. Подршка мањинским културама

Република Србија у складу са својим могућностима, на свим нивоима власти пружа подршку културним, уметничким и научним установама, друштвима и удружењима које су основали припадници националних мањина у свим областима културног и уметничког живота у циљу спровођења културне политике која се, пре свега, заснива на начелу слободе изражавања у културном и уметничком стваралаштву, као и на уважавању културних вредности и националне традиције ради очувања, унапређења и развоја културне посебности и очувања сопственог националног идентитета. У политици заштите културног наслеђа у Републици Србији не постоји никаква разлика између заштите културних добара која се односи на њихово порекло. Закони који регулишу ову област, у коју спадају делатности завода за заштиту споменика културе, музеја, архива и библиотека, као и стандарди струке заштите културног наслеђа налажу да се културна добра подједнако третирају и штите, без обзира на време настанка и културолошку провенијенцију.

3.2.1. Финансијска подршка из републичког буџета

Министарство културе, информисања и информационог друштва (у даљем тексту: Министарство културе), брине о остваривању права на језичку и културну посебност националних мањина на територији Републике Србије и у складу са Законом о култури обезбеђује средства за ове потребе из буџета Републике Србије. У оквирима своје надлежности то министарство предузима активности којима настоји да подржи финансијски и/или логистички пројекте из области културно-уметничког изражавања припадника националних мањина.

3.2.1.1. Суфинансирање пројеката из области културе и уметности

Од 2007. године Министарство културе по први пут расписује посебан конкурс за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина. Тај конкурс не односи се само на појединачне мањине и етничке заједнице, већ и на област мултикултурног стваралаштва. Од 2008. године, конкурс доноси извесне новине којима су делатности у области културе проширене и на суфинансирање часописа из области културе националних мањина и издавачку делатност на језицима мањина. Као део конкурсне процедуре уводи се пракса обавештавања националних савета националних мањина о расписивању конкурса, који утврђивањем своје

листе приоритета пројеката/програма, постају активни учесници у доношењу одлука о њиховом суфинансирању. У претходном периоду остварена је успешна и активна сарадња са националним саветима националних мањина, која је, између осталог, резултирала и добијањем подршке за конкурсне критеријуме које Министарство културе примењује приликом одобравања пројеката/програма за суфинансирање. На састанку посвећеном конкурсним критеријумима, априла 2010. године, представници националних мањина су закључили да није потребно редефинисати критеријуме, уз констатацију да је неопходно радити на добијању већег буџета намењог култури и уметности припадника националних мањина.

У периоду 2007-2011. година, Министарство културе је финансијски подржало пројекте који доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина садржане у доњој табели.

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Албанска	-	-	70.000,00	500.000,00	500.000,00
Ашкалијска	50.000,00	70.000,00	-	-	-
Бошњачка	2.000.000,00	2.950.000,00	1.100.000,00	1.800.000,00	1.800.000,00
Бугарска	498.200,00	840.000,00	450.000,00	815.000,00	550.000,00
Буњевачка	350.000,00	780.000,00	380.000,00	300.000,00	200.000,00
Влашка	-	500.000,00	80.000,00	210.000,00	250.000,00
Грчка	-	-	100.000,00	50.000,00	50.000,00
Горанска	100.000,00	-	-	-	-
Египатска	50.000				
Јеврејска	200.000,00	690.000,00	150.000,00	200.000,00	100.000,00
Мађарска	1.000.000,00	2.490.000,00	1.080.000,00	960.000,00	1.050.000,00
Македонска	150.000,00	750.000,00	100.000,00	315.000,00	250.000,00
Немачка	-	200.000,00	-	-	-
Ромска	1.530.000,00	1.885.000,00	700.000,00	1.010.000,00	850.000,00
Румунска	550.000,00	740.000,00	230.000,00	305.000,00	250.000,00
Русинска	300.000,00	590.000,00	230.000,00	-	200.000,00
Словачка	600.000,00	1.050.000,00	200.000,00	630.000,00	550.000,00
Украјинска	200.000,00	400.000,00	-	-	100.000,00
Хрватска	650.000,00	1.135.000,00	380.000,00	570.000,00	500.000,00
Цинцарска	-	200.000,00	-	50.000,00	-
Чешка	100.000,00	100.000,00	-	50.000,00	150.000,00
Мулти-културални пројекти	700.000,00	1.730.000,00	500.000,00	200.000,00	250.000,00

Доња табела садржи податке о пројектима које је Министарство културе финансијски подржало на основу годишњих конкурса за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина.

Година	Област културно-уметничког стваралаштва која се пројектом подржава	Број одобрених пројеката	Одобрена средства
Албанска национална мањина			
2009.	Позоришне манифестације	1	70.000,00
2010.	Позоришне манифестације	1	300.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	200.000,00
2011.	Позоришне манифестације	2	300.000,00
	Културно-уметничке манифестације	3	200.000,00
Ашкалијска национална мањина			
2007.	Књижевне манифестације	1	50.000,00
2008.	Издавачка делатност ³	1	70.000,00
Бошњачка национална мањина			
2007.	Књижевне манифестације	1	350.000,00
	Позоришне представе	2	390.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	1.260.000,00
2008.	Издавачка делатност	1	50.000,00
	Периодичне публикације	1	400.000,00
	Књижевне манифестације	1	400.000,00
	Културно-уметничке манифестације	3	2.100.000,00
2009.	Периодичне публикације	1	200.000,00
	Књижевне манифестације	1	200.000,00
	Културно-уметничке манифестације	3	600.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	100.000,00
2010.	Периодичне публикације	1	400.000,00
	Књижевне манифестације	1	400.000,00
	Позоришне представе	1	250.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	2	150.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	600.000,00
2011.	Књижевне манифестације	1	400.000,00
	Позоришне представе	1	1.200.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	2	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	100.000,00
Бугарска национална мањина			
2007.	Издавачка делатност	1	120.000,00
	Позоришне представе	1	70.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	212.200,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	96.000,00
2008.	Издавачка делатност	1	60.000,00
	Периодичне публикације	1	80.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Позоришне представе	1	170.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	200.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	65.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	215.000,00
2009.	Издавачка делатност	1	200.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	50.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	2	150.000,00
2010.	Издавачка делатност	3	185.000,00

³ У оквиру издавачке делатности обезбеђена средства за суфинансирање часописа која су садржана у одељцима о имплементацији члана 9. Оквирне конвенције.

	Периодичне публикациије	2	400.000,00
	Књижевне манифестације	1	70.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	80.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	80.000,00
2011.	Издавачка делатност	1	50.000,00
	Периодичне публикациије	2	300.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Позоришне представе	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	100.000,00
Буњевачка национална мањина			
2007.	Културно-уметничке манифестације	8	350.000,00
2008.	Издавачка делатност	1	80.000,00
	Периодичне публикациије	1	150.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	500.000,00
2009.	Издавачка делатност	1	150.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	180.000,00
2010.	Периодичне публикациије	1	60.000,00
	Културно-уметничке манифестације	5	240.000,00
2011.	Издавачка делатност	2	80.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	120.000,00
Влашка национална мањина			
2008.	Културно-уметничке манифестације	1	340.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	160.000,00
2009.	Заштита нематеријалне културне баштине	1	80.000,00
2010.	Културно-уметничке манифестације	1	50.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	2	160.000,00
2011.	Културно-уметничке манифестације	2	200.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	50.000,00
Грчка национална мањина			
2009.	Културно-уметничке манифестације	1	100.000,00
2010.	Израда веб сајта	1	50.000,00
2011.	Периодичне публикациије	1	50.000,00
Египатска национална мањина			
2007.	Културно-уметничке манифестације	1	50.000,00
Јеврејска национална мањина			
2007.	Културно-уметничке манифестације	1	200.000,00
2008.	Издавачка делатност	3	310.000,00
	Културно-уметничке манифестације	3	380.000,00
2009.	Културно-уметничке манифестације	1	150.000,00
2010.	Издавачка делатност	1	70.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	130.000,00
2011.	Културно-уметничке манифестације	2	100.000,00
Мађарска национална мањина			
2007.	Издавачка делатност	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	14	920.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	30.000,00
2008.	Издавачка делатност	5	360.000,00
	Периодичне публикациије	5	650.000,00
	Књижевне манифестације	5	410.000,00
	Позоришне представе	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	9	720.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	50.000,00
	Филмско стваралаштво	2	150.000,00

	Заштита нематеријалне културне баштине	1	50.000,00
2009.	Издавачка делатност	2	180.000,00
	Периодичне публикациије	3	400.000,00
	Књижевне манифестације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	3	400.000,00
2010.	Периодичне публикациије	4	390.000,00
	Књижевне манифестације	1	30.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	540.000,00
2011.	Периодичне публикациије	2	100.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Позоришне представе	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	9	650.000,00
	Филмско стваралаштво	2	150.000,00
Македонска национална мањина			
2007.	Културно-уметничке манифестације	1	150.000,00
2008.	Издавачка делатност	1	50.000,00
	Периодичне публикациије	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	650.000,00
2009.	Културно-уметничке манифестације	1	100.000,00
2010.	Издавачка делатност	2	170.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	145.000,00
2011.	Периодичне публикациије	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	200.000,00
Немачка национална мањина			
2008.	Културно-уметничке манифестације	1	200.000,00
Ромска национална мањина			
2007.	Позоришне манифестације	3	700.000,00
	Културно-уметничке манифестације	5	490.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	200.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	140.000,00
2008.	Издавачка делатност	4	240.000,00
	Књижевне манифестације	3	230.000,00
	Позоришне манифестације	1	120.000,00
	Културно-уметничке манифестације	5	975.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	3	320.000,00
2009.	Издавачка делатност	1	150.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	500.000,00
2010.	Књижевне манифестације	1	40.000,00
	Позоришне манифестације	2	120.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	350.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	300.000,00
	Филмско стваралаштво	1	200.000,00
2011.	Издавачка делатност	1	150.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	600.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	100.000,00
Румунска национална мањина			
2007.	Књижевне манифестације	1	15.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	535.000,00
2008.	Издавачка делатност	2	80.000,00
	Позоришне манифестације	1	50.000,00
	Књижевне манифестације	1	60.000,00
	Културно-уметничке манифестације	5	500.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	50.000,00
2009.	Периодичне публикациије	1	50.000,00

	Позоришне представе	1	60.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	120.000,00
2010.	Позоришне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	240.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	15.000,00
2011.	Позоришне манифестације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	150.000,00
Русинска национална мањина			
2007.	Позоришне манифестације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	200.000,00
2008.	Издавачка делатност	2	130.000,00
	Књижевне манифестације	1	60.000,00
	Позоришне манифестације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	300.000,00
2009.	Књижевне манифестације	1	100.000,00
	Позоришне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	80.000,00
2011.	Периодичне публикације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	150.000,00
Словачка национална мањина			
2007.	Издавачка делатност	1	150.000,00
	Културно-уметничке манифестације	7	450.000,00
2008.	Издавачка делатност	1	200.000,00
	Периодичне публикације	1	200.000,00
	Културно-уметничке манифестације	5	650.000,00
2009.	Културно-уметничке манифестације	3	200.000,00
2010.	Културно-уметничке манифестације	7	630.000,00
2011.	Периодичне публикације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	300.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	2	150.000,00
Украјинска национална мањина			
2007.	Културно-уметничке манифестације	3	200.000,00
2008.	Периодичне публикације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	300.000,00
2011.	Културно-уметничке манифестације	1	100.000,00
Хрватска национална мањина			
2007.	Издавачка делатност	1	90.000,00
	Књижевне манифестације	2	80.000,00
	Културно-уметничке манифестације	6	380.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	100.000,00
2008.	Периодичне публикације	2	250.000,00
	Књижевне манифестације	2	135.000,00
	Позоришне манифестације	1	80.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	330.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	2	340.000,00
2009.	Периодичне публикације	1	80.000,00
	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	150.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштава	1	50.000,00
	Филмско стваралаштво	1	50.000,00
2010.	Издавачка делатност	1	80.000,00
	Периодичне публикације	1	100.000,00
	Књижевне манифестације	2	90.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	300.000,00
2011.	Периодичне публикације	1	100.000,00

	Књижевне манифестације	1	100.000,00
	Културно-уметничке манифестације	2	200.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	100.000,00
Чешка национална мањина			
2007.	Књижевне манифестације	1	50.000,00
	Културно-уметничке манифестације	1	50.000,00
2008.	Културно-уметничке манифестације	1	100.000,00
2010.	Културно-уметничке манифестације	1	50.000,00
2011.	Културно-уметничке манифестације	3	150.000,00
Мултикултурални пројекти			
2007.	Културно-уметничке манифестације	3	700.000,00
2008.	Периодичне публикације	1	200.000,00
	Културно-уметничке манифестације	4	1.450.000,00
	Манифестације ликовног стваралаштва	1	80.000,00
2009.	Културно-уметничке манифестације	1	200.000,00
	Заштита нематеријалне културне баштине	1	300.000,00
2010.	Културно-уметничке манифестације	1	200.000,00
2011.	Културно-уметничке манифестације	3	250.000,00

На конкурсима за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина подржани су пројекти организација и удружења припадника националних мањина, као што су на пример:

- културно-уметничке манифестације – Фестивал дечијих песама „Наша радост“, Фестивал буњевачког стваралаштва, Дужионица, Фестивал санџачке севдалинке, Смотра бошњачких народних игара, Бајрамске свечаности, Смотра бошњачких народних игара, Бугаријада - Дани бугарске културе у средњем Банату, Сенокос, Међународни фолклорни фестивал Краиште пева и игра, Фестивал влашке изворне песме, Фолклорна смотра „Ђенђешбокрета“, Вокално инструментална смотра „Дуриндо“, Дани културе војвођанских Мађара, такмичења „Szolj, sip, szolj” и „Koketanc“, Сусрети мађарских културно-уметничких друштава јужног Баната, Карпатска смотра мађарских хорова, „Виве“ фестивал мађарских песама и чардаша, Домбош фест, Инеретно фестивал, Хорски фестивал „Zimgiya“, Дани македонске културе “Себи у походе“, Фестивал македонске музике „Засвирај, запевај и заиграј“, Илинденски дани културе Македонаца, Дани немачке културе немачке националне мањине, Мини културна смотра младих, Дани др Саве Станојевића, Ромски фестивал подунавских земаља, Фестивал румунске музике и фолклора из Војводине, Фестивал „Младост пева“, Фестивал ствароца паора, Фестивал русинске културе „Црвена ружа“, „Костелњикова јесен“, Смотра хорског певања, Фестивал словачког музичког стваралаштва „Златни кључ“, Словачке народне свечаности, Дечији фолклорни фестивал „Златна брана“, Међународни фестивал „Сусрет у пивничком пољу“, Фолклорни фестивал „Танцуј, танцуј...“, Фестивал нових словачких лирских песама *КУЛПИИИ*, Фестивал словачке забавне музике „Златни кључ“, Покрајински дечији фестивал „Лети песма, лети“, Фестивал украјинске културе „Калина“, „Дужијанца“, Фестивал хрватских духовних песама

„ХосанаФест“, Буњевачко-шокачко прело, „Дужионица“, Фолклорна манифестација „Младост плеше“, Међународни фестивал тамбуре „Микини дани“, Фестивал дечијег фолклора „Дјеца су украс свијета“, Фестивал буњевачки писама, Смотра фолклора Чеха у Србији, итд;

- књижевне манифестације – Сусрети књижевника Ашкалија, Рома и припадника других народности, Санџачки књижевни сусрети, „Буњевачка липа рич“, Лингвистички дани „Сарваш Габор“, Научни скуп о делима мађарског писца Х. Ференца, Такмичење мађарских драмских писаца Војводине, Сусрети са писцима из Мађарске, Дани поезије Трифуна Димића, Књижевни фестивал ромског стваралашта, Међународни фестивал поезије „Путеви класја“, Фестивал сеоске сатире и хумора, Сусрет са књижевницима из Хрватске, Дани Балинта Вујкова, итд;

- позоришне манифестације – Дани албанске комедије, Обележавање годишњице постојања позоришта у Прешеву и Бујановцу, Фестивал аматерских позоришта младих Рома Србије, Позоришни дани Румуна у АП Војводини, Драмски меморијал „Петра Ризнича Ђађе“, Фестивал аматерског театра итд, као и поставка десет представа на језицима националних мањина (босански, бугарски, мађарски, ромски и румунски);

- ликовне манифестације – Ликовна колонија Санџак инспирација умјетника, Годишња изложба санџачких ликовних уметника, Керамичка радионица, Колонија израде слика и предмета од сламе, Ликовна колонија „ТАКТ“, Интернационални АРТ камп 2007, Прослава јубилеја Галерије наивне уметности у Уздину, Бијенале словачких ликовних уметника, Колонија наиве у техници сламе, Међународна ликовна колонија „Бунарић“, итд.

- заштита нематеријалне културне баштине – „Сачувајмо од заборавља села Забрђа“, Фестивал буњевачких националних јела, Ускршња изложба народних рукотворина, Изложба буњевачке ношње кроз историју, „Последњи Орфеји Балкана – влашко усмено и музичко стваралаштво“, Стари занати и данас, „Свадба некад и сад“, Промоција културног наслеђа Чеха у Србији, итд.

Од удружења припадника националних мањина која су узела учешће у изради овог извештаја, преносимо ставове о напорима државе на унапређењу њихове културе. Удружење грађана „Буњевачко коло“ из Сомбора, у свом прилогу је потврдило да добија средства из буџета за одржавање појединих манифестација, али такође је истакло да је за квалитетан рад за ширење културе потребан сталан извор финансирања, који оно нема, посебно када је реч о редовној делатности, квалитетном раду секција и одржавању зграде у којој су смештени.

Удружење „Гергина“ из Неготина, као организатор традиционалног Фестивала влашке музике, посвећеног традиционалној, изворној, инструменталној и солистичкој влашкој музичкој култури у свом прилогу за израду овог Извештаја

посебно наглашава значај Фестивала за очување влашке културне баштине, који је у 2011. и 2012. години одржан под покровитељством Министарства културе, информисања и информационог друштва.

3.2.1.2. Заштита културног наслеђа

Имајући у виду да културно наслеђе и његова слојевитост чине важан део савременог идентитета локалних заједница које га баштине и да оно игра важну улогу и у неговању културне разноликости, развоју интеркултурног дијалога и заштити културног наслеђа националних мањина, Министарство културе је, уз пуно уважавање принципа истакнутих у Конвенцији УНЕСКО о заштити разноликости културних израза, у протеклом периоду посветило пажњу овом аспекту културног наслеђа. Најзначајнији пројекат у том смислу је развојни пројекат „Векови Бача“, који кроз заштиту и очување богатог мултикултурног наслеђа на територији општине Бач, која обухвата како материјално наслеђе - Фрањевачки самостан, православни манастир Бођани, средњовековна тврђава, остаци хамама, итд, тако и очување различитих традиција везаних за добро очувану и живу нематеријалну баштину коју негује око 20 различитих етничких група. Због историјских и културних вредности наслеђа и своје мултикултуралности пројекат је 2008. године изабран за један од три пројекта Републике Србије који учествују у Љубљанском процесу, који представља заједничку иницијативу Савета Европе и Европске комисије за заштиту културног и природног наслеђа у Југоисточној Европи. Циљ пројекта „Векови Бача“ је социо-економски развој општине базиран на мудрој употреби богатог наслеђа, што подразумева очување материјалне и нематеријалне културне разноликости са нарочитим акцентом на развоју интеркултурног дијалога.

Уз подршку Министарства културе реализовани су у периоду 2007-2009. година следећи пројекти који доприносе очувању и заштити културног наслеђа националних мањина:

- Јеврејског историјског музеја и Савеза јеврејских општина Србије – пројекат сређивање грађе Савеза јеврејских општина Југославије 1944-1991;
- Етнографског музеја у Београду – програм под називом „Белем, ђелем“ који промовише културу Рома у Србији; „Чешко песништво“, музичко песнички перформанс; Презентација Неготинске крајине у организацији студената историје уметности; Промоција књиге „Исламски споменици и исламска заједница Пријепоља“ у организацији Народног музеја из Пријепоља; обележавање дана када је запаљена Бајракли џамија;
- Историјског архива Бела Црква – пројекат „Представа Између Нере и Караша“, којим је кроз изложбу архивских докумената и позоришну представу грађанима представљена богата историја Беле Цркве са акцентом на њеној мултикултуралности;

- Историјског архива Нови Пазар – пројекат објављивања монографије „Избице од давнина“, који документује и осликава мултикултуралну заједницу Новог Пазара; изложбе архивских докумената и фотографија на тему „Нови Пазар, Сјеница и Тутин кроз време“, чиме је дат допринос изградњи дијалога међу културама и етничким заједницама које живе у тој средини

- Историјски архив Града Новог Сада – пројекат „Међуетнички дијалози на територији Војводине“ обухватио је истраживање архивске грађе и рад на терену;

- Културно-добротворног друштво Гајрет – програм „Упознајмо се“, намењен сусретима, пре свега, младих, који је у форми радионица, трибина, предавања, као и културној презентацији кроз изложбе слика и верских предмета имао за циљ упознавање, успостављање контаката и почетак мултикултурне сардање међу припадницима различитих етничких и верских заједница у друштву богатом различитостима.

У периоду од 2010-2011 године, Министарство културе суфинансирало је пројекте у области културног наслеђа који подстичу мултикултуралност, као и пројекте националних мањина из области културног наслеђа. Поменути пројекти садржани су у доњим табелама.

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Подстицање мултикултуралности		
Библиотека „Вељко Петровић“, Бачка Паланка	„Ми повезујемо људе“, промоција мултикултуралности у општини Бачка Паланка	400.000,00
Друштво архивских радника Војводине	Приручни вишејезични речник за архивисте	100.000,00
Београдска надбискупија	Обнова кипа Богородице на небо узнесене	310.000,00
Дом културе „Ослобођење“, Нови Пазар	Дискретни шарм културе (заједничка традиција)– интензивирање културних активности у Новом Пазару	900.000,00
Мултимедијални центар у Тутину	Време је за културу – унапређење културног живота у Тутину	450.000,00
Народна библиотека „Ејуп Мушовић“ Тутин	„Мултикултуралност у речи“	395.000,00
Међуопштински завод Суботица	Конзерваторско рестаураторски радови на зидним сликама и декорацији у ентеријеру РКЦ Пресветог Тројства у Чоки	800.000,00
Бошњачка национална мањина		
Народна библиотека „Доситеј Обрадовић“, Нови Пазар	Рукописна оставштина Назифа Шушевића (1860-1923)	220.000,00
Културно добротворно друштво Гајрет	Мактуб (запис) тишине	585.000,00
ЈУ Мултимедијални центар	Мултимедијални центар за све	3.600.000,00
Културни центар Нови Пазар	„Наслеђе Санцака“	4.800.000,00
Удружење грађана Импулс Тутин	Омладински културни импулс	400.000,00
Културно добротворно друштво	Радови на Бајракли цамији у Београду	2.900.000,00

Гајрет		
Гајрет, Београд	1001 ноћ	120.000,00
Гајрет, Београд	Диван са пријатељима	120.000,00
Културно добротворно друштво „Гајрет“	Калиграфија лепа слова бескрајнога	300.000,00
Културно добротворно друштво „Гајрет“	Наши храмови наш аманет	310.000,00
Културно добротворно друштво „Гајрет“	Изложба исламске уметности	450.000,00
Одбор исламске заједнице Тутин	Обнова џамије Ораше	1.900.000,00
Одбор исламске заједнице Тутин	„Вера и култура“	1.800.000,00
Јеврејска национална мањина		
Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица	Реконструкција фасаде на згради синагоге у Суботици	5.800.000,00
Савез јеврејски општина Србије и Јеврејски музеј	Дигитална обрада збирке микрофилмова	445.000,00
Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица	Наставак конзерваторских радова на реконструкцији фасаде зграде Синагоге у Суботици (демонтажа и монтажа фасадних елемената)	1.000.000,00
Ромска национална мањина		
Roma Community Centar 8. април – за Музеј Ромске уметности	Материјална култура Рома у Србији – стална поставка	850.000,00
Музеј Ромске културе	Обичајно право	1.000.000,00
Удружење грађана Стари Звук, Ниш	Ромско музичко наслеђе	150.000,00
Словачка национална мањина		
Фонд „Међународни етно-центар“ Баба Ковачица	Обележавање светског дана матерњег језика проглашеног од стране УНЕСКО 21. фебруара 2010. (10. јубиларни)	180.000,00
Завод за културу Војвођанских Словака	Бурсовање	100.000,00
Матица Словака у Србији	Словачке народне свечаности	141.000,00
Хрватска национална мањина		
Завод за културу Војвођанских Хрвата	Барокно сликарство 18. столећа у римокатоличким црквама у Војводини	270.000,00
Културно просветна заједница Хрвата Шокадија Сонта	Шокачко народно рухо	100.000,00
Завод за културу војвођанских Хрвата	Барокно сликарство	308.000,00

3.2.2. Финансијска подршка из буџета АП Војводине

У оквиру планираних буџетских средстава АП Војводина путем субвенција финансира покрајинске установе културе, између осталих и оне које су основане ради очувања, унапређења и развоја културе и уметности националних заједница. Одобрена средства су намењена реализацији делатности и програма рада покрајинских установа и реализацији програма/пројеката који су од ширег друштвеног значаја и од значаја за развој културе сваке националне заједнице. За програме/пројекте установа и удружења којима се обезбеђује развој културе

припадника националних заједница на територији АП Војводине, у оквиру планираних буџетских средстава, Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање (у даљем тексту: Покрајински секретаријат за културу) расписује сваке године конкурсе на основу којих се врши расподела средстава.

Доња табела садржи преглед обезбеђених средстава за културу и уметничко стваралаштво националних мањина у АП Војводини по појединим националним мањинама у периоду 2007-2011. година.

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Ашкалије	60.000,00	270.000,00	90.000,00	110.000,00	65.000,00
Бугари	100.000,00	100.000,00	50.000,00	190.000,00	50.000,00
Буњевци	625.000,00	749.000,00	380.000,00	520.000,00	605.000,00
Египћани	10.000,00	10.000,00	-	-	-
Јевреји	159.000,00	300.000,00	80.000,00	1.650.000,00	471.000,00
Мађари	48.809.604,00	88.744.999,00	60.966.195,00	73.945.848,00	79.379.330,00
Македонци	126.500,00	1.130.000,00	125.000,00	440.000,00	280.000,00
Немци	407.000,00	208.000,00	1.614.000,00	510.000,00	787.267,00
Роми	1.404.000,00	3.139.000,00	2.478.000,00	4.141.700,00	2.485.000,00
Румуни	8.812.000,00	16.030.000,00	9.646.500,00	14.861.000,00	15.985.000,00
Руси	-	-	-	-	30.000,00
Русини	4.839.000,00	12.825.000,00	10.200.000,00	12.165.000,00	12.582.000,00
Словаци	10.602.000,00	22.483.000,00	14.279.500,00	19.629.000,00	18.690.000,00
Словенци	22.000,00	22.000,00	11.000,00	-	24.000,00
Украјинци	205.500,00	330.000,00	60.000,00	420.000,00	430.000,00
Хрвати	1.227.000,00	9.118.000,00	7.684.000,00	18.585.000,00	23.281.000,00
Цинцари	-	-	-	250.000,00	-
Црногорци	-	-	-	40.000,00	40.000,00
Чеси	168.000,00	168.000,00	84.000,00	150.000,00	394.000,00
Укупно:	77.577.104,00	155.626.999,00	107.748.195,00	147.607.548,00	155.578.597,00

3.2.2.1. Финансирање установа културе

За делатност професионалних покрајинских установа културе које раде на језицима националних мањина, чији је оснивач, односно чија је оснивачка права преузела Скупштина АП Војводине – средства се у целости обезбеђују из буџета АП Војводине, и то за:

- Издавачки завод „Форум“ – Forum Könyvkiadó Intézet у Новом Саду, који је основала Аутономна Покрајина Војводина заједно са Националним саветом мађарске националне мањине као покрајинску установу ради очувања, унапређења и развоја издавачке делатности војвођанских Мађара. У оквиру свога програма делатности, Издавачки завод „Форум“ издаје у просеку по 35 наслова књига годишње, издаје часопис за књижевност и уметност *Híd (Мост)*, часопис за друштво, науку и културу *Létünk (Стварност)*, учествује на сајмовима књига у земљи и иностранству, додељује три награде у области културе и уметности.

- Народно позориште - Narodno kazalište - Népszínház у Суботици је војвођанско професионално позориште у којем раде два ансамбла: Драма на српском језику и Драма на мађарском језику. То позориште повремено изводи и представе на хрватском језику, а оснивање Дrame на хрватском језику предвиђено је када се отвори нова зграда Позоришта. Припремајући представе на српском, мађарском и повремено на хрватском језику, Позориште негује драмско стваралаштво на тим језицима, али и вишејезичност и мултикултуралност и својим деловањем – уз поштовање високих естетских вредности – доприноси ширењу толеранције, унапређивању међусобног разумевања, афирмисању вредности културних различитости и комуникативне отворености. Данас својим репертоаром Позориште покушава да задовољи различите структуре и интересе публике и да обнови стару праксу гостовања у свим местима у Војводини, ширећи позоришну културу на српском, мађарском и хрватском језику.

У поступку обнове и реконструкције објекта Позоришта, Влада Републике Србије, Влада АП Војводине и Скупштина општине Суботица, закључили су Протокол, којим су се споразумели да заједнички финансирају израду пројектне документације, реконструкцију и изградњу објекта у односу 45% Влада Републике Србије, 45% Влада АП Војводине и 10% СО Суботица.

- Завод за културу војвођанских Мађара – Vajdasági Magyar Művelődési Intézet у Сенти, Завод за културу војвођанских Словака – Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov у Новом Саду, Завод за културу војвођанских Румуна – Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina у Зрењанину, Завод за културу војвођанских Русина – Завод за културу войводянских Руснацох у Новом Саду и Завод за културу војвођанских Хрвата – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata у Суботици основала је Скупштина АП Војводине заједно са националним саветима тих националних мањина почетком 2008. године, ради очувања, унапређења и развоја њихове културе. Србија је за сада једина земља на Балкану, а можда и у Европи, која има основане установе овог профила.

Сваки од ових пет завода формирао је електронску базу података о култури своје националне мањине. Ови заводи остварили су значајне резултате у научно-истраживачком раду у области друштвено-хуманистичких наука, у издавачкој делатности, организовању културно-уметничких манифестација и других програма у области културе, прикупљању, сређивању и обрађивању архивске грађе која је од значаја за ове националне мањине у Војводини, одржавању програма стручног усавршавања и др. и у потпуности су оправдали разлог свога оснивања. Они остварују, такође, обимну и разноврсну сарадњу са институцијама у суседним земљама са којима имају заједнички језик (заједнички научно-истраживачки пројекти у области хуманистичких наука, заједничка издања публикација, презентовање књига, изложбе књига, програми стручног усавршавања, гостовања уметника и др.).

Доња табела садржи преглед обезбеђених средства за заводе за културу националних мањина од њиховог оснивања до 2011. године.

Завод за културу	2008.	2009.	2010.	2011.
Завод за културу војвођанских Мађара - Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Сента	12.000.000,00	8.300.000,00	13.500.000,00	13.500.000,00
Завод за културу војвођанских Румуна – Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina, Зрењанин	8.000.000,00	4.000.000,00	8.500.000,00	8.500.000,00
Завод за културу војвођанских Русина – Завод за културу војводјанских Руснацох, Нови Сад	6.500.000,00	3.250.000,00	7.000.000,00	7.000.000,00
Завод за културу војвођанских Словака – Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Нови Сад	10.000.000,00	5.000.000,00	9.000.000,00	9.000.000,00
Завод за културу војвођанских Хрвата – Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Суботица	5.500.000,00	4.150.000,00	9.270.000,00	9.000.000,00
Укупно:	42.000.000,00	24.700.000,00	47.270.000,00	47.000.000,00

Национални савети дају мишљење на годишњи програм рада и финансијски план установа које је основала АП Војводина заједно са националним саветима, на основу којих Влада АП Војводине усваја наведене документе ових установа.

3.2.2.2. Суфинансирање пројеката из области културе и уметности

Из буџета АП Војводине суфинансирају се и програми од значаја за развој националних мањина у АП Војводини на основу расписаних конкурса. Тако је, на пример, за 2011. годину Покрајински секретаријат за културу расписао конкурсе за суфинансирање програма/пројекат у области културе, у којима су садржани услови и критеријуми, и то: за суфинансирање програма и пројеката у области савременог уметничког стваралаштва од покрајинског значаја; за суфинансирање објављивања књига од значаја за културу и уметност у АПВ и суфинансирање превођења значајних дела; за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе и уметности у АПВ; за суфинансирање манифестација од покрајинског значаја; за финансирање програма од покрајинског значаја; за снимање краткометражних играних, документарних, документарно-играних и анимираних филмова; за снимање дугометражних играних филмова; за подстицање производње телевизијских програма – емисија из области културе и уметности на српском језику и језицима националних мањина и етничких заједница у АП Војводини; за суфинансирање програма и пројеката у области традиционалног културног и уметничког стваралаштва националних заједница у АП Војводини; за

суфинансирање пројеката у области заштите културног наслеђа АПВ; за избор пројеката међурегионалне сарадње.

Код Конкурса за суфинансирање програма и пројеката у области традиционалног културног и уметничког стваралаштва националних заједница у АП Војводини, Покрајински секретаријат прослеђује пројекте достављене на овај конкурс националним саветима националних мањина, ради прибављања мишљења о пројектима и предлога о њиховом суфинансирању. Од 2010. године национални савети сваке године предлажу и списак манифестација од покрајинског значаја за које треба обезбедити средства из покрајинског буџета. У наредним ставовима даје се преглед одобрених средстава по наменама.

• Суфинансирање издвачке делатности на језицима националних мањина

Скупштина АП Војводине и национални савети националних мањина оснивачи су професионалних издавачких кућа на мањинским језицима, и то: две издавачке куће на мађарском језику („Мађар Со“ и „Форум“ у Новом Саду), две издавачке куће на словачком језику („Хлас Људу“ у Новом Саду и Словачки издавачки центар у Бачком Петровцу), једне издавачке куће на румунском језику („Либертатеа“ у Панчеву), једне издавачке куће на русинском језику („Руске слово“ у Новом Саду), једне издавачке кућа на хрватском језику („Хрватска ријеч“ у Суботици), једне издавачке куће на ромском језику („Романе пустика“ у Суботици), по једна издавачка кућа украјинске („Украјинско слово“ у Кули), македонске (Македонски информативни и издавачки центар у Панчеву) и буњевачке националне заједнице (Буњевачки информативни центар у Суботици).

Преглед обезбеђених средстава за издавачку делатност на језицима националних мањина у области културе и уметности (прва издања књига, часописи⁴, делатност издавачких кућа) у периоду 2007-2011. година

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Ашкалије	-	90.000,00	60.000,00	80.000,00	65.000,00
Буњевци	65.000,00	209.000,00	100.000,00	190.000,00	75.000,00
Јевреји	39.000,00	40.000,00	30.000,00	-	-
Мађари	8.644.604,00	13.297.298,00	14.123.595,00	15.973.442,00	17.062.550,00
Македонци	26.500,00	90.000,00	60.000,00	70.000,00	110.000,00
Немци	39.000,00	40.000,00	30.000,00	40.000,00	35.000,00
Роми	244.000,00	509.000,00	598.000,00	322.700,00	95.000,00
Румуни	1.842.000,00	2.220.000,00	2.136.500,00	1.712.000,00	1.740.000,00
Русини	1.089.000,00	2.170.000,00	2.050.000,00	1.515.000,00	1.552.000,00
Словаци	3.602.000,00	5.615.000,00	2.434.500,00	1.861.000,00	1.900.000,00
Словенци	-	-	-	-	24.000,00

⁴ Обезбеђена средства за суфинансирање часописа детаљно су образложена у одељцима о имплементацији члана 9. Оквирне конвенције.

Украјинци	65.500,00	90.000,00	60.000,00	-	160.000,00
Хрвати	567.000,00	810.000,00	1.144.000,00	1.085.000,00	1.065.000,00
Цинцари	-	-	-	250.000,00	-
Чеси	-	-	-	-	24.000,00
Укупно:	16.224.104,00	25.180.298,00	22.826.595,00	23.099.142,00	23.907.550,00

Илустрације ради, Покрајински секретаријат за културу је у 2011. години укупним средствима у износу од 5.560.000,00 динара суфинансирао објављивање 27 наслова значајних дела на седам језика националних мањина, преводе књига од значаја за културу и уметност у АП Војводини са српског језика или језика националних мањина на светске језике, са српског језика на језике националних мањина, са језика националних мањина на српски језик, или на неки други језик националних мањина.

У последњих пет година Покрајински секретаријат за културу у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за образовање, управу и националне заједнице, наставио је континуирано промовисање издавачке делатности националних мањина и установа културе чији је оснивач Покрајина, органозовањем Штанда издавачке делатности на језицима националних мањина на Салону књига у Новом Саду и на Међународном сајму књига у Београду. За салон књига у Новом Саду организује се Изложба преведених књига на којој се сваке године представља други језик. Ово је јединствен начин промовисања издавачке делатности на најзначајнијим манифестацијама књиге у нашој земљи и, по начину на који представља издавачку делатност, јединствен је у региону. Излажу се књиге на свим језицима националних мањина Војводине које имају издаваштво на свом језику: мађарском, словачком, румунском, русинском, хрватском, украјинском, македонском, ромском, чешком, словеначком, немачком, бугарском језику и буњевачком, цинцарско – арумунском и ашкалијском говору.

● Суфинансирање делатности професионалних и аматерских позоришта националних заједница

У АП Војводини данас ради 18 професионалних позоришта од којих су 10 позоришта националних мањина. Мађарска национална мањина у Војводини има 6 професионалних позоришта на свом матерњем језику (три у Суботици и три у Новом Саду). Професионална позоришта на мађарском језику годишње припреме и изведу око 25 премијерних и око 300 репризних представа у седишту позоришта и на гостовањима у земљи и иностранству. Словаци, Румуни и Русини од 2003. године, а Роми од 2007. године имају по једно професионално позориште (Словаци у Бачком Петровцу, Румуни у Вршцу, Русини у Руском Крстуру и Роми у Новим Карловцима), у којима изводе представе на свом матерњем језику. Свако од ових позоришта изведе по две премијере које репризира у седишту позоришта и на гостовањима ван матичне сцене.

У Војводини ради 196 аматерских позоришта, од чега око 30 изводи представе на мађарском, 20 на словачком, 12 на румунском, 15 на русинском, два су позоришта Хрвата, три позоришта Буњеваца, три позоришта Рома и једно аматерско позориште Украјинаца.

**Преглед обезбеђених средстава за позоришно стваралаштво националних мањина
(делатност професионалних позоришта и гостовања у АП Војводини) у периоду 2007-2011.
година**

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Мађари	32.413.000,00	35.914.000,00	33.676.000,00	32.531.300,00	38.387.000,00
Роми	600.000,00	1.200.000,00	1.200.000,00	1.200.000,00	1.200.000,00
Румуни	2.500.000,00	2.650.000,00	1.225.000,00	2.450.000,00	2.500.000,00
Русини	2.500.000,00	2.650.000,00	1.295.000,00	2.450.000,00	2.550.000,00
Словаци	4.600.000,00	2.650.000,00	1.800.000,00	3.300.000,00	3.450.000,00
Укупно:	42.713.000,00	45.064.000,00	39.196.000,00	41.931.300,00	48.087.000,00

Конкурс за суфинансирање подстицања позоришне продукције националних мањина у АП Војводини први пут је расписан 2011. године. Ранијих година извођење представа Салашког позоришта (на мађарском језику), Словачког војвођанског позоришта у Бачком Петровцу, Русинског народног театра „Петро Ризнић Ђађа“ у Руском Крстуру, Сцене на румунском језику при Народном позоришту у Вршцу и Ромског театра „Sunо е Rromengo“ у Новим Карловцима суфинансирано је на основу закључених протокола или у оквиру финансијског плана Покрајинског секретаријата за културу.

**Преглед укупно исплаћених средстава за суфинансирање извођења представа
професионалних и аматерских позоришта на језицима националних заједница
у 2011. години на основу расписаних конкурса**

Национална мањина	Назив позоришта које изводи представе	Укупна средства
Мађари	Салашко позориште, Новосадско позориште, Позориште „Костолањи Деже“	2.150.000,00
Роми	Ромски театар „Sunо е Rromengo“	1.200.000,00
Румуни	Народно позориште „Стерија“ - Сцена на румунском језику	2.500.000,00
Русини	Народни русински театар „Ђађа“	2.500.000,00
Словаци	Словачко војвођанско позориште, АРТ центар „Хлеба и игара“	3.450.000,00
Хрвати	УГ „Пријатељи деце Бача“ - Позоришна секција	150.000,00

- **Суфинансирање савременог ликовног стваралаштва и рада и програма галерија од посебног значаја за презентацију мањинског ликовног стваралаштва**

Покрајински секретаријат за културу суфинансира рад и програме Галерије наивне уметности у Ковачици (негује наивну уметност војвођанских Словака) и Галерије „Дојна“ у Уздину (негује наивну уметност војвођанских Румуна). Ликовно стваралаштво уметника, припадника националних мањина, прате многе професионалне галерије. У последњих неколико година суфинансирано је организовање изложби Пала Деча, Јожефа Нађа, Иштвана Торока, одржавање Темеринске ликовне стваралачке колоније, Бијенала словачких ликовних уметника, Изложбе савремене ликовне уметности Румуна у Војводини, као и одржавање ликовних колонија у Сенти, Новом Бечеју, Старој Моравици, Уздину (Ликовна колонија „Уздин“), Врбасу (Уметничка колонија „Њаради“) и др.

Преглед обезбеђених средстава за рад галерија националних мањина у периоду 2007-2011. година

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Румуни	390.000,00	400.000,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00
Словаци	450.000,00	450.000,00	360.000,00	300.000,00	200.000,00
Хрвати	-	40.000,00	25.000,00	170.000,00	200.000,00
Укупно:	840.000,00	890.000,00	585.000,00	670.000,00	600.000,00

- **Суфинансирање савременог и народног стваралаштва, организовање манифестација и других културно-уметничких програма професионалног стваралаштва и уметничког аматеризма припадника националних мањина**

Доња табела садржи преглед обезбеђених средстава за културно-уметничке манифестације националних мањина у области културе и уметности на основу конкурса за културу у периоду 2007-2011. година.

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Ашкалије	60.000,00	180.000,00	30.000,00	30.000,00	-
Бугари	100.000,00	100.000,00	50.000,00	190.000,00	50.000,00
Буњевци	560.000,00	540.000,00	180.000,00	140.000,00	530.000,00
Египћани	10.000,00	10.000,00	-	-	-
Јевреји	120.000,00	120.000,00	40.000,00	1.400.000,00	171.000,00
Мађари	4.582.000,00	10.262.000,00	3.406.000,00	4.976.000,00	3.789.000,00
Македонци	100.000,00	1.040.000,00	65.000,00	330.000,00	170.000,00
Немци	168.000,00	168.000,00	84.000,00	70.000,00	143.000,00
Роми	560.000,00	680.000,00	641.000,00	1.930.000,00	490.000,00
Румуни	4.080.000,00	2.720.000,00	1.610.000,00	1.010.000,00	1.670.000,00
Руси	-	-	-	-	30.000,00

Русини	1.250.000,00	1.505.000,00	2.360.000,00	1.135.000,00	1.250.000,00
Словаци	1.750.000,00	3.250.000,00	1.220.000,00	179.000,00	2.120.000,00
Словенци	22.000,00	22.000,00	11.000,00	-	-
Украјинци	140.000,00	240.000,00	-	300.000,00	270.000,00
Хрвати	560.000,00	2.628.000,00	1.180.000,00	2.420.000,00	3.370.000,00
Црногорци	-	-	-	40.000,00	40.000,00
Чеси	168.000,00	168.000,00	49.000,00	125.000,00	120.000,00
Мултиетнички	500.000,00	700.000,00	445.000,00	-	-
Укупно:	14.730.000,00	24.333.000,00	11.371.000,00	14.275.000,00	14.213.000,00

На предлог националних савета суфинансиране су следеће манифестације од покрајинског значаја: Ђенђешбоккрета и Дуриндо фестивал, Сентелекијеви дани, Смотра словачког аматерског стваралаштва, Фестивал словачке музике и фолклора „Танцуј, танцуј“, Фестивал „Позоришни дани Румуна“, Велики фестивал Румуна из Србије, Фестивал русинске културе „Црвена ружа“, Драмски меморијал „Петар Ризнић Ђађа“ у Руском Крстуру, Жетвена свечаност „Дужијанца“ у Суботици, Дани буњевачке културе, Дани културе немачке националне мањине, Дани чешке културе, Дани македонског стваралаштва, Фестивал украјинске културе „Калина“ и друго, као и програми савременог уметничког стваралаштва, од којих су, између осталих, и: снимање и концертно извођење нове композиције Мезеи Силарда, Лингвистички дани „Сарваш Габор“, Бијенале словачких ликовних уметника из Србије, Изложба „Пола века уздинског наивног сликарства (1961-2011)“, и др.

Од значајнијих књижевних, позоришних, ликовних, музичких и музичко-фолклорних манифестација путем конкурса и на предлог националних савета суфинансирани су: Дани културе војвођанских Мађара, Дани мађарске културе, Сентелекијеви дани, Сусрет аматерских позоришних ансамбала војвођанских Мађара, Торђански дани културе, Тини фестивал, Итебејски зимски сусрети, Фестивал мађарских народних песама и чардаша ВИБЕ у Дебелачи, Домбош фест, Фестивал „Лети песмо, лети“, Фестивал певача солиста словачких народних песама „Сусрети на пивничком пољу“, Фестивал словачког музичког стваралаштва „Златни кључ“, Фестивал драмских инсценација домаћих аутора „ДИДА“, „Ловоров венац“ - Фестивал словачког позоришта, Фестивал румунске музике и фолклора из Војводине „Уздин“, Фестивал забавне музике „Младост пева - Tineretea santa“, Фестивал фанфара „Банатска труба“, Позоришни дани Румуна у Војводини, Међународни фестивал стваралаштва на румунском банатском дијалекту „Јон Нице Секоћан“, Фестивал изворног фолклорног стваралаштва Русина „Куцурска жетва“, Фестивал русинских народних оркестара „Мелодије руског двора“, Књижевна манифестација „Костельникова јесен“, Колонија наиве у техници сламе у Таванкуту, Међународни фестивал тамбуре „Микини дани“, Фолклорна манифестација „Младост плеше“, Фестивал хрватских духовних песама „Хоснафест“, Дан Рома, Ромска ноћ, Циганске ватре, Фестивал куглофа у Сремским Карловцима, Дани македонске културе у Војводини, Фестивал буњевачког културног стваралаштва, Буњевачки ускршњи обичаји, Дани

буњевачке културе, Жетвена свечаност „Дужионица“, Бугаријада у Војводини, Међународни дан Ашкалија итд.

● **Суфинансирање филмског стваралаштва и телевизијских програма⁵
- емисија из области културе и уметности на језицима националних
мањина**

Покрајински секретаријат за културу финансијски подстиче филмско стваралаштво и производњу телевизијских програма – емисија из области културе и уметности на језицима националних мањина Војводине, доприносећи неговању језика и културе у регионалним електронским медијима, као и праћењу догађаја, објављивању информација, мишљења и идеја о појавама и личностима у области културе и уметности.

**Преглед обезбеђених средстава за филмско стваралаштво и ТВ програме из културе
националних мањина у периоду 2009-2011. година**

Национална мањина	2009.	2010.	2011.
Мађари	960.000,00	1.360.000,00	3.580.000,00
Роми	-	600.000,00	600.000,00
Румуни	330.000,00	340.000,00	650.000,00
Русини	800.000,00	-	-
Словаци	-	-	200.000,00
Укупно:	2.090.000,00	2.300.000,00	5.130.000,00

● **Суфинансирање програма заштите културних добара**

На основу расписаног годишњег конкурса за област заштите културне баштине, Покрајински секретаријат за културу суфинансирао је истраживање, заштиту и презентацију бројних мултиетничких споменика - верских и других сакралних објеката у Војводини и мултиетничких световних споменика културе који обухватају и културну баштину националних заједница у Војводини, као и заштиту споменика културе појединих националних заједница, као што су: развојни пројекат интегративне заштите наслеђа Бача *Векови Бача*; међународни пројекат „Манастири средњег века, заједничка културна баштина у туристичкој понуди и данас, потенцијални значајан чинилац одрживог развоја“, (који је финансиран у оквиру Програма ИПА прекограничне сарадње – Мађарска - Србија у периоду од 2010-2012. године, у укупној вредности од 246.818,00 евра); у 2011. години завршена је реконструкција старе тршчаре у Сремским Карловцима за потребе оснивања Немачке завичајне куће - Музеја војвођанских Немаца, (обезбеђено је 2.409.266,00 динара); од чега у 2011. години 609.267,00 динара); у

⁵ Производња ТВ програма- емисија из области културе и уметности на језицима националних мањина објашњена је у одељцима о имплементацији члана 9. Оквирне конвенције.

оквиру програма рестаурације и реконструкције ужег градског језгра Сремских Карловаца, реализовани су конзерваторски радови на санацији и рестаурацији Римокатоличке цркве (током 2010-11. године издвојено је 10.440.000,00 динара); наставак радова на конзервацији и адаптацији дворца *Шлос* у Голубинцима, још једног објекта мултиетничке културне баштине у Војводини, који се односи и на културну баштину Хрвата у Војводини/Србији и у којем ће бити етно-поставка. Професионалне установе – међуопштински заводи за заштиту споменика културе и Покрајински завод за заштиту споменика културе реализују програме заштите и презентације непокретних културних добара, конзервације и рестаурације уметничких предмета, етнографских истраживања, публикација вредних књига из ове области на свим језицима заступљеним у Војводини, стручног усавршавања, сталне музејске поставке.

Такође су суфинансирани програми очувања нематеријалне културне баштине, на основу годишњег конкурса расписаног за суфинансирање традиционалног народног стваралаштва националних мањина Војводине. Ове програме разматрају и предлажу национални савети националних мањина, а намењени су суфинансирању одржавања манифестација фолклора и очувања народних обичаја, такмичења изворне народне музике, пројекте сакупљања фолклорне грађе и очувања обичаја, етно-кампове, изложбе старих народних заната, изложбе народне ношње и сл.

Преглед обезбеђених средстава за заштиту нематеријалне културне баштине националних мањина у периоду 2007-2011. година

Национална мањина	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Буњевци	-	-	55.000,00	190.000,00	-
Јевреји	-	140.000,00	-	-	-
Мађари	1.170.000,00	1.004.000,00	250.000,00	894.000,00	1.491.000,00
Немци	200.000,00	-	1.500.000,00	400.000,00	609.267,00
Роми	-	-	30.000,00	89.000,00	100.000,00
Румуни	-	40.000,00	50.000,00	240.000,00	250.000,00
Русини	-	-	-	65.000,00	-
Словаци	200.000,00	368.000,00	-	80.000,00	90.000,00
Хрвати	-	140.000,00	330.000,00	4.590.000,00	7.616.000,00
Чеси	-	-	35.000,00	25.000,00	250.000,00
Укупно:	1.570.000,00	1.692.000,00	2.250.000,00	6.573.000,00	10.406.267,00

Истраживање нематеријалног културног наслеђа, његова заштита и презентовање реализују се и путем финансирања, на годишњем нивоу, редовних програмских делатности установа културе чији је оснивач АП Војводина, као што су: Етнолошко одељење Музеја Војводине у Новом Саду, који је реализовао у 2011. години етнолошко истраживање „Обичаји Словака у Срему“, конзервирао и рестаурирао предмете у Музеју румунске духовности у Торку, реализовао етнолошки пројекат „Обичаји Русина“ и др, као и мултикултурни пројекат „Живети

заједно“, који обухвата истраживање, конзервацију и презентовање изложби у земљи и иностранству „Срби и Мађари“, „Срби и Немци“ (реализовано) и „Срби и Словаци“ (у припреми); Позоришни музеј Војводине који реализује пројекат „Позоришна култура на тлу Војводине“, у оквиру којег су формиране редакције за сваку националну мањину које уређују публикације на основу својих истраживања.

● **Суфинансирање међурегионалне сарадње – пројеката мањинских установа културе и невладиног сектора у области културе и уметности којима се доприноси повезивању мањинских заједница са земљама са којима имају заједнички језик**

Покрајински секретаријат за културу подстиче програме којима се унапређује међурегионална културна сарадња АП Војводине и других региона у окружењу, као и у оквиру Европске уније и шире, затим, програме који презентују међурегионалну културну сарадњу на фестивалима и манифестацијама у земљи и иностранству, као и кроз публикације, изложбе, мултимедијалне записе, визуелне и друге програме.

Преглед обезбеђених средстава за међурегионалну сарадњу националних мањина у периоду 2009-2011. година

Национална мањина	2009.	2010.	2011.
Буњевци	45.000,00	-	-
Јевреји	40.000,00	250.000,00	300.000,00
Мађари	100.000,00	3.711.106,00	190.000,00
Румуни	95.000,00	409.000,00	175.000,00
Русини	445.000,00	-	-
Словаци	465.000,00	798.000,00	1.620.000,00
Укупно:	2.020.000,00	6.208.106,00	4.065.000,00

Редовно се остварују размене гостовања позоришних, филмских, музичких, фолклорних и других програма у области културе, размена стручњака, заједнички пројекти у области издавачке делатности, истраживања у области културе, и слично. У оквиру програма своје редовне делатности, посебно успешну регионалну сарадњу са земљама у окружењу са којима имају заједнички језик остварују заводи за културу војвођанских Мађара, Словака, Румуна, Русина и Хрвата.

У оквиру међурегионалне сарадње суфинансирани су: гостовање Јеврејског хора „Хашира“ у Италији, Сустрет нација Карпатског басена у Сајану, организовање манифестације „Сустрети писаца са границе“ (једне године у Сечњу а друге у Темишвару, на којој учествују аутори који пишу на српском, мађарском и румунском језику и организовање Округлог стола и представљање савремене књижевности, 2011. године у Темишвару), гостовање Фолклорног ансамбла КУД-а „Једнота“ из Гложана у Мелбурну и другим градовима Аустралије, пројекат гостовања Камерног хора „Zvony“ из Селенче у Словачкој, „На сва звона звонимо

свима“, гостовање позоришне представе Арт центра „Хлеба и игара“ у Словачкој, размена представа Народног позоришта из Сомбора са Хрватским народним казалиштем у Вараждину, а такође, и мултикултурни пројекти, као што су: Дани Војводине у Истри, промоција културе у оквиру манифестације „Дунавски фестивал, Улм“, гостовање представе Регионалног креативног атељеа „Јожеф Нађ“ „Без наслова/Untitled“ у Македонији, Пољској, Мађарској и још неким европским државама, одржавање изложбе „Уметност у Војводини данас – један могућ избор“ у Њујорку, пројекат НВО „Нови оптимизам“ у земљама Балкана „Vojvodina Recommended“, Дани војвођанског и српског филма у Италији/Дани италијанског филма у Новом Саду, Дани Холандије и др.

• Суфинансирање мултикултуралних пројеката

Подстицање и суфинансирање мултикултуралних пројеката и међукултурног дијалога путем расписаних конкурса и кроз програме редовне делатности покрајинских установа културе и уметничких удружења на нивоу Покрајине такође је пракса која се примењује у АП Војводини.

У 2011. години Покрајински секретаријат за културу је за суфинансирање преко 400 мултикултуралних пројеката из покрајинског буџета обезбедио 206.829.208,00 динара. Најзначајни пројекти који су суфинансирани односили су се на: делатност Преводачког центра у Сремским Карловцима, кога је основао Покрајински секретаријат за културу, заједно са општином Сремски Карловци и Министарством културе, информисања и информационог друштва 2010. године, ради промовисања српске књижевности и књижевности националних заједница и организовања преводачких радионица; часопис *Интеркултуралност*, часопис за афирмацију и подстицање интеркултуралне комуникације, покренут 2011. године у издању Завода за културу Војводине, који прилозима даје теоријски допринос актуелној културној стратегији Војводине, која културу види као отворен и динамичан систем заснован управо на интернетичности и интеркултуралној комуникативној културолошкој пракси; Регионални Креативни Атеље „Јожеф Нађ“, Кањижа, чији је оснивач СО Кањижа, који својом делатношћу доприноси приливу истакнутих светских вредности савремене глуме, плеса и музике у нашу средину, отвара нове перспективе за укључивање наше земље у светске процесе савремене сценске уметности и тиме омогућује изградњу интелектуалног и културног моста великог распона који нас повезује са светом, помоћу кога се уметници и млади овог региона равноправно укључују у светске токове савремене уметности.

Средствима покрајинског буџета у 2011. години суфинансирано је и организовање смотри, фестивала, изложби у области савременог уметничког стваралаштва, као што су, на пример: The Iwano Project, Сремскомитровачки - војвођански ликовни салон, Бијенале савременог цртежа Србије у Панчеву,

одржавање редовних ликовних колонија у Ечкој, Кањижи, Делиблатском песку, Таванкуту, Темерину, Опову, Новом Бечеју, Међународни видео фестивал Видеомедеја, пројекат „Критичке стратегије у уметности и медијима“, Classical hood - издавање шест издања младих композитора, „Фамус“ - фестивал акустичарске музике, Међународни фестивал гудача, пројекат „Битеф у Новом Саду, Фестивал професионалних позоришта Војводине, најстарија позоришна манифестација у Војводини, основана 1946. године, Стеријино позорје у Новом Саду, затим, Међународни фестивал позоришта за децу у Суботици, на којем су до сада учествовала позоришта за децу скоро из свих европских држава, Новосадски цез фестивал, Ритам Европе, НОМУС, Фестивал „Exit“, Фестивал „Златна тамбурица“ у Новом Саду, Вршачка позоришна јесен, Интернационални фестивал алтернативног и новог театра – ИНФАНТ у Новом Саду, посвећен праћењу актуелног тренутка нашег и иностраног алтернативног и новог театра, Међународни новосадски књижевни фестивал, Фестивал европског филма на Палићу, Филмски фестивал Cinema City film and media festival у Новом Саду, Интернационални симпозијум скулптуре у теракоти – Terra у Кикинди, Змајеве дечије игре, и др.

3.2.3. Финансијска подршка јединица локалних самоуправа

Јединице локалних самоуправа из својих буџета обезбеђују средства за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области културе од значаја за општину и стварају услове за рад музеја и библиотека и других установа културе чији су оснивачи.

3.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио две препоруке у вези са чланом 5. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су власти предузеле ради њиховог спровођења.

Саветодавни комитет ургира код органа Србије да Државни фонд за националне мањине, предвиђен Законом о националним мањинама, почне да ради без даљег одлагања и да осигурају да и у његов састав и у функционисање, буду укључене националне мањине на одговарајући начин.

Закон о заштити права и слобода националних мањина (2002) у члану 20. предвидео је оснивање Савезног фонда за подстицање друштвеног, економског, културног и општег развоја националних мањина. Основни задатак тог фонда је учествовање у финансирању активности и пројеката из буџетских средстава везаних за побољшање положаја и развијање културног стваралаштва националних

мањина, уз обавезу да Савезна влада доноси ближе прописе којима ће утврдити састав и делатност фонда. Ни тадашња Савезна влада, а од 2003. године уставним преуређењем односа између чланица СРЈ, ни створена државна заједница Србија и Црна Гора, нису донеле пропис предвиђен наведеном одредбом Закона. Уставном повељом државне заједнице Србија и Црна Гора било је прописано да државе чланице уређују, обезбеђују и штите људска и мањинска права и грађанске слободе на својој територији (члан 9). Државна заједница СЦГ је престала да постоји 2006. године, чиме је Република Србија постала самостална држава и правни следбеник свих наведених држава које су јој претходиле. У 2009. години донесен је Закон о националним саветима националних мањина који у члану 119. став 1. предвиђа да национални савети учествују у поступку расподеле средстава буџетског фонда за националне мањине, која се додељују јавним конкурсом за финансирање програма и пројеката из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писама националних мањина, а којим управља Министарство за људска и мањинска права. Законом о буџету Републике Србије за 2010. годину по први пут су планирана средства за буџетски фонд националних мањина у симболичном износу од 2.000.000,00 динара. И поред исказане политичке воље тадашњег Министарства за људска и мањинска права да се ближе дефинишу критеријуми за начин расподеле средстава из буџетског фонда, није донесен подзаконски акт који би ближе регулисао ово питање, будући да су постојала различита виђења начина расподеле средстава, те планирана буџетска средства у 2010. години нису ни искоришћена. И у 2011. години у буџету Републике Србије планиран је истоветан износ за буџетски фонд за националне мањине, а питање начина расподеле остало је и даље неусаглашено. Ситуација у погледу доношења прописа који би омогућио начин расподеле средстава из буџетског фонда додатно је постала сложенија, с обзиром на то да је извршеном рационализацијом у марту 2011. године укинута један број министарстава, између осталих, и Министарство за људска и мањинска права, чије је послове преузело Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. Послови људских и мањинских права били су организовани у Управи за људска и мањинска права, као органу управе у наведеном Министарству, која није имала надлежности у овој области. Сагласно одредбама члана 32. став 2. Закона о државној управи, министар усмерава рад органа у саставу и доноси прописе из његовог делокруга.

Дакле, имајући у виду изложено, може се закључити да је стално институционално мењање организације послова људских и мањинских права било узрок досадашњег нефункционисања буџетског фонда за националне мањине, те се формирањем нове Владе, уз политичку вољу изражену и кроз планирана средства у буџету за 2012. годину, може очекивати да се и питање подзаконског акта који би требало да уреди расподелу средстава из буџетског фонда на адекватан начин реши. При томе треба посебно истаћи да надлежно министарство и покрајински

секретаријат АП Војводине издвајају средства за финансирање програма и пројеката из области културе и информисања, која су знатно већа од планираних за буџетски фонд националних мањина. Детаљне информације о издвајању средства из буџета Републике Србије, односно буџета АП Војводине за културу и информисање припадника националних мањина садржани су у имплементацији чл. 5. и 9. Оквирне конвенције.

Органи Србије треба да обезбеде да постојећи фондови за очување, унапређење и развој културе националних мањина буду доступни релевантним актерима сем савета националних мањина, посебно невладиним организацијама и удружењима националних мањина.

На основу прегледа издвојених средстава за очување, унапређење и развој културе и свих видова уметничког стваралаштва припадника националних мањина, садржаним у поглављу „Подршка мањинским културама“ о имплементацији овог члана Оквирне конвенције, евидентно је да су средства највећим делом била усмеравана за пројекте и програме удружења и организација националних мањина.

Члан 6.

1. Стране уговорнице ће подстицати дух толеранције и међукултурног дијалога и предузимати одговарајуће мере за унапређење узајамног поштовања и разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њиховој територији, без обзира на етнички, културни, језички или верски идентитет тих лица, а посебно у области образовања, културе и масовног информисања.

2. Стране уговорнице се обавезују да предузму одговарајуће мере како би заштитиле лица која могу бити изложена претњама или дискриминацији, непријатељствима или насиљу због свог етничког, културног, језичког или верског идентитета.

4.1. Међуетнички односи и улога тела за примену закона

Толеранција, интеркултурални дијалози међусобно прихватање различитости, као неопходни елементи за миран суживот заснован на узајамном поштовању и разумевању људи из различитих култура, циљеви су којима тежи свако вишенационално друштво какво је друштво Републике Србије. Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције садржи информације о Уставним одредбама којима се прокламује подстицање разумевања, уважавања и поштовања разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана, као и информације о законском оквиру којима се у појединим областима друштвеног живота уређује та материја.

У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, проширен је институционални оквир за унапређење дијалога и међуетничке толеранције, оснивањем Савета Републике Србије за националне мањине. Влада је 2009. године донела нову Уредбу о Савету Републике Србије за националне мањине. Савет Републике Србије за националне мањине (у даљем тексту: Савет) стара се о очувању, унапређењу и заштити националних, етничких, верских, језичких и културних посебности припадника националних мањина у Републици Србији. Надлежности Савета су: потврђивање симбола, знамења и празника националних мањина на предлог националних савета националних мањина; разматрање нацрта закона и других прописа значајних за остваривање права националних мањина и давање Влади мишљења о томе; праћење и разматрање стања остваривања права националних мањина у Републици Србији и стања међунационалних односа у Републици Србији; предлагање мера за унапређење пуне и делотворне равноправности припадника националних мањина и разматрање мера које у те сврхе предлажу други органи и тела; праћење остваривања сарадње националних савета са надлежним органима Републике Србије, аутономних покрајина, општина, градова и града Београда; разматрање услова за рад националних савета; разматрање остваривања међународних обавеза

у погледу остваривања права припадника националних мањина у Републици Србији и међународне сарадње националних савета; разматрање листе кандидата за Национални просветни савет у складу са чланом 11. Закона о основама система образовања и васпитања, и разматрање међународних или регионалних споразума који се односе на положај националних мањина и заштиту њихових права у поступку њиховог закључивања. Чланови Савета су председник Владе, који је и председник Савета, министари тадашњих министарстава (за људска и мањинска права, за државну управу и локалну самоуправу, културе, просвете, за омладину и спорт, вера, правде и унутрашњих послова), као представници Владе, председници националних савета националних мањина и председник Савеза јеврејских општина Србије који има положај председника националног савета. Уредбом је регулисано да се Савет састаје по потреби, а најмање четири пута годишње. Савет доноси одлуке већином гласова свих представника Владе и већином гласова свих председника националних савета. На захтев председника најмање половине националних савета, председник Савета дужан је да сазове седницу Савета у року који није дужи од 30 дана. Уредбом је утврђено да стручну и административно-техничку подршку раду Савета пружа Министарство за људска и мањинска права.

Од подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, Савет је на седници одржаној 30. октобра 2009. године, конституисан у новом сазиву. На захтев националних савета националних мањина, Савет је потврдио симболе (грб и застава) и националне празнике бугарске, влашке, македонске, румунске, русинске и украјинске националне мањине, док је за немачку и словачку националну мањину потврдио грб и заставу.

Новоформирана Канцеларија за људска и мањинска права иницирала је обнову рада Савета у новом сазиву који ће одговарати организацији државне управе после спроведених парламентарних избора 2012. године.

4.1.1. Међуетнички инциденти

Република Србија својим правним системом штити права националних мањина и јемчи њиховим припадницима посебну заштиту ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета, развоја и изражавања њихове етничке, културне, језичке, верске и друге посебности и предвиђа ефикасне мере против сваког вида дискриминације, претње, насиља и непријатељства који би били усмерени према њима због њихове етничке или друге посебности. Забрана изазивања расне, националне или верске мржње детаљније је уређена појединим уставним и законским одредбама.

Према подацима Министарства унутрашњих послова, у периоду од 2007. до 1. марта 2012. године, евидентирано је укупно 1.411 инцидентата (у 2007. – 354, у

2008. – 329, у 2009. – 253, у 2010. – 202, у 2011, 242 и за прва два месеца 2012 – 31), која у најширем смислу могу да буду од значаја за међунационалне односе.

У структури инцидената су:

- физички напади - 117 (преко 60% на штету лица ромске националности);
- туче између лица различите националности – 33;
- анонимне претње – 31;
- вербални сукоби – 212;
- оштећења верских објеката – 232;
- оштећења и скрнављења гробља и спомен обележја – 41;
- оштећења објекта у власништву лица албанске, горанске и турске националности – 81;
- оштећења објеката лица ромске националности – 32;
- оштећења осталих објеката – 23;
- исписивање парола, графита и исцртавање симбола – 580;
- остали случајеви – 29.

Од укупног броја инцидената поднете су кривичне пријаве за 503 кривична дела, као и 197 захтева за покретање прекршајног поступка, док је у осталим случајевима у контакту са надлежним тужилачким органима утврђено да нема елемената кривичног дела или прекршаја. Захтевима за покретање прекршајног поступка обухваћено је 413 лица различите националне припадности. Од укупно 503 кривична дела расветљена су 303 или 60,2%, због чега су кривичне пријаве поднете против 457 лица (347 лица српске националности, 34 Мађара, 30 Муслимана, 18 Рома, 6 Словака, 7 Албанаца, 6 Хрвата, по 2 Бошњака и лица румунске националности и по једно лице немачке, турске, црногорске, македонске и влашке националности.

У структури кривичних дела су: кривично дело тешко убиство у покушају (на штету Горанца, које је расветљено); кривично дело убиство у покушају (на штету лица мађарске националности - расветљено); девет кривичних дела тешка телесна повреда (седам је расветљено); девет кривичних дела лака телесна повреда (сва расветљена); 220 кривичних дела изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (133 су расветљена); два кривична дела расна и друга дискриминација (једно је расветљено); 40 кривичних дела насилничко понашање (38 је расветљено); 127 кривичних дела уништење и оштећење туђе ствари (41 је расветљено); 23 кривична дела повреда гроба (10 је расветљено); пет кривичних дела изазивања опште опасности (сва су расветљена); 14 кривичних дела угрожавање сигурности (13 је расветљено); два кривична дела противправно лишење слободе (једно је расветљено); шест кривичних дела повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности (пет је расветљено); три кривична дела повреда угледа Републике Србије (сва су раветљена); пет

учествовања у тучи (сва су расветљена); три кривична дела повреде слободe исповедања вере и вршења верских обреда (два су расветљена); три кривична дела угрожавања опасним оруђем при тучи и свађи (сва су расветљена); осам кривичних дела недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја (шест је расветљено); 13 кривичних дела ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира (расветљена); кривично дело спречавање службеног лица у вршењу службене радње (које је расветљено); кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу; два кривична дела принуда (расветљена су); кривично дело помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела (расветљено је); кривично дело изазивање панике и нереда (расветљено је); кривично дело лажно пријављивање (расветљено је); два остала кривична дела.

4.2. Улога медија у подстицању толеранције и међукултурног дијалога

Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције садржи законски оквир којим су регулисана основна начела емитовања радио и ТВ програма, а на којем почивају мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње у области медија. Усклађеност програма јавних медија са програмским принципима се надзире од стране Републичке радиодифузне агенције (у даљем тексту Агенција), а одлуке из њене надлежности доноси Савет Агенције за радиодифузију (у даљем тексту: Савет). Тај савет има девет чланова који се бирају из реда угледних стручњака из области које су од значаја за обављање послова из надлежности Агенције (медијски стручњаци, стручњаци за оглашавање, правници, економисти, телекомуникациони инжењери и други). Изузев од првог сазива, мандат члановима Савета траје шест година. У складу са Законом о радиодифузији чланове Савета бира Народна скупштина Републике Србије, на предлог овлашћених предлагача. Овлашћени предлагачи чланова Савета дефинисани су Законом и то су: надлежни одбор Скупштине; Скупштина Аутономне Покрајине Војводине; Конференција Универзитета; удружења радиодифузних јавних гласила у Републици Србији, удружења новинара у Републици Србији, професионална удружења филмских и драмских уметника у Републици Србији и професионална удружења композитора у Републици Србији, путем заједничког договора; домаће невладине организације и удружења грађана која се превасходно баве заштитом слободe говора, заштитом права националних и етничких мањина и заштитом права деце, путем заједничког договора и традиционалне цркве и верске заједнице. Кандидата за деветог члана Савета предлажу претходно изабрани чланови Савета, с тим што морају предложити кандидата који живи и ради на подручју Аутономне Покрајине Косово и Метохија и који испуњава критеријуме за чланство у Савету утврђене овим законом. Кандидат за деветог члана Савета предложен је ако за њега гласа најмање пет чланова Савета. На основу изнетог, јасно је да је састав Савета

дефинисан Законом о радиодифузији и да је предвиђен члан Савета којег предлажу домаће невладине организације чији је циљ, између осталог, и заштита права националних и етничких мањина. Члана Савета чији су предлагачи домаће невладине организације и удружења грађана која се превасходно баве заштитом слободе говора, заштитом права националних и етничких мањина и заштитом права деце, путем заједничког договора Народна скупштина изабрала је 11. децембра 2009. године.

У складу са чл. 8. и 21. Закона о радиодифузији Агенција обавља послове који се односе на предузимање мера у области радиодифузије у циљу спречавања емитовања програма који садрже информације којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања одређеној раси, вери, нацији, етничкој групи или полу. Агенција се, такође, стара да програми емитера не садрже информације којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због различите политичке опредељености или због припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, етничкој групи, полу или због сексуалне опредељености.

У смислу примене наведених одредби Закона о радиодифузији, врши се надзор и анализа програмског садржаја емитера. Овај посао обављају две стручне службе Агенције – Служба за надзор и Служба за анализу. Постоје три начина надзора програма емитера: редован надзор – 24-часовни надзор над радом свих емитера са издатом дозволом за национално покривање (шест ТВ станица), као и јавни сервис за Србију и Војводину - Радиодифузна установа Србије и Радиодифузна установа Војводине; *Ex officio* (по службеној дужности) – надзор одређеног броја емитера који се утврђује на месечној основи (у просеку до 10 емитера на регионалном или локалном нивоу); по представкама/приговорима – надзор над радом емитера по поднетим представкама у складу са Законом о радиодифузији (у просеку 250 представки годишње).

Службе за надзор и анализу праве редовне месечне извештаје које разматра Савет Агенције, а који се тичу понашања емитера у смислу напред наведених законских оквира. У случају кршења било ког дела Закона, па и оног који се односи на сузбијање говора мржње у програмским садржајима, Савет покреће поступке изрицања мера предвиђених Законом (опомена, упозорење, привремено или трајно одузимање дозволе).

У току редовног надзора и надзора по службеној дужности нису уочене неправилности у смислу кршења одредби Закона које се односе на подстицање дискриминације или говора мржње усмерених према припадницима националних мањина у програмима националних и појединих регионалних емитера у редовном надзору.

4.3. Расељена лица

Почетком 2011. године Влада Републике Србије усвојила је Националну стратегију за решавања питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2011-2014 година која као посебан стратешки циљ предвиђа унапређење система решавања стамбених потреба, посебно најугроженијих категорија, који је заснован на јасно дефинисаним потребама, критеријумима и приоритетима и координисаној сарадњи националних, локалних и међународних субјеката.

Од доношења Националне стратегије из 2002. године, проблеми лица која су морала да напусте своје домове током сукоба на простору бивше Југославије још увек нису решени. Република Србија и даље пружа подршку и помоћ за око 75.000 избеглица из Републике Хрватске и Босне и Херцеговине, као и за 210.000 интерно расељених лица са Косова и Метохије, од којих је више од 10% ромске популације. Смањење броја избеглица углавном је резултат њихове интеграције у Републици Србији. Више од 250.000 лица стекло је држављанство Републике Србије што представља највећи процес интеграције избеглица у савременој Европи. Иако је број лица са признатим статусом избеглице знатно смањен, и даље је за око 300.000 лица, која су била у статусу избеглице у Републици Србији, потребно обезбедити подршку у процесу њихове интеграције.

Ради прихвата и збрињавања интерно расељених лица и обезбеђивања адекватних животних услова, у складу са постојећим економским могућностима, Република Србија је предузела обимне мере и активности. Ипак, већина од овог броја лица остала је расељена, а многим је и даље потребна подршка. Проблеми у вези са безбедношћу, као и немогућност приступа припадајућим правима, умањују изгледе повратка.

У Републици Србији у функцији је још 41 колективни центар, од чега је 13 на Косову и Метохији, у којима је смештено 3.476 лица и то 607 избеглица и 2.869 интерно расељених лица. Лицима која су смештена у колективним центрима обезбеђен је смештај и исхрана од стране Комесаријата за избеглице. Планирано је планско затварање колективних центара у складу са обезбеђивањем средстава за реализацију пројеката који прате затварање колективних центара.

Комесаријат за избеглице Републике Србије је у сарадњи са Међународном организацијом за миграције (ИОМ) и локалним самоуправама 2008. године почео реализацију пројекта израде акционих планова за општине и градове с циљем доношења стратешких докумената и локалних акционих планова (ЛАП) за унапређење положаја избеглица и интерно расељених лица.

У периоду 2008-2011. година Комесаријат за избеглице је из буџета РС издвојио 7,1 милиона евра за подршку активностима предвиђених ЛАП-овима, којима је обезбеђено: подршка активностима предвиђеним ЛАП-овима за 145 општина/градова у РС, и то: за унапређење услова становања за 1.700 корисничких породица и за економско оснаживање 1.120 породица. У периоду 2009-2011 године,

УНХЦР је издвојио 2,7 милиона УСД којима су: подржане активности ЛАП-ова за 29 општина/градова у РС, чиме је решено стамбено питање за 199 корисничких породица, унапређени услови становања за 103 породице и обезбеђено економско оснаживање 37 породица. Инструментом предприступне помоћи ЕУ за 2011. годину (ИПА 2011) обезбеђено је 1,7 милиона евра за подршку активности предвиђених локалним акционим плановима 20 општина и градова.

Како би побољшао животне услове популације интерно расељених лица и обезбедио адекватна стамбена решења, Комесаријат за избеглице је у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, конципирао адекватне програме стамбеног збрињавања. Постојећи програми су намењени свим корисницима који живе у неадекватним условима укључујући и лица смештена у признатим и непризнатим колективним центрима. У овом тренутку интерно расељеним лицима су на располагању програми откупа домаћинства са окућницом, програм донације монтажних објеката, који представља посебно погодан вид за решавање стамбених питања становника нехигијенских насеља, донација пакета грађевинског материјала намењених завршетку започетог и адаптацији безусловног стамбеног објекта и додела станова намењених социјалном становању у заштићеним условима на коришћење за она лица која нису способна да функционишу без додатних видова подршке.

Према подацима Комесаријата за избеглице, у тзв. непризнатим колективним центрима, којих има 40 на територији Републике Србије, борави око 1.400 интерно расељених лица. Непризнатим колективним центрима сматрају се самоиницијативно усељени објекти. Због нерешених имовинско-правних односа над поменутих објектима, Комесаријат за избеглице није имао могућности да склопи потребне уговоре са власницима поменутих објеката и уврсти их у систем званичних колективних центара. У децембру 2009. године, Комесаријат за избеглице је у сарадњи са УНДП-ом спровео истраживање под називом „Подршка спровођењу Националне стратегије за решавање проблема избеглих и интерно расељених лица кроз анализу потреба интерно расељених лица смештених у колективним центрима у Републици Србији“ у оквиру кога је спроведено истраживање 42 неформална колективна центара на територији Републике Србије. Истраживање је спроведено са циљем сагледавања могућности за побољшање услова становања ових лица и изналажење трајних решења, како би се објекти затворили, односно престали да користе за смештај избеглих и расељених лица. У претходном периоду, обезбеђени су услови за затварање два неформална колективна центара, а Комесаријат за избеглице ће наставити да изналази механизме за стварања услова за њихово даље затварање.

Током 2011. године Међународна организација за миграције је, у оквиру пројекта „Јачање капацитета институција РС за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника” (ЦБММ), финансираном од стране ЕУ, организовала

обуке Савета за миграције и трајна решења у области миграција. Такође су спроведене обуке за ревидирање постојећих ЛАП-ова како би истима биле обухваћене све миграционе групе. ЦБММ пројектом биће обухваћено 40 општина у Србији, а до сада је 8 општина усвојило допуне ЛАП-ова, а у 32 општине у току је ревидирање и усвајање. Будући да међу повратницима по реадмисији велики проценат чине лица ромске националности и овим активностима биће препознате њихове потребе. Од пројеката који су реализовани у протеклом периоду, у Пожаревцу је из средстава ИПА 2007 саграђено 20 монтажних објеката за потребе интерно расељених лица ромске националности која су била смештена у колективном центру Расадник; у општини Медвеђа су обезбеђене монтажне куће у сврху расељавања интерно расељених Рома из нехигијенског насеља, а у току је изградња монтажних стамбених јединица за 99 интерно расељених лица ромске националности из колективног центра.

4. 4. Трговина људима

Република Србија наследила је обавезе из међународних аката који подразумевају уједначену политику земаља у борби против трговине људима и илегалних миграција као облика организованог криминала, који се по правилу одвија преко територија више земаља, и као такав представља заједнички изазов свим актерима у међународној безбедносној политици.

Одредба члана 26. Устава Републике Србије, у делу који се односи на људска права и слободе, изричито прописује да нико не може бити држан у ропству или у положају сличном ропству, односно забрањује сваки облик трговине људима и принудни рад, под којим се сматра сексуално или економско искоришћавање лица које се налази у неповољном положају.

Увођењем трговине људима као посебног кривичног дела у Кривични законик Републике Србије (од 1. јануара 2006. године), учињен је значајан корак у хармонизацији домаћег законодавства са међународноправним стандардима. Стога је кривично правна одговорност лица која се баве трговином људима предвиђена Кривичним закоником, и то чланом 388. – трговина људима. Такође, Кривични законик у члану 389. санкционише и кривично дело трговине малолетним лицима ради усвојења и у члану 390. кривично дело заснивање ропског односа и превоз лица у ропском односу. Међутим, како су чланом 388. Кривичног законика биле предвиђене благе казне за извршиоце кривичног дела, септембра 2009. године, Законом о изменама и допунама Кривичног законика, поштрене су казнене одредбе за кривично дело трговине људима у свим ставовима, а додата су и четири нова става (извршење кривичног дела од стране организоване криминалне групе, случај када је оштећено лице малолетно, чињеница када је извршилац знао да је лице жртва трговине људима, па ипак искористи њен положај и чињеница да сам

пристанак оштећеног лица на експлоатацију не утиче на постојање кривичног дела).

Колика се пажња поклања заштити жртава трговине људима у Републици Србији говори и чињеница да је у Закону о странцима, који се примењује од 1. априла 2009. године, уведен институт привременог боравка за жртве трговине људима.

Како би се трговина људима свела на најмању могућу меру, Влада и Министарство унутрашњих послова континуирано улажу максималне напоре. С тим у вези, априла 2009. године, усвојен је Национални план акције за борбу против трговине људима за период од 2009-2011. године који представља јединствено решење у региону, око кога су се сложили представници владиних, невладиних и међународних организација, те представља пример добре праксе и сарадње у региону. Иначе, Националним планом акције је предвиђена реализација циљева зацртаних Стратегијом за борбу против трговине људима.

Заштита жртава трговине људима у Републици Србији и њихова социјална рехабилитација и интеграција коју реализује Служба за координацију заштите жртава трговине људима, спроводи се према програму којим је предвиђено да се обезбеде активности Службе на идентификацији жртве, ургентна помоћ, превођење, комуникације, примарно збрињавање, интеграција, решавање грађанско-правног статуса, медицинска помоћ, правна помоћ, психосоцијална помоћ, образовање и стицање вештина, радионице и тренинзи и помоћ у одрживој интеграцији – путем фондова за самосталан живот.

У циљу унапређења борбе против трговине људима министар унутрашњих послова, министри и надлежни представници више ресорних министарстава (спољних послова, финансија, рада и социјалне политике, одбране, правде, економије и регионалног развоја) и Комесаријата за избеглице потписали су Споразум о сарадњи у области борбе против трговине људима (новембра 2009. године). Споразум инсистира на координацији активности државних органа у циљу обезбеђивања одрживости програма заштите и реинтеграције жртава трговине људима, посебно кроз програм обезбеђивања смештаја. Ово је посебно значајно јер се последњих година у нашој земљи, као жртве трговине људима углавном јављају држављани Републике Србије. Дугорочни програми заштите и реинтеграције жртава трговине људима укључују омогућавање наставка школовања и професионалног усавршавања истих. Постигнут је начелни договор да се Национална служба за запошљавање (Министарство економије и регионалног развоја) укључи у рад Републичког тима за борбу против трговине људима, с обзиром да може дати значајан допринос у превенцији, а касније у реинтеграцији жртава трговине људима, доношењем посебних програма приликом преквалификације жртава, као и омогућавањем лакшег запошљавања.

Министарство унутрашњих послова предузима мере и активности ради повећања нивоа свести о проблему трговине људима као облику модерног ропства, како полицијских службеника, тако и самих грађана. У том смислу, од 2007. године, октобар месец се већ традиционално обележава као месец борбе против трговине људима, током којег се реализују пропагандне кампање, семинари, едукативни скупови. Током овог месеца, полицијски службеници Министарства из свих полицијских управа у сарадњи са Кабинетом министра - Бироом за сарадњу с медијима, учествовали су на јавним трибинама, које су се одржавале у школама, док је у средствима јавног информисања емитовано више радијских и телевизијских емисија посвећених овој проблематици.

Надлежне службе Републике Србије спроводе интензивне активности на сузбијању трговине људима. Предузимајући мере на реализацији Националног плана акције за борбу против трговине људима покренут је заједнички пројекат агенција Уједињених нација (ИОМ, UNHCR и UNODC) и Владе, на челу са Министарством унутрашњих послова, иначе један од шест сличних пројеката у свету развијених у оквиру УН ГИФТ иницијативе и једини који је заживео, захваљујући предузетим бројним активностима у партнерству Министарства унутрашњих послова и представника наведених агенција Уједињених нација у Србији. Пројекат је почео са реализацијом јуна 2010. године, главни донатори су Влада Белгије, Глобална иницијатива УН за борбу против трговине људима и Влада Швајцарске, док је Министарство унутрашњих послова обезбедило канцеларијски простор у коме ће до краја Пројекта радити Пројектни тим. Основни задатак Пројекта је операционализација Националног плана акције за борбу против трговине људима кроз јачање националних капацитета стварањем одрживог оквира за систематичну превенцију трговине људима међу нарочито угроженим групама, јачање капацитета правосуђа и полиције ради унапређења истрага, суђења и пресуда за случајеве трговине људима и унапређење механизма заштите и (ре)интеграције потенцијалних и постојећих жртава трговине људима (деце и одраслих). У оквиру овог пројекта, крајем новембра 2010. године, у Београду је одржан Округли сто на којем је представљена Студија о кривично-правном систему и судској пракси на пољу борбе против трговине људима у Републици Србији. Иновација коју програм уводи јесте укључивање правних факултета путем оснивања Правних клиника за борбу против трговине људима и креирање модула борбе против трговине људима за студенте. У првој фази професори права пролазе обуку у вези са питањима борбе против трговине људима. У другој фази студенти завршних година присуствују семинарима о праву везаном за борбу против трговине људима, након чега ће им бити понуђено стажирање у цивилном сектору или Служби за заштиту жртава. И на крају, у трећој фази, професори права, обучени да буду тренери, држаће обуку судијама и тужиоцима преко Правосудног центра за обуку и стручно усавршавање судија. Заједнички програм ће настојати да

успостави везе између активности како би максимално искористио експертизу која ће се развити кроз спровођење програма.

У представљању Годишњег извештаја о трговини људима за 2011. годину, Стејт департмент је земље разврстао у четири категорије у зависности од тога у којој мери су успешне у борби против трговине људима и колико су спремне да сарађују на искорењавању овог „модерног облика ропства“. Република Србија је сврстана у 2. категорију земаља које нису у потпуности достигле стандарде по критеријумима Стејт департмента, али чине озбиљне напоре да их испуне. У овој групи се налази највећи број земаља - 85 (од укупно 184 посматране земље). Оцењено је да Влада улаже значајне напоре у борби против трафикинга, али да још увек не испуњава у потпуности стандарде за сузбијање овог облика криминала. Ипак, истакнуто је да је Србија доста напредовала у 2010. години, када је била лидер у региону по броју идентификованих жртава трговине људима. У фебруару 2011. године Влада је издвојила посебан годишњи фонд за бригу о домаћим и страним жртвама трговине људима, што је било оцењено као дугогодишњи недостатак. Такође, у Извештају је још наведено да је Република Србија у 2010. години уложила велике напоре на побољшању спровођења закона и кажњавања починилаца. Осим тога, побољшани су и капацитети за заштиту жртава трафикинга, а уложено је и више напора у информисању јавности и службеника о трговини људима. Препоручује се да Влада побољша имплементацију процедура за идентификацију жртава, ефикасније спроводи кривично гоњење извршилаца и саучесника, као и да побољша капацитете за пружање помоћи жртвама. Такође, неопходна је обука припадника полиције, социјалних радника и осталих укључених у процес борбе против трговине људима.

У том смислу, у организацији Министарства унутрашњих послова и Мисије ОЕБС у Републици Србији, у Врњачкој Бањи је 2011. године организован специјалистички курс из области борбе против трговине људима, на коме је учешће узело 59 полицијских службеника из управа у седишту Министарства, подручних полицијских управа и регионалних центара. У својству предавача на курсу били су припадници Министарства унутрашњих послова, судије, тужиоци и припадници невладиних организација.

Трговину људима у Републици Србији, у периоду од 2007. до 2011. године карактерише постојање тзв. унутрашње трговине с обзиром на то да су лица оштећена овим кривичним делом у највећем броју случајева домаћи држављани. Као извршиоци кривичних дела најчешће се појављују такође домаћи држављани. Важно је напоменути да је у 2011. години у односу на претходне године значајно опао број деце и малолетних лица оштећених кривичним делом трговине људима. Такође, посматрајући број оштећених лица трговином људима може се уочити блажи тренд смањења у последње две године. Оно што је специфично када је трговина људима у питању у Републици Србији, у посматраном периоду, углавном

је реч о појединачним случајевима трговине људима. Подаци о лицима оштећеним кривичним делом трговине људима, као и о извршиоцима кривичног дела трговине људима не воде се по националној припадности, већ само по држављанском статусу.

Због постојања основане сумње да је извршено кривично дело трговина људима из члана 388. Кривичног законика, полицијски службеници Министарства унутрашњих послова подносили су кривичне пријаве. Доња табела садржи податке о укупном броју жртава, броју жртава припадника националних мањина и њиховој полној и старосној структури.

Према подацима Управе граничне полиције Министарства унутрашњих послова у периоду од 2007. до 2012. године (закључно са 31. март 2012. године), кривичним делом трговина људима из члана 388. Кривичног законика оштећено је укупно 399 лица, од којих су 115 припадници националних мањина⁶.

Табеларни приказ жртава-припадника националних мањина, исказано по годинама, националној припадности, полној и старосној структури

Година	Укупан број жртава	Број жртава које су се изјасниле о националној припадности	Националност	Полна структура		Старосна структура		
				мушки	женски	деца	малолетни	пунолетни
2007	96	25	20-ромске 2-мађарске 2-албанске 1-хрватске	2	23	7	8	10
2008	55	13	12-ромске 1-албанске	3	10	6	4	3
2009	85	33	24-ромске 3-мађарске 3-румунске 2-словачке 1-муслиманске	10	23	11	13	9
2010	76	26	21-ромске 5-мађарске	5	21	10	7	9
2011	74	15	9-ромске 5-мађарске 1-муслиманске	4	11	4	4	7
2012 (јануар - март)	13	3	3-ромске	/	3	/	2	1
Укупно	399	115	89-ромске 15-мађарске 3-албанске 3-румунске 2-словачке 2-муслиманске	24	91	38	38	39

⁶ Нису се сва лица изјаснила о својој националној припадности.

Служба за координацију заштите жртава трговине људима као стручна служба у систему социјалне заштите, у саставу Министарства рада и социјалне политике, која је надлежна за идентификацију жртава и потенцијалних жртава трговине људима у Републици Србији и координацију помоћи и заштите жртава, не води евиденцију о томе којој националној мањини припада жртва трговине људима. Таква одлука је донета из разлога што би директно постављање питања о томе да ли су припадници неке националне мањине код жртве изазвало неповерење у подједнак третман свих жртава од стране Службе и осталих пружаоца услуга.

На основу података Службе за координацију заштите жртава трговине људима чак 54,2% је оних који се нису изјаснили о својој националној припадности, од којих је према њиховој слободној процени већина српске националности. Од преосталих 45,8% који су се сами изјаснили, највише жртава је српске националности (23,4%), Рома (21,4%), Влаха (0,4%) и Бошњака (0,6%), али без обзира на националну припадност жртве имају потпуно једнак третман. Наведени подаци су исказани на основу непосредног изјашњавања у директном раду са жртвама.

Такође, када је у питању ромска популација као најизраженија од свих националних мањина у Републици Србији са аспекта трговине људима, карактеристично је да су они углавном жртве трговине људима у циљу просјачења и ради принудне удаје, а извршиоци тог кривичног дела (најчешће особе из њихове породице и најближег окружења) често се позивају на „традицију“ која је изражена у њиховој популацији.

4. 5. Манифестације насиља против верских заједница

Устав Републике Србије предвиђа у члану 49. да је забрањено и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне и верске неравноправности, мржње и нетрпељивости. Полазећи од изложене одредбе Устава, националним законодавством забрањени су манифестације насиља против верских заједница, као и скрнављење гробала, а религиозна места, локације, храмови и симболи уживају посебну заштиту. Заштита религиозних места, локација и храмова уређена је Законом о црквама и верским заједницама и Кривичним закоником.

Законом о црквама и верским заједницама предвиђено је да цркве и верске заједнице обављају богослужење, верске обреде и остале верске делатности у храмовима, другим зградама и просторима у њиховом власништву или у изнајмљеним просторима (члан 31. став 1). Закон прописује да се богослужење, верски обреди и остале верске делатности могу обављати и на јавним местима, односно отвореним просторима и на местима везаним за значајне историјске догађаје или личности, у складу са законом, као и да се богослужење и верски

обреди могу на захтев надлежног органа обављати и у болницама, војним и полицијским објектима, заводима за извршење кривичних санкција и другим институцијама и објектима, а у школама, установама социјалне и дечје заштите само у пригодним приликама. Закон изричито прописује да су богослужбени простор, у који могу да спадају сви наведени објекти и површине, као и богослужбено време, заштићени и неповредиви, у складу са Уставом и законом и аутономним правом цркава и верских заједница.

Заштита религиозних места, локација, храмова и симбола у правном поретку Републике Србије има и кривичноправни карактер и уређена је и одредбама Кривичног законика. Чланом 317. КЗ предвиђено је да ће се у случају кривичног дела изазивања или распиривања националне, расне или верске мржње, или нетрпељивости међу народима или етничким заједницама које живе у Србији, које је учињено, између осталог излагањем порузи националних, етничких или верских симбола, оштећењем туђих ствари, скрнављењем споменика, спомен-обележја или гробова, а што чини тежи облик тог кривичног дела, учинилац казнити затвором од једне до осам година. Такође, КЗ је предвиђено заштита гроба као посебне религиозне локације. Чланом 354. КЗ предвиђено је кривично дело повреде гроба које постоји не само у случају када неко неовлашћено прекопа, разруши, оштети или грубо повреди гроб или друго место у којем се умрли сахрањује, већ то дело чини и лице које неовлашћено уништи, оштети или уклони или грубо повреди споменик или друго спомен-обележје умрлом лицу. За то дело предвиђена је новчана казна или затвор до три године. Поштовање и заштита религиозних места, локација, храмова и симбола у складу са међународним хуманитарним правом осигурана је Кривичним закоником Републике Србије којим је предвиђено и посебно кривично дело уништавања културних добара које чини лице које кршећи правила међународног права за време рата или оружаног сукоба, између осталог, уништава верске објекте. За то дело предвиђена је затворска казна од три до петнаест година.

У складу са методологијом евидентирања и праћења свих догађаја за које се у најширем смислу те речи може рећи да имају обележја међунационалних експеса или провокације или могу имати за последицу подвајања или верску нетрпељивост, ажурно и потпуно се евидентирају и приоритетно се поступа по свим сазнањима о оштећењу, скрнављењу, исписивању графита и парола или физичким и вербалним нападима на свештена лица свих верских заједница које постоје на територији Републике Србије. Кривична дела, прекршаји и остали догађаји извршени на штету верских објеката, указују на два основна облика њиховог угрожавања: а) оне у којима је мотив прибављање противправне имовинске користи и б) оне које по начину извршења и средине у којој су начињени указују на верску нетолерантност као вероватан мотив.

Највећи број свих догађаја извршених на штету верских објеката, мотивисан је прибављањем противправне имовинске користи (у 2007. години – 79,6%, у 2008. – 64,8%, у 2009. – 74,8%, у 2010 – 77,9%, у 2011. години – 78,5% и од 1. јануара до 1. марта 2012. године – 87,8% од укупног броја догађаја), с обзиром на то да се у верским објектима углавном одузима новац од прилога верника, сакрални предмети, бакарни олуци, али и предмети од културно-историјског и религијског значаја. Дела мотивисана прибављањем противправне имовинске користи најчешће су вршена на штету Српске православне цркве. Осим тога, забележени су и догађаји извршени на верским објектима, који се због начина извршења (разбијањем стакала и исписивањем графита увредљиве садржине на верским објектима) и средине у којој су извршени, могу ставити у контекст верске нетолеранције (у 2007. години – 83 или 20,4% од догађаја на верским објектима у тој години; у 2008. – 81 или 21,6%; у 2009 – 54 или 11,6%; у 2010. – 51 или 12,1% , у 2011. години 47 или 9,7%, и од 1. јануара до 1. марта 2012. – 4 или 5,4%).

Узимајући у обзир све начине испољавања верске нетолеранције може се закључити да је у 2007. години, Хришћанска адвентистичка црква, у односу на све остале верске заједнице у Републици Србији, најчешће била мета бахатих и нетолерантних појединаца (16 случајева оштећења на објектима ове верске заједнице, од чега девет на подручју АП Војводине). Међутим, захваљујући предузимању превентивних мера Министарства унутрашњих послова, у 2008. години је дошло до смањења испољавања нетолеранције према овој верској заједници, с обзиром на то да је пријављено 10 оштећења на њиховим објектима; у 2009. години, евидентирано – 9 случајева; у 2010. години – 10 случајева и у 2011. години – 11 случајева. У прва два месеца 2012. године, није било евидентираних случајева испољавања верске нетолеранције на штету Хришћанско адвентистичке цркве.

У контекст верске нетолеранције могу се ставити и оштећења на Римокатоличкој цркви (10 - у 2007. години, 13 - у 2008, 9 - у 2009, 8 - у 2010, 5 - у 2011. години и од 1. јануара до 1. марта 2012. године - 2); на Српској православној цркви (10 - у 2007. години, 2 - у 2008, 4 - у 2009, и у 2010. и 2011. години - по један; на објектима верске заједнице Јеховини сведоци (по 8 - у 2007. и 2008. години, 7 - у 2009, 9 - у 2010, 5 у 2011. години и један у периоду од 1. јануара до 1. марта 2012. године); на Цркви Исуса Христа, светаца последњих дана (по 2 - у 2007. и 2009. години, 7 - у 2008, 3 - у 2010. и један у 2011. години); на објектима Исламске верске заједнице (1 - у 2007. години, 4 - у 2008, 3 - у 2009, 2 - у 2010. и 5 - у 2011. години); на објектима Јеврејске верске заједнице (по 2 - у 2008, 2010. и 2011. години и један у периоду од 1. јануара до 1. марта 2012. године) итд.

Од 2007. до марта 2012. године, поднете су кривичне пријаве за 24 кривична дела изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости у вези са догађајима извршеним у или на верским објектима и то углавном због исписивања

графита увредљиве садржине - 14, а остале због оштећења изазваних разбијањем прозора или подметања пожара у верским објектима. У осталим случајевима најчешће су подношене кривичне пријаве због кривичног дела уништење и оштећење туђе ствари или прекршајне пријаве. Такође, поднете су и четири кривичне пријаве за кривично дело повреда слободе исповедања вере и вршења верских обреда (једно у 2008. години – када је лице муслиманске националности покушало да спречи молитву у објекту Исламске верске заједнице у Новом Пазару и три у 2007. години, у Београду, када је лице српске националности реметило вршење верског обреда у СПЦ; у Новом Пазару, када су лица муслиманске националности ушла наоружана у џамију и спречила обављање молитве и у Панчеву, када је НН лице поломило дрвени крст, који је постављен приликом освештавања плаца ради изградње православне цркве). Од укупно четири, расветљена су три кривична дела.

Иначе, у вези са заштитом јеврејске верске заједнице у Републици Србији, поред појачаних мера које се редовно спроводе ради заштите свих верских заједница, већ неколико година се спроводе појачане мере и активности, које су у уској вези са усложњеном безбедносном ситуацијом на Блиском истоку, због чега је у циљу спречавања потенцијалних терористичких аката и ефикасније безбедносне заштите припадника јеврејске заједнице наложено предузимање свих потребних мера заштите. У циљу адекватног обезбеђења верских објеката, у подручним полицијским управама редовно се анализира стање и врши процена њихове угрожености, на основу чега се сачињавају и доносе планови превентивног поступања. У случају да изражена безбедносна проблематика не захтева успостављање скраћеног позорничког рејона, верски објекти и гробља јеврејске верске заједнице се обезбеђују путем редовне патролне, позорничке и делатности на безбедносном сектору. Такође, када то безбедносна проблематика налаже, безбедносна заштита се врши и кроз друге појачане мере.

Међутим, са сигурношћу се може рећи да антисемитизам није изражен међу грађанима Републике Србије, нити је он, историјски гледано, икада био својствен српском народу. У прилог томе да се никако не може говорити о антисемитизму у Србији су и подаци Министарства унутрашњих послова који говоре да у прва два месеца 2012. године, као уосталом и претходних година, није било тежих случајева испољавања нетрпељивости према припадницима јеврејске заједнице. Није пријављен ни један физички напад или туча на штету припадника јеврејске заједнице, који су били мотивисани управо припадношћу овој заједници. Није било ни тзв. вербалних сукоба којима се вређа припадност ових грађана, као ни случајеви оштећења јеврејског гробља. У периоду од 2007. до марта 2012. године, регистровано је укупно 37 догађаја и то: три анонимне претње (Панчево, Нови Сад и Београд); 23 случаја исписивања парола којима се вређа достојанство јеврејског народа (Сомбор – 4, Нови Сад и Ниш – по 3, Зрењанин, Чока, Сивац, општина

Кула, Панчево, Суботица, Алексинац и Јагодина – по 1), пет случајева оштећења објеката јеврејске верске заједнице (Ниш и Зрењанин – по 2 и Нови Сад – 1) и по три случаја оштећења јеврејског гробља (Суботица – 2 и Београд - 1) и остали случајеви (Зрењанин – 2 и Београд - 1). Поводом тих 37 случајева, кривичне пријаве поднете су за 16 кривичних дела, и то: изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (седам), уништење и оштећење туђе ствари (осам) и повреда гроба (један). Од укупног броја извршених кривичних дела, расветљено је седам. Такође, поднет је захтев за покретање прекршајног поступка због извршеног једног прекршаја из Закона о јавном реду и миру.

4. 6. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 10 препорука у вези са чланом 6. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Органи Србије треба да посвете посебну пажњу мерама које имају за циљ развијање контакта и интеракција између разних заједница које живе у Србији. За то ће бити потребне мере подизања свести широм земље ради унапређења етничке различитости Србије. Органи Србије, такође, треба да предузму мере на јачању међусобног поштовања и разумевања за културу у контексту школе, укључујући и промоцију наставе мањинских језика за већинско становништво. Посебне мере треба предузети у Санџаку и јужној Србији како би се подстакла интеракција између заинтересованих заједница.

Ради подизања свести о унапређењу етничке различитости, у претходном периоду реализовани су бројни заједнички пројекти државних и покрајинских органа, невладиних организација и међународних организација. Организовани су округли столови, конференције, семинари, радионице, итд, чији предмет је био промоција толеранције и међукултурални дијалог. Примере активности органа власти у реализацији појединих пројеката у национално мешовитим срединама којима је обухваћен велики број учесника, садрже наредни ставови.

Министарство за људска и мањинска права је, од 2008. године, спровело низ акција, поводом обележавања Дана толеранције: објављивање приручника о људским правима „Не сметајте, уживам у својим правима и слободама“, намењен ученицима основних и средњих школа широм Србије, одржавање часа толеранције у основним и средњим школама, чији је циљ био да се кроз схватање важности принципа толеранције у свакодневном животу, као и у друштвеном функционисању, ученици мотивишу на толерантније поступање у школи и свом окружењу. Тим поводом, Министарство за људска и мањинска права је школама поклонило прикладан промотивни материјал (приручник о људским правима, ЦД) и доставило одговарајуће смернице за одржавање часа толеранције. На основу јавног конкурса

за доделу финансијских средстава удружењима за пројекте чији је циљ унапређење и заштита људских права у Републици Србији, односно подстицање толеранције и приhvатање различитости, Управа за људска и мањинска права је 2011. године, доделила средства за пројекте 11 удружења, у износу од 50.000 еура. Такође је спровела јавни конкурс за пројекте удружења, у циљу унапређења и заштите људских права у Републици Србији, за програм „Календар људских права 2012“. Основни концепт овог програма подразумева да сваки месец у години буде посвећен, односно обележен, низом активности које реализују организације цивилног друштва, изабране путем јавног конкурса, на основу капацитета и искуства у конкретној области којом се тематска група бави. Поменуте активности ће допринети унапређењу положаја и права одређених група, односно мањина, промоцији пожељних модела понашања и вредности, као и борби против дискриминације. Избор области/теме прати одговарајуће међународне празнике УН који се обележавају тог месеца, у свим случајевима где је то могуће, односно празнике који се током одређеног месеца обележавају у свету. Месец април је био посвећен унапређењу положаја и права припадника националних мањина, као и обележавању Светског дана Рома - 8. априла, месец мај промоцији различитости и борби против дискриминације, а 21. маја је обележен Светски дан културне различитости за дијалог и развој. „Календаром људских права“ је, такође, предвиђено да се у месецу новембру обележи Недеља толеранције, а 16. новембра Међународни дан толеранције.

У АП Војводини се од 2005. године успешно реализује пројекат „Афирмација мултикултурализма и толеранције у Војводини“, чија је седма фаза отпочела септембра 2011. године, као реакција на појаву инцидента на међунационалној основи који су се десили у Војводини у 2003. и 2004. години. Пројекат конципира мере превенције у области школства, културе, јавног информисања, правосуђа и унутрашњих послова, у циљу систематског спречавања ескалације инцидента, међунационалне нетрпељивости, сузбијања друштвено опасних појава, очувања добрих међунационалних односа и развијања духа толеранције, са посебним нагласком на деловању усмереном према младима. Пројекат је замишљен као комплексан мултитематски и мултикултурални програм, усмерен према идеји јачања међунационалног поверења код младих у Војводини. Обухвата више подпројеката и кроз активности које се реализују на територији целе Војводине укључује више хиљада младих, ученика војвођанских основних и средњих школа. Основни циљ овога пројекта је умиривање међунационалних тензија, а дугорочно, развијање духа толеранције, међусобног уважавања и поверења код грађана Војводине, уз ангажовање свих релевантних субјеката у Војводини. Пројекат садржи три нивоа рада. Први ниво је координација активности у оквиру Владе АП Војводине, усмерена на органе управе ради постизања резултата у остваривању предвиђеног циља овога пројекта. Други ниво је екстерна

активност на реализацији појединачних подпројеката који ће на међусобно различите начине и са различитим приступом истој проблематици покушати да у позитивном смислу унапреде стање у области међунационалних односа у Војводини. Трећи ниво је окупљање и координација невладиних организација, образовних и културних установа и других релевантних субјеката, који у свом пољу деловања имају садржаје и теме окренуте ка постизању основног циља овога пројекта. Носилац и координатор пројекта је Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице. Пројекат се реализује у сарадњи са другим ресорним покрајинским органима, домаћим и међународним организацијама, републичким органима управе, органима локалних самоуправа, невладиним организацијама, образовним и културним установама, у зависности од конкретног подпројекта. У реализацију подпројеката су, између осталог, укључени следећи субјекти: ресорни покрајински органи, Музеј Војводине, Градски музеј Суботице, Радио-телевизија Војводине, спортске организације, организације цивилног сектора, регионални и локални штампани и електронски медији у Војводини, образовне установе (основне и средње школе) претежно из општина са значајним учешћем припадника националних мањина, Педагошки завод Војводине итд. Свеукупну координацију и контролу спровођења пројекта као целине врши посебна комисија Владе АП Војводине. Средства за финансирање овога пројекта опредељују се Покрајинском скупштинском одлуком о буџету АП Војводине, а као допунски извори потребних средстава користе се донације и спонзорства. Ефекти реализације Пројекта су следећи: на такмичењима подпројекта „Куп толеранције“ у досадашњим фазама Пројекта у просеку се годишње такмичило преко 3.000 такмичара из више од 140 војвођанских основних и средњих школа; у трећем и четвртном циклусу Квиза „Колико се познајемо“ активно је учествовало 368 такмичара из 92 средње школе са територије Војводине (83% укупног броја средњих школа у Војводини), а свако од 40 квиз такмичења је пратило око 200 навијача школа, што даје укупан број од око 8.000 гледалаца током трајања такмичења, са 24 квалификациона такмичења у 12 места у Војводини и 16 у телевизијском студију у Новом Саду; „Етно дан“ је од 2007. године одржан у више од 80 основних школа и активностима је било обухваћено више од 8.000 ученика из преко 400 одељења; реализацијом подпројекта „Евалуација стања међуетничких односа код младих у Војводини“ обухваћено је више од 4.000 ученика основних и средњих школа.

Од 2010. године, у 25 општина у јужној и југозападној Србији спроводи се Програм европског партнерства са општинама – ЕУ ПРОГРЕС, развојни програм који финансијски подржавају Европска унија и Влада Швајцарске у вредности од 18,1 милион евра за период 2010-2013. године, са циљем да се допринесе јачању стабилности и друштвено-економског развоја тих општина. Непосредни корисници тог програма су скупштине општина, извршна већа и општинске управе, али и

установе и јавна комунална предузећа које су основале општине, организације грађанског друштва и медији на подручју следећих локалних самоуправа: Ивањица, Нова Варош, Нови Пазар, Прибој, Пријеполје, Рашка, Сјеница и Тутин у југозападној Србији; Блаце, Житорађа, Куршумлија и Прокупље, у Топличком округу; Бојник, Власотинце, Лебане, Лесковац, Медвеђа, Црна Трава, Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Врање, Прешево, Сурдулица и Трговиште, на југу Србије. Свеобухватним приступом, радом на спровођењу приоритетних инфраструктурних пројеката, и стварањем услова за већа инвестициона улагања кроз припрему техничке документације, применом принципа доброг управљања и унапређењем општинских и међуопштинских управљачких капацитета, као и промовисањем развојних потенцијала, ЕУ ПРОГРЕС доприноси расту и унапређењу општих услова живота на територији на којој се Програм спроводи. Релизацијом програма се промовише партиципативно, одговорно и транспарентно управљање, кроз остваривање партнерстава између грађанског друштва и институција локалне управе, оснивање саветодавних служби за грађане, подршку локалној самоуправи у виду организовања јавних слушања у току припреме буџета, пренос информација и средстава општинама и унапређење етничке и родне равноправности у процесу доношења одлука. ЕУ ПРОГРЕС такође ради и на подизању свести о важним друштвено-економским питањима на територији која је обухваћена Програмом и охрабрује грађански активизам.

Програм „Одржање мира и инклузивни локални развој“ (PBILD) спроводи тим Уједињених нација шест УН агенција (ИЛО, ИОМ, УН-Хабитат, УНХЦР, УНИЦЕФ и УНДП) у сарадњи са Владом Србије (8 државних органа) у периоду од 2009. до 2013. године. PBILD је иницијатива вредна 9 милиона долара коју финансирају владе Норвешке, Шпаније, Шведске и Швајцарске, а циљ програма је побољшање капацитета стручних ресурса на југу Србије за инклузивни, мирољубиви и одрживи развој и фокусиран је на 4 области: повећање кохезија заједница и људски капитал, подједнаки и побољшани приступ јавним услугама, повећање економског развоја и повећање капацитета за управљање миграцијама. Један од сегмената рада односио се на подизање и унапређење свести о етничкој различитости.

До сада су, између осталог, реализоване бројне активности, као што су: обучено је 24 новинара и уредника из 16 електронских, штампаних и онлајн медија у погледу сензитивног извештавања о сукобима, родним и мањинским питањима, кроз израду 20 документарних филмова, чланака итд; подражано је 2.000 избеглих и расељених лица путем пружања бесплатне правне помоћи у циљу лакшег приступа основним социо-економским и имовинским правима, у оквиру чега је 402 припадника ромске националне мањине са југа Србије добило лична документа; 84 наставника који предају српски језик као нематерњи језик припадницима националних мањина унапредило је своје наставне вештине из 19 основних школа

из општина Бујановац, Прешево, Медвеђа, Босилеград и Димитровград; подржана је Влада Србије у затварању колективних центара; око 70 лица похађало је обуку за постојеће процедуре о поступању у процесу реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији и дистрибуирани су ревидирани „Водич о поступању у оквиру интеграције повратника“ и „Информативна брошура за повратнике по споразуму о реадмисији“ на албанском, ромском и српском језику, итд.

Предузимање мера које имају за циљ развијање контаката и интеракције између различитих етничких заједница које живе у Србији предмет је посебне пажње органа власти. Мере предузете у појединим областима друштвеног живота (нпр. образовању, култури, јавном информисању) почивају на законским одредбама којима се уређују та питања и садржана су у одељцима о имплементацији одговарајућих чланова Оквирне конвенције.

Јачању међусобног поштовања и разумевања за културу националних мањина у контексту школе, доприноси и изучавање предмета Матерњи језик са елементима националне културе, кога у неким национално мешовитим срединама уче и припадници већинског становништва или припадници других националних мањина. Промоцији наставе мањинских језика требало би да допринесе и реализација иницијативе Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице упућена почетком 2012. године Министарству просвете и науке о увођењу у наставни процес предмета Језик друштвене средине. Реч је о језицима који се налазе у службеној употреби на територији АП Војводине: мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском језику. Том иницијативом је затражено да се листа изборних предмета прошири са наставним предметом Језик друштвене средине која ће се односити на средине у којима је један од језика националне мањине у службеној употреби и где би ученици могли да изаберу тај предмет као трећи обавезан изборни предмет.

У области културе предузето је много мера којима се подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности верског идентитета грађана Србије. Министарство вера и дијаспоре је заједно са Министарством за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу пружило финансијску и организациону потпору Музеју ромске културе за манифестацију „Ромски Ђурђевдански сусрети“. У оквиру ове манифестације организован је међународни округли сто на тему „Роми и вере“. Циљ овог округлог стола било је разматрање најактуелнијих питања везаних за однос Рома према различитим верама и обрнуто. Важан сегмент овог научног скупа је и разматрање појединих питања која се односе на нека аутентична ромска схватања у овој области.

Подизање и унапређење свести о оставривању права на различитост као континуираног процеса, потпомугнуто је од државе путем суфинансирања мултикултуралних пројекта у области информисања и културе. Информације о тим

активностима органа власти садржане су у одељцима о имплементацији чл. 5. и 9. Оквирне конвенције.

Органи Србије треба да обезбеде да се мере предузете за исељење Рома који живе у бесправним насељима у друга подручја, спроводе на начин који унапређује транспарентност и консултације са становницима заинтересованих подручја, као и са ромским становништвом које се пресељава.

У одељку 2.3.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржане су информације о мерама које органи предузимају у вези са исељавањем Рома који живе у бесправним насељима.

Саветодавни комитет ургира код Србије да обезбеди да њен кривични систем на одговарајући начин разматра кривична дела мржње, тако што ће се темељно испитати и кривично гонити дела насиља усмерена на припаднике националних мањина. Саветодавни комитет препоручује да кривични закон Србије изричито предвиди да прекршај мотивисан расизмом представља отежавајући фактор.

У кривичном праву Републике Србије не постоји кривично дело „говор мржње“, већ следећа кривична дела: повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности (члан 174. КЗ), изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317. КЗ) и расна и друга дискриминација (члан 387. КЗ). Власти Републике Србије, свесне потребе да се кривична дела говора мржње морају јасније дефинисати и строжије кажњавати, у Закону о изменама и допунама Кривичног законика, који је усвојен 31. августа 2009. године, побољшале су и прецизирале члан 174. (повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности), на тај начин што ће од сада онај ко јавно изложи порузи лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, због етничког порекла или другог личног својства, бити кажњен новчаном казном или затвором до годину дана. Осим тога, члан 387. Кривичног законика (расна и друга дискриминација), допуњен је са два нова става. Према првом, ко шири или на други начин учини јавно доступним текстове, слике или свако друго представљање идеја или теорија које заговарају или подстрекавају мржњу, дискриминацију или насиље, против било којег лица или групе лица, заснованих на раси, боји коже, верској припадности, националности, етничком пореклу или неком другом личном својству, казниће се затвором од три месеца до три године. Према другом, ко јавно прети да ће, против лица или групе лица због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, етничком пореклу или због неког другог личног својства, извршити кривично дело за које је забрањена казна затвора већа од четири године затвора, казниће се затвором од три месеца до три године. Овоме треба додати и кривична дела из групе кривичних дела против живота и тела: убиство, тешко убиство, тешка телесна повреда, лака телесна повреда, учествовање у тучи,

угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи која поред свог основног облика, такође могу бити инспирирана расистичким и ксенофобичним мотивима. Кривичним закоником дефинисана је предрасуда/мотив као посебан фактор који повлачи са собом строжију казну. На пример, судија, при изрицању пресуде, експлицитно наводи да је пљачка извршена са расистичким мотивом. Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године поштрене су казне за око трећину кривичних дела, чиме се јача генерална превенција и одвраћају потенцијални учиниоци кривичних дела.

Што се тиче истраге и кривичног гоњења дела насиља усмерених на припаднике националних мањина, методологија праћења међунационалних ексцеса у Републици Србији подразумева евидентирање свих случајева за које постоје и најмање индиције да су извршени због националне нетрпељивости или нетолеранције, али и свих оних случајева који су извршени према припадницима националних мањина од стране непознатих лица (самим тим није познат мотив извршења). Успостављен је широк дијапазон праћења који, између осталог, обухвата физичке нападе, туче између лица различите националне припадности, тзв. вербалне сукобе, односно вређање на националној или верској основи, скрнављења гробала, оштећења верских објеката, оштећења објеката припадника националних мањина, исписивање парола и графита којима се вређа част и достојанство. Полиција утврђује само претпостављени мотив, док правосудни органи дају коначну реч о мотиву (користољубље, освета, национална, верска или расна мржња).

Органи Србије треба да повећају напоре да се и припадници полиције и судство обучава о питањима дискриминације и толеранције. Они, такође, треба да осигурају да се у овим телима на одговарајући начин одсликава етничка различитост становништва у подручју где они раде. Истовремено, треба успоставити један делотворан и независан механизам надзора који ће да прати понашање полиције, а утврђена кривична дела и злоупотребе људских права од стране полиције треба казнити на одговарајући начин.

Органи власти предузимају континуиране активности на обуци припадника полиције и судства о питањима дискриминације и толеранције. Министарство унутрашњих послова (МУП) у претходним годинама предузело је низ мера и активности на едукацији полицијских службеника о заштити и поштовању људских права, а у оквиру тога и о правима припадника мањинских заједница у Републици Србији. Центар за основну полицијску обуку у Сремској Каменици имплементирао је у Наставни план и програм правну регулативу која се, између осталог, односи на заштиту људских права и слобода националних мањина у Републици Србији (предмет Људска права и кодекс полицијске етике). Овај важан сегмент стручног оспособљавања је обавезан за све будуће полицијске службенике и организује се пре ступања у службу, односно пре заснивања радног односа у полицији. Такође,

овај сегмент обуке предвиђен је и за тренере и полицајце менторе који учествују у процесу обуке.

У оквиру МУП-а реализован је низ курсева, семинара, радионица, округлих столова и конференција из области савремених стандарда полицијског рада, људских права, полиције у заједници, стратешког управљања, анализе и проблемски оријентисаног рада полиције, са циљем подизања свести полицијских службеника о савременим стандардима полицијског рада и сарадње са свим субјектима, укључујући и мањинске заједнице, ради унапређења стања безбедности.

Кроз разне едукације полицијских службеника, МУП посебну пажњу посвећује областима људских и мањинских права, поштовању различитости и развоју комуникације са грађанима. Ради успостављања боље комуникације, полицијски службеници у појединим вишејезичким срединама уче језике националних мањина који су у употреби у локалним заједницама. Почетком маја 2011. године, у оквиру заједничког пројекта Министарства унутрашњих послова и Републике Мађарске, који финансира ИПА фонд Европске уније, у Новом Саду и Суботици отпочео је шестомесечни курс мађарског језика у склопу програма учења језика националних мањина на подручју АП Војводина. Разлог спровођења овог програма је чињеница да познавање језика националних мањина представља један од најбољих начина да се успостави поверење и сарадња грађана и полиције. Ову обуку је похађало 40 полицијских службеника из полицијских управа у Новом Саду и Суботици и Регионалног центра граничне полиције према Мађарској.

Предузимају се различите активности на унапређењу рада полиције са маргинализованим, мањинским и социјално рањивим групама. Организовано је више округлих столова на којима су учешће узели представници полиције и представници маргинализованих, мањинских и социјално рањивих група. Одржане су бројне обуке о унапређењу комуникације и сарадњи полиције са наведеним групама. Обукама су били обухваћени припадници МУП-а, који су опредељени за ангажовање на едукацији полицијских службеника у својим полицијским управама и на унапређењу комуникације и сарадње са представницима и припадницима ових група. Уз помоћ Мисије ОЕБС-а у Републици Србији и представника Полицијског колеџа у Кенту, Енглеска, реализована је обука полицијских службеника из свих подручних полицијских управа о унапређењу комуникације и сарадње са мањинским, маргинализованим и социјално рањивим групама.

С обзиром на то да се ромска популација сматра најугроженијом, посебна пажња посвећена је унапређењу комуникације са представницима и припадницима ромске заједнице, као и анимирању и подстицању припадника ове заједнице да се пријављују на конкурсе за рад у полицији. Поред тога, представницима ромске заједнице пружена је прилика да у оквиру обуке полицијских службеника – тренера у овој области, представе обичаје и безбедносне потребе локалних ромских

заједница, који су од значаја за рад полиције и остваривање њихове безбедносне заштите. Иначе, припадници МУП-а учествују у активностима осталих државних структура усмерених на побољшање безбедносне и социјалне заштите у овој етничкој заједници. Примера ради, 2010. године, полицијски службеници Полицијске управе за град Београд су у организацији Секретаријата за социјалну заштиту, у оквиру Градске управе за град Београд одржали предавање Ромима на тему „Насиље у породици и просјачење“. У сарадњи са Мисијом ОЕБС у Републици Србији, од 2006. године, отпочела је реализација програма „Роми и полиција“, кроз периодично организовање заједничких сусрета са представницима ромских заједница у Србији у циљу боље међусобне комуникације, разумевања, толеранције, смањења предрасуда и постизања већег степена међусобног поверења.

Перманентно стручно усавршавање одвија се према годишњим програмима које доноси министар унутрашњих послова, а обавезно је за полицијске службенике који непосредно примењују полицијска овлашћења. Укључује и област људских права, са тенденцијом што већег приближавања потребама праксе, укључивањем студија случаја и других пригодних метода током реализације наставе, ради бољег разумевања и усвајања наставних садржаја. У Програм стручног усавршавања полицијских службеника за 2008. годину, увршћена је и двочасовна наставна јединица у вези са радом полиције са маргинализованим, мањинским и социјално рањивим групама. Сачињен је план реализације часова и приручници за тренере, на основу којих се изводи обука из ове наставне теме полицијским службеницима у свим подручним полицијским управама. У Програму за 2010. годину, поред осталог, предвиђена је реализација наставних тема: вештине комуникације и управљање конфликтима; заштита људских и мањинских права; рад полиције са мањинским, маргинализованим и социјално рањивим групама; поступање према деци и малолетницима и др.

У циљу сензибилизације полиције у раду са припадницима националних мањина, санкционишу се сви инциденти извршени од стране припадника Министарства унутрашњих послова, уколико се утврди да су мотивисани националном, расном или верском нетрпељивошћу. Такође, полицијски службеници су упознати са ОЕБС-овим Препорукама о раду полиције у мултиетничком друштву које се односе на главне принципе рада полиције у мултиетничким срединама, регрутацију и представљање, обуку и професионални развој полиције, сарадњу са етничким заједницама, оперативну праксу и превенцију и управљање конфликтима.

У циљу доприноса професионалном, независном, непристрасном и ефикасном обављању судијске и тужилачке функције и стручном и ефикасном обављању послова судског и тужилачког особља, од 2010. године почела је са радом Правосудна академија, основана Законом о правосудној академији. Ова

установа организује посебне програме обуке у области борбе против дискриминације.

Програм сталне обуке судија и тужилаца обухватао је следеће теме: за тему „УН Конвенција против дискриминације, стандарди и пракса Комитета“ организовано је 7 једнодневних семинара, којима је присуствовало 163 полазника, а предавачи су били судије и тужиоци, као и домаћи експерти о питању дискриминације; за тему „Стандарди Европског суда за људска права, члан 14. Европске Конвенције и Протокол 12 уз Конвенцију организовано је 12 једнодневних семинара за судије и тужиоце, којима је присуствовало 325 полазника, а предавачи су били судије и тужиоци и национални тренери Савета Европе; за тему „Забрана дискриминације – домаћи и међународни стандарди“ организовано је 6 једнодневних семинара за судије виших судова, којима је присуствовало 164 полазника; за тему „Забрана дискриминације – домаћи и међународни стандарди“ организовано је 8 семинара за тужиоце виших судова, а посебна пажња посвећена је стандардима о забрани дискриминације Савета Европе и обавези спровођења истраге у случајевима дискриминације.

Програм почетне обуке за будуће носиоце правосудних функција, која траје две године, обухвата тематске целине: Забрана дискриминације – тематска целина која обухвата домаћи правни оквир и међународне стандарде, коју полазници обрађују кроз предавања и вежбе, у трајање од пет дана; Европска Конвенција о људским правима и основним слободама обухвата изучавање Конвенције и стандарда Европског суда за људска права у Стразбуру, која се обрађује кроз предавања и вежбе, у трајању од 12 дана.

Иако у потпуности поштују уредничку независност медија, органи Србије треба да идентификују мере којима ће се подстицати национални и покрајински медији да уређују програме са циљем унапређења толеранције и међукултурног разумевања.

У области медија, ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње почивају на законским одредбама којима се регулишу основна начела емитовања радио и ТВ програма, а којима се у сфери јавног информисања предвиђа да програмска орјентација јавних гласила треба да омогући уважавање и изражавање културног и језичког идентитета националних мањина (члан 78. тачка 4. Закона о радиодифузији). Према члану 4. тачка 9. тог закона, јавни радиодифузни сервис подразумева производњу, куповину, обраду и емитовање информативних, образовних, културно-уметничких, дечјих, забавних, спортских и других радио и телевизијских програма који су од општег интереса за грађане, а нарочито у циљу остваривања њихових људских и грађанских права, размене идеја и мишљења, неговања политичке, полне, међунационалне и верске толеранције, као и очувања националног идентитета. У одељку овог извештаја

посвећеног имплементацији члана 9. Оквирне конвенције садржане су информације о мерама које предузимају органи власти на подстицању медија да производе и емитују програме у циљу унапређења толеранције и међукултурног разумевања.

Имајући у виду да је Република Србија вишеконфесионална држава, у сфери верске толеранције носиоци јавног радиодифузног сервиса дужни су да обезбеде одговарајуће време и за емитовање садржаја везаних за деловање верских заједница на подручју на коме се програм емитује. Полазећи од изложене законске одредбе, Радио-телевизија Србије потписала је споразум са представницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији о производњи програма о верском и културном наслеђу тих заједница. Штавише, приликом свих значајнијих верских празника Јавни радиодифузни сервис преноси верске обреде различитих цркава и верских заједница.

Органи Србије треба да обезбеде да се случајеви говора мржње испитају на одговарајући начин и да се казне како би се таква дела убудуће спречила. Треба размотрити увођење посебне одредбе о говору мржње у кривичном законодавству Србије.

Термин „говор мржње“ јасно је изражен и садржан у одредбама Закона о јавном информисању, чији члан 38. носи наслов „говор мржње“, а чланом 39. истог закона прописана је могућност подношења „тужбе због повреде забране говора мржње“, којом се може захтевати забрана поновног објављивања информације. На основу одредби Закона о јавном информисању, забрањено је објављивање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, етничкој групи, полу или због њихове сексуалне опредељености, без обзира на то да ли је објављивањем учињено кривично дело. Лице на које се као припадника групе лично односи информација има право да поднесе тужбу суду против аутора информације и против одговорног уредника јавног гласила у коме је информација објављена, којом може да захтева забрану њеног поновног објављивања и објављивања пресуде на трошак тужених. Против аутора и одговорног уредника тужбу може поднети и свако правно лице чији је циљ заштита слобода и права човека и грађанина, као и организација чији је циљ заштита интереса релевантних група.

Судском одлуком из 2009. године први пут је препозната потреба да се говор мржње санкционише у складу са Законом о јавном информисању. Тиме је започето стварање судске праксе у којој се текстови који представљају говор мржње санкционишу. Наиме, Дневни лист „Глас јавности“ објавио је у рубрици Економија 16. марта 2006. године оглас под називом *Бојкот*. Поводом објављеног текста, Иницијатива младих за људска права из Београда поднела је Првом Општинском суду у Београду тужбу ради забране говора мржње на основу члана

38. и 39. Закона о јавном информисању. Први Општински суд у Београду донео је 15. септембра 2008. године пресуду којом се усваја тужба Иницијативе младих за људска права. Пресудом је утврђено да текст огласа представља говор мржње и истовремено се забрањује поновно објављивање овог или сличних текстова који садрже идеје, информације или мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против других нација и који представљају говор мржње. Уредник „Гласа јавности“ обавезан је да без накнаде објави пресуду у целости и без коментара. Пресуду Првог општинског суда је 1. априла 2009. године потврдио Окружни суд у Београду, чиме је постала правноснажна и извршна. „Глас јавност“ је у јуну 2009. године првостепену пресуду објавио у целости.

Већу пажњу треба посветити професионалној обуци новинара и других професионалаца из медија како би се побољшало медијско извештавање о питањима мањина. Посао мониторинга Републичке радиодифузне агенције треба ојачати, а у његовом саставу треба да буду заступљене националне мањине.

Информације о професионалној обуци новинара садржане су у оквиру одељка о имплементацији члана 9. Оквирне конвенције, а активности у вези са мониторингом Републичке радиодифузне агенције и питањем њеног састава саржани су у одељку 4.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја.

Саветодавни комитет позива органе Србије да усвоје свеобухватну стратегију која ће се бавити избеглицама и интерно расељеним лицима, са јасним годишњим циљевима и делотворним праћењем договора и осигурати да се одговарајућа средства, и у смислу буџета и у смислу људских ресурса одреде за њено спровођење. Таква стратегија треба да има за циљ проналажење трајних решења за та лица, укључујући и локалну интеграцију, и да обради питање недостатка личних докумената као питање од приоритета.

Информације о Националној стратегији за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период 2011-2014. година, као и активностима које се предузимају ради проналажења трајних решења за та лица садржане су у одељку 4.3. поглавља Б. Дела другог овог извештаја.

Саветодавни комитет ургира код српских органа да предузму даље мере да се на трговину људима стави тачка. Они, такође, треба да обезбеде активно учешће представника ромске заједнице, а посебно жена Ромкиња у контексту спровођења стратегије против трговине људима.

Одељак 4.4. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржи активности органа власти на искорењивању појаве трговине људима.

Саветодавни комитет ургира код српских органа да предузму неопходне мере за спречавање, истрагу и кривично гоњење свих врста насиља против верских заједница, укључујући и антисемитске нападе.

Имајући у виду да је Република Србија изразито мултиконфесионална држава у којој живе припадници различитих вероисповести, као што су православна, католичка, муслиманска, јеврејска, а поред њих и припадници бројних других мањих верских заједница, јасно је да је држава Србија, посебно заинтересована за једнаку заштиту и обезбеђење људских права без обзира на националну, верску и сваку другу разноликост. У том циљу, припадници Министарства унутрашњих послова не само да евидентирају, већ и хитно поступају по свим откривеним и пријављеним случајевима насиља против верских заједница, укључујући и испољавања антисемитизма на територији Републике Србије. У Републици Србији сва кривична дела квалификује јавно тужилаштво које диже оптужницу. Сви напади који према оценама јавног тужилаштва чине неко од кривичних дела се процесуирају, а јавно тужилаштво је независно у квалификовању кривичних дела.

Број учињених кривичних дела која у најширем смислу представљају повреду заштите религиозних места, локација, храмова и симбола у пракси није велики, о чему сведоче и подаци изнети у одељку 4.5. поглавља Б. Дела другог овог извештаја. Иако је број верски мотивисаних инцидената у Републици Србији значајно смањен, а степен међуконфесионалне сарадње подигнут на много виши ниво, овом проблему се посвећује посебна пажња јер такви догађаји у мултиконфесионалним и вишенационалним срединама добијају другу конотацију. У циљу адекватног обезбеђења верских објеката у полицијским управама Министарства унутрашњих послова, врши се анализа и процена угрожености, на основу чега се сачињавају безбедносне процене и доносе планови поступања. Министарство вера и дијаспоре је у својим саопштењима у више наврата оштро осуђивало све облике напада на верске објекте и захтевало од надлежних органа да се расветле сви такви случајеви и да се додатно пружи заштита верским објектима свих цркава и верских заједница.

Члан 7.

Стране уговорнице ће обезбедити поштовање права сваког припадника националне мањине на слободу мирног окупљања, слободу удруживања, слободу изражавања и слободу мисли, уверења и вероисповести.

5.1. Слобода окупљања

Чланом 54. Устава Републике Србије регулисана је слобода окупљања, као једна од зајемчених људских слобода. Наведени члан прописује да је мирно окупљање грађана слободно, затим да окупљање у затвореном простору не подлеже одобрењу ни пријављивању, као и да се зборови, демонстрације и друга окупљања грађана на отвореном простору пријављују државном органу, у складу са законом. Такође, прописано је да се слобода окупљања може законом ограничити само ако је то неопходно ради заштите јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије.

Законом о окупљању грађана детаљније је регулисано остваривање слободе окупљања. Послове заштите личне и имовинске сигурности учесника јавног скупа и других грађана, одржавање јавног реда и мира, безбедности саобраћаја и друге послове који се односе на обезбеђивање јавног скупа, обавља Министарство унутрашњих послова. То министарство у складу са својим надлежностима и законским овлашћењима, предузима низ активности везаних за одржавање јавних скупова, као што су прикупљање оперативних сазнања и информација о броју учесника, карактеру и врсти јавног скупа, безбедносним ризицима и другим факторима који су од значаја за безбедно одржавање јавног скупа. На основу тако прикупљених података, скупови се рангирају по степену ризичности и уколико је потребно, поред полицијских службеника опште надлежности, ангажују се и специјализоване јединице Министарства.

5.2. Слобода удруживања

Једно од основних начела у Уставу Републике Србије јесте слобода удруживања. Наиме, чланом 55. Устава се јемчи слобода политичког, синдикалног и сваког другог удруживања и право да се остане изван сваког удружења, као и да се удружења оснивају без претходног одобрења, уз упис у регистар који води државни орган, у складу са законом. Слобода удруживања се јемчи свим грађанима, дакле и припадницима националних мањина, на начин прописан законима, као и потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима који су, сагласно члану 194. став 4. Устава Републике Србије, део правног поретка Републике Србије и у овом делу се непосредно примењују. У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције

дошло је до значајних промена у правном оквиру остваривања права на слободу удруживања, будући да су 2009. године донети Закон о политичким странкама и Закон о удружењима.

Законом о политичким странкама уређује се оснивање и правни положај политичких странака, упис и брисање из Регистра политичких странака, престанак политичких странака и друга питања значајна за њихов рад. Према одредбама тог закона, политичка странка је дефинисана као организација грађана слободно и добровољно удружених, основана ради остваривања политичких циљева демократским обликовањем политичке воље грађана и учешћа на изборима. Чланом 3. Закона утврђен је и појам политичке странке националне мањине, као политичке странке чије је деловање, поред наведених обележја политичке странке, посебно усмерено на представљање и заступање интереса једне националне мањине и заштиту и унапређење права припадника те националне мањине у складу са Уставом, законом и међународним стандардима, уређен оснивачким актом, програмом и статутом политичке странке. Закон прописује да политичку странку може основати најмање 10.000, док политичку странку националне мањине може основати најмање 1.000 пунолетних и пословно способних држављана Републике Србије (чл. 8. и 9. Закона). Чланом 18. став 2. Закона прописано је да назив политичке странке националне мањине, ако је то предвиђено статутом, може бити и на језику и писму националне мањине, који се уписује се у Регистар после назива на српском језику и ћириличком писму.

Политичка странка се организује и делује искључиво на територијалном принципу, а статус правног лица стиче уписом у Регистар политичких странака. Рад политичке странке је јаван и политичка странка делује у складу са Уставом, законом, програмом и статутом и другим општим актима. Закон је увео и нови институт – обнове уписа у Регистар, према коме је политичка странка дужна да истеком сваке осме године од дана уписа у Регистар поднесе пријаву за упис у регистар, уз коју подноси изјаве чланова о чланству у политичкој странци, које садрже оверу потписа, најмање у броју који је потребан за оснивање политичке странке уписане у Регистар. Као подстицајна мера за активно учешће политичких странака у јавном животу, Закон од обавезе подношења пријаве за обнову уписа у Регистар, изузима политичку странку која је самостално или у коалицији политичких странака учешћем на изборима за народне посланике у Народној скупштини, односно посланике у скупштини аутономне покрајине добила најмање један мандат.

На дан 10.4.2012. године, у Регистар политичких странака било је уписано 89 политичких странака, од којих је 51 била политичка странка националне мањине. У Регистар је уписано: 6 политичких странака албанске националне мањине, 12 бошњачке националне мањине, 3 бугарске националне мањине, 3 буњевачке националне мањине, 4 влашке националне мањине, једна горанске

националне мањине, 6 мађарске националне мањине, једна македонске националне мањине, 6 ромске националне мањине, 2 румунске националне мањине, 2 русинске националне мањине, 2 словачке националне мањине, 2 хрватске националне мањине и једна политичке странка црногорске националне мањине.

Закон о удружењима под удружењем сматра добровољну и невладину недобитну организацију засновану на слободи удруживања више физичких или правних лица која се оснива под следећим условима: удружење може основати најмање три оснивача, с тим што најмање један мора имати пребивалиште, односно седиште на територији Републике Србије; оснивачи могу бити пословно способна физичка или правна лица и оснивач може бити малолетно лице са навршених 14 година живота, уз изјаву о давању сагласности његовог законског заступника у складу са законом. Закон је створио нормативни оквир којим се по први пут страном удружењу односно његовом представништву у Републици Србији омогућава да, уз претходни упис у Регистар страних удружења обавља делатност на територији Републике Србије.

Назив удружења, ако је то предвиђено статутом, може бити и на језику и писму националне мањине. Назив на језику и писму националне мањине уписује се у Регистар после назива на српском језику и ћириличком писму.

Одредбама Закона о удружењима прописано је да Влада, односно министарство надлежно за област у којој се остварују основни циљеви удружења, додељују средства из буџета (Републике Србије, аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе) за реализовање програма удружења који су од јавног интереса а под којима се сматрају, поред осталих, програми у области заштите и промовисања људских и мањинских права. Критеријуми, услови, обим, начин, поступак доделе, као и начин и поступак враћања средстава за подстицање или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења ближе су уређени Уредбом о средствима за подстицање или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења.

Закон о удружењима предвидео је да све друштвене организације, удружења грађана и њихови савези који су били уписани у регистре према до тада важећим прописима настављају са радом као удружења ако у року од 18 месеци од дана почетка примене овог закона ускладе свој статут и друге опште акте и поднесу пријаву за упис усклађивања у Регистар удружења. Поступак уписа усклађивања удружења грађана, друштвених организација и њихових савеза у Регистар удружења окончан је 22. априла 2011. године. Према подацима Агенције за привредне регистре од 5.4.2012. године, у Регистар удружења уписано је укупно 18.499 удружења и њихових савеза. Број удружења која имају за циљ очување националног идентитета националних мањина, као и број удружења која су

основали припадници националних мањина није познат, будући да Агенција за привредне регистре не води евиденције које укључују наведене компоненте.

У Републици Србији постоје удружења припадника националних мањина која су основана ради очувања, неговања и промовисања свог националног идентитета. У прилозима неких удружења која су прихватила да учествују у изради Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције наведени су и циљеви њиховог оснивања. Тако, према наводима УГ „Буњевачко коло“ из Сомбора, основни циљ њиховог реоснивања је „очување и неговање културе, обичаја и писане речи, фолклорног наслеђа, као и сарадња са свим буњевачким институцијама у земљи и иностранству“.

Са двадесетогодишњом традицијом постојања, Немачко удружење „Донау“ из Новог Сада истиче да је оно, као најактивније удружење, организатор бројних традиционалних манифестација немачке заједнице у Србији. У том удружењу сматрају да органи АП Војводине „јакو селективно пружају помоћ и за 12 удружења (немачке националне мањине) предвиђају само 290.000,00 динара годишње, док се из средстава републичког буџета за активности удружења немачке заједнице ништа не издваја“.

Многа удружења која окупљају припаднике националних мањина основана су са циљем јачања пријатељства између својих припадника и већинског народа, али и припадника других националних мањина који живе на овим просторима. Једно од њих је и Друштво Словенаца у Београду – Друштво „Сава“, које наводи да поред наведеног циља, њихово оснивање има за циљ и „јачање свести о потреби развијања толеранције у међусобним односима“.

5.2.1. Финансијска подршка удружењима и организацијама националних мањина

У периоду 2008-2011. година Министарство за људска и мањинска права пружало је финансијску помоћ удружењима и организацијама националних мањина за различите намене у циљу реализације њихових програма и активности. Највећи број удружења и организација која су добила финансијску подршку из републичког буџета била су ромска удружења и организације, углавном за реализацију афирмативних мера и процеса за интеграцију Рома у оквиру „Декаде Рома“ (26.546.710,00 динара), као и ромска удружења која су у оквиру својих активности реализовала пројекте који су имали за циљ унапређење положаја те мањине (16.923.901,00 динара). У периоду 2008-2011. година, тадашње Министарство за људска и мањинска права финансијски је подржало и удружења и организације: бошњачке националне мањине (145.000,00 динара), буњевачке националне мањине (2.148.430,00 динара), влашке националне мањине (120.000,00 динара), јеврејске националне мањине (95.000,00 динара), мађарске националне мањине (2.150.000,00

динара), русинске националне мањине (1.645.000,00 динара) и цинцарске националне мањине (85.000,00 динара).

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, на основу Одлуке о додели буџетских средстава за дотације етничким заједницама учествује у финансирању организација националних заједница које имају седиште на територији АП Војводине. Средства за ову намену обезбеђују се у буџету, а највећи део тих средстава додељује се путем Конкурса за дотације организацијама етничких заједница у АП Војводини, који се расписује најмање једном годишње. Право да учествују на конкурсима имају искључиво регистрована правна лица – организације и удружења припадника националних заједница са седиштем на територији Аутономне Покрајине Војводине, чија се делатност заснива на очувању и неговању националног и културног идентитета или чија се делатност заснива на очувању и унапређењу међунационалне толеранције.

Удружењима и организацијама националних заједница које имају седиште на територији АП Војводине исплаћени су износи садржани у доњој табели.

Финансијска помоћ удружењима и организацијама националних заједница у АП Војводини у периоду 2007-2011.

Нац. заједница	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Ашкалије	181.000,00	124.400,00	110.000,00	100.000,00	100.000,00
Бошњаци			15.000,00		
Бугари	310.000,00	343.726,00	240.000,00	135.000,00	2.040.000,00
Буњевци	970.000,00	2.100.000,00	1.865.000,00	1.080.000,00	1.130.000,00
Грци	50.000,00	100.000,00	60.000,00	50.000,00	100.000,00
Египћани	30.000,00	62.000,00	15.000,00		100.000,00
Јевреји	280.000,00	400.000,00	190.000,00	90.000,00	175.000,00
Мађари	14.110.000,00	25.277.000,00	23.690.000,00	16.680.000,00	16.670.000,00
Македонци	720.000,00	1.480.000,00	1.200.000,00	680.000,00	680.000,00
Немци	850.000,00	1.935.000,00	1.120.000,00	296.000,00	296.000,00
Роми	2.611.060,00	4.505.800,00	2.575.500,00	3.550.000,00	1.499.500,00
Румуни	2.070.000,00	5.344.000,00	4.184.140,00	2.330.000,00	2.330.000,00
Руси				50.000,00	50.000,00
Русини	1.645.000,00	3.945.000,00	2.470.000,00	1.480.000,00	1.200.000,00
Словаци	2.320.000,00	5.739.480,00	5.110.000,00	3.130.000,00	3.160.000,00
Словенци	270.000,00	300.000,00	210.000,00	110.000,00	75.000,00
Украјинци	718.000,00	1.560.000,00	935.000,00	424.000,00	424.000,00
Хрвати	2.296.082,00	5.450.000,00	5.110.000,00	3.130.000,00	3.130.000,00
Црногорци			420.000,00	270.000,00	270.000,00
Чеси	230.000,00	350.000,00	210.000,00	130.000,00	130.000,00
Мултикултурални пројекти	1.230.000,00	2.043.000,00	4.380.000,00	3.955.000,00	3.950.000,00

5.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио једну препоруку у вези са чланом 7. Оквирне конвенције.

Српски органи треба да обезбеде да се слобода окупљања, како је предвиђено Уставом, систематски тумачи и примењује на начин који је доследан члану 7. Оквирне конвенције. То подразумева да се на остваривање слободе окупљања неће примењивати непрописан услов држављанства.

У Коментарима Републике Србије о Другом мишљењу Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина садржано је становиште органа власти о питању усклађености Уставне одредбе са чланом 7. Оквирне конвенције и у том смислу став да она не представља непрописно ограничење права националних мањина на окупљање.

Како је већ изложено, у 2011. години формирана је Радна група за унапређење слободе окупљања, чији је циљ да се прописи који регулишу слободу окупљања, усагласе са међународним стандардима и да се на основу смерница и сугестија Радне групе, покрене иницијатива код надлежног органа за измену законске регулативе о окупљању грађана.

Члан 8.

Стране уговорнице се обавезују да признају да сваки припадник националне мањине има право да изражава своју религију или веру и да установљава верске институције, организације и удружења.

6.1. Слобода вероисповести

Чланом 43. Устава Републике Србије зајамчена је слобода мисли, савести, уверења и вероисповести. Ставом 2. тог члана Устава прописано је да нико није дужан да се изјашњава о својим верским и другим уверењима, док став 3. предвиђа да је свако сободан да испољава своју веру или убеђење вероисповедања, обављањем верских обреда, похађањем верске службе или наставе, како појединачно, тако и у заједници са другима, као и да приватно или јавно изнесе своја верска уверења. Истим чланом Устава предвиђено је да се слобода испољавања вере може ограничити законом, само ако је то неопходно у демократском друштву, ради заштите живота и здравља људи, морала демократског друштва, слобода и права грађана зајемчених Уставом, јавне безбедности и јавног реда или ради спречавања изазивања или подстицања верске, националне или расне мржње.

Оснивање верских институција, организација и удружења уређено је на основу изложених уставних одредби Законом о црквама и верским заједницама. Свим грађанима Републике Србије омогућено је једнако право да оснивају верске институције, организације и удружења у складу са Законом о црквама и верским заједницама и Законом о удружењима (који се у погледу регистрације цркава и верских заједница примењује у погледу одређених питања која нису регулисана Законом о црквама и верским заједницама). Закон о црквама и верским заједницама изричито предвиђа у члану 2. став 3. да не постоји државна религија, док у члану 4. одређује да су субјекти верске слободе у смислу тог закона традиционалне цркве и верске заједнице, конфесионалне заједнице и друге верске организације. Чланом 10. Закона прописано је да су традиционалне цркве и верске заједнице Српска православна црква, Римокатоличка црква, Словачка евангеличка црква а.в, Реформатска хришћанска црква, Евангеличка хришћанска црква а.в, Јеврејска заједница и Исламска заједница.

Законом је предвиђено да се цркве и верске заједнице уписују у посебан Регистар цркава и верских заједница који води министарство надлежно за послове вера. Прописано је да традиционалне цркве и верске заједнице за упис у Регистар Министарству вера и дијаспоре подносе пријаву која садржи назив цркве или верске заједнице, адресу седишта цркве или верске заједнице и име, презиме и својство лица овлашћеног да представља и заступа цркву или верску заједницу. Остале цркве и верске заједнице, приликом уписа у Регистар, подносе још и одлуку о оснивању верске организације са именима, презименима, бројевима идентификационих докумената и потписима оснивача од најмање 0,001%

пунолетних држављана Републике Србије који имају пребивалиште у Републици Србији према последњем званичном попису становништва или страних држављана са сталним боравком на територији Републике Србије, статут или други документ верске организације који садржи: опис организационе структуре, начин управљања и права и обавезе чланова, приказ основа верског учења, верских обреда, верских циљева и основних активности верске организације, као и податке о сталним изворима прихода верске организације.

Припадници националних мањина (готово 99%) у Републици Србији своје верске потребе задовољавају у оквиру: Римокатоличке цркве са Грkokатоличком (Мађари, Хрвати, Буњевци, Шокци, Чеси, Немци, Словаци, Бугари, Украјинци и Русини), Исламске верске заједнице (Бошњаци, Албанци, Роми, Египћани, Ашкалије и Горанци), Словачке евангеличке цркве а.в. (Словаци), Реформатске хришћанске цркве (Мађари), Јеврејске заједнице (Јевреји), Епархије Румунске православне цркве „Дакија Феликс“ (Румуни), као и у оквиру Српске православне цркве (Роми, Власи, Бугари, Македонци и Црногорци).

Некадашње Министарство вера и дијаспоре остварује јако добру сарадњу са свим црквама и верским заједницама. У претходном периоду у Регистар уписане су многе мале верске заједнице: Слободна црква Београд, Јеховини сведоци – хришћанска верска заједница, Заветна црква Сион, Унија реформног покрета адвентиста седмог дана, Протестантска еванђеоска црква „Духовни центар“ и Христова Јеванђеоска Црква. Иначе, поред традиционалних цркава и верских заједница и овде наведених, у Регистар цркава и верских заједница уписане су још и: Епархија Румунске православне цркве „Дакија Феликс“, Хришћанска адвентистичка црква, Евангеличка методистичка црква, Црква Исуса Христа светаца последњих дана, Еванђеоска црква у Србији, Црква Христова љубав, Христова духовна црква, Савез Хришћанских Баптистичких цркава у Србији, Хришћанска назаренска верска заједница, Црква Божја у Србији, Христова црква браће у Србији и Протестантска хришћанска заједница у Србији. Међу оснивачима наведених цркава и верских заједница било је и припадника националних мањина.

На основу наведеног може се закључити да је верски плурализам у Републици Србији веома развијен и да припадници националних мањина право на оснивање верских институција, организација и удружења као важан сегмент Уставом гарантоване слободе вероисповести остварују кроз већ регистроване цркве и верске заједнице, или у поступку оснивања нових цркава и верских заједница и њихових организационих јединица, и то по много лакшим законским критеријумима у односу на оне који постоје у већини земаља чланица Савета Европе.

6.1.1. Верско образовање pripадника националних мањина у основним и средњим школама

Слобода изражавања верских уверења је у Републици Србији заступљена и у верској настави која се изводи у основним и средњим школама. Чланом 43. став 5. Устава Републике Србије предвиђено је да родитељи и законски стараоци имају право да својој деци обезбеде верско и морално образовање у складу са својим уверењима, док је чланом 48. Устава прописано да Република Србија, између осталог, и мерама у образовању подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности верског идентитета њених грађана.

Изложене уставне одредбе чине правни основ увођења верског образовања у систем јавног образовања у Републици Србији. У складу са одредбама Закона о основама система образовања и васпитања, Закона о основној школи и Закона о средњој школи, предвиђени су као изборни предмети верска настава и грађанско васпитање. Право на организовање верског образовања је додатно гарантовано чланом 40. Закона о црквама и верским заједницама који јемчи право на верску наставу у државним и приватним основним и средњим школама, у складу са законом. Родитељ, односно старатељ ученика, приликом уписа у основну школу, има право и обавезу да одлучи да ли ће ученик похађати верску наставу или наставу грађанског васпитања. Након избора једног од два наведена изборна предмета од стране родитеља односно старатеља, тај предмет је обавезан за ученика у тој школској години. Ученик који се определио за један од два изборна предмета, верску наставу или грађанско васпитање, изборни предмет може да мења у току циклуса основног, односно до краја стицања средњег образовања и васпитања. У пракси, ученици, односно њихови родитељи, опредељују се за неки од алтернативно постављених предмета који не похађају у толиком обиму да би их то стигматизовало, нити се образују посебна одељења ученика који похађају верску наставу и оних који похађају грађанско васпитање.

Уџбенике и наставна средства за верску наставу одобрава министар просвете на усаглашен предлог традиционалних цркава и верских заједница. Министар просвете, такође, утврђује и листу наставника верске наставе.

Будући да је верска настава саставни део јавног образовног система Републике Србије, извођење такве наставе и наставници финансирају се из државног буџета, као и у случају извођења наставе и наставника свих других предмета у основним и средњим школама. Верска настава није обавезна – ученицима који не желе да похађају верску наставу омогућено је изучавање другог изборног предмета, грађанског васпитања. То значи да се и други изборни предмет тј. грађанско васпитање у школама у оквиру система јавног образовања, такође финансира из буџета.

У спровођењу верске наставе коју похађају pripадници националних мањина учествују традиционалне цркве и верске заједнице. Међу ученицима,

припадницима националних мањина који су се определили за верску наставу огромна већина похађа верску наставу у чијем спровођењу учествују: Римокатоличка црква са Гркокатоличком (Мађари, Хрвати, Буњевци, Шокци, Чеси, Немци, Словаци, Бугари, Украјинци и Русини), Исламска верска заједница (Бошњаци, Албанци, Роми, Египћани, Ашкалије и Горанци), Словачка евангеличка црква а.в. (Словаци), Реформатска хришћанска црква (Мађари), Јеврејска заједница (Јевреји), Епархија Румунске православне цркве „Дакија Феликс“ (Румуни), као и Српска православна црква (Роми, Власи, Бугари, Македонци и Црногорци).

6.2. Помоћ државе црквама и верским заједницама

Према члану 48. Устава, Република Србија мерама у образовању, култури и јавном обавештавању подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана. Република Србија, у оквиру својих могућности, настоји да предузима ефикасне мере за унапређење поштовања, разумевања и сарадње међу људима различите верске припадности и да се промовише толеранција и поштовање за све религије и уверења и разумевање њихових система вредности. Такве мере предвиђене су законима у различитим областима друштвеног живота, а предузимају се и кроз многе пројекте.

У оквиру својих надлежности новоформиран орган за односе са црквама и верским заједницама, Канцеларија за сарадњу с црквама и верским заједницама (2012), остварује програме којима помаже цркве и верске заједнице у области: културне и научне делатности, заштите сакралног наслеђа и културних добара, информативне и издавачке делатности, градитељства, верског школства и образовања, социјалних права свештеника, односно верских службеника итд.

Некадашње Министарство вера и дијаспоре позивало је цркве и верске заједнице да учествују на научним симпозијумима и округлим столовима, на којима су се разматрала питања развоја верских права и положаја цркава и верских заједница у нашем друштву. Захваљујући адекватним законским решењима, а нарочито применом Закона о црквама и верским заједницама, унапређен је међуконфесионални дијалог између цркава и верских заједница, као и сарадња у односима са државом. Сагласно позитивним прописима неке од цркава и верских заједница су основале предшколске установе, средње школе и факултете. У претходном периоду то министарство је у свакој прилици, према расположивим могућностима, а на захтев цркава и верских заједница, помогло различите видове њихове културне, просветне, градитељске и социјалне делатности. Доње табеле садрже преглед помоћи Министарства вера и дијаспоре црквама и верским заједницама у периоду 2008-2011. година.

Помоћ Римокатоличкој цркви

2008.	
Дотација за обнову Римокатоличке цркве у Телечки	500.000,00
Дотација за обнову крова жупне цркве у Петроварадину	700.000,00
Дотација за обнову цркве Свете Ане у Белој Цркви	1.500.000,00
Дотација за обнову цркве у Марковцу	1.000.000,00
Дотација парохији Рођења Богородице у Ђурђеву	800.000,00
Дотација за једнократну помоћ за регулисање доприноса за ПИО и здравствено осигурање верским службеницима	500.000,00
Дотација за лечење часних сестара	300.000,00
Дотација за организовање студијског путовања за свештенике и часне сестре	500.000,00
Дотација за постављање међурелигијског сајта	200.000,00
Дотација за издавање часописа „Благовест“	600.000,00
Дотација за организовање духовних програма за децу парохије Св. Јосафата и манастира Василијанаца из Куле	100.000,00
Дотација за издавање часописа „Дзвони“	200.000,00
Дотација за припрему мултимедијалне презентације „Верски објекти на тлу АП Војводине“	350.000,00
Дотација за основне студије Теолошко-катехетског института	3.545.000,00
Дотација ђацима за интернате	2.340.000,00
Дотација класичној гимназији „Паулиnum“ за исплату зарада хонорара и доприноса професора и помоћног особља	3.500.000,00
Дотација за набавку рачунарске опреме гимназији „Паулиnum“	300.000,00
Укупно	16.935.000,00
2009.	
Дотација за обнову цркве Узвишења Светог крижа у Руми	500.000,00
Дотација за обнову цркве Светог Рока у Моровићу	500.000,00
Дотација за санацију цркве у Чоки	700.000,00
Дотација за обнову цркве Св. Владимира у Врбасу	400.000,00
Дотација за обнову жупског двора – пасторалног центра	500.000,00
Дотација за реконструкцију жупне цркве у Шиду	1.750.000,00
Дотација за рестаурацију слике Џона Мерца у власништву Зрењанинске бискупије	300.000,00
Дотација као помоћ за 20 свештеника и часних сестара	157.200,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	1.989.604,86
Дотација за рад Надбискупије и организовање прославе Божића	1.000.000,00
Дотација за обављање редовне делатности Сремске бискупије	500.000,00
Дотација за обављање редовне делатности Зрењанинске бискупије	1.000.000,00
Дотација за обављање редовне делатности Суботичке бискупије	1.000.000,00
Дотација за обављање редовних активности Апостолског егзархата	500.000,00
Дотација за основне студије Теолошко-катехетског института	1.782.000,00
Дотација ђацима за интернате	2.240.000,00
Дотација класичној гимназији „Паулиnum“ за исплату зарада хонорара и доприноса професора и помоћног особља	6.000.000,00
Дотација за набавку опреме гимназији „Паулиnum“	300.000,00
Дотација за отварање књижаре и библиотеке екуменског и међуверског карактера	250.000,00
Дотација за издавање часописа „Благовест“	600.000,00
Дотација за издавање часописа „Дзвони“	200.000,00
Дотација за штампање листа „Звоник“	200.000,00
Дотација за реализацију пројеката публикација молитвеника и песмарица и уређења библиотеке „Паулус“	600.000,00

Укупно	22.968.804,86
2010.	
Дотација за изградњу цркве у Старој Бингули	800.000,00
Дотација за обнову цркве Светог тројства у Чоки	500.000,00
Дотација за завршне радове на цркви Свете Ане у Белој Цркви	1.000.000,00
Дотација за завршетак реконструкције жупне цркве у Шиду	1.000.000,00
Дотација за завршетак реконструкције цркве у Трешњевцу	1.000.000,00
Дотација за санацију цркве у Футогу	1.000.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	2.783.763,01
Дотација за рад Сремске бискупије и организовање прославе Божића	575.000,00
Дотација за рад Надбискупије и организовање прославе Божића	1.000.000,00
Дотација за рад Суботичке бискупије и организовање прославе Божића	500.000,00
Дотација за рад Апостолског егзархата за Грkokатолике	300.000,00
Дотација за рад Зрењанинске бискупије и организовање прославе Божића	500.000,00
Дотација за штампање монографије и организацију изложбе поводом 150 година постојања парохије „Покров Пресвете Богородице“ у Врбасу	100.000,00
Дотација за организовање духовног концерта у светишту у Дорослову	165.000,00
Дотација за штампање листа „Звоник“	200.000,00
Дотација за организовање манифестације „Сусрет дечјих зборова Суботичке бискупије – Сребрно звонце“	60.000,00
Дотација за издавање часописа „Благовест“	600.000,00
Дотација за издавање часописа „Дзвони“	200.000,00
Дотација за издавање часописа „Хирвиво“	150.000,00
Дотација за штампање књиге „Београдска римокатоличка (над)бискупија, њени натпастири и цркве кроз епохе: 1521. – почетак 19. века“	500.000,00
Дотација за организовање манифестације „Вечери Шандора Ремењика“	100.000,00
Дотација за штампање међурелигијског календара	150.000,00
Дотација за штампање тројезичног Молитвеника	50.000,00
Дотација за организовање концерта духовне музике ВИС „Пророци“	180.000,00
Дотација за основне студије Теолошко-катехетског института	4.254.000,00
Дотација Београдској надбискупији за студенте	395.000,00
Дотација ђацима за интернате	2.340.000,00
Дотација класичној гимназији „Паулиnum“ за исплату зарада хонорара и доприноса професора и помоћног особља	5.500.000,00
Дотација за подмиривање текућих трошкова гимназије „Паулиnum“	400.000,00
Укупно	26.302.763,01
2011.	
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	3.042.061,20
Дотација за обнову храма у Ђурђеву	1.000.000,00
Дотација за сеизмичко ојачање конструкције цркве у Краљеву	1.000.000,00
Дотација за реконструкцију цркве Пресветога срца Исусова у Шиду	1.000.000,00
Дотација за подно грејање храма Св. Петра у Београду	1.076.000,00
Дотација за санацију цркве у Черевиху	500.000,00
Дотација за санацију цркава у Љуби, Ердравику и Бингули	500.000,00
Дотација за санацију цркве Свете Ане у Јерменовцима	500.000,00
Дотација за санацију цркве Пресветога Тројства у Чоки	500.000,00
Дотација за певачки збор Св. Цецилије за организовање екуменског сусрета певачких зборова	200.000,00
Дотација за издавање часописа „Благовест“	300.000,00
Дотација за штампање листа „Звоник“	200.000,00
Дотација за издавање часописа „Дзвони“	150.000,00
Дотација за штампање брошуре са презентацијом Београдске надбискупије	300.000,00
Дотација за обнову оргуља цркве Криста Краља	600.000,00

Дотација ђацима за интернате	520.000,00
Дотација класичној гимназији „Паулиnum“ за исплату зарада хонорара и доприноса професора и помоћног особља	1.500.000,00
Дотација за побољшање стандарда интерната у гимназији „Паулиnum“	1.820.000,00
Дотација за развој и унапређење верске наставе у гимназији „Паулиnum“	4.500.000,00
Дотација за побољшање материјалне опремљености гимназије „Паулиnum“	305.000,00
Дотација за стручно усавршавање наставника у гимназији „Паулиnum“	100.000,00
Дотација за основне студије Теолошко-катехетског института	2.605.000,00
Дотација Београдској надбискупији за студенте	390.000,00
Дотација за унапређење теолошких студија Београдске надбискупије	150.000,00
Укупно	22.758.061,20

Помоћ Словачкој евангеличкој цркви а.в.

2008.	
Дотација за изградњу цркве у ЦО Хајдучица	1.000.000,00
Дотација за обнову парохијског дома у ЦО Бољевци	330.000,00
Дотација за санацију санитарног чвора и замену улазних врата на згради Епископског звања Словачке евангеличке цркве а.в	300.000,00
Дотација за бетонирање тротоара и прилаза поред капије парохијског дома у Вајловици	230.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	637.881,24
Дотација за исплату стипендија	54.000,00
Укупно	2.551.881,24
2009.	
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	751.976,76
Дотација за рад бискупије	500.000,00
Дотација за штампање часописа „Евангелички гласник“	600.000,00
Укупно	1.851.976,76
2010.	
Дотација за санацију и кречење цркве у Остојићеву	300.000,00
Дотација за реконструкцију крова на црквеној згради у ЦО Бело Блато	200.000,00
Дотација за уградњу централног грејања у парохијском комплексу у Ковачици	600.000,00
Дотација за санацију парохијског дома у Гложану	400.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	726.836,16
Дотација за обављање редовне активности	300.000,00
Дотација за штампање часописа „Евангелички гласник“	600.000,00
Дотација за штампање књиге „Библика – библијски атлас“	140.000,00
Укупно	3.266.836,16
2011.	
Дотација за израду унутрашње гасне инсталације у молитвеном дому у Челареву	700.000,00
Дотација за штампање часописа „Евангелички гласник“	300.000,00
Дотација за развој средњошколског верског образовања	180.000,00
Укупно	1.180.000,00

Помоћ Реформатској хришћанској цркви

2008.	
Дотација за изградњу парохијског дома у Дебљачи	2.000.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	637.881,24
Дотација за исплату стипендија	48.000,00

Укупно	2.685.881,24
2009.	
Дотација за санацију крова цркве у Војловиц	500.000,00
Дотација за обнову цркве у Пачиру	500.000,00
Дотација за плаћање болничких трошкова	141.000,00
Дотација за обављање редовних активности	500.000,00
Дотација за штампање часописа „Реформатус елет“	600.000,00
Укупно	2.241.000,00
2010.	
Дотација за адаптацију црквене зграде у Пачиру	500.000,00
Дотација за обављање редовних активности	300.000,00
Дотација за штампање часописа „Реформатус елет“	600.000,00
Укупно	1.400.000,00
2011.	
Дотација за санацију враћеног црквеног објекта у Фекетићу	1.000.000,00
Дотација за штампање часописа „Реформатус елет“	300.000,00
Укупно	1.300.000,00

Помоћ Евангеличкој хришћанској цркви а.в.

2008.	
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	159.470,28
Дотација за исплату стипендија	189.000,00
Укупно	348.470,28
2009.	
Дотација за адаптацију зграде бискупије у Суботици	1.000.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	187.994,16
Дотација за обављање редовних активности бискупије	400.000,00
Дотација за исплату стипендија	390.000,00
Дотација за набавку оргуља	250.000,00
Дотација за штампање часописа „Алапко“	400.000,00
Укупно	2.627.994,16
2010.	
Дотација за завршне радове у згради бискупије у Суботици	850.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	726.836,16
Дотација за обављање редовних активности	300.000,00
Дотација за штампање часописа „Алапко“	400.000,00
Дотација за исплату стипендија	330.000,00
Укупно	2.606.836,16
2011.	
Дотација за реконструкцију зграде бискупије у Суботици	1.000.000,00
Дотација за штампање часописа „Алапко“	200.000,00
Укупно	1.200.000,00

Помоћ Исламској верској заједници

2008.	
Дотација за куповину зграде за молитвени простор у Лединама	800.000,00
Дотација за једнократну помоћ лечења	90.612,00
Дотација за обележавање 140.-годишњице ИЗС	500.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	797.351,40
Дотација за обележавање рамазанског и курбанског Бајрама	1.000.000,00
Дотација за штампање књиге „Велика џамија“	200.000,00

Дотација за остваривање културно-просветних активности	500.000,00
Дотација за исплату зарада, хонорара и доприноса за професоре и помоћно особље средње медресе	3.500.000,00
Дотација ђацима за интернат средње медресе	1.650.000,00
Дотација за опремање фоно лабораторије средње медресе	300.000,00
Укупно	9.337.963,40
2009.	
Дотација за изградњу средње медресе у Тутину	2.000.000,00
Дотација за изградњу помоћних просторија у џамији у Сјеници	800.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	2.394.416,72
Дотација за организовање прославе рамазанског Бајрама	350.000,00
Дотација за обављање редовне делатности	1.000.000,00
Дотација за исплату зарада, хонорара и доприноса за професоре и помоћно особље средње медресе	2.250.000,00
Дотација ђацима за интернат средње медресе	900.000,00
Дотација за штампање књиге „Гајрет у Сјеници“	270.000,00
Дотација за штампање часописа „Билтен“	400.000,00
Укупно	10.364.416,72
2010.	
Дотација за куповину објекта у Лесковцу за молитвени простор	1.000.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	276.777,83
Дотација за обављање редовне делатности	800.000,00
Дотација за штампање књиге „101 дерс“	130.000,00
Дотација за штампање часописа „Вакат“	600.000,00
Дотација за два докторанта	200.000,00
Дотација за стипендије студентима	330.000,00
Дотација за исплату зарада, хонорара и доприноса за професоре и помоћно особље средње медресе	1.750.000,00
Дотација ђацима за интернат средње медресе	750.000,00
Дотација медресама „Синан-бег“ и „Бакије Хануме“	2.600.000,00
Укупно	8.436.777,83
2011.	
Дотација за завршетак изградње џамије у Бајевици	1.000.000,00
Дотација за штампање часописа „Вакат“	960.000,00
Дотација ради пружања материјалне помоћи ради припреме и организације тродневне конференције „Први међуверски дијалог Србије и Индонезије“	800.000,00
Дотација за штампање брошуре „Џамије у Тутину“	137.000,00
Дотација за исплату зарада, хонорара и доприноса за професоре и помоћно особље средње медресе	750.000,00
Дотација ђацима за интернат средње медресе	900.000,00
Дотација за унапређење рада средње медресе	2.700.000,00
Дотација за побољшање стандарда медресе „Бакија Ханума“	1.980.000,00
Дотација за побољшање стандарда медресе „Гази Синан бег“	3.530.000,00
Дотација за стипендије студентима	825.000,00
Дотација за Центар за унапређење теолошких студија	500.000,00
Укупно	14.082.000,00

Помоћ Исламској заједници у Србији

2008.	
Дотација за реализацију програма рада	450.000,00
Дотација Факултету за исламске студије ради регулисања ПИО и	3.468.612,00

здравственог осигурања за стално запослене	
Дотација за реализацију програма рада Меџлиса	600.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	1.346.901,72
Дотација за издавање часописа „Глас Ислама“	1.200.000,00
Дотација за штампање зборника радова „Исламска мисао“	150.000,00
Дотација за исплату стипендија студентима	4.589.000,00
Дотација за исплату стипендија ђацима	390.000,00
Дотација ђацима медресе Гази-Иса бегове за интернате	5.850.000,00
Дотација за одржавање грејног система медресе Гази-Иса бегове	800.000,00
Укупно	18.847.513,72
2009.	
Дотација за исплату стипендија студентима	4.236.000,00
Дотација ђацима медресе Гази-Иса бегове за интернате	5.000.000,00
Дотација за исплату стипендија ђацима	165.000,00
Дотација за одржавање грејног система медресе Гази-Иса бегове	1.500.000,00
Дотација за издавање часописа „Глас Ислама“	240.000,00
Укупно	11.141.000,00
2010.	
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	342.457,44
Дотација за исплату стипендија студентима	3.287.000,00
Дотација за исплату стипендија ђацима	330.000,00
Дотација ђацима медресе Гази-Иса бегове за интернате	5.850.000,00
Дотација за подмиривање текућих трошкова медресе Гази-Иса бегове	200.000,00
Укупно	10.009.457,44
2011.	
Дотација за побољшање стандарда у интернату медресе Гази-Иса бегове	5.850.000,00
Дотација за стручно усавршавање наставника медресе Гази-Иса бегове	1.750.000,00
Дотација за исплату стипендија студентима	1.830.000,00
Дотација за развој пројеката у области теолошких наука	300.000,00
Укупно	9.730.000,00

Помоћ Јеврејској верској заједници

2008.	
Дотација за увођење грејања у Београдској синагоги	500.000,00
Дотација за издавање часописа „Билтен“	600.000,00
Дотација ради организовања концерта „Давидови псалми“	150.000,00
Дотација за ажурирање сајта	70.000,00
Дотација за трошкове организације свечане академије поводом обележавања међународног дана борбе против фашизма и 70-годишњице Кристалне ноћи	80.000,00
Дотација ради организовања концерта у циљу промовисања јеврејске музике и културе	200.000,00
Укупно	1.600.000,00
2009.	
Дотација за инвестиционо одржавање грејања у Београдској синагоги	390.000,00
Дотација за редовно обављање делатности	500.000,00
Дотација ради организовања концерта у циљу промовисања јеврејске музике и културе	200.000,00
Дотација за издавање часописа „Билтен“	400.000,00
Дотација за одржавање сајта	100.000,00
Укупно	1.590.000,00
2010.	
Дотација за трошкове грејања и електричне енергије у Београдској	500.000,00

синагоги	
Дотација за рад рабина	500.000,00
Дотација за организацију манифестације поводом 10 година деловања ансамбла „Шира Утфила“	50.000,00
Дотација за штампање часописа „Јеврејски преглед“	400.000,00
Дотација за пројекат српско-јеврејског друштва „Да се не заборави“	200.000,00
Дотација за одржавање сајта	100.000,00
Дотација за једног студента	145.000,00
Укупно	1.895.000,00
2011.	
Дотација за трошкове грејања Београдске синагоге	600.000,00
Дотација за реализацију пројекта „Да се никад не заборави, Холокауст да се никад не понови“	400.000,00
Дотација за штампање књиге „Знаменити Јевреји Србије“	300.000,00
Дотација за издавање часописа „Јеврејски преглед“ и веб презентацију	500.000,00
Дотација за једног студента	75.000,00
Укупно	1.875.000,00

Помоћ Епархији Румунске православне цркве „Дакија Феликс“

2008.	
Дотација за санацију крова цркве ЦО Банатско Ново Село	400.000,00
Дотација за санацију цркве Св. Арх. Михајла и Гаврила у ЦО Мало Средиште	600.000,00
Дотација за санацију крова цркве у Николинцима	350.000,00
Дотација за санацију крова цркве у Стражи	450.000,00
Дотација за рестаурацију екстеријера цркве у Владимировцу	200.000,00
Дотација за измиривање заосталих обавеза за ПИО и здравствено осигурање	183.850,00
Дотација за обављање дужности викара	200.000,00
Дотација за припрему и штампање часописа „Стражерул“	180.000,00
Укупно	2.563.850,00
2009.	
Дотација за спољну рестаурацију храма „Св. Никола летњи“ у Долову	300.000,00
Дотација за спољну рестаурацију храма у Марковцу	800.000,00
Дотација ЦО Мали Жам за обнову цркве	600.000,00
Дотација за обављање редовне делатности	300.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	187.994,00
Дотација за штампање часописа „Стражерул“	200.000,00
Укупно	2.387.994,00
2010.	
Дотација за санацију цркве у Панчеву	400.000,00
Дотација за обнову парохијског дома у Марковцу	600.000,00
Дотација за рад епархијског викара	300.000,00
Дотација за регулисање ПИО и здравственог осигурања	219.986,00
Дотација за обављање редовне делатности	300.000,00
Дотација за штампање часописа „Стражерул“	218.000,00
Укупно	2.037.986,00
2011.	
Дотација за штампање часописа „Стражерул“	238.000,00
Укупно	238.000,00

Финансијску помоћ црквама и верским заједницама које делују на територији АП Војводине пружа Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице. Средства за ову намену обезбеђују се у покрајинском буџету, а највећи део тих средстава додељује се путем Конкурса за доделу средстава црквама и верским заједницама које делују на територији АПВ, који се расписује најмање једном годишње. Право да учествују на конкурсима имају искључиво традиционалне цркве и верске заједнице које делују на територији Аутономне Покрајине Војводине и организације и установе чији су оснивачи традиционалне цркве и верске заједнице. Одређени проценат средстава који се не утроши путем Конкурса, а чији укупан износ не може да пређе лимит који се за сваку годину утврђује Покрајинском скупштинском одлуком о буџету АП Војводине, користи се за финансирање ванредних и непредвиђених захтева цркава и верских заједница.

Наредна табела садржи податке о финансијској помоћи црквама и верским заједницама које делују на територији АП Војводине исплаћене из покрајинског буџета у периоду 2007-2011. година.

Цркве и верске заједнице	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Римокатоличка црква	10.626.100,00	11.481.760,00	10.035.000,00	8.812.000,00	6.917.000,00
Румунска православна црква	710.000,00	940.000,00	723.000,00	720.000,00	700.000,00
Реформатско хришћанска црква	1.359.998,00	800.000,00	632.000,00	455.000,00	525.000,00
Грко-католичка црква	540.000,00	560.000,00	545.000,00	590.000,00	700.000,00
Евангеличка хришћанска црква а.в.	790.000,00	920.000,00	1.875.000,00	390.000,00	450.000,00
Словачка евангеличка црква а.в.	2.880.000,00	1.600.000,00	2.000.000,00	850.000,00	840.000,00
Исламска заједница	370.000,00	375.000,00	1.864.000,00	260.000,00	300.000,00
Јеврејска заједница	540.000,00	523.000,00	1.719.500,00	1.620.000,00	450.000,00

6.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио три препоруке у вези са чланом 8. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Саветодавни комитет ургира код српских органа да осигурају да ће се право припадника националних мањина да оснивају верске институције, организације и удружења у потпуности гарантовати и у законодавству и у његовој каснијој примени. Ово укључује и потребу да се елиминирају сви захтеви који превазилазе

ограничења предвиђена чланом 9. став 2. Европске конвенције о људским правима како је тумачи Европски суд за људска права.

Свим грађанима Републике Србије је омогућено једнако право да оснивају верске институције, организације и удружења у складу са Законом о црквама и верским заједницама и Законом о удружењима (који се у погледу регистрације цркава и верских заједница примењује у погледу одређених питања која нису регулисана Законом о црквама и верским заједницама).

Поступак регистрације цркава и верских заједница у Републици Србији је веома лак и једноставан. Закон о црквама и верским заједницама прописује да поред захтева за упис, статута, одлуке о оснивању, приказа основа верског учења и података о сталним изворима прихода, цркву или верску заједницу може да оснује најмање 0,001% пунолетних грађана, држављана Републике Србије или страних држављана са сталним боравком на територији Републике Србије (Правилником о садржини и начину вођења Регистра цркава и верских заједница прецизирано је да је то 100 чланова), тако да су могућности оснивања нових цркава и верских заједница велике и остварљиве. Решења која садржи Закон либералнија су у односу на решења важећа у низу држава, укључујући и државе чланице Савета Европе. Посебно треба указати на чињеницу да Закон садржи решења која омогућавају да се елиминишу сви захтеви који превазилазе ограничења предвиђена чланом 9. став 2. Европске конвенције о људским правима како је тумачи Европски суд за људска права. Наиме, чланом 20. став 5. Закона, изричито је предвиђено да при доношењу решења о захтеву за упис у Регистар Министарство вера и дијаспоре узима у обзир и одлуке Европског суда за људска права, као и управне или судске одлуке у погледу регистрације или деловања одређене верске организације у једној или више држава чланица Европске уније.

Упис у Регистар извршен је у сваком случају када је у управном поступку регистрације цркава и верских заједница достављена Законом предвиђена документација. У том смислу, може да се говори о доследној примени Закона и намери надлежног Министарства да у примени Закона омогући да се Уставом и одговарајућим међународним инструментима гарантована слобода вероисповести у Републици Србији остварује доследно и под једнаким условима. Заинтересовани субјекти имају право да законитост коначних аката донесених у поступку уписа у Регистар цркава и верских заједница оспоравају пред судом у управном спору, тако да је питање да ли постоје икакве препреке у регистрацији, у крајњој линији питање судског спора у коме се могу заштитити права и интереси странака, а о коме у Републици Србији, као и у свакој другој држави у којој се остварује владавина права, одлучују независни, непристрасни и на закону засновани судови.

Саветодавни комитет позива српске органе да осигурају да неће бити неоправданог ограничавања права припадника националних мањина да испољавају своју веру јавно и приватно, сами или у заједници са другима.

Правни поредак Републике Србије садржи низ гаранција против неоправданог ограничавања права припадника националних мањина да испољавају своју веру јавно и приватно, сами или у заједници са другима. Устав Републике Србије не само да забрањује дискриминацију по основу вероисповести и свако изазивање и подстицање верске неравноправности, мржње и нетрпељивости, већ припадницима националних мањина изричито јемчи изражавање и заштиту верске посебности. Према члану 79. Устава, припадници националних мањина, између осталог, имају право: на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно изражавање верске посебности, док према члану 81. Устава Република Србија у области образовања културе и информисања подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога и предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њеној територији, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет.

Полазећи од изложених одредби Устава Републике Србије, Закон о црквама и верским заједницама забрањује верску дискриминацију предвиђајући у члану 2. став 1. да нико не сме бити подвргнут принуди која би могла угрозити слободу вероисповести, нити сме бити присиљен да се изјасни о својој вероисповести и верским уверењима или њиховом непостојању, док у ставу 2. истог члана прописује да нико не може бити узнемираван, дискриминисан или привилегован због својих верских уверења, припадања или неприпадања верској заједници, учествовања или неучествовања у богослужењу и верским обредима и коришћења или некоришћења зајемчених верских слобода и права.

Члан 18. Закона о забрани дискриминације такође говори о верској дискриминацији ако се поступа противно начелу слободног испољавања вере или уверења, односно ако се лицу или групи лица ускраћује право на стицање, одржавање, изражавање и промену вере или уверења, као и право да приватно или јавно изнесе или поступи сходно својим уверењима.

Припадници националних мањина у Републици Србији несметано врше слободу вероисповести, односно у пракси нема случајева неоправданог ограничавања права припадника националних мањина да испољавају своју веру јавно и приватно, сами или у заједници са другима.

Саветодавни комитет подстиче српске органе да се настава историје и културе вере у контексту њихове планиране ревизије верског образовања обезбеди на одговарајући начин.

Надлежни органи Републике Србије у досадашњем процесу мониторинга имплементације Оквирне конвенције нису обавештавали Саветодавни комитет о

евентуалним намерама, или плановима за ревизију верског образовања у Републици Србији. Напротив, у постојећим околностима, надлежни органи стоје на становишту да верска настава, својим садржајем и начином извођења, одражава потребе и задовољава права родитеља и ученика и задржава неутрални статус државе. Република Србија изражава спремност да се у свом приступу верској настави руководи стварним стањем у друштву, потребама и правима родитеља, старалаца и ученика, легитимним интересима цркава и верских заједница да буду укључене у тај процес, али и стандардима у вези са верском наставом који су садржани у низу међународних аката. У том смислу, власти Републике Србије посебно истичу да су нормативни оквир верске наставе и начин њеног спровођења у потпуности усклађени са решењима и препорукама садржаним у међународним актима, нарочито Толедо принципима и Општем коментару број 22 Комитета за људска права УН, односно да омогућавају не само наставу веронауке различитих вероисповести, нарочито оних чији су верници припадници мањина, већ и да деца, односно њихови родитељи и стараоци имају право избора које подразумева да ученици који не похађају верску наставу имају могућност похађања алтернативног предмета.

Настава о општој историји религије обухваћена је наставним плановима и програмима историје и по својој садржини и извођењу је неутрална и објективна.

Члан 9.

1. Стране уговорнице се обавезују да ће признати да право на слободу изражавања сваког припадника националне мањине укључује слободу мишљења, и примања и преношења информација и идеја на језику мањине без мешања јавних органа и без обзира на границе. Стране уговорнице ће у оквиру својих правних система осигурати да припадници националних мањина не буду дискриминисани у свом приступу средствима јавног информисања.

2. Став 1. не спречава стране уговорнице да захтевају поседовање одобрења, која се издају без дискриминације, а на основу објективних критеријума, за емитовање радио и телевизијских програма или за рад биоскопских предузећа.

3. Стране уговорнице неће ометати стварање и коришћење штампаних средстава информисања од стране припадника националних мањина. У законским оквирима за РТВ, обезбедиће колико год је могуће, а узимајући у обзир одредбе става 1, да припадници националних мањина добију могућност стварања и коришћења сопствених средстава јавног информисања.

4. Стране уговорнице ће у оквиру својих правних система усвојити одговарајуће мере како би припадницима националних мањина олакшале приступ медијима, у циљу повећавања толеранције и омогућавања културног плурализма.

7.1. Законодавни оквир у вези са медијима националних мањина

7.1.1. Законодавне измене након другог циклуса мониторинга

У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, у Републици Србији донесени су прописи и стратешки акти који имају значај за остваривање права на информисање припадника националних мањина на матерњем језику. Закон о националним саветима националних мањина (2009), између осталог, утврђује надлежности националних савета у области обавештавања, као једној од четири области у којима националне мањине институционално остварују самоуправу. Одредбама чл. 19-21. тог закона утврђено је да национални савети могу самостално или заједно са другим правним лицем оснивати установе и привредна друштва за обављање новинско-издавачке и радио-телевизијске делатности, штампања и репродукције снимљених медија и вршити права и обавезе оснивача. Оснивачка права над јавним предузећима и установама у области јавног информисања која у целини или претежно врше информисање на језику националне мањине, а чији су оснивачи Република, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе могу се у целини или делимично пренети на националне савете. Закон прописује да национални савети дају мишљење у

поступку именовања чланова управног и програмског одбора и генералног директора Радиодифузне установе Србије и Радиодифузне установе Војводине ако те установе емитују програм на језику националне мањине, утврђују критеријуме за избор одговорног уредника програма на мањинском језику у установи јавног сервиса, предлажу управном одбору радиодифузне установе именовање одговорног уредника програма на језику националне мањине и дају мишљење о кандидатима за одговорног уредника програма на језицима националне мањине у радиодифузној установи у којој се именује одговорни уредник за више програма на језицима националних мањина. Национални савет усваја стратегију развоја информисања на мањинском језику и даје предлоге Републичкој радиодифузној агенцији приликом израде стратегије развоја радиодифузије. Такође, разматра извештаје управних и надзорних одбора радиодифузних установа Србије и Војводине и даје предлоге и препоруке о програмима на језику националне мањине, даје мишљење и предлоге Савету Републичке радиодифузне агенције у вези са информисањем на језику националне мањине и одређује представника у том савету који учествује у његовом раду без права одлучивања када се разматрају питања у вези са информисањем на језику националне мањине. Национални савет даје и предлог за расподелу средстава која се додељују путем јавног конкурса из буџета Републике, аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе правним и физичким лицима која обављају информисање на језику националне мањине.

У 2011. години Влада је усвојила Стратегију развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године, којом се утврђују смернице развоја система јавног информисања са основним циљем даљег јачања успостављања демократских односа у тој области. Основно опредељење садржано у Стратегији јесте да држава не буде власник јавних гласила ни непосредно ни посредно. Она може бити само оснивач националних, покрајинских и регионалних јавних радио-телевизијских сервиса како би се осигурао јавни интерес на подручју јавног информисања. Национални савети националних мањина могу бити оснивачи јавних гласила на језику националне мањине за коју су основани. Део Стратегије (одељак V тачка 5) посвећен је јавним гласилима на језицима националних мањина. Полазећи од Уставне обавезе којом Република Србија гарантује остваривање права припадницима националних мањина на информисање на свом језику ради очувања националног, културног и језичког идентитета и пуне равноправности националних мањина, Стратегија дефинише да мањинска јавна гласила могу постојати као комерцијална, као гласила цивилног друштва и као гласила националних савета националних мањина. Национални савети националних мањина могу бити оснивачи јавних гласила на језику националне мањине за коју су основани и та јавна гласила имају уређивачку независност у складу са законом. Република Србија и АП Војводина ће помоћи, подстаћи и охрабрити конкурсним суфинансирањем најквалитетније пројекте који доприносе информисању на језицима националних

мањина. Јавна гласила којима су оснивачи национални савети националних мањина не могу да учествују на конкурсима за пројектно финансирање на републичком, покрајинском или локалном нивоу.

Стратегија предвиђа да је законским оквиром после дигитализације телевизије потребно обезбедити да надлежно регулаторно тело, приликом издавања дозвола за земаљско емитовање програма у сваком региону у коме живи мањинско становништво, може условити производњом дела програма на мањинском језику, сразмерно заступљености мањинског становништва у зони покривања. Ако је заступљеност становништва једне националне мањине већинска у зони покривања, издавање најмање једне дозволе требало би да буде, у складу с техничким могућностима, условљено емитовањем читавог програма на језику те националне мањине. Слично би требало уредити и питање издавања дозвола за аналогно емитовање радио програма на локалном и регионалном нивоу.

Акционим планом за спровођење Стратегије предвиђено је усаглашавање закона којим се регулише област јавног информисања у року од 18 месеци од њеног усвајања.

За остваривање права припадника националних мањина на информисање у АП Војводини од важности су одредбе Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине (2009) и прописи које су донеле покрајинске власти. Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине, којим се уређују надлежности АП Војводине и друга питања од значаја за њен положај, у члану 62. уређује питање јавног информисања на покрајинском нивоу. Одредбама тог члана утврђује се да АП Војводина, преко својих органа, у области јавног информисања, у складу са законом: утврђује јавни интерес грађана АП Војводине у области јавног информисања и радиодифузије; доноси стратегију развоја у области јавног информисања на територији АП Војводине у складу са републичком стратегијом у области јавног информисања; обезбеђује део средстава или друге услове за рад јавних гласила на језицима националних мањина и етничких заједница, ради остваривања права националних мањина и етничких заједница у информисању на сопственом језику и неговању сопствене културе и идентитета; успоставља сарадњу на регионалном нивоу; обезбеђује део средстава или других услова за несметано коришћење права лица са посебним потребама у јавном информисању, а посебно слободне размене идеја, информација и мишљења и бира чланове Програмског одбора Радиодифузне установе Војводине. Сагласно одредбама члана 63. тог закона, АП Војводина, преко својих органа, у области јавног информисања, у складу са законом, врши као поверени посао надзор над спровођењем закона којим се уређује област јавног информисања на територији АП Војводине.

Ради остваривања права грађана на обавештавање на српском, мађарском, словачком, румунском, русинском, хрватском, ромском, украјинском, буњевачком

и македонском језику, Одлуком о обезбеђивању дела средстава из буџета Аутономне Покрајине Војводине за издавање новина покрајинског значаја (2008) утврђени су критеријуми за финансирање издавања новина покрајинског значаја. Као новине од покрајинског значаја дефинисане су, између осталог, и новине значајне за оне националне мањине чији национални савети имају седиште на територији АП Војводине.

7.1.2. Утицај процеса приватизације на медије националних мањина

Одрживост медија на језицима националних мањина у поступку приватизације заокупљала је пажњу и у претходном периоду на који се односи извештај. Од 2001. године, када је ступио на снагу Закон о приватизацији, створен је правни оквир да се спроведе свеобухватна приватизација медија који су у власништву државе. У складу са одредбама члана 101. став 2. Закона о јавном информисању, средства јавног информисања чији су оснивачи држава и територијална аутономија, или установа, односно предузеће које је у претежном делу у државној својини или које се у целини или претежним делом финансира из јавних прихода, а на која се не примењују одредбе закона којим се уређује област радиодифузије, престају с радом у року од три године од дана ступања на снагу овог закона (до 24. априла 2006. године). Сагласно одредбама члана 96. став 10. Закона о радиодифузији, радио и/или телевизијске станице локалне заједнице (чији је оснивач скупштина општине) и регионалне заједнице (чији су оснивачи две или више скупштина општине или скупштина града) имају обавезу да се приватизују најкасније до 31. децембра 2007. године. Закон, иначе, предвиђа да једино РТС и РТВ, као установе јавног радиодифузног сервиса, могу бити у државној својини, али у специфичном статусу који се утврђује законом.

Наведене законске одредбе никада нису доследно примењене, па процес приватизације средстава јавног информисања у Републици Србији још није завршен у потпуности. Влада Републике Србије је 27. децембра 2007. године усвојила Закључак којим је прихваћена Информација о потреби прекида поступка приватизације радио и/или телевизијских станица и других електронских медија који емитују програме на језицима националних мањина. Тај закључак је донет на основу процене да би ти електронски медији, као некомерцијални, по завршеној приватизацији престали са емитовањем програма на језицима националних мањина. Након тога, Агенција за приватизацију је обуставила поступак приватизације тих медија.

7.2. Стварање и коришћење средстава информисања

Имајући у виду да је одредбама члана 50. Устава Републике Србије загарантована слобода медија, оснивање штампаних медија и других средстава

јавног информисања је свакоме доступно, без одобрења, на начин предвиђен законом, док оснивање телевизијске и радио станице претходно подлеже издавању дозволе за емитовање програма од Републичке радиодифузне агенције (РРА).

Национални савети националних мањина, као институционални облик самоуправе, између осталог, и у области обавештавања, оснивачи су правних лица која издају штампана јавна гласила на свом језику, и то: албанске националне мањине (које издаје гласило „Национали“); бугарске (НИУ „Братство“); буњевачке (НИУ Буњевачки информативни центар); египатске (које издаје гласило „Египћанин“); мађарске („Мађар Со“ и „Хет Нап“); македонске (НИУ Македонски информативни и издавачки центар); ромске (које издаје гласило „Романо Невипе“), румунске (НИУ „Либертатеа“), русинске (НИУ „Руске слово“), словачке (НИУ „Хлас људу“), украјинске (НИУ „Ридне слово“), хрватске (НИУ „Хрватска ријеч“) и чешке националне мањине (које издаје гласило „Беседа чешка“), док Извршни одбор Савеза јеврејских општина Србије, који врши функције националног савета, издаје гласило „Јеврејски преглед“.

Што се тиче оснивања радио и телевизијских станица, правно или физичко лице које је регистровано за делатност производње и емитовања радио и телевизијског програма стиче статус емитера добијањем дозволе за емитовање програма и може да обавља ту делатност као: установа јавног радиодифузног сервиса, комерцијална станица, станица цивилног сектора и станица локалне или регионалне заједнице (јавна предузећа која су и даље у власништву скупштина општина).

7.2.1. Јавни сервис

У одељку 9.3.3. Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције изложен је законом утврђен положај и делатност установа јавног радиодифузног сервиса, Радио-телевизије Србије (РТС) и Радио-телевизије Војводине (РТВ). Имајући у виду да су програми који се производе и емитују у оквиру јавних радиодифузних сервиса од општег интереса, законом су утврђене и њихове посебне обавезе. Они обезбеђују разноврсност и међусобну усклађеност садржаја којима се нарочито подржава поштовање људских права и поштовање културног, националног, етничког и политичког плурализма идеја и мишљења.

У оквиру јавног радиодифузног сервиса РТС, на Првом програму Радио Београда свакодневно се емитује информативна емисија *Romano Them*, на ромском и српском језику, у трајању од 30 минута. Према подацима добијеним од РТС-а, у 2010. години емитовано је укупно 10.259 минута тог програма.

У оквиру телевизијског програма РТС, од 2009. године производи се и једном недељно (суботом) емитује информативна емисија *Грађанин*, у трајању од 25 минута која је намењена свим националним мањинама у Републици Србији. У 2010. години емитовано је 49 премијерних и једна репризна емисија, док је у првих

пет месеци 2011. године емитовано 19 премијерних и 10 реприза другим даном. На програму првенствено намењеном нашој дијаспори у свету који се преноси путем сателита, емисија *Грађанин* у 2010. имала је 36 издања, емитованих суботом и недељом у различитим терминима. У 2011. години било је 12 премијерних емисија.

На РТС 2 емитују се једном седмично следеће емисије на ромском језику: забавно музичка емисија *Romane Odjile*, емисија о култури и традицији Рома, *Kulturako Aresipe* и информативна емисија *Amen Adjes*.

Јавни радиодифузни сервис Радио-телевизија Војводине има посебну одговорност да емитује програме на мањинским језицима пошто значајан проценат становништва АП Војводине представљају националне мањине. Према подацима добијеним од тог јавног радиодифузног сервиса, Радио Нови Сад емитује програм на 9 језика националних мањина. Од 13.8.2011. године почео је са емитовањем радио програма намењеног ашкалијској националној мањини, једном недељно, у трајању од пола сата. У доњим табелама садржани су подаци о минутажи емитованог програма на језицима националних мањина на РТВ.

Годишње емитовање радио програма на језицима националних мањина у минутима

Језик емитовања	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Буњевачки	1.632	1.632	1.530	1.590	1.590
Мађарски	525.600	527.040	525.600	525.600	525.600
Македонски	1.380	1.590	1.560	1.560	1.560
Ромски	57.570	58.225	57.420	56.220	55.410
Румунски	150.618	150.688	150.480	151.710	151.590
Русински	143.850	143.183	144.165	144.945	145.185
Словачки	152.250	152.680	152.190	151.620	151.500
Украјински	18.300	18.042	18.255	17.955	18.135
Програм на матерњем језику Ашкалија	-	-	-	-	630

Телевизије Војводине емитује програм на 9 језика националних мањина, свакодневно на мађарском, ромском, румунском, русинском, словачком и хрватском (од 1.3.2010) и једном седмично на буњевачком, македонском и украјинском језику.

Годишње емитовање ТВ програма на језицима националних мањина у минутима

Језик емитовања	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Мађарски	40.091	53.682	54.764	73.211	81.415
Ромски	32.064	28.779	28.099	33.358	34.106
Румунски	20.748	24.096	22.943	29.356	29.077
Русински	22.204	23.656	23.883	30.655	29.077
Словачки	20.898	26.989	30.950	41.120	42.702

Телевизија Војводине производи и емитује једном недељно емисију *Заједно* на свих 10 језика, титловану на српски језик.

7.2.2. Доступност средстава јавног информисања

На основу података добијених од националних савета националних мањина, које је Управа за људска и мањинска права прикупила током септембра и октобра 2011. године, сачињен је преглед доступности средстава јавног информисања припадника националних мањина. Добијени подаци од националних савета су тако систематизовани да дају увид у број, периодичност и тематику штампаних гласила, као и број, врсту емитера и дужину емитовања програма на језицима националних мањина у електронским медијима. У прегледу су посебно апострофирани емитери који су још увек у државном власништву: установе јавног радиодифузног сервиса, као емитери са посебним обавезама прописаних законом и станице локалне или регионалне заједнице које су дужне да се при производњи и емитовању програма док имају статус јавног предузећа придржавају законских одредаба које се односе на посебне обавезе јавног радиодифузног сервиса.

Информисање на матерњем језику припадници **албанске** националне мањине остварују путем:

- једног штампаног гласила, недељника – *Национали*, Бујановац;
- програма на 3 радио станице локалне заједнице – Радио Бујановац (12 сати дневно), Радио Прешево (12 сати дневно) и Радио Медвеђа (2,5 сати недељно);
- програма на 3 ТВ станице, 2 ТВ станице локалне заједнице – ТВ Бујановац (4 сата дневно) и ТВ Прешево (20 сати дневно); једној ТВ станици осталих врста емитера – ТВ Алди, Прешево (24 сата дневно).

Информисање на матерњем језику припадници **ашкалијске** националне мањине остварују путем:

- једног штампаног гласила, часописа из области културе – *Хоризонти*, Нови Сад;
- програма на једној радио станици, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Радио Нови Сад (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **бошњачке** националне мањине остварују путем:

- 4 штампана гласила, недељника – *Санџачке новине*, Нови Пазар и 3 часописа из области културе – *Бошњачка ријеч*, Тутин, *Санџак*, Нови Пазар и *Сент*, Нови Пазар и двојезичног недељника – *Полимље*, Пријепоље;
- програма на 2 радио станице, једној радио станици локалне заједнице – Радио Нови Пазар (12 сати дневно); једној радио станици осталих врста емитера – Бошњачки радио, Тутин (24 сата дневно);

- програма на 3 ТВ станице, 2 ТВ станице локалне заједнице – ТВ Тутин, Тутин (24 сата дневно) и Регионална ТВ, Нови Пазар (12 сати дневно); једној ТВ станици осталих врста емитера – ТВ Форум, Пријепоље (12 сати дневно).

Информисање на матерњем језику припадници **бугарске** националне мањине остварују путем:

- 3 штампана гласила, недељника – *Братство*, Ниш, дечијег листа – *Другарче*, Ниш и часописа из области културе – *Мост*, Ниш;

- програма на 2 радио станице, обе радио станице локалне заједнице – Радио Босилеград (17 сати дневно) и Радио Цариброд, Димитровград (4 сата дневно);

- програма на једној ТВ станици локалне заједнице – ТВ Цариброд, Димитровград (3,5 сати дневно).

Информисање на матерњем језику припадници **буњевачке** националне мањине остварују путем:

- 3 штампана гласила, 2 месечника – *Буњевачке новине*, Суботица, *Рич Буњевачке матице*, Суботица и дечијег листа – *Тандрчак*, Суботица;

- програма на 4 радио станице, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Радио Нови Сад (0,5 сати недељно), једној радио станици локалне заједнице – Радио Суботица (1,5 сати недељно); 2 радио станице осталих врста емитера – Радио Сомбор (1,5 сати недељно) и Радио Тренд, Бачка Топола (1,5 сати недељно);

- програма на једној ТВ станици, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Телевизија Војводине (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **влашке** националне мањине остварују путем:

- програма на 4 радио станице, 2 радио станице локалне заједнице – Радио Петровац, Петровац на Млави (7,5 сати недељно) и Радио Пожаревац (4 сата недељно); 2 радио станице осталих врста емитера – Радио Звижд, Кучево (1 сат недељно) и Радио Ф, Зајечар (0,5 сати дневно);

- програма на 2 ТВ станице, једној ТВ станици локалне заједнице – ТВ Бор (1 сат недељно); једној ТВ станици осталих врста емитера – ТВ Ф канал, Зајечар (2,5 сати недељно).

Од удружења која су узела учешће у изради овог извештаја, издвајамо став Удружења „Гергина“ из Неготина да недостатак медија на влашком језику представља велики проблем у афирмацији позитивних вредности влашке заједнице у Србији, који би координирано информисали и артикулисали потребе ове заједнице. „Координатор тих медијских активности требало би да буде Национални

савет Влаха, који би имао неколико центара према бројности чланова ове заједнице. У овом тренутку, постоје само покушаји неких електронских медија у појединим градовима који имају своје програме на влашком језику. Међутим, имајући у виду осетљивост овог питања и постојања јаког лобија оличеног у неким невладиним организацијама и политичким странкама које заговарају „румунизацију“ Влаха, став чланова „Гергине“ је да у решавању овог питања, наша матична држава Србија треба да помогне много више.“

Припадници **египатске** националне мањине остварују право на информисање путем:

- једног штампаног гласила, тромесечника – *Египћанин*, Београд (који излази на српском језику).

Припадници **јеврејске** националне мањине остварују право на информисање путем:

- 3 штампана гласила, месечника – *Јеврејски преглед*, Београд, вишемесечника – *Мишпаха*, Београд и часописа из области културе – *Зборник Јеврејског историјског музеја*, Београд (који излазе на српском језику).

Информисање на матерњем језику припадници **мађарске** националне мањине остварују путем:

- 30 штампаних гласила, дневног листа – *Magyar Szó*, Нови Сад; 5 недељника – *Új Kanizsai Újság*, Кањижа, *Családi kör*, Нови Сад, *Temerini Újság*, Темерин, *Hét Nap*, Суботица и *Dunatáj*, Сомбор; 5 месечника – *Tordai Újság*, Торда, *Fecske*, Фекетић, *Szó-Beszéd*, Мали Иђош, *Csantavéri Újság*, Чанатавир и *Horgosi Kisújság*, Хоргош; 5 тромесечника – *Muzslyai Újság*, Мужља, *Kisoroszi Hirmondó*, Руско Село, *Csernyei Újság*, Нова Црња, *Magyarittabéi Hirmondó*, Нови Итебеј и *Kispiaci Hirmondó*, Мале Пијаце; 2 вишемесечника – *Kisújság*, Стара Моравица и *Ludasi Hírharang*, Лудош; 2 дечија листа – *Jó Pajtás*, Нови Сад и *Mézéskalács*, Нови Сад; омладинског листа – *Képes Ifjúság*, Нови Сад; 9 часописа из области културе – *Sikoly*, Мужља, *Híd*, Нови Сад, *Létiünk*, Нови Сад, *DNS*, Нови Сад, *Хунгаролошка саопштења*, Нови Сад, *Symposion*, Суботица, *Üzenet*, Суботица, *Vácsország*, Суботица и *Aracs*, Суботица; 4 вишејезична недељника – *Нови глас комуне*, Апатин, *Бечејски мозаик*, Бечеј, *Зрењанин*, Зрењанин и *Кикиндске*, Кикинда; 5 вишејезичних месечника – *Мој Ковин* (подлистак *Igaz Szó*), Ковин, *Чокански хроника*, Чока, *Општинска панорама*, Ада, *Кулска комуна*, Кула и *Новокнежевачке новине*, Нови Кнежевац; вишејезичног вишемесечника – *Огледало*, Ново Орахово; 4 вишејезична часописа из области културе – *Магазин под вулканом*, Сента, *Oglinda*, Сечањ, *Regional*, Суботица и *Картон*, Суботица;

- програма на 26 радио станица, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Радио Нови Сад (24 сата дневно); 13 радио станица локалних заједница – Радио Суботица (14 сати дневно), Радио Регије, Бачка Топола (6 сати дневно), Радио Бела Црква (1 сат недељно), Радио Врбас (6 сати недељно), Радио Зрењанин (1 сат дневно), Радио Кикинда (6,5 сати недељно), Радио Ковачица (1 сат дневно), Радио Нови Бечеј (18 сати недељно), Радио Оџаци (2 сата недељно), Радио Сечањ (1 сат недељно), Радио Кулска комуна (1,5 сати дневно), Радио Темерин (5 сати дневно), и Радио Бачка, Бач (1 сат недељно); 12 радио станица осталих врста емитера – Раттон радио, Нови Сад (24 сата дневно), Радио Ада (12 сати дневно), Радио Тренд, Бачка Топола (0,5 сати дневно), Радио Active, Бечеј (4 сата дневно), Панда радио, Кањижа (17 сати дневно), Радио Бус, Ковин (1,5 сати недељно), Ју Есо радио, Суботица (2 сата дневно), Радио Сомбор (2 сата дневно), Радио Србобран (30 сати недељно), Радио Мах, Чока (4 сата дневно), No Limit, Сента (1 сат недељно) и Радио Марија Суботица (6 сати дневно);

- програма на 8 ТВ станица, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Телевизија Војводине (64 сата месечно); 3 ТВ станице локалне заједнице – ОК ТВ, Ковачица (0,5 сати дневно), ТВ Панчево (0,5 сати недељно) и Новосадска ТВ (7,5 сати месечно); 4 ТВ станице осталих врста емитера – ТВ Мозаик, Нови Сад (12 сати дневно); ТВ Канал 25, Оџаци (0,5 сати недељно), YU ECO TV, Суботица (2 сата дневно) и Раттон ТВ, Суботица (6 сати дневно).

Информисање на матерњем језику припадници **македонске** националне мањине остварују путем:

- 3 штампана гласила, месечника – *Македонска виделина*, Панчево, дечијег листа – *Суница*, Панчево и часописа из области културе – *Видело*, Панчево;
- програма на једној радио станици, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Радио Нови Сад (0,5 сати недељно);
- програма на 2 ТВ станице, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Телевизија Војводине (0,5 сати недељно); једној ТВ станици локалне заједнице – ТВ Панчево (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **немачке** националне мањине остварују путем:

- једног штампаног гласила, тромесечника – *Фенстер*, Сремски Карловци;
- програма на 4 радио станице, све радио станице локалних заједница – Радио Суботица (0,5 сати недељно), Радио Кулска комуна (1 сат месечно), Радио Регије, Бачка Топола (0,5 сати месечно) и Радио Зрењанин (0,5 сати месечно).

Немачко удружење Донау из Новог Сада је истакло потребу производње и емитовања програма на РТВ Војводине, намењеног немачкој националној мањини. Такође указује да је у неколико наврата договорано са руководством тог јавног

сервиса о емитовању програма на немачком језику, који до сада још увек није реализован.

Информисање на матерњем језику припадници **ромске** националне мањине остварују путем:

- 2 штампана гласила, месечника – *Nevipe e terne*, Трстеник; часописа из области културе – *Ромологија*, Дероње; двојезичног месечника – *Romano nevipe*, Београд;

- програма на 19 радио станица, два јавна радиодифузна сервиса (републички и покрајински), – Радио Београд (0,5 сати дневно) и Радио Нови Сад (1 сат дневно); 8 радио станица локалних заједница – Радио Бела Црква (1 сат недељно), Радио Кикинда (4 сата недељно), Радио Нови Бечеј (1 сат недељно) Радио Озаци (2 сата недељно), Радио Трстеник (0,5 сати недељно), Радио Зрењанин (16 сати месечно), Радио Крушевац (16 сати месечно) и Радио Пожаревац (8 сати месечно); 9 радио станица осталих врста емитера – Радио Нишава, Ниш (24 сата дневно), Радио Ема, Бујановац (16 сати месечно), Радио Бус, Ковин (1 сат месечно), Радио Ром, Обреновац (24 сата дневно) Радио Blue, Озаци (0,5 сати недељно), Радио Сомбор (1,5 сати дневно), Радио Србобран (1 сат недељно), Радио Точак, Ваљево (16 сати месечно) и Радио Пулс, Деспотовац (2 сата недељно);

- програма на 10 ТВ станица, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Телевизија Војводине (58 сати месечно); 7 ТВ станица локалних заједница – ТВ Бујановац (1 сат недељно), ТВ Ваљево (1 сат дневно), ТВ Крушевац (1 сат недељно), ТВ Трстеник (2 сата месечно), ТВ Панчево (0,5 сати недељно), ТВ Алт, Алексинац (0,5 сати недељно) и ТВ Рашка (3 сата месечно); две ТВ станице осталих врста емитера – ТВ Нишава, Ниш (24 сата дневно) и ТВ Клисуре, Грделица (1 сат недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **румунске** националне мањине остварују путем:

- 14 штампаних гласила, недељника – *Libertatea*, Панчево; један месечник – *Kivntul romanesk*, Вршац; тромесечника – *Strazerul*, Стража; 2 вишемесечника – *Familia*, Владимировац и *Vorba noastra*, Зајечар; дечијег листа – *Bucuria Copilor*, Панчево; омладинског листа – *Tineretea*, Панчево; 7 часописа из области културе – *Lumina*, Панчево, *Limba Romana*, Вршац, *Traditia*, Нови Сад, *Tibiscus*, Уздин, *Еуропа*, Нови Сад, *Floare de latinitate*, Нови Сад и *Tezaur romanesk*, Панчево; 3 вишејезична месечника – *Вршачка кула*, Вршац, *Зрењанин*, Зрењанин и *Општински билтен*, Алибунар и вишејезичног часописа из области културе – *Oglinda*, Сечањ;

- програма на 10 радио станица, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Радио Нови Сад (5 сати дневно); 5 радио станица локалних заједница – Радио Бела Црква (1 сат недељно), Радио Зрењанин (1,5 сати недељно), Радио

Кикинда (2 сата недељно), Радио Ковачица (2,5 сати дневно) и Радио Сечањ (1 сат недељно); 4 радио станице осталих врста емитера – Радио Фар, Алибунар (4 сата дневно), Радио Бус, Ковин (1 сат недељно), Радио Сантос, Зрењанин (1 сат недељно) и Радио Викторија, Вршац (24 сата дневно);

- програма на 6 ТВ станица, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Телевизија Војводине (58 сати месечно); 2 локалне заједнице – ОК ТВ, Ковачица (2,5 сати дневно) и ТВ Панчево (1 сат недељно); 3 осталих врста емитера – ТВ Викторија, Вршац (12 сати дневно), ТВ Сантос, Зрењанин (0,5 сати недељно) и ТВ Банат, Вршац (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **русинске** националне мањине остварују путем:

- 7 штампаних гласила, недељника – *Руске слово*, Нови Сад; месечника – *Дзвони*, Руски Крстур; вишемесечника *Календар*, Нови Сад; дечијег листа – *Заградка*, Нови Сад; омладинског листа – *Мак*, Нови Сад; 2 часописа из области културе – *Шветлосц*, Нови Сад, *Студиа Рутеника*, Нови Сад; вишејезичног месечника – *Кулска комуна*, Кула; вишејезичног вишемесечника – *Глас Сојузу*, Нови Сад и вишејезичног часописа из области културе – *Ерато над Куцуром*, Нови Сад;

- програма на 8 радио станица, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Радио Нови Сад (5 сати дневно); 4 радио станице локалних заједница – Радио Регије, Бачка Топола (0,5 сати недељно), Радио Врбас (1 сат дневно), Радио Шид (0,5 сати недељно) и Радио Кулска комуна (1,5 сати дневно); 3 радио станице осталих врста емитера – Радио Тренд, Бачка Топола (1 сат недељно), Радио Blue, Оџаци (0,5 недељно) и Радио Blue Plus и Оџаци (0,5 сати недељно);

- програма на 3 ТВ станице, покрајинском јавном радиодифузно сервису – Телевизија Војводине (58 сати месечно); једној ТВ станици локалне заједнице – ТВ Бачка, Врбас (1 сат месечно); једној ТВ станици осталих врста емитера – ТВ Канал 25, Оџаци (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **словачке** националне мањине остварују путем:

- 16 штампаних гласила, недељника – *Hlas L'udu*, Нови Сад; 2 месечника – *Petrovske novine*, Бачки Петровац, *Evangeliski hlasnik*, Нови Сад; 3 тромесечника – *Нови род*, Бачки Петровац, *Вечни живот*, Бачки Петровац и *Padinske zvoni*, Падина; 3 вишемесечника – *Еванђеличка роченка*, Нови Сад, *Народни календар*, Бачки Петровац и *Пазовски Календар*, Стара Пазова; дечијег листа – *Zornička*, Нови Сад; омладинског листа – *Vzlet*, Нови Сад; 5 часописа из области културе – *Нови живот*, Бачки Петровац, *Мајак*, Нови Сад, *Obzori*, Нови Сад, *Traf*, Нови Сад и *Aurora*,

Стара Пазова; 2 вишејезична недељника – *Зрењанин*, *Зрењанин* и *Недељне новине*, Бачка Паланка и вишејезичног месечника – *Пазовачка ревија*, Стара Пазова;

- програма на 14 радио станица, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Радио Нови Сад (5 сати дневно); 9 радио станица локалних заједница – Радио Бачка, Бач (5 сати недељно), Радио Зрењанин (1,5 сати недељно), Радио Ковачица (6 сати дневно), Радио Оџаци (2 сата недељно), Радио Стара Пазова (5 сати дневно), Радио Шид (1 сат недељно), Радио Петровац, Бачки Петровац (24 сата дневно), Радио Кисач, Нови Сад (51 сат недељно) и Радио Беочин (0,5 сати недељно); 4 радио станице осталих врста емитера – Радио Фар, Алибунар (1 сат дневно), Радио Тренд, Бачка Топола (1 сат недељно), Радио Blue, Оџаци (0,5 сати недељно) и Радио Blue Plus, Оџаци (0,5 сати недељно);

- програма на 9 ТВ станица – покрајинском јавном радиодифузном сервису – Телевизија Војводине (58 сати месечно); 5 ТВ станица локалних заједница – ОК ТВ, Ковачица (2 сата дневно), ТВ Панчево (0,5 сати недељно), ТВ Бап, Бачка Паланка (0,5 сати недељно), Новосадска ТВ (8 сати месечно) и ТВ Стара Пазова (1 сат дневно); 3 ТВ станице осталих врста емитера – ТВ Петровац, Бачки Петровац (24 сата дневно), Сремска ТВ, Шид (0,5 сати недељно) и ТВ Канал 25, Оџаци (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **словеначке** националне мањине остварују путем:

- 6 штампаних гласила, тромесечника – *Кредарица*, Нови Сад; 3 вишемесечника – *Билтен*, Београд, *Билтен*, Вршац и *Словенски изсељенски календар*, Зрењанин; 2 часописа из области културе – *Билтен*, Ниш и *Словенска беседа*, Зајечар.

Информисање на матерњем језику припадници **украјинске** националне мањине остварују путем:

- 5 штампаних гласила, месечника – *Ридне слово*, Кула; дечијег листа – *Соловејко*, Нови Сад; 3 часописа из области културе – *Слово*, Нови Сад *Украјинске слово*, Нови Сад и *Календар*, Нови Сад;

- програма на 4 радио станице, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Радио Нови Сад (6 сати недељно); 3 радио станице локалне заједнице – Радио Врбас (1 сат недељно), Радио Инђија (1 сат недељно) и Радио Кулска комуна (1,5 сати недељно);

- програма на једној ТВ станици, покрајинском јавном радиодифузном сервису – Телевизија Војводине (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **хрватске** националне мањине остварују путем:

- 15 штампаних гласила: недељника – *Хрватска ријеч*, Суботица; 3 месечника – *Глас Равнице*, Суботица, *Звоник*, Суботица, *Гласник Пучке касине*, Суботица; тромесечника – *Мирољуб*, Сомбор; 5 вишемесечника – *Отац Герард*, Сомбор, *Глас Шокадије*, Сонта, *Хрватски Мајур*, Суботица, *Гупчева липа*, Таванкут и *Хосана*, Стари Жедник; дечијег листа – *Хрцко*, Суботица; омладинског листа – *Кужии?!*, Суботица; 3 часописа из области културе – *Годишњак за знанствена истраживања*, Суботица, *Класје наших дана*, Суботица и *Суботичка Даница*, Суботица; вишејезичнг недељника – *Глас комуне*, Апатин; 2 вишејезична часописа из области културе – *Regional*, Суботица и *Картон*, Суботица;

- програма на 4 радио станице, 3 радио станице локалне заједнице – Радио Суботица (3 сата дневно), Радио Бачка, Бач (0,5 сати недељно), Радио Озаци (0,5 сати недељно); једној радио станици осталих врста емитера – Радио Сомбор (1 сат недељно);

- програма на 2 ТВ станице, покрајинском јавном радиодифузног сервису – Телевизија Војводине (10 сати месечно); једној ТВ станици осталих врста емитера – ТВ Спектар, Сомбор (0,5 сати недељно).

Информисање на матерњем језику припадници **чешке** националне мањине остварују путем:

- 2 штампана гласила, тромесечника – *List jižního Banatu*, Бела Црква и двојезичног месечника – *Беседа чешка*, Бела Црква;

- програма на једној радио станици локалне заједнице – Радио Бела Црква (1 сат недељно).

7.3. Мере за олакшан приступ медијима

7.3.1. Финансијска подршка мањинским медијима

Информисање на језицима националних мањина, независно од њиховог својинског режима, потпомогнуто је од стране јавне власти. У циљу остваривања права припадника националних мањина на информисање на матерњем језику, обогаћивања медијских садржаја на мањинским језицима, а у складу са буџетским могућностима, Министарство културе, информисања и информационог друштва финансијски подржава те активности путем конкурса за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, субвенција и путем доделе средстава појединачним пројектима. Конкурси за суфинансирање пројеката/програма у области јавног информисања на језицима националних мањина расписују се углавном једанпут годишње ради суфинансирања производње и/или дистрибуције програмских садржаја јавних гласила на језицима националних мањина. Субвенционисање штампаних гласила на језицима националних мањина (ромски, босански и албански) у централној

Србији започело је 2006. године, док су једино штампана гласила на бугарском језику остваривала то право из претходног периода. Због потребе рационализације буџетских средстава, 2009. године приступило се изради прецизних критеријума за даље субвенционисање наведених гласила уз претходне консултације са националним саветима тих националних мањина. Тако су субвенцијом, у складу са обимом и периодиком гласила, обезбеђивани трошкови штампе, дистрибуције и зарада за одређен број запослених у редакцијама. Током 2010. године финансијска подршка штампаним гласилима у централној Србији одвијала се путем конкурса за доделу средстава за суфинансирање штампаних јавних гласила на језицима националних мањина, да би у 2011. години средстава намењена подршци штампаних медија била укључена у средства која се додељују по основу јединственог конкурса за суфинансирање пројеката/програма у области јавног информисања на језицима националних мањина. Од 2008. године се на основу посебног конкурса, из републичког буџета финансирају периодичне публикације из области уметности и културе националних мањина.

На основу правилника и конкурса Покрајинског секретаријата за културу и јавно информисање, годишње се, у циљу пружања материјалне помоћи, додељују средства оснивачима јавних гласила на територији АП Војводине. У складу са могућностима буџета АП Војводине, посебно се обезбеђују средства за финансирање издавања новина покрајинског значаја, која се усмеравају издавачима тих новина. Суфинансирају се часописи за културу, књижевност и уметност, часописи за омладину и часописи за децу који излазе у штампаној и електронској форми на језицима националних мањина и етничких заједница, а средства се додељује и за подстицање производње ТВ програма у области културе и уметности и на језицима националних мањина.

Из буџета јединица локалних самоуправа финансирају се јавна предузећа – радио и ТВ станице чији су оне оснивачи.

У процесу доношења одлука о додели буџетских средстава којима се подржавају медији и информисање на језику националне мањине активни учесници су национални савети националних мањина, који дају мишљења о пројектима учесника конкурса.

Наредни ставови овог извештаја садрже податке о финансијској подршци информисању припадника националних мањина из буџета Републике Србије и АП Војводине у периоду 2007-2011. година, класификовани према националним мањинама.

Албанска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
Албанско културно друштво „Перспектива“, Бујановац	Часопис за децу <i>Diellori</i>	900.000,00
ЈП РТВ Бујановац, Бујановац	Техничка опрема	321.980,00
2008. година		
КД „Перспектива“, Бујановац	Живот без дрога	285.000,00
ТВ Бујановац, Бујановац	TV LAJMET – ТВ Дневник на албанском језику	600.000,00
2009. година		
РТВ Алди, Прешево	Интеграција младих из општина Прешево и Бујановац	480.000,00
„Врањске“ доо, Врање	„Шта спаја и раздваја Србе и Албанце на југу Србије“	304.000,00
2010. година		
Радиодифузно предузеће „Спектри“ ад, ТВ Спектри, Бујановац	„Програм за младе“, покретање омладинске редакције	299.600,00
Радио Алди, Прешево	Вечерње емисије за младе	326.179,00
2011. година		
Радио Алди, Прешево	„Повезивање“ – „Connection	250.500,00

• за субвенције (односно средства додељена конкурсом) за штампана јавна гласила на албанском језику, *Перспектива*, Бујановац, а од 2011. године недељник *Национали* (чији је оснивач Национални савет албанске националне мањине), у укупном износу од 21.486.354,00 динара, и то:

Година	Штампани медији	Субвенција/конкурс
2007.	<i>Перспектива</i> , Бујановац	4.500.000,00
2008.	<i>Перспектива</i> , Бујановац	6.972.000,00
2009.	<i>Перспектива</i> , Бујановац	6.644.322,00
2011.	<i>Национали</i> , Бујановац	3.370.032,00

• за појединачне пројекте – издавање дечијег часописа *Diellori* (2008), у износу од 900.000,00 динара.

Ашкалијска национална мањина

Из буџета АП Војводине издвајена су средства:

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2011), у укупном износу од 205.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
Матица Ашкалија, Нови Сад	<i>Horizonti</i> , часопис за културу, уметност и друштвена питања	105.000,00
Фонд КОНА, Нови Сад	<i>Flutura (Leptirko)</i>	100.000,00

Бошњачка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
Бошњачко национално вијеће, Нови Пазар	Интернет презентација	440.000,00
ЈИП „Нови Пазар“, Нови Пазар	Техничка опрема	1.022.175,00
2008. година		
ЈПИ „Нови Пазар“, Регионална ТВ Нови Пазар, Нови Пазар	Серијал емисија „Споменици културе санџачких Бошњака“	1.000.000,00
ЈИП ИЦ „Тутин“, ТВ Тутин, Тутин	Репортажни записи „Њедра пуна завичаја“	1.000.000,00
2009. година		
Информативно предузеће „Полимље“, Пријепоље	„Мостови и ћуприје – идентитет бошњачке националне мањине“	475.900,00
ТВ Форум, Пријепоље	Путевима бошњачке културе	636.000,00
2010. година		
Форум жена Пријепоља, ТВ Форум, Пријепоље	„Традиционални савремени свијет Бошњака“, серијал од 5 полчасовних	454.800,00
ЈИП ИЦ „Тутин“, ТВ Тутин, Тутин	Серијал интервјуа, казивања и разговори, са савременим бошњачким књижевницима „Хас-Башча Мухабета“	305.880,00
2011. година		
Информативно предузеће „Полимље“, Пријепоље	Информисање припадника бошњачке националне мањине у општини Пријепоље	408.300,00
ЈИП ИЦ „Тутин“, ТВ Тутин, Тутин	Наши адети	193.000,00

- за субвенције (односно средства додељена конкурсом) за штампана јавна гласила на босанском језику, *Бошњачка ријеч*, Нови Пазар, а од 2008. године *Санџачке новине*, Нови Пазар, у укупном износу од 23.909.196,00 динара, и то:

Година	Штампани медији	Субвенција/конкурс
2007.	<i>Бошњачка ријеч</i> , Нови Пазар	1.460.000,00
2008.	<i>Санџачке новине</i> , Нови Пазар	7.000.000,00
2009.	<i>Санџачке новине</i> , Нови Пазар	5.573.334,00
2010.	<i>Санџачке новине</i> , Нови Пазар	5.573.334,00
2011.	<i>Санџачке новине</i> , Нови Пазар	4.302.528,00

- за два појединачна пројекта (2008. и 2009), у укупном износу од 1.590.000,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
„Санџачке новине“, Нови Пазар	Унапређење издавачке делатности у 2009.	1.050.000,00
Информативни центар Тутин,	Дневник Бошњачког радија	540.000,00

Тутин		
-------	--	--

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе бошњачке националне мањине – *Бошњачка ријеч*, у издању Националног савета бошњачке националне мањине, Нови Пазар (2008, 2009. и 2010), у укупном износу од 1.000.000,00 динара.

Бугарска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
Центар културе „Босилеград“, Босилеград	Техничка опрема	344.000,00
РТВ Цариброд, Центар за културу, Димитровград	Техничка опрема	525.000,00
2008. година		
ЈИП РТВ Цариброд, Димитровград	„Добро вече Цариброде“	1.117.364,00
Видео продукција „Астра“, Пирот	Документарни филм „Чувари традиције“	579.188,00
2009. година		
Видео продукција „Астра“, Пирот	„Бугари у Војводини“	507.477,00
2010. година		
РТВ Пи Канал доо, ТВ Пи канал, Пирот	„336 часа“, серијал 30-минутних емисија	495.000,00
ЈИП РТВ Цариброд, ТВ Цариброд, Димитровград	„Клинци и Хлапета“, серијал 30-минутних емисија	350.000,00
Центар културе „Босилеград“, Радио Босилеград, Босилеград	„Млади репортери“	360.000,00
Видео продукција „Астра“, Пирот /Телевизија Цариброд, Босилеград	„Belgrade-Sofia via Caribrod“	403.973,00
2011. година		
ЈП Нишка телевизија – НТВ, Ниш	НТВ Новине	628.000,00
ЈИП РТВ Цариброд, Димитровград	Оброци – култна знамења	100.000,00
Центар културе „Босилеград“, Радио Босилеград, Босилеград	Млади репортери – радијска дечја емисија	290.000,00

- за субвенције (односно средства додељена конкурсом) за штампана јавна гласила на бугарском језику, *Братство*, Ниш, у укупном износу од 79.169.651,00 динара (у 2007. и 2008. години средства су додељена за финансирање рада НИУ „Братство“), и то:

Година	Штампани медији	Субвенција/конкурс
2007.	<i>Братство</i> , Ниш	30.000.000,00
2008.	<i>Братство</i> , Ниш	30.000.000,00
2009.	<i>Братство</i> , Ниш	7.513.303,00
2010.	<i>Братство</i> , Ниш	7.513.303,00
2011.	<i>Братство</i> , Ниш	4.143.045,00

- за појединачне пројекте – обележавање јубилеја НИУ „Братство“, Ниш (2009), у износу од 980.000,00 динара.

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе бугарске националне мањине (2008, 2010. и 2011), у укупном износу од 780.000,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Укупно одобрена средства
Дизајнерски студио Линк, Пирот	<i>Очување културне традиције старопланинских насеља на територији РС (општине Димитровград, Књажевац, Пирот)</i>	80.000,00
НИУ „Братство“, Ниш	<i>Дечији часопис Другарче</i>	350.000,00
НИУ „Братство“, Ниш	<i>Часопис МОСТ</i>	350.000,00

Буњевачка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина – пројекат Радио емисија на буњевачком говору „Буњевачка рич“ Буњевачког информативног центра, Суботица (2007), у износу од 257.000,00 динара.

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе буњевачке националне мањине (2008. и 2010), у укупном износу од 210.000,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Буњевачки културни центар Суботица, Суботица	<i>Буњевачки календар за 2009. годину (алманах)</i>	150.000,00
Буњевачки културни центар Суботица, Суботица	<i>Буњевачки календар за просту 2011. годину</i>	60.000,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на буњевачком говору, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет буњевачке националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Месечни лист <i>Буњевачке новине</i> , Суботица	Субвенција	25.809.000,00
Дечји подлистак <i>Тандрчак</i> , Суботица	Субвенција	8.493.000,00
Радио програм и на буњевачком говору		
Радио Тренд, Бачка Топола	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	2.051.562,00
Радио Сомбор, Сомбор	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.801.000,00
Радио Суботица, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.552.000,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2009), у укупном износу од 175.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ Буњевачки информативни центар, Суботица	Часопис за децу <i>Tandrčak</i>	120.000,00
Буњевачка матица, Суботица	<i>Rič Bunjevačke matice</i>	55.000,00

Влашка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

• за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
СТВ Неготин	СТВ вести на влашком језику	387.600,00
2008. година		
РТВ Зајечар, Зајечар	ТВ Журнал на влашком (ТВ Вести)	357.000,00
РТВ „Крајина“ АД, Неготин	Програм на влашком језику – документарне репортаже	400.000,00
Радио „Бердап“ АД, Кладово	Buna zia prieteni – aici radio Djerdap	409.000,00
РТВ Кладово, Кладово	„Живот и обичаји Влаха у Кључу“	742.600,00
2009. година		
РТВ Зајечар, Зајечар	„Говор покорио језик“	807.000,00
ЗА Медиа, д.о.о., Зајечар	„Надрилекарство и лечење магијским обредима код Влаха“	641.250,00
РТВ Крајина, Неготин	Информативни програм на влашком језику	276.000,00
Д.о.о. Радио Магнум, Зајечар	„Да се не заборави“ – влашки информативни програм и серијал емисија о животу и обичајима	480.000,00

Влаха		
Пек Тон доо, Радио Звизд, Кучево	„Аплауз, молим!“ – емисија посвећена младима	200.000,00
2010. година		
РТВ Кладово, Кладово	„Власи и влашки обичаји у Подунављу“, серијал од 6 полчасовних емисија	392.800,00
УТП Сити доо, Радио Чичица 89,1 МХЗ, Свилајнац	„Vorba Rumunska“ – „Влашка реч“, 52 емисије	332.800,00
Доо Радио Магнум 18, Зајечар	Радио магазин „Из ризнице влашке традиције“	281.666,00
Друштво за емитовање РТВ програма „Сезам“, РТВ Сезам, Бор	Фестивал влашке изворне музике „Влашка бисерница 2010“, серијал од 30 радијских и ТВ емисија	197.000,00
Фолкдиск доо, Зајечар, ТВ Фолкдиск салаш, Зајечар	„Saptamana“ – „Седмица“	300.000,00
2011. година		
ЈП „Шриф“, Бор	Пола века традиције	300.000,00
А.Д. Тимочка телевизија и радио, Тимочки радио, Зајечар	„Влашка шареница“ и „Недеља на влашком“	700.000,00
УТП Сити доо, Радио Чичица, Свилајнац	In Lumina – У народу	317.600,00

Јеврејска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2009. година		
Савез јеврејских општина Србије, Београд	<i>Јеврејски преглед</i>	600.000,00
2011. година		
Савез јеврејских општина Србије, Београд	<i>Јеврејски преглед</i> и сајт Савеза јеврејских општина Србије	516.333,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини – за часопис *Моји доживљаји из холокауста (Животне приче из Другог светског рата)*, у издању Јеврејске општине Нови Сад (2009), у износу од 20.000,00 динара.

Мађарска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
Клуб Мужљанаца, Мужља	<i>Мужљанске новине</i>	100.000,00
Д.о.о. „Magyar Szó“, Нови Сад	„Нови веб сајт за нове генерације“	300.000,00
UNIT graphics Агенција, Нови Сад	<i>Vajdaság Ma</i> - изградња дописничке мреже	200.000,00
„Zöld Dombok“, Фекетић	Правовремено информисање	50.000,00
„Amicus - Jó Pajtás“, Нови Сад	Дечији часописи на мађарском језику	200.000,00
СЗР „Темерини Ђвјсјаг“, Темерин	Подмлађивање стручног кадра	116.160,00
МКУД „Вечера Шандор“, Бачка Паланка	Емисија на мађарском језику „Дунакањар“	120.000,00
Клуб Торђана, Торда	Часопис <i>Tordai Újság</i>	50.000,00
Д.о.о. Hét Nap, Суботица	Развој фото опреме у циљу обезбеђења несметаног рада редакције	85.820,00
2008. година		
ТВ продукција D.V. Trade CO, Бачка Топола	ТВ емисије за децу на мађарском језику „Kiki es Miki“	400.000,00
Мозаик д.о.о, Бечеј	Специјализовани додаток „Корак напред“	253.000,00
Rannonia Alap – Фонд „Панонија“, Суботица	Унапређење квалитета информисања на мађарском језику у програму Rannon RTV	400.000,00
UNITgraphics агенција, Нови Сад	Vajdasag Ma – Војводина Данас Одржавање рубрике „Избор из садржаја на српском“	513.540,00
Д.о.о. Hét Nap, Суботица	Суфинансирање штампарских трошкова недељника на мађарском језику	498.850,00
„Темерини Ђвјсјаг“, „Темеринске новине, Темерин	Упознавање јавности са радом локалних организација	125.000,00
Д.о.о.„Magyar Szó“, Нови Сад	„Буди најбољи...“ нове технологије у служби јачања заједнице	396.000,00
ЈП Радио Суботица, Редакција програма на мађарском језику	Српски манастири на Фрушкој Гори	276.000,00
ЈП Радио Суботица, Редакција програма на мађарском језику	Документарни радио програм о култури Мађара у Војводини	116.000,00
2009. година		
Д.о.о. „Логос принт“, Тотово Село	Суфинансирање сталних рубрика у недељнику „Нове Кањишке новине“	123.500,00
ТВ продукција „D.V. Trade CO“, Бачка Топола	„De-arte“ – емисија на мађарском језику за децу и омладину	579.126,00
Д.о.о. „Santos-comerce“, TV Santos, Зрењанин	Забавно-информативна емисија колажног типа „Keres Lap“	150.000,00
Фондација „Мозаик“, Нови Сад	Дневна информативна емисија на мађарском језику	150.000,00
ЈП Радио Суботица, програм на мађарском, Суботица	Жене и друштвени проблеми	180.000,00
ЈП Радио Суботица, програм на мађарском, Суботица	Свакодневна екологија	160.000,00
ЈИП „Бачка Топола“, Бачка Топола	„Оптимиста“ – програм на мађарском језику	210.000,00
Друштво за развој околине и заједнице „Zöld Dombok“, Фекетић	Упознајмо активности на локалном нивоу	110.000,00
2010. година		
ТВ продукција „D.V. TRADE CO“, Бачка Топола/14 ТВ	„Етно" мађарска народна ношња“, серијал од 12 емисија	200.000,00

станција у Војводини		
Продукција „ПостПесимисти“, Кикинда/ Радио ВК Кикинда	Вести на мађарском језику на Регионалном ВК радију	241.440,00
Фондација „Мозаик“, ТВ Мозаик, Нови Сад	„KULTUR –TER“ – „Културна баштина	390.000,00
„Панон Маркетинг“ доо, Панон ТВ, Нови Сад	Производња ТВ емисија о празницима војвођанских Мађара	460.000,00
Спектар доо експорт-импорт и маркетинг, ТВ Спектар, Сомбор	„TOP TEEN“, серијал 50-минутних емисија	533.000,00
Друштво за телекомуникације, трговину и услуге „Asterias“, Нови Кнежевац/Радио Макс, Чока	„Деца у акцији“, 30 једночасовних емисија	303.920,00
ЈИП „Бачка Топола“, Радио Регије, Бачка Топола	„Заједнички простор“, серијал од 50 емисија	218.400,00
„Радио Сомбор“ ад, Радио Сомбор, Сомбор	Програм на мађарском језику.	319.140,00
„Radio Active“ доо, Бечеј	Субвенционисање информативног програма на мађарском језику, са тежиштем на усавршавању кадрова	241.760,00
ЈП Радио Суботица, Редакција програма на мађарском језику, Суботица	„Млади младима“ – емисија са радионицом и курсом за младе новинаре	329.075,00
2011. година		
Мозаик доо Бечеј, <i>Бечејски мозаик</i> , Бечеј	„Како до интеркултуралности?“ – Мањине осим што играју и певају раде и нешто друго	352.000,00
DOO Santos-Comerce, Зрењанин	Hirek	550.000,00
РТВ Рубин, Крушевац О.Д, Огранак ТВ Рубин, Кикинда	Hirek – вести и недељна хроника на мађарском језику	300.000,00
Друштво за телекомуникације, трговину и услуге Астериас доо, Нови Кнежевац, огранак Радио Мах, Чока	Културно наслеђе, традиција и обичаји мађарске националне мањине севернобанатског округа	269.140,00
Радио Србобран, Србобран	Емисија „Недељна хроника“	177.500,00
Rapónia Alap – Fond „Raponija“, Rannon RTV, Суботица	Пограничне тврђаве на рубу данашње Војводине	410.000,00
СЗТР и ТВ и видео продукција „Диновизија“, Суботица	Израда документарног-информативног филма: „Упознавање са војвођанском мађарском омладином“	109.000,00
Друштво за развој околине и заједнице „Zold Dombok“, Фекетић	Упознајмо активности на локалном нивоу	96.000,00

• за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе мађарске националне мањине (2008-2010), у укупном износу од 1.540.000,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Укупно одобрена средства
Уметничка сцена „Сивери Јанош“, Мужља	Часопис <i>Sikoly</i>	90.000,00
„Лајош Сабо“, Суботица	Часопис <i>Vácsország</i>	50.000,00

Издавачки завод „Форум“, Нови Сад	<i>Híd</i> , часопис за књижевност, уметност и друштвена питања	650.000,00
Издавачки завод „Форум“, Нови Сад	<i>Létiünk</i> , часопис за друштво, науку и културу	320.000,00
УГ „Симпосион“, Суботица	Часопис <i>Symposion</i>	380.000,00
Војвођанско удружење за упознавање завичаја „Бачорсаг“, Суботица	Периодика <i>Bácsország</i>	50.000,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на мађарском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет мађарске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Дневни лист <i>Magyar Szó</i> , Нови Сад	Субвенција	352.887.000,00
Школски лист <i>Jó Pajtás</i> , Нови Сад	Субвенција	21.279.800,00
Дечји лист <i>Mézés Kalács</i> , Нови Сад	Субвенција	8.398.000,00
Омладински лист <i>Képes Ifjúság</i> , Нови Сад	Субвенција	32.461.600,00
Недељни лист <i>Hét Nap</i> , Суботица	Субвенција	125.345.000,00
Новине на мађарском језику		
<i>Kisroszi Hírmondó</i> – Рускоселски гласник, Руско село (Кикинда)	Информисање јавности, техничко-технолошко опремање	550.000,00
<i>Családi kör</i> – <i>Porodični krug</i> , Нови Сад	Услуге информисања, информисање јавности, унапређење стандарда, унапређење програма	17.098.640,00
<i>Muzslyai újság</i> – Мужљанске новине, Мужља (Зрењанин)	Информисање јавности	150.000,00
<i>Tordai újság</i> – Торђанске новине, Торда (Житиште)	Информисање јавности, техничко-технолошко опремање	500.000,00
<i>Új Kanizsai Újság</i> – Кањишке новине, Кањижа	Информисање јавности	100.000,00
<i>Temerini Újság</i> – Темеринске новине, Темерин	Информисање јавности	100.000,00
<i>Vajdaság ma</i> , Нови Сад	Информисање јавности	700.000,00
Новине које имају странице и на мађарском језику		
<i>Бечејски мозаик</i> , Бечеј	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности	1.620.000,00
<i>Мој Ковин</i> , (подлистак <i>Igaz Szó</i>), Ковин	Информисање јавности, техничко-технолошко опремање	350.000,00
<i>Зрењанин</i> , Зрењанин	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности, услуге информисања	2.404.000,00
<i>Ковинске новине</i> , Ковин	Информисање јавности	100.000,00
<i>Чокански гласник</i> , Чока	Техничко-технолошко опремање	133.200,00

Кикиндске, Кикинда	Услуге информисања, информисање јавности	1.290.000,00
Радио програм на мађарском језику		
РТВ Pannon, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	12.742.500,00
Радио Суботица, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.552.000,00
Радио програм и на мађарском језику		
Радио Ада, Ада	Информисање јавности	150.000,00
Радио Бачка, Бач	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.528.000,00
Радио регије, Бачка Топола	Информисање јавности	700.000,00
Радио Тренд, Бачка Топола	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	2.051.562,00
Радио Бела Црква, Бела Црква	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.950.000,00
Радио Active, Бечеј	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	1.446.000,00
РТВ Врбас, Врбас	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	4.862.520,00
Радио Зрењанин, Зрењанин	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	4.143.000,00
Радио Панда, Кањижа	Информисање јавности	270.000,00
Радио Кикинда, Кикинда	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	904.000,00
РТВ Ковачица Радио Ковачица, Ковачица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	7.446.200,00
Радио Бус, Ковин	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.904.000,00
Радио Кула Радио Кулска комуна, Кула	Опрема, информисање јавности	700.000,00
Радио Нови Бечеј, Нови Бечеј	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	950.000,00
Радио Озаци, Озаци	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.418.600,00
Радио Blue, Озаци	Услуге информисања, информисање јавности	1.452.000,00
Радио Blue Plus, Озаци	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.052.000,00
Радио Сечањ, Сечањ	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	2.411.000,00
Радио Сомбор, Сомбор	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.801.000,00
Радио Србобран, Србобран	Услуге информисања, информисање јавности	1.075.007,00
Радио Темерин, Темерин	Опрема, информисање јавности	446.800,00
Телевизијски програм на мађарском језику		
ТВ Мозаик, Нови Сад	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.938.000,00

РТВ Pannon, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	12.742.500,00
Телевизијски програм и на мађарском језику		
РТВ Ковачица ТВ Ковачица, Ковачица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	7.446.200,00
ТВ Канал 25, Озаци	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.203.000,00
РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево (у 2009. средства додељена и радију)	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	3.541.600,00
РТВ YU ESO, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	14.969.000,00
Интернет		
www.vajma.info	Информисање јавности	700.000,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2011), у укупном износу од 1.825.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
Уметничка сцена „Сивери Јанош“, Мужља	Часопис <i>Sikoly</i>	190.000,00
Филозофски факултет, Нови Сад	<i>Hungarológiai Közlemények (Хунгаролошка саопштења)</i>	210.000,00
Колегијум за високо образовање војвођанских Мађара, Нови Сад	Часопис <i>DNS</i>	97.000,00
Magyar Szo Lapkiado KFT DOO, Нови Сад	Часопис за децу <i>Jó Pajtás</i>	95.000,00
Magyar Szo Lapkiado KFT DOO, Нови Сад	Часопис за децу <i>Mezőskálacs</i>	95.000,00
Magyar Szo Lapkiado KFT DOO, Нови Сад	Часопис за омладину <i>Képes Ifjúság</i>	95.000,00
УГ Symposion, Суботица	<i>Symposion</i>	190.000,00
Војвођанско друштво за упознавање завичаја <i>Bácsország</i> , Суботица	<i>Bácsország</i> , часопис за упознавање завичаја	190.000,00
Друштвена организација за културу села <i>Aracs</i> , Суботица	<i>Aracs, a Délvidéki Magyarság Közéleti Folyóirata</i>	190.000,00
Удружење грађана <i>Zobodka</i> , Суботица	<i>Üzenet</i>	62.000,00
Друштво за развој околине и заједнице „ <i>Zöld Dombok</i> “, Фекетић	<i>Fecske</i>	30.000,00
Удружење грађана <i>Zetna</i> , Сента	Интернет часопис <i>Zetna, Magazin a vulkán alatt – Магазин под вулканом</i> (на мађарском и српском језику)	242.000,00
Фокус фондација, Суботица	<i>Картон</i> , (на мађарском и српском)	139.000,00

• за подстицање производње ТВ програма у области културе и уметности на језицима националних мањина (2009-2011) – пројекте, ТВ Pannon, Суботица,

Витраж, у износу од 1.160.000,00 динара и ТВ Мозаика, Нови Сад, *Kultur-Ter* (култура, уметност), у износу од 1.160.000,00 динара.

Македонска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2008. година		
Македонски информативни и издавачки центар ДОО, Панчево	Македонска виделина-проширење дописничке мреже	180.000,00
2009. година		
Агенција „Астрал видео“, Крушевац	„Шар-планина“, програм колажног типа	542.000,00
2011. година		
Гуливер продукција, Крушевац	Под Багдалом Шар-планина	165.000,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе македонске националне мањине – часопис *Видело*, у издању НИУ Македонски информативни и издавачки центар, Панчево (2008. и 2011), у укупном износу од 100.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на македонском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет македонске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Месечни лист <i>Македонска виделина</i> , Панчево	Субвенција	23.470.000,00
Телевизијски програм и на македонском језику		
РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево (у 2009. средства додељена и радију)	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	3.541.600,00

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2011), у укупном износу од 240.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ Македоснки информативни и издавачки центар, Панчево	<i>Видело</i> , часопис за књижевност, уметност и културу	135.000,00
НИУ Македоснки информативни и издавачки центар, Панчево	<i>Суница (Дуга)</i> , часопис за децу	105.000,00

Немачка национална мањина

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини – часопис *Fenster*, у издању Немачког удружења за добросуседске односе Karlowitz, Сремски Карловци (2009-2011), у износу од 105.000,00 динара.

Ромска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
ЈП Регионална ТВ Ваљево, Ваљево	Емисија на ромском „Еј Romalen“	360.000,00
ЈП РТВ Крајина, Неготин	Емисија на ромском „Bibijako djive“	200.000,00
ЈП РТВ Трстеник, Трстеник	Емисија на ромском „Lacho Dje“	250.000,00
Развојни центар Ром, Обреновац	Наш Радио Ром радио	450.000,00
Асоцијација НВО – РТВ Нишава, Ниш	Ромски информативни програм	440.000,00
ТВ Шабац и Савез удружења Рома, Шабац	Емисија на ромском „Amaro them“	250.000,00
Rominterpress, Београд	Интернет сајт за Роме и о Ромима	400.000,00
2008. година		
Студио МАГ, Обреновац	Серијал ТВ емисија „Кроз време“	671.000,00
NIDOO „Naš glas“, Смедерево	„Желим праву информацију“	272.000,00
Информативни центар Кикинда – Радио Кикинда	„Romano suno“ – „Ромски сан“	200.000,00
Радио-дифузно предузеће „ЕМА“, Бујановац	„Роми и цивилно друштво“	500.000,00
Предузеће „М“ О.Д, Врање – РТВ „FOCUS“, Врање у сарадњи са РНВО „Romani Asvi“ – „Ромска суза“, Врање	„Ka shunamen ka dhikamen“ – „Да се чујемо и видимо“	462.000,00
Jutro Production doo, Горњи Милановац, ПЈ Радио Озон Чачак	Серијал радио емисија „Глас Рома“	250.000,00
Развојни центар „Ром“, Обреновац	„Слушајте Радио Ром“	690.000,00

ЈП РТВ Шабац, Шабац	„Amaro them“, ТВ емисија на ромском језику	408.312,00
„Радио Србобран“ ДОО за информисање, Србобран	Производња и емитовање програма Радио Србобрана на ромском језику	300.000,00
РТВ Зајечар, Зајечар	„Te ashunamen“ – „Да се чујемо“	600.000,00
РТВ Трстеник, Трстеник	„Lačo – dje“ – „Добар дан“	310.000,00
ЈП РТВ Крагујевац, Крагујевац	Серијал радио и ТВ емисија „Info Rom“	500.000,00
Асоцијација НВО – РТВ Нишава, Ниш	„Огледало“, радијске продукције	240.000,00
РТВ ВГ – 4 Књажевац	„Aven amensa“ – „Будите са нама“	240.000,00
Регионална РТВ Крушевац, Крушевац	ТВ емисија „Romano alav“ – „Реч Рома“	310.000,00
ЈП Регионална ТВ Ваљево, Ваљево	ТВ Серијал „Информисање Рома“	604.800,00
2009. година		
Агенција за ТВ продукцију „Liberty production“, Ниш	Документарни тв филм „Образовање Рома“	534.375,00
Развојни центар „Ром“, Обреновац	„Romano alav“ – „Реч Рома“	408.940,00
ЈП „РТВ Врање“, Врање	„Романо-инфо“, информативна емисија на ромском језику	365.000,00
ЈНИРТВП „Реч радника“, РТВ Алт, Алексинац	„Ром инфо“	135.000,00
Асоцијација НВО – РТВ Нишава, Ниш	„Шта, где, како?“	607.430,00
Радио новинско ЈП Параћин, Параћин	Роми на радију	378.510,00
Анипрес доо, Радио Спорт Плус, Пирот	„Pralipe – bahtalipe“ – „Братство – срећа“	446.000,00
Радиодифузно предузеће „Ема“, Бујановац	Информативни програм на ромском језику	320.000,00
Радио „Спектар плус“, Трговиште	„И Роми имају право на истину“	336.000,00
2010. година		
Продукција „Креативни тим Петковић“, Пожаревац	„Прво лице“, серијал од 15 ТВ емисија	475.000,00
Продукција „Елпромонт“ д.о.о./ТВ Цариброд, Димитровград	„Приче из ромске културне баштине“, серијал 10-минутних емисија	624.400,00
РТВ Трстеник, Трстеник	„Lačo – dje“ – „Добар дан“, серијал радио и ТВ емисија	372.000,00
Хит радио, Пожаревац	„Amaro ternipe“ – „Наша младост“	197.640,00
Радио новинско ЈП „Параћин“, Радио Параћин, Праћин	„У сусрет Ромима“	300.220,00
РТВ АС радио дифузно предузеће, Шабац	„Amaro them 2010“, ТВ емисије	288.000,00
Предузеће за информисање „Press Company“, Радио Копријан, Дољевац	„Amaro them“ – „Наш кутак“	192.000,00
Предузеће за РТВ активности, РТВ Сврљиг, Сврљиг	„Информативно образовни програм“, ТВ емисије	294.276,00
Ани прес Пирот, Радио Спорт Плус, Пирот	„Bahtale romane 180ave“ – „Осмех ромског детета“	296.000,00
РДП „Ема“, Радио Ема, Бујановац	„О Roma akana“ – „Роми сада“	456.000,00

ЈП „Информативни прес центар“, Радио Хан, Владичин Хан	„Најлепше бајке за децу на ромском језику“	250.000,00
„Еуро Алфа“ доо, City ТВ, Суботица	„И овако и онако“, документарни филм	207.000,00
ТВ „Маг“, Обреновац	„Rota po devel“ – „Точак на небу“	542.850,00
ЈП РТВ Врање, Врање	Романо инфо	331.996,00
Асоцијација НВО – РТВ Нишава, Ниш	Предрасуда је незнање	481.500,00
Доо „Електрометал-електроник“, Регионални ЕМ радио, Књажевац	„Aven amensa“ – „Будите са нама“	211.098,00
Радио Србобран доо за информисање, Србобран,	Производња и емитовање програма на ромском језику	115.000,00
РТВ Куршум доо Куршумлија, Куршумлија	„Глас Рома“	211.000,00
Радио „Ром“, Обреновац	„Антрополошки циклус код Рома“	266.293,00
Доо СНОМА за маркетинг, ТВ Инфо канал, Суботица	Роми у историји и култури	210.000,00
ЈП РТВ Крушевац, Крушевац	„Romano alav“ – „Реч Рома“	314.640,00
ЈП Радио Лесковац, Лесковац	„Romano krlo“ – „Ромски глас“	238.680,00
ЈИП „Нови пут, Радио Јагодина Јагодина	„Глас Рома“	282.000,00
2011. година		
ОД за емитовање РТВ програма Жарко Тимотијевић и други, „Сезам“, Бор	„I amen trais tumencar“ – „И ми живимо са вама“	200.000,00
Озон медиа доо, Горњи Милановац	Krlo e Romengo – Глас Рома	400.000,00
ЈП РТВ Крушевац, Крушевац	ТВ емисија „Romano alav“ – „Реч Рома“ у расинском региону	235.200,00
РТВ Belle Amie доо, Ниш	Информативна емисија „Dikhavno e Romengo – „Слике Рома“	415.000,00
Радио Ром, Обреновац	Rromano Nevipe	360.000,00
ДОО „Медијски центар Блу, Оџаци	„Догађаји из нас“	220.000,00
ПД „Хит“ доо, Пожаревац	Romano Alav	330.100,00
Ромски центар за демократију, Радио Точак, Ваљево	„Бољи дани за Роме“	489.000,00
ЈП Информативни прес центар „Владичин Хан“, Владичин Хан	Најзнаменитији Роми света – култура и обичаји Рома	80.000,00
„Врањске“ доо, Врање	Положај Рома на југу Србије	334.000,00
Друштво за телевизијске активности „Клисура продукција“ ДОО ТВ Клисура, Грделица	Ромски глас – Romano krlo	263.400,00
Агенција за производњу радио и ТВ програма „Студио 101“, Зајечар	Роми наше комшије	523.000,00
ЈИП Нови пут, Јагодина	Роми у медијима	265.000,00
ДОО „Електрометал-електроник“, Регионални ЕМ радио, Књажевац	Thara – Сутра	176.700,00
РТВ Крагујевац	Млади то могу	300.000,00
Краљевачка ТВ доо, Краљево	Обичаји код Рома	300.000,00

Албос ДОО, Крушевац	Romano Foro – Ромски град	270.000,00
ТВ Протокол К-1 доо, Лесковац	Therutne – Укућани	388.700,00
Агенција за ТВ продукцију „Liberty production“, Ниш	Документарни телевизијски филм „Запошљавање Рома“	377.425,00
ДОО Авалон за производњу и трговину, Озаци	Корени који живот значе	125.000,00
Радио новинско ЈП „Параћин“, Параћин	Инфо Ром	275.000,00
Ani Press doo Pirot, Plus radio, Пирот	Dzangav to ternipe – Пробуди своју младост	332.775,00
Агенција за аудио и видео продукцију и маркетинг „Креативни тим Петковић“, Пожаревац	Књига за под главу	500.000,00

• за субвенције (односно средства додељена конкурсом) за штампана јавна гласила – двојезично гласило на ромском и српском језику, *Romano Nevipe*, Београд, у укупном износу од 21.546.957,00 динара, и то:

Година	Штампани медији	Субвенција/конкурс
2008.	<i>Romano Nevipe</i> , Београд	6.500.000,00
2009.	<i>Romano Nevipe</i> , Београд	6.500.000,00
2010.	<i>Romano Nevipe</i> , Београд	4.719.912,00
2011.	<i>Romano Nevipe</i> , Београд	3.827.045,00

• за три појединачна пројекта (2008), у укупном износу од 1.149.403,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
„Romano Nevipe“, Београд	Проширење дописничке мреже у 2009.	960.000,00
Развојни центар Ром – Радио Ром, Обреновац	Израда техничке документације за добијање лиценце од РАТЕЛ-а	95.403,00
РТВ Нишава, Ниш	Израда техничке документације за добијање лиценце од РАТЕЛ-а	94.000,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

• за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на ромском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет ромске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Двонедељни лист <i>Them</i> , Нови Сад	Субвенција (од 2009. године не исплаћују се средства због ненаменског трошења средстава и нерешених оснивачких питања)	25.718.000,00
Дечји лист <i>Chavorrengo Them</i> , Нови Сад	Субвенција (од 2009. године не исплаћују се средства због ненаменског трошења средстава и нерешених	5.176.000,00

оснивачких питања)		
Радио програм и на ромском језику		
Радио Бачка, Бач	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.528.000,00
Радио Бела Црква, Бела Црква	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.950.000,00
Радио Кикинда, Кикинда	информисање јавности	904.000,00
Радио Бус, Ковин	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.904.000,00
Радио Нови Бечеј, Нови Бечеј	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	950.000,00
Радио Озаци, Озаци	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.418.600,00
Радио Blue, Озаци	Услуге информисања, информисање јавности	1.452.000,00
Радио Сомбор, Сомбор	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.801.000,00
Радио Србобран, Србобран	Услуге информисања, информисање јавности	1.075.007,00
Телевизијски програм и на ромском језику		
РТВ Панчево ТВ Панчево, (у 2009. средства додељена и радију)	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	3.541.600,00
Интернет сајт		
Удружење Рома, Нови Бечеј	Информисање јавности	100.000,00
Удружење ромских студената, Нови Сад	Информисање јавности	150.000,00
Едукативни центар Рома, Суботица	Информисање јавности	100.000,00
RROTA EDU-INF	Информисање јавности	100.000,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини – часопис *Romologija*, у издању Асоцијације ромских наставника Војводине, Дероње (2009-2011), у износу од 105.000,00 динара.

Румунска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

• за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
НИУ „Libertatea“, Панчево	Токови мултикултурализма	250.000,00
Д.о.о. „Danelli“, Радио Фар,	Емисија на румунском „Културни мозаик“	40.000,00

Алибунар		
Radio Victoria, Вршац	Радио емисије на румунском језику	60.000,00
КУД „Tibiscus“, Уздин	Tibiscus 2007	50.000,00
2008. година		
Радио Victoria, Вршац	Информативни мозаик	300.000,00
ДОО РТВ Кладово, Кладово	Транспарентност у животу и обичајима Румуна	341.800,00
Радио Фар, Алибунар	Серија емисија „Млади за младе“	140.000,00
Дј-медиа, Кикинда	Интернет информисање на румунском језику	135.000,00
2009. година		
ДОО Пановизија, Вршац	Луткарско позориште, емисија за децу	510.000,00
Предузеће за радиодифузију и телекомуникације „Бус“ д.о.о, Ковин	„Румунски глас Баната из Ковина“ (Vocea Bantului)	170.000,00
2010. година		
Доо за промет робе и услуге „Danelli“, Радио Фар, Алибунар	„Под окриљем породице“, радио репортажна емисија	290.000,00
ЈП Радио Зрењанин, Зрењанин	„Европски мост-банатски мост“	345.326,00
Удружење љубитеља румунске музике и културе „Victoria“, РТВ Victoria, Вршац	„Уметност као изазов“ – „Arta ca sio tentative“	250.000,00
2011. година		
ДОО Danelli, Радио Фар, Алибунар	Серијал радио емисија „Уметност - начин да се упознамо“ – „Arta-moda de-a ne cunoaste“	292.600,00
Друштво љубитеља румунске музике и културе Victoria, Вршац	Културни идентитет – Identitatea culturală, серијал ТВ и радио емисија	242.500,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе румунске националне мањине – часопис *Limba Romana*, у издању Друштва за румунски језик Војводине, Вршац (2009), у износу од 80.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на румунском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет румунске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Недељни лист <i>Libertatea</i> , Панчево	Субвенција	130.448.000,00
Дечји лист <i>Vucuria Copilor</i> , Панчево	Субвенција	11.437.000,00
Омладински лист <i>Tineretea</i> , Панчево	Субвенција	11.437.000,00
Новине које имају странице и на румунском језику		
<i>Вршачка кула</i> , Вршац	Услуге информисања	150.000,00
<i>Зрењанин</i> , Зрењанин	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности, услуге	2.404.000,00

	информисања	
Ковинске новине, Ковин (више не излазе)	Информисање јавности	100.000,00
Радио програм на румунском језику		
РТВ Victoria, Вршац (средства додељена на нивоу РТВ)	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.009.500,00
Радио програм и на румунском језику		
Радио Фар, Алибунар	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности	1.150.000,00
Радио Бачка, Бач	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.528.000,00
Радио Бела Црква, Бела Црква	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.950.000,00
Радио Зрењанин, Зрењанин	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	4.143.000,00
Радио Кикинда, Кикинда	Информисање јавности	904.000,00
Радио Ковин, Ковин (не емитује више програм)	Опрема, услуге информисања	346.000,00
Радио Бус, Ковин	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	1.904.000,00
Радио Сечањ, Сечањ	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	2.411.000,00
Телевизијски програм и на румунском језику		
РТВ Victoria, ТВ отворена 2009, Вршац (средства додељена на нивоу РТВ)	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.009.500,00
РТВ Ковачица ТВ Ковачица, Ковачица	Техничко-технолошко опремање, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	7.446.200,00
РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево (у 2009. средства додељена и радију)	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	3.541.600,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Воводини (2009-2011), у укупном износу од 1.205.000,00 динара , и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ Libertatea, Панчево	Часопис за књижевност <i>Lumina</i>	351.000,00
НИУ Libertatea, Панчево	Часопис за децу <i>Bucuria Copilor</i>	42.000,00
Румунско друштво за етнографију и фолклор, Торак - Бегејци	Часопис за етнографију и фолклор <i>Traditia</i>	149.000,00
Књижевно уметничко друштво Tibiscus, Уздин	Часопис за културу и уметност <i>Tibiscus</i>	134.000,00
Фонд Европа, Нови Сад	Мултикултурални часопис <i>Europa</i> , (на румунском и српском језику)	260.000,00
Фонд Европа, Нови Сад	Часопис за децу <i>Princhinddel</i> –	130.000,00

	<i>Клинац</i> , (на румунском и српском језику)	
КПЗ Општине Сечањ, Сечањ	Часопис <i>Oglinda – Огледало</i> (на румунском и српском језику)	139.000,00

- за подстицање производње ТВ програма у области културе и уметности на језицима националних мањина – пројекат „КУЛТ-ТУРА – KULT-TURALL“, Удружења љубитеља румунске музике и културе, ТВ Victoria, Вршац (2009-2011), у износу од 1.170.000,00 динара.

Русинска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
НИУ „Руске слово“, Нови Сад	Информативна агенција „Ruthen press“	300.000,00
2008. година		
НИУ „Ruske slovo“, Нови Сад	Електронско издање новина на русинском језику „Ruske slovo plus“	120.000, 00
ЈИП „Бачка Топола“, Радио регије, Бачка Топола	Информативни програм на русинском језику	80.000,00
НИП „Митровачке новине“, Сремска Митровица,	„Русини у Срему – некад и сад“	100.000, 00
2009. година		
<i>Митровачке М новине</i> , Сремска Митровица	„Од стреди до стреди“	200.000,00
2010. година		
Сремска ТВ, Шид	„Срим вчера, њешка, јутре“, 8 тематских емисија	320.000,00
Завод за културу војвођанских Русина, Нови Сад	Русини и стратегије локалних самоуправа, циклус радио емисија	129.600,00
2011. година		
Сремска ТВ, Шид	Срим вчера, њешка, јутре	376.560,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе русинске националне мањине – часопис *Švetlosc*, у издању НИУ „Руске слово“, Нови Сад (2011), у износу од 50.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на русинском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет русинске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Недељни лист <i>Руске слово</i> , Нови Сад	Субвенција	125.348.000,00
Дечји лист <i>Заградка</i> , Нови Сад	Субвенција	11.437.000,00
Омладински лист <i>Мак</i> , Нови Сад	Субвенција	30.844.000,00
Радио програм и на русинском језику		
Радио Тренд, Бачка Топола	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	2.051.562,00
РТВ Врбас, Врбас	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	4.862.520,00
Радио Зенит, Кула	Техничко-технолошко опремање, унапређење програма	1.703.000,00
Радио Blue, Оџаци	Услуге информисања, информисање јавности	1.452.000,00
Радио Blue Plus, Оџаци	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	1.052.000,00
Радио Шид, Шид	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, унапређење програма, информисање јавности	1.144.000,00
Телевизијски програм и на русинском језику		
ТВ Канал 25, Оџаци	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.203.000,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (209-2011), у укупном износу од 787.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ Руске слово, Нови Сад	Часопис за књижевност, културу и уметност <i>Шветлосц</i>	351.000,00
НИУ Руске слово, Нови Сад	Часопис за децу <i>Заградка</i>	92.000,00
НИУ Руске слово, Нови Сад	Културно-политички часопис <i>МАК</i> (Младост, Активност, Креативност)	92.000,00
Друштво за русински језик, књижевност и културу, Нови Сад	<i>Studia Ruthenica</i> , зборник радова	171.000,00
КУД ДОК, Куцура	Часопис <i>Ерато над Куцуром/Коцуром</i> , (на русинском и српском језику)	81.000,00

• за подстицање производње ТВ програма у области културе и уметности на језицима националних мањина – ТВ емисија Сремске телевизије, Шид (2009), у износу од 800.000,00 динара.

Словачка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
Д.о.о. Сремска ТВ, Шид	„Словачки магазин“	200.000,00
ЈП Радио Стара Пазова, Стара Пазова	„Школовање на словачком језику – некад и сад“	35.000,00
УИЦ „Бачки Петровац“, Бачки Петровац	Емисије на словачком језику	100.000,00
2008. година		
Удружење за очување културе, традиције и уметности „Селенча“, Селенча	ТВ емисија „250. Жетва“	500.000,00
Д.о.о. „Avlon“, Regionalni Blue Plus radio, Оџаци	„Blue nedeljnik“ (на словачком)	100.000,00
ЈИП „Бачка Топола“, Радио Регије, Бачка Топола	Информативни програм на словачком језику	50.000,00
РТВ Ковачица, ТВ Ковачица, Ковачица	„Благо наше историје“	693.000,00
Д.о.о. „Medijski centar Blue“, Regionalni Radio Blue, Оџаци	Радио емисија „Богатство наше културе“	350.000,00
2009. година		
Д.о.о. „Avalon“, Regionalni Blue Plus radio, Оџаци	„Упознајмо Војводину“	270.000,00
ДОО „Medijski centar Blue“, Regionalni Radio Blue, Оџаци	„Минут пре пакла“	358.000,00
ЈП Радио Шид, Шид	„Жена – стуб словачке евангелистичке цркве у Шиду“	84.000,00
2010. година		
Видео продукција „Рес медиа“, Нови Сад/РТВ Војводина	„Сунце над равницом“ – мини серијал	591.000,00
УИЦ „BAČSKY PETROVEC“, Радио Бачки Петровац, Бачки Петровац	„По траговима предака“ – „Po stopach predkov“	272.000,00
2011. година		
УИЦ „Báčsky Petrovec“, Бачки Петровац	Дигитализација фонотеке	257.500,00
ЈП за информисање Радио Стара Пазова, Стара Пазова	Актуелности из Војводине – Aktuality z Vojvodiny	500.000,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе словачке националне мањине – часопис *Нови живот*, у издању Словачког издавачког центра, Бачки Петровац (2008. и 2011), у износу од 300.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на словачком језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет словачке националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Недељни лист <i>Hlas L'udu</i> , Нови Сад	Субвенција	131.177.000,00
Лист за младе <i>Vzlet</i> , Нови Сад	Субвенција	11.423.000,00
Дечји лист <i>Zornička</i> , Нови Сад	Субвенција	10.796.000,00
Новине које имају странице и на словачком језику		
<i>Зрењанин</i> , Зрењанин	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности, услуге информисања	2.404.000,00
Радио програм на словачком језику		
Радио Ваčsky Petrovec, Бачки Петровац	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, унапређење програма, информисање јавности	2.533.512,00
Радио програм и на словачком језику		
Радио Фар, Алибунар	Техничко-технолошко опремање, информисање јавности	1.150.000,00
Радио Бачка, Бач	Техничко-технолошко опремање, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.528.000,00
Радио Тренд, Бачка Топола	Техничко-технолошко опремање,, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	2.051.562,00
Радио Зрењанин, Зрењанин	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	4.143.000,00
Радио Кисач, Кисач (Нови Сад)	Услуге информисања, информисање јавности	1.613.000,00
РТВ Ковачица, Радио Ковачица, Ковачица	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, унапређење програма, информисање јавности	7.446.200,00
Радио Озаци, Озаци	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	1.418.600,00
Радио Blue, Озаци	Услуге информисања, информисање јавности	1.452.000,00
Радио Blue Plus, Озаци	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	1.052.000,00
Радио Стара Пазова, Стара Пазова	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	2.500.000,00

Радио Шид, Шид	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, унапређење програма, информисање јавности	1.144.000,00
Телевизијски програм на словачком језику		
ТВ Петровац, Бачки Петровац	Техничко-технолошко опремање, услуге информисања, информисање јавности	5.995.486,00
Телевизијски програм и на словачком језику		
РТВ Ковачица ТВ Ковачица, Ковачица	Техничко-технолошко опремање, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	7.446.200,00
ТВ Канал 25, Озаци	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.203.000,00
РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево (у 2009. средства додељена и радију)	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	3.541.600,00

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2011), у укупном износу од 1.058.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
Словачки издавачки центар, Бачки Петровац	Часопис за литературу и културу <i>Nový život</i>	349.000,00
Словачки издавачки центар, Бачки Петровац	<i>Rovina</i> , породични магазин	232.000,00
Словачки издавачки центар, Бачки Петровац	Часопис за децу <i>Zornička</i>	145.000,00
НИУ Нлас L'udu, Нови Сад	Часопис <i>Obzory</i>	168.000,00
НИУ Нлас L'udu, Нови Сад	Омладински часопис <i>Vzlet</i>	149.000,00
Катедра за словакистику Филозофског факултета, Нови Сад	Омладински часопис <i>Traf</i>	15.000,00

Словеначка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

• за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина – пројекат „Липа под Багдалом“, „Гуливер Продукције“, Крушевац (2010), у износу од 160.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

• за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини – часопис *Letni poročevalac*, у издању Друштва Словенаца „Планика“, Зрењанин (2011), у износу од 24.000,00 динара.

Украјинска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
„Просвита“, Нови Сад	Часопис <i>Украјинске слово</i>	100.000,00
2009. година		
ЈП за информисање РТВ Инђија, Инђија	Документарно-информативни програм на украјинском и српском језику	264.000,00
2010. година		
Јавно предузеће за информисање „Радио телевизија Инђија“, Инђија	„Звоник“	204.500,00
2011. година		
НИУ „Ридне слово“, Нови Сад	Весели водич кроз украјински језик	130.000,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе украјинске националне мањине – часопис *Украјинске слово*, у издању Друштва за украјински језик, књижевност и културу „Просвита“, Нови Сад (2008), у износу од 100.000,00 динара.

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на украјинском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет украјинске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Месечни лист <i>Ридне слово</i> , Кула	Субвенција	14.232.600,00
Дечји лист <i>Соловейко</i> , Нови Сад	Субвенција	5.110.000,00
Радио програм и на украјинском језику		
РТВ Врбас, Врбас	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	4.862.520,00
Радио Зенит, Кула	Техничко-технолошко опремање, унапређење програма	1.703.000,00

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009 -2011), у укупном износу од 120.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ Ридне слово, Кула	Часопис за културу, књижевност и уметност <i>Слово (Реч)</i>	90.000,00
НИУ Ридне слово, Кула	Часопис за децу <i>Соловејко</i>	30.000,00

Хрватска национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2007. година		
ЈП Радио Суботица, Суботица	Серија радијских драма на хрватском језику	500.000,00
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	Омладинске новине на хрватском језику	200.000,00
2008. година		
УГ „Сго Media“, Суботица	Телевизијска и радио емисија „Kronika“	400.000,00
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	Дневно електроничко издање „Хрватске ријечи“ обogaћено аудио и видео садржајима	220.000,00
2009. година		
УГ „СгоV“, Суботица	„Останак младих Хрвата у сремским селима“	113.000,00
УГ „СгоV“, Суботица	„Пишимо једни о другима“	130.000,00
Хрватско културно-просвјетно друштво „Матија Губец“, Таванкут	Унапређење web-site-a, WWW.Matija.Gubec.org.rs	84.750,00
УГ „Сго Media“, Суботица	ТВ и радио емисија на хрватском језику „Kronika“	312.000,00
2010. година		
ЈП радиодифузне делатности Радио Бачка, Бач	„Звуци бачке равнице“	192.000,00
2011. година		
ЈП за информисање РТВ Инђија, Инђија	Размена емисије Питомог радија из Питомаче (Република Хрватска) намењена Хрватима у иностранству за емисију „Спона“ Радио Инђије намењену српској заједници у Хрватској	290.500,00

- за суфинансирање периодичних публикација из области уметности и културе хрватске националне мањине (2008-2011), у укупном износу од 530.000,00 динара, и то:

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Хрватско академско друштво, Суботица	<i>Лексикон подунавских Хрвата - Буњеваца и Шокаца</i>	130.000,00
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	Часопис <i>Класје наших равни</i>	400.000,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за финансијску подршку јавним гласилима и осталим медијским производима на хрватском језику, и то:

Новине којима је оснивач Национални савет хрватске националне мањине		
Медиј	Основ	Одобрена средства 2007-2011.
Недељни лист <i>Hrvatska riječ</i> , Суботица	Субвенција	105.839.000,00
Дечји подлистак <i>Hrcko</i> , Суботица	Субвенција	11.423.000,00
Омладински лист <i>Kužiš?!</i> , Суботица	Субвенција	8.491.000,00
Радио програм и на хрватском језику		
Радио Бачка, Бач	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности	4.528.000,00
Радио Сомбор, Сомбор	Опрема, услуге информисања, информисање јавности	5.801.000,00
Радио Суботица, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности; у 2009. за дневно информисање на хрватском путем интерактивног портала	4.552.000,00 150.000,00
Телевизијски програм и на хрватском језику		
РТВ YU ЕСО, Суботица	Опрема, унапређење програма, услуге информисања, информисање јавности; у 2009. за емисију на хрватском	14.969.000,00 200.000,00
Независна аудио продукција		
Z Video Studio/емитер Радио Суботица	Документарне радио емисије „Слике 20. Стољећа“	200.000,00
Независна видео продукција		
„Cro Media“/ емитери К23-ЛТВ Суботица, ТВ Спектар, Сомбор и РТВ, Нови Сад	„Видео записи културног стваралаштва Бачке и Сријема“	200.000,00

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини (2009-2011), у укупном износу од 649.000,00 динара, и то:

Корисник	Часопис	Одобрена средства
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	<i>Klasije naših ravni</i>	351.000,00
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	Часопис за децу <i>Hrcko</i>	149.000,00
НИУ „Хрватска ријеч“, Суботица	Часопис за омладину <i>Kužiš?!</i>	149.000,00

Чешка национална мањина

Из буџета Републике Србије издвојена су средства:

- за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина, и то:

Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
2008. година		
СПР Студио Луи, Бела Црква	„Чеси око нас“ (ТВ продукција)	96.000,00
2009. година		
ЈИП „БЦ инфо“, Бела Црква	„Очување и афирмација чешког културног наслеђа у општини Бела Црква“	253.346,00
2011. година		
Национални савет чешке националне мањине, Бела Црква	Новине <i>Беседа Чешка</i>	220.500,00

Из буџета АП Војводине издвојена су средства:

- за суфинансирање часописа који су од посебног значаја за развој културе у АП Војводини – часопис *List Jižního Banatu*, у издању Културно-просветног удружења „Чеси јужног Баната“, Бела Црква (2011), у износу од 24.000,00 динара.

7.3.2. Мере за олакшање приступа медијима у циљу повећања толеранције и културног плурализма

Да би се подстакла производња медијских садржаја којима се промовише поштовање разлика због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета, конкурс за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања на језицима националних мањина садржи, између осталих, и следеће критеријуме: допринос разноликости медијских садржаја и плурализму идеја и вредности, као и програми мулти и интеркултуралног садржаја са циљем развијања културе дијалога, бољег упознавања и разумевања између различитих заједница. На основу конкурсне документације, запажа се тенденција пораста броја медија и продукција које конкуришу са мултијезичким и интеркултуралним садржајима.

У доњој табели садржани су подаци о пројектима који су подржани средствима буџета Републике Србије, у складу са наведеним критеријумима конкурса.

2007. година		
Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
ЈИП „Бачка Топола“, Бачка Топола	Програм на језицима мањина	417.100,00
РТВ Ковачица, Ковачица	Титловање емисија на језицима националних мањина и на српски језик	360.000,00
Радио Сунце - глас Јужног	Мултикултуралност 2007	100.000,00

Баната, Бела Црква		
ЈП Радио Сечањ, Сечањ	Реализација програмских садржаја на мађарском и румунском језику	160.500,00
Фондација Федра, Зрењанин	„EURORADIO“ – мултијезички информативни радио програм	96.000,00
ЈП Радио Зрењанин, Зрењанин	Реализација програма на језицима националних и етничких заједница	432.000,00
2008. година		
Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
Југ прес-агенција Центра за демократију и развој југа Србије	Јачање капацитета редакција на албанском и ромском језику	400.000,00
Д.О.О. РТВ Панонија, Нови Сад	Мултиетник и мултиетник архив	480.000,00
Агенција за пословне услуге, производњу и емитовање радио програма „Златна лопта“, Зрењанин	„Слојевити путеви“	134.000,00
Агенција за ТВ продукцију „Liberty production“, Ниш	Националне мањине на југу Србије, Мултимедијална радионица	660.000,00
Play Ground Продукција, Нови Сад	ТВ магазин „Портал“	750.000,00
ЈП Радио Сечањ, Сечањ	„Мултиетничка Војводина у малом“	324.000,00
ЈП Радио Зрењанин, Зрењанин	Млади у емисијама на језицима националних мањина и етничких заједница	340.000,00
АД за новинско-издавачку делатност „Зрењанин“, Зрењанин	Проширење мреже сарадника	442.584,00
Асоцијација НВО, РТВ Нишава, Ниш	„Уживајте у разликама“ – ТВ продукција	500.000,00
РТВ Алди, Прешево	Информативне емисије на српском и ромском језику	830.000,00
2009. година		
Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
ЈП РТВ Бујановац, Бујановац	Контакт емисија на албанском и ромском језику	450.000,00
Доо Импрес – Радио Тренд, Бачка Топола	Емисије о толеранцији на четири језика	450.000,00
SAT TV communications doo, Пожаревац	„Знам да знаш“, креативно првенство ученика на влашком, ромском и српском језику	400.000,00
ЈП РТВ Ковачица, Ковачица	Divadlo, szinhaz, teatru, документарни филм о аматерским позориштима	590.000,00
КИЦ „Лукијан Мушички“, Радио Темерин, Темерин	Усуд суживота	320.000,00
Радиодифузно предузеће Б92 ад, Београд	Б92 интернет страница на мађарском и албанском језику	444.000,00
Регионална информативна агенција „Југ прес“, Лесковац	Јачање капацитета регионалне информативне агенције „Југ прес“ - формирање редакције на бугарском и рад редакција на албанском, ромском и српском језику	1.032.000,00
2010. година		
Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
Бета Прес доо, Београд	Сервис вести на мањинским језицима, Интернет	972.283,00
Центар за демократију и развој	Јачање дијалога измеђи националних мањина,	990.000,00

Југа Србије, Регионална информативна агенција „Југ прес, Лесковац	ажурирање вести на сајту, вести на интернет радију ЈУГ прес	
ЈИП „БЦ инфо“, Радио Бела Црква, Бела Црква	„Желим и ја да знам и разумем“, 24 радијске емисије	383.760,00
Предузеће за РТВ активности, Радио 216, Банатско Карађорђево	„Хроника општине Житиште на мађарском и румунском језику“, 25 емисија	147.000,00
ЈП Радио Сечањ, Сечањ	„Мултијезичка толеранција - пут оптимизма“, серијал тематских емисија	217.192,00
ЈП за информативну делатност РТВ Ковачица, Радио Ковачица, Ковачица	„Из нашег угла“, 36 тематских емисија	248.400,00
Playground продукција доо/ТВ Аполо, Нови Сад	ТВ серијал „Инклузија... Одбројавање“	317.940,00
Ју Есо доо, Суботица	„Разлике које спајају“	396.480,00
Предузеће за радиодифузију и телекомуникације „Бус“ доо, Радио Бус, Ковин	„Макар 2% (простора на радију) за 5% (проценат припадника ромске и румунске националне мањине у општини Ковин“	194.260,00
„Белафонс“/ ТВ Војводина, Нови Сад	„Русинска (лемковска) ватра“	564.835,00
Мозаик д.о.о. Бечеј, „Бечејски мозаик“, Бечеј	„Планирање будућности-реализација стратегије развоја“	334.500,00
Телевизија Алди, Прешево	Мултикултурално информисање младих на југу Србије	388.800,00
РТВ Панонија, Нови Сад	„Мултиетник“	500.000,00
2011. година		
Подносилац пројекта/програма	Назив пројекта	Одобрена средства
Видео продукција Астра, Пирот	„... & у добру & у злу...“	456.250,00
РТВ Панонија, Нови Сад	„Мултиетник“	290.500,00
Sat TV communications, Пожаревац	Знам, знаш, знамо	400.000,00
„Романов“ доо, Радио Д-65, Оџаци	Без назива	140.000,00
Информативно-пропагандни центар „Кула“ доо, Кула	„Живети заједно“	393.550,00
ЈРДП РТВ Панчево, Панчево	Превођење на српски емисија на језицима мањина на ТВ Панчево	104.000,00
Радио Ђердап а.д, Кладово	Се ieste nou la voi – Шта је ново код Вас	291.000,00
Центар за демократију и развој југа Србије, Лесковац	Јачање капацитета редакција Регионалне информативне агенције „Југ прес“ на албанском, ромском и бугарском језику, кроз видео сервис агенције	300.000,00
Бета Прес доо, Београд	Сервис вести на мањинским језицима	649.217,00
Предузеће за радиодифузију и телекомуникације Бус доо, Радио Бус, Ковин	Више вредимо кад се боље разумемо	210.000,00
Агенција „K23“ за радио и ТВ активности, Суботица	Програм националне мањине Хрвата и Буњеваца	520.000,00

7.4. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 5 препорука у вези са чланом 9. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су власти предузеле ради њиховог спровођења.

Органи Србије треба да обезбеде да у законском оквиру у вези са мањинским медијима не постоје неслагања. Органи треба да обезбеде да утврђено законско решење остане обавеза државе да ће гарантовати одговарајуће услове за право националних мањина да стварају и користе сопствене медије и да ће посветити дужну пажњу његовим последицама на садржај медија како би се обезбедило постојање плуралитета и одговарајуће покриће мањинских питања.

Органи Републике Србије уочили су међусобну неусаглашеност појединих одредаба прописа којима се уређују питања регулисања власничких односа у области јавног информисања, у оквиру чега и мањинских медија, која ће, како је већ изложено, у наредном периоду бити отклоњена. Међутим, законска решења којима се уређује начин остваривања права припадника националних мањина на стварање и коришћење сопствених медија у потпуности су усаглашена са Уставом који гарантује то право. Устав Републике Србије и закони којима се регулишу начин остваривања права припадника националних мањина, између осталог и право на јавно обавештавање на свом језику, пружају у потпуности гаранције припадницима националних мањина да стварају и користе своје медије, што се у пракси остварује.

Органи Србије треба да експлицитно изузму емитере који користе мањинске језике из обавезе да се 50% програмског времена емитује на српском језику.

У Коментарима Републике Србије о Другом мишљењу Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији на став 153, наглашено је да **законско решење јасно искључује примену језичких квота на емитовање програма на мањинским језицима** и да се у потпуности примењује у пракси.

Пребацивање на дигиталну ТВ треба пажљиво припремити, уз консултације са националним мањинама, укључујући и њихове националне савете, ради обезбеђења да таква промена има позитивне резултате за приступ медијима припадника националних мањина.

Прелазак са аналогног на дигитално емитовање телевизијског програма у Републици Србији ствара нове могућности за мањинске медије. Од дигитализације телевизијског система у Републици Србији кроз мултиплексе (већи број

дигиталних фреквенција) очекује се понуда више канала за дистрибуцију на националном нивоу, али самим тим и мањи број канала на локалном нивоу. Дигитални систем дистрибуције би подстакао централизацију на регионалном нивоу умрежавањем, или заједничким коришћењем преносних канала, што би имало позитивне ефекте и на емитовање програма на језицима националних мањина. У Републици Србији се тренутно спроводе активности на утврђивању емитера који се могу наћи у програмским пакетима Иницијалне мреже за тестирање дигиталног ТВ сигнала. Имајући у виду критеријум емитовања програма на језицима националних мањина, Савет Републичке радиодифузне агенције утврдио је емитере који се могу наћи у наведеним програмским пакетима. Тако је за пакет који ће се емитовати са предајничких локација у Војводини одредио да се у понуди обавезно нађе програм Радиодифузне установе Војводине – РТВ 1 и РТВ 2, с обзиром на то да овај програм својом понудом задовољава општи јавни интерес, а уједно има и програме на језицима националних мањина. За пакет који ће се дигитално емитовати са предајничких локација - Нови Пазар, Прибој, Рашка, Ваљево и Лозница одредио је да се емитује програм Регионалне ТВ, Нови Пазар, која емитује програм и на босанском језику.

Српски органи се подстичу да предузму позитивне мере како би се националним мањинама олакшао приступ дозволама за емитовање програма и на регионалном и на локалном нивоу. Ово би посебно било важно за оне мањине које нису компактно настањене на територији Србије.

На основу одредаба Закона о радиодифузији, да би радио и телевизијска станица могла да отпочне са радом мора да поседује дозволу за емитовање програма искључиво издату на основу јавног конкурса. Јавни конкурс се расписује када на основу Плана расподеле радио фреквенција постоје могућности за издавање нових дозвола за емитовање програма. Планом расподеле јасно се утврђује број радио и/или телевизијских станица на свим нивоима емитовања. План расподеле радио фреквенција доноси надлежно министарство за послове телекомуникација и утврђује распоред радиодифузије на територији Републике Србије, док РРА на основу Плана расписује јавни конкурс.

Приликом доношења одлука о издавању дозвола Савет РРА је ценио конкурсну документацију према критеријумима који су објављивани и били доступни подносиоцима пријава и свим осталим заинтересованим странама. Током свих конкурса један од критеријума који је остао непромењен за станице цивилног сектора је допринос остваривању права националних мањина, верских заједница или специфичне области којима се организација или удружење грађана бави. У већини случајева станице цивилног сектора су се пријављивале на конкурсе са документацијом у којој су наводиле да ће као удружења грађана емитовати програм који је специфичан за националне мањине, било да садрже програмске

садржаје на језицима националних мањина или да емитују специфичну музику на језику неке од националних мањина.

Савет РРА пружа подршку свим емитерима који се одлуче да емитују програм на језицима националних мањина. Пример такве праксе јесте и недавно давање сагласности за промену програмског елабората Радио Дрина д.о.о. из Малог Зворника – Радио Дрина, која намерава да у програмску шему уведе емисије које би се бавиле темама од значаја за локалну заједницу, коју делом чине представници бошњачке националне мањине. Емисије би биле емитоване на босанском језику и од значаја су за ту националну мањину на подручју општине Мали Зворник. Емитер намерава да уведе у свој програм: емисију колажног типа која би се емитовала једном недељно у трајању од 45 минута, са актуелностима из различитих области друштвеног живота, учешћем саговорника, тонским прилозима, телефонским укључењем слушалаца и једночасовну емисију недељно посвећену вери и верским обичајима.

У периоду од 2006. године до сада, РРА је на седам расписаних јавних конкурса издала 172 дозволе емитерима за емитовање програма на језицима националних мањина. Број дозвола радио и ТВ станица које емитују програм на језицима националних мањина добијен је увидом у документацију, односно програмски елаборат емитера.

Доња табела садржи податке о издатим дозволама на основу програмских елабората емитера према језику емитовања програма.

Р. бр.	Емитовање програма на језицима националних мањина	РАДИО	ТЕЛЕВИЗИЈА
1.	Албански језик	4	4
2.	Босански језик	2	1
3.	Бугарски језик	3	2
4.	Влашки језик	3	1
5.	Мађарски језик	32	8
6.	Немачки језик	2	-
7.	Ромски језик	28	8
8.	Румунски језик	10	3
9.	Русински језик	13	1
10.	Словачки језик	22	5
11.	Украјински језик	8	-
12.	Хрватски језик	11	-
13.	Чешки језик	1	-
Укупно:		139	33
УКУПНО: 172 РТВ станица			

Прелазак на дигитално емитовање телевизијског програма у Републици Србији, како је већ изложено, ствара веће могућности за понуду више канала за дистрибуцију на националном нивоу, што би требало да има позитивне ефекте на већу доступност програма припадницима националних мањина које не живе концентрисано на одређеној територији Србије.

Српски органи треба да предузму мере за унапређење развоја професионалне обуке, укључујући и професионалну обуку новинара припадника националних мањина.

Република Србија предузима мере на пољу унапређења информисања на језицима националних мањина подизањем квалитета медијских производа и подстицањем производње независних и професионалних садржаја мањинских медија. Поред финансијске помоћи у техничко-технолошком опремању коју пружа медијима који извештавају на мањинским језицима, спроводе се и активности ради подизања капацитета људских ресурса. У том смислу, значајно је напоменути да је један од критеријума на конкурс за суфинансирање програма/пројеката на језицима националних мањина и професионално унапређивање и подмлађивање новинарског кадра, проширење дописничке мреже, покретање интернет презентација, посебних редакција и емисија на језицима мањина и сл, чиме се медијске куће мотивишу да интензивирају активности на плану усавшавања и унапређивања информисања на језицима националних мањина, како у техничком смислу, тако и у погледу усавшавања новинарског кадра. Допринос таквом одређењу јесте и обезбеђивање дела буџетских средстава за пројекте којима се доприноси јачању капацитета редакција које извештавају на језицима националних мањина, подмлађивању стручног кадра и проширењу дописничке мреже, као и пројеката за организовање тренинга, радионица, курсева за младе новинаре, итд. Подаци о додели буџетских средстава за те намене садржани су у претходном поглављу Извештаја.

Одређеност државе да ствара могућности за ангажовање младих, стручних и образованих кадрова за рад у редакцијама на језицима националних мањина илуструју следећи примери. Пројекат ангажовања ромских заступника за медије који је крајем 2008. године тадашње Министарство културе реализовало у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права и Националним саветом ромске националне мањине. Пројектом је било обухваћено 18 полазника обуке за ромског заступника за медије, која се спроводила за по једног полазника у 16 градова Србије и за два у Београду. По завршеној едукацији, која је имала две фазе, пројектом је било предвиђено да ромски заступници за медије буду ангажовани у локалним срединама на уређивању емисија и прилога и пласирању информација од значаја за ромску заједницу преко локалних медија.

Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање је 2009. године донео Правилник за стипендирање студената новинарства, других медијских струка и осталих занимања неопходних јавним гласилима. На основу Правилника расписан је јавни конкурс на којем се могао пријавити оснивач јавног гласила са седиштем на територији АП Војводине и предлогом и исказаном потребом за кадром - студентом кога сам предложи. Иако се средствима буџета могло подржати десетак стипендиста, само троје кандидата је испунило конкурсне услове, међу

којима и један медија националне мањине – НИУ „Хрватска ријеч“. Имајући у виду слаб одзив оснивача јавних гласила, конкурс за подршку запошљавања младих и стручних кадрова у медијима није се више расписивао.

Члан 10.

1. Стране уговорнице се обавезују да признају да сваки припадник националне мањине има право да користи слободно и без ометања свој мањински језик, приватно и јавно, усмено или писмено.

2. У областима традиционално или знатно насељеним припадницима националних мањина, ако то ова лица захтевају, или такав захтев одговара реалним потребама, стране ће у мери у којој је то могуће настојати да осигурају услове који би омогућили употребу мањинског језика у односима између припадника националних мањина и административног органа.

3. Стране уговорнице се обавезују да гарантују право сваком припаднику националне мањине да буде обавештен, без одлагања, на језику који разуме, о разлозима хапшења и о карактеру и узроку оптужбе против њега и да се брани на том језику, ако је потребно, уз бесплатну помоћ тумача.

8.1. Употреба мањинског језика у односима са органима локалне самоуправе

У Другом извештају о спровођењу Оквирне конвенције детаљно је представљен законодавни оквир употребе мањинског језика у односима између припадника националне мањине и органа на свим нивоима власти. Како је већ изложено, Уставом Републике Србије је прописано да припадници националне мањине, поред права на коришћење свог језика и писма, имају право да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику.

У областима које су традиционално или знатно насељена припадницима националних мањина, законодавство Републике Србије даје могућност увођења мањинског језика у службену употребу. То питање уређено је Законом о службеној употреби језика и писама. Изменама и допунама овог закона 2010. године извршено је његово усклађивање са Уставом, а истовремено и усклађивање са потврђеним међународним уговорима и Законом о заштити права и слобода националних мањина. Измењеним чланом 11. Закона утврђено је да на територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби (став 1). Јединица локалне самоуправе обавезно ће својим статутом увести у равноправну употребу језик и писмо националне мањине, уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва (став 2). У ставу 3. тог члана дефинисано је шта нарочито подразумева службена употреба мањинског језика (коришћење језика националних мањина у управном и судском поступку и вођење управног поступка и судског поступка на језику

националне мањине; употреба језика националне мањине у комуникацији органа са јавним овлашћењима са грађанима; издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних; употребу језика националних мањина на гласачким листићима и бирачком материјалу; употреба језика националних мањина у раду представничких тела), а у ставу 4. да се у јединицама локалне самоуправе у којима је уведен језик националне мањине у службену употребу, на језику националне мањине, према њеној традицији и правопису, исписују имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними. Језици националних мањина који су у службеној употреби у раду органа аутономне покрајине утврђују се њеним статутом (став 5). Закони и прописи се објављују и на језицима националних мањина, у складу са посебним законом (став 6). У ст. 7. и 8. тог члана утврђује се право припадника националних мањина чији број у укупном становништву Републике Србије достиже најмање 2% према последњем попису становништва да се могу обратити републичким органима на свом језику и имају право да добију одговор на том језику, односно право припадника националних мањина чији број у укупном становништву Републике Србије не достиже 2% да се могу обратити републичким органима на свом језику и имају право да добију одговор на том језику преко јединице локалне самоуправе у којој је језик те националне мањине у службеној употреби, при чему јединица локалне самоуправе обезбеђује превођење и сноси трошкове превођења дописа упућеног републичком органу и одговора тог органа.

С обзиром на то да је Закон о заштити права и слобода националних мањина установио (2002), а Устав Републике Србије и конституционализовао (2006), право на културну аутономију националних мањина кроз могућност оснивања националних савета националних мањина, Закон о националним саветима националних мањина прописао је надлежности националних савета и у погледу остварења права на службену употребу мањинских језика. Чланом 22. тог закона утврђене су надлежности у области службене употребе језика и писма, према којима национални савет: 1) утврђује традиционалне називе јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине, ако је на подручју јединице локалне самоуправе или насељеног места језик националне мањине у службеној употреби; називи које је утврдио национални савет постају називи у службеној употреби поред назива на српском језику и објављују се у „Службеном гласнику Републике Србије”, а у случају националних савета чије је седиште на територији Аутономне Покрајине Војводине у „Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине”; 2) предлаже надлежном органу истицање назива јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине; 3) предлаже утврђивање језика и

писма националне мањине као службеног језика и писма у јединици локалне самоуправе; 4) предлаже промену назива улица, тргова, градских четврти, заселака, других делова насељених места и установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националну мањину; 5) даје мишљење у поступку утврђивања назива улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места, ако је на подручју јединице локалне самоуправе или насељеног места језик националне мањине у службеној употреби; 6) предлаже надлежном органу вршење надзора над службеном употребом језика и писма националне мањине; 7) предлаже надлежним органима мере и активности за унапређење превођења прописа на језике националних мањина који су у службеној употреби; 8) предузима мере и активности за унапређење службене употребе језика и писма националне мањине; 9) одлучује о другим питањима из ове области која су му поверена законом, актом аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе.

8.1.1. Територија и мањински језици у службеној употреби

У периоду након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, поједине јединице локалне самоуправе својим статутима утврдиле су службену употребу појединих мањинских језика, чиме је повећан број јединица локалних самоуправа, односно насеља или месних заједница⁷ у којима је неки од језика националне мањине у службеној употреби.

Албански језик и писмо је у службеној употреби у 3 општине: Бујановац, Медвеђа и Прешево.

Босански језик и писмо је у службеној употреби у 4 јединице локалне самоуправе: граду Новом Пазару и општинама Пријеполје, Сјеница и Тутин. Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, утврђена је службена употреба босанског језика и писма у општини Пријеполје.

Бугарски језик и писмо је у службеној употреби у општинама Босилеград и Димитровград. Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, утврђена је службена употреба бугарског језика и писма у насељеном месту Иваново, која је утврђена Статутом града Панчева.

Мађарски језик и писмо је у службеној употреби на целој територији 28 градова и општина, и то: Ада, Бач, Бачка Топола, Бела Црква, Бечеј, Врбас, Вршац, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Оџаци, Пландиште, Сента, Сечањ, Сомбор, Србобран, Суботица, Темерин, Тител и Чока. Осим тога, мађарски језик је у

⁷ Чланом 8. став 3. Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине прописано је да кад језик и писмо националне мањине није у службеној употреби на целој територији јединице локалне самоуправе, језик и писмо националне мањине ће се увести у службену употребу у насељу или месној заједници на њеној територији уколико у том насељу или месној заједници проценат припадника одређене националне мањине достиже 25% према резултатима последњег пописа становништва.

службеној употреби и у два насељена места (Купусина, Свилојево) у општини Апатин, у четири насељена места у општини Кикинда (Банатска Топола, Кикинда, Руско Село и Сајан), као и у граду Панчеву у насељеном месту Иваново и катастарској општини Војловица. Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, општина Вршац је изменама свога статута, почетком 2008. године, поново вратила у службену употребу мађарски језик и писмо на целој територији општине, који је до тада био у појединим насељеним местима, а град Панчево је утврдио службену употреба мађарског језика и писма у насељеном месту Иваново и катастарској општини Војловица.

Македонски језик је у службеној употреби у насељеним местима Јабука (град Панчево) и Дужине у (општина Пландиште), и уведен је у службену употребу након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције.

Румунски језик је у службеној употреби у следећих 9 градова и општина: Алибунар, Бела Црква, Вршац, Житиште, Зрењанин, Ковачица, Ковин, Пландиште, Сечањ, као и у граду Панчеву, у насељеном месту Банатско Ново Село. Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, утврђена је службена употреба румунског језика и писма у Банатском Новом Селу (град Панчево), а општина Вршац је, изменама свога статута почетком 2008. године, поново вратила у службену употребу румунски језик и писмо на целој територији општине, који је до тада био у службеној употреби у појединим насељеним местима.

Русински језик је у службеној употреби у 4 јединице локалне самоуправе: Врбасу, Жабаљу, Кули, Новом Саду и Шиду. Осим тога, овај језик је у службеној употреби у насељеном месту Ново Орахово (општина Бачка Топола).

Словачки језик је у службеној употреби на територији 10 градова и општина, и то: Алибунар, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Зрењанин, Ковачица, Нови Сад, Озаци, Пландиште и Шид. Овај језик је у службеној употреби и у насељеним местима: Стара Пазова (општина Стара Пазова), Бајша (општина Бачка Топола) и Луг (општина Беоцин).

Хрватски језик је у службеној употреби у граду Суботица, као и на територији насељених места Сонта (општина Апатин), Бачки Брег и Бачки Моноштор (град Сомбор), Стара Бингула (град Сремска Митровица), Сот и Батровци (општина Шид). Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, утврђена је службена употреба хрватског језика и писма у Бачком Брегу, Бачком Моноштору, Соту и Батровцима.

Црногорски језик је у службеној употреби у општини Мали Иђош, уведен након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције.

Чешки језик је у службеној употреби у општини Бела Црква.

8.1.2. Пракса употребе мањинских језика у односу са органима локалне управе

Законом утврђена обавеза увођења у службену употребу језика и писама националних мањина у национално мешовитим срединама подразумева доследно коришћење језика националних мањина у управном поступку, као и вођење управног поступка на језику националне мањине; употребу језика националне мањине у комуникацији органа јединица локалне самоуправе са грађанима и издавање јавних исправа на језицима националних мањина и прихватање исправа на тим језицима као пуноважних и др.

У пракси се остварује право на обраћање припадника националних мањина на свом језику органима локалних самоуправа, што потврђују и добијени подаци од појединих јединица локалних самоуправа. Будући да у Републици Србији не постоји централизована евиденција о броју обраћања припадника националних мањина на свом језику органима локалне самоуправе, тадашња Управа за људска и мањинска права упутила је позив за учешће у изradi Трећег извештаја о спровођењу Оквирне конвенције свим јединицама локалне самоуправе које имају у службеној употреби и мањински језик ради добијања података, између осталог, и о броју усмених и писмених обраћања на језицима националних мањина. На позив се, од 48 јединица локалне самоуправе у којима су у службеној употреби и мањински језици, одазвало мање од половине јединица локалне самоуправе, те добијени подаци не могу бити показатељ укупног обима, већ само примери који потврђују могућност обраћања припадника националних мањина на свом језику јединицама локалне самоуправе. Тако је у 2011. години на основу увида у евиденције рада, у Општинској управи општине Ада укупан број управних предмета на мађарском језику по захтеву странка био 16.251, док је на мађарском језику издато 28 уверења у складу са чл. 161.⁸ и 162.⁹ ЗУП-а; у општини Алибунар вођен је један управни поступак на словачком језику; органима Општинске управе Димитровград поднета су само два захтева на бугарском језику, док није вођен ниједан управни поступак на бугарском језику, јер странке нису то тражиле; у општини Жабал није било обраћања на русинском језику; у општини Кањижа било је 532 управна предмета на мађарском језик; у општинама Нова Црња и Нови Бечеј није било обраћања на језику националне мањине општинским органима нити су вођени управни поступци на мањинском језику; Градској управи Новог Сада упућена су 3 захтева на језицима националне мањине, по један на мађарском,

⁸ Одредбама члана 161. Закона о општем управном поступку (ЗУП) прописано је да органи издају уверења, односно друге исправе (сертификате, потврде и др.) о чињеницама о којима воде службену евиденцију. Уверења и друге исправе о чињеницама о којима се води службена евиденција морају се издавати сагласно подацима из службене евиденције, а таква уверења, односно друге исправе имају значај јавне исправе.

⁹ Одредбама члан 162. Закона о општем управном поступку прописано је да органи издају уверења, односно друге исправе и о чињеницама о којима не воде службену евиденцију ако је то законом или другим прописом одређено и у том случају, чињенице се утврђују у прописаном поступку.

словачком и русинском језику; у органима управе града Сомбора, општина Тител и Шид није било обраћања на језицима националних мањина; Општинска управа Бујановац је у периоду 2009-2011. година примила 722 представке, предлога, молбе, жалбе и захтеве на албанском језику; Градској управи Новог Пазара у периоду 2007-2011. година није поднет ниједан захтев, представка, предлог, молба, нити је вођен управни поступак на босанском језику; у прва три месеца 2012. године у Општинској управи Прешево на албанском језику било је 84 захтева упућених служби за дејчи додатак, 138 захтева упућених општинском већу и фонду за комуналне и грађевинске послове и 35 странака се обратило служби за грађанска стања; на нивоу Градске управе Суботице у периоду од 2007. до 2012. године (закључно са априлом) број обраћања на језицима националних мањина износио је: 10 захтева за тумачење у вези примене Закона о враћању одузете имовине и обештећења на мађарском језику; 66.711 управних предмета на језицима националних мањина, од тога 36.932 на мађарском језику и 29.779 на хрватском језику; 2 управна поступка вођена су на мађарском језику; 2 решења и 1 уверење издати су на мађарском језику и остварено је 3.643 осталих обраћања на мађарском језику.

Расположиви подаци, које је прикупила Управа за људска и мањинска права из јединица локалних самоуправа омогућавају и делимичан увид у издавање извода и уверења из матичних књига појединих општинских управа. Тако је у 2011. години:

- у општини Ада, од 7.000 извода и уверења, издато 2.700 на двојезичним српско-мађарским обрасцима;
- у општини Алибунар издата су 2 извода из МКР¹⁰ на српско-румунском и 1 на српско-словачком обрасцу;
- у општини Кањижа издато је 5.965 извода из МКР, 2.241 из МКВ¹¹ и 408 из МКУ¹² на српско-мађарском обрасцу; 3 уверења из књиге држављана на српско-мађарском обрасцу;
- у општини Нова Црња издато је 180 извода из матичних књига и уверења (МКР, МКРВ и МКУ) на двојезичним српско-мађарским обрасцима;
- у општини Нови Бечеј издато је 85 извода из матичних књига и 3 уверења из матичних књига на српско-мађарском обрасцу;
- у граду Нови Пазар се због техничких немогућности тек од августа 2011. године издају изводи из МКР, МКВ и МКУ на српско-босанском обрасцу, од када је издато 11.500 таквих извода;
- у граду Нови Сад издато је извода из МКР: 399 на српско-мађарском и 434 на српско-словачком обрасцу; извода из МКВ: 89 на српско-мађарском, 171

¹⁰ МКР- матична књига рођених

¹¹ МКВ-матична књига венчаних

¹² МКУ-матична књига умрлих

- на српско-словачком обрасцу; извода из МКУ: 50 на српско-мађарском и 9 на српско-словачком обрасцу; уверења из књига држављана: 82 на српско-мађарском и 137 на српско-словачком обрасцу;
- у општини Оџаци издато је 320 извода из матичних књига и уверења на српско-мађарском и српско-словачком обрасцу;
 - у општини Пландиште издато је 22 извода из МКР и 30 из МКВ на српско-мађарском обрасцу; 11 извода из МКР и 3 из МКВ на српско-словачком обрасцу, док није било захтева за издавање извода на српско-румунском обрасцу;
 - у граду Сомбор издато је 467 извода из матичних књига на српско-мађарском обрасцу;
 - у општини Тител издато је 11 извода из матичних књига на српско-мађарском обрасцу;
 - у општини Чока, од 3.622 извода из МКР, издато је 1.699 на српско-мађарском обрасцу; од 1.351 извода из МКВ, 331 извод на српско-мађарском обрасцу; од 951 извода из МКУ, издато је 175 извода на српско-мађарском обрасцу;
 - у општини Шид издато је укупно 34 извода из матичних књига на српско-словачким обрасцима, и то: 29 из МКР и 5 из МКВ;
 - у општини Бујановац је у периоду 2009-2011. година из матичних књига рођених, венчаних и умрлих издато 4.400 извода на двојезичним српско-албанским обрасцима;
 - у Градској управи Зрењанин у периоду 2007-2011. година издата су 693 двојезична извода из матичних књига, од тога 571 на српско-мађарском (МКР – 516, МКВ – 38 и МКУ – 17); 112 на српско-словачком (МКР – 109 и МКВ – 3); 10 на српско-румунском обрасцу; 54 уверења о држављанству на мађарском језику.
 - У општини Прешево у периоду јануар-март 2012. издато је 2.653 извода из матичних књига, 1.487 уверења о држављанству и 18 уверења о брачном стању на српско-албанском обрасцу.
 - У Градској управи Суботица, у периоду од 1.1.2007. до 10.4.2012. године, издато је 43.605 извода из матичних књига и уверења на језицима националних мањина на двојезичним обрасцима, од чега на српско-мађарском 34.884 и на српско- хрватском 8.721.

Према подацима Народне банке Србије – Завода за израду новчаница, који сагласно Закону о матичним књигама искључиво израђује и штампа обрасце извода из матичних књига, градске, односно општинске управе у Републици Србији у периоду од 1. маја 2011. године до 1. јула 2012. године прибавиле су укупно 202.200 двојезичних образаца извода из матичних књига (који се штампају на

српском језику ћириличким писмом и на језику и писму националне мањине који је у службеној употреби у одређеној јединици локалне самоуправе – албански, босански, бугарски, мађарски, македонски, румунски, русински, словачки, украјински, хрватски и чешки), и то: 135.200 образаца извода из матичне књиге рођених, 41.100 образаца извода из матичне књиге венчаних и 25.900 образаца извода из матичне књиге умрлих. Према подацима добијеним од наведених органа управе у истом временском периоду издато је укупно 111.546 извода, и то: 100.829 извода из матичне књиге рођених, 7.311 извода из матичне књиге венчаних и 3.406 извода из матичне књиге умрлих.

Ради сагледавања коришћења мањинских језика у односу са органима локалне самоуправе на територији АП Војводине, могла би да послужи Информација о резултатима анкете из 2010. године о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби, у раду покрајинских органа АПВ, органа градских и општинских управа и правосудних органа на територији АПВ.¹³ Попуњене обрасце је доставило 30 јединица локалне самоуправе на чијој територији су у службеној употреби неки од језика и писама националних мањина. Попуњене формуларе нису доставиле следеће општинске управе: Бела Црква, Беочин, Ковачица, Ковин, Мали Иђош, Нови Кнежевац, Панчево, Сечањ и Житиште.

Према обрађеним подацима из спроведене анкете, 27 јединица локалне самоуправе на подручју АП Војводине имају таблу са натписом органа, информациону таблу и остала обавештења за странке исписане на језицима националних мањина који су у службеној употреби на територији те општине, односно града. У 12 јединица локалне самоуправе (Ада, Алибунар, Бач, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Врбас, Кањижа, Сента, Суботица, Темерин и Тител)

¹³Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице АП Војводине, у складу са својим надлежностима, прати стање у области остваривања права на службену употребу језика и писама националних мањина и ради реализације препорука Комитета министара Савета Европе о примени Повеље о регионалним или мањинским језицима у Републици Србији, прикупио је податке о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби, у раду покрајинских органа АПВ, органа градских и општинских управа и правосудних органа на територији АП Војводине. Покрајинским органима управе, градским и општинским управама и правосудним органима на подручју АП Војводине, достављени су следећи упитници: први, је био општег карактера и односио се на податке о органу и структури запослених по националној припадности, по познавању језика националне мањине који је у службеној употреби и по степену образовања; други се односио на усмену и писмену комуникацију органа са странкама на језицима националних мањина који су у службеној употреби на територији органа; трећи се достављао испитаницима који воде управни поступак, а односио се на број управних предмета, издатих уверења, изјављених правних лекова у односу на број истих који се воде на језицима националних мањина који су у службеној употреби; четврти упитник се достављао правосудним органима, а односио се на број судских поступака који се воде на језицима националних мањина који су у службеној употреби на територији коју покрива надлежност правосудног органа.

интернет сајт функционише и на језицима националних мањина који су у службеној употреби.

У јединицама локалне самоуправе које су доставиле податке укупно је запослено 3.582 службеника и намештеника. За 475 (13,26%) радних места је актом о систематизацији прописано познавање језика националних мањина као услов за обављање послова на тим радним местима. Структуру запослених по матерњем језику и структуру запослених по познавању језика националне мањине који је у службеној употреби садрже доње табеле.

Структура запослених по матерњем језику градских и општинских управа на територији АП Војводине

Матерњи језик	Број запослених	Учешће у укупном броју запослених у %
Српски	2.603	72,66
Мађарски	443	12,36
Румунски	74	2,06
Русински	23	0,64
Словачки	83	2,31
Хрватски	41	1,14
Неизјашњени	20	0,55

Структура запослених по познавању језика националне мањине који је у службеној употреби

Језик националне мањине	Број запослених	Учешће у укупном броју запослених у %
Мађарски	449	12,53
Румунски	79	2,20
Русински	21	0,58
Словачки	82	2,28
Хрватски	161	4,49

У већини општинских, односно градских управа на територији АП Војводине у којима су у службеној употреби језици националних мањина постоје запослени који познају језик националне мањине који је у службеној употреби, те усмено комуницирају са странкама или помажу колегама који су задужени за ту комуникацију. Само у Градској управи у Зрењанину нико од запослених није оспособљен да усмено комуницира са странкама на језику националне мањине који је у службеној употреби. У осталим градским, односно општинским управама обезбеђен је одређен број запослених који познају језик националне мањине који је у службеној употреби и који помажу колегама који тај језик не знају или се ангажују овлашћени преводиоци односно судски тумачи. У општинским управама у Бачком Петровцу, Сенти, Ади, Кањижи и Чоки, већина странака се у усменој комуникацији са органима општинских управа обраћа на језику националне мањине који је у службеној употреби, те се на том језику и обавља даља комуникација са странкама, док се у Темерину већина странака у усменој комуникацији са органима општинске управе обраћа на језику националне мањине

који је у службеној употреби, али се даља комуникација са странкама у мањем броју случајева обавља на том језику. У општинским управама у Бачкој Тополи, Бечеју, Новој Црњи, Суботици и Алибунару мање од половине странака се у усменој комуникацији обраћа органима општинских управа на језику националне мањине који је у службеној употреби, те у том случају и органи општинске управе са странкама комуницирају на том језику. У општинским управама у Бачу, Новом Бечеју, Кикинди и Кули мање од једне четвртине странака се у усменој комуникацији обраћа органима општинских управа на језику националне мањине који је у службеној употреби, те у том случају и органи општинских управа са странкама комуницирају на том језику. Само изузетно се странке обраћају органима општинских управа на језицима националних мањина у Старој Пазови, Вршцу, Апатину, Србобрану, Сомбору, Пландишту и Зрењанину, а у општинским управама у Врбасу, Тителу, Жабљу, Бачкој Паланци, Новом Саду, Сремској Митровици, Оџацима и Шиду, странке се искључиво у усменој комуникацији обраћају органима општинских управа на српском језику, без обзира на матерњи језик странке.

Према резултатима спроведене анкете, у 3 општинске управе на територији АП Војводине (Оџаци, Пландиште, Кикинда) формулари и друга писмена која служе за остваривање права странака нису доступна и на језицима националних мањина који су у службеној употреби, док су у осталим градским, односно општинским управама у целости или делимично доступни. Најчешћи разлог изостанка формулара и других писмена на језицима националних мањина је недостатак материјалних средстава за те намене. У свим општинским, односно градским управама, изузев општинске управе Оџаци, постоје запослени који су оспособљени за писмену комуникацију са странкама или се ангажују овлашћени преводиоци, односно судски тумачи. У општинској управи Кањижа већина странака се у писменој комуникацији обраћа том органу на језику националне мањине који је у службеној употреби и запослени са њима комуницирају на том језику. У Суботици, Бачком Петровцу, Бечеју и Бачкој Тополи се мање од половине странака у писменој комуникацији обраћа општинским органима на језику националне мањине који је у службеној употреби и у том случају и општински органи са странкама комуницирају на том језику. У општинама Нова Црња, Сента и Суботица се мање од једне четвртине странака у писменој комуникацији обраћа општинским органима на језику националне мањине који је у службеној употреби и у том случају и општински органи са странкама комуницирају на том језику. У општини Бач, већина странака се у писменој комуникацији обраћа општинским органима на језику националне мањине који је у службеној употреби, али се даља комуникација на језику националне мањине обавља у мањем броју случајева. У општинама Стара Пазова, Кула, Вршац, Кикинда, Апатин, Темерин, Ада, Србобран, Бачка Паланка, Сомбор, Пландиште, Чока, Нови Бечеј, Зрењанин и

Алибунар, странке се само изузетно у писменој комуникацији обраћају општинским органима на језицима националних мањина који су у службеној употреби. У општинама Врбас, Вршац, Жабаљ, Тител, Нови Сад, Сомбор, Шид, Озаци, Сремска Митровица странке се у писменој комуникацији обраћају општинским органима искључиво на српском језику, без обзира на матерњи језик странке.

Од укупно 261.504 управна предмета у општинским, односно градским управама на подручју АП Војводине који су на језицима националних мањина вођени у време спровођења поменуте анкете, на мађарском језику је вођено 69.145 (26,44%) поступака, на румунском језику 1 поступак, на словачком језику 230 (0,08%) поступака и на хрватском језику 81 (0,03%) поступак. Од укупно 285.065 издатих уверења у складу са чланом 161. ЗУП-а, на мађарском језику је издато 4.895 (1,71%), на румунском језику 10 (0,003%), на русинском језику 102 (0,03%) и на словачком језику 556 (0,19%) уверења. Против првостепених решења уложено је укупно 2.214 правних лекова, од чега: 14 (0,63%) на мађарском језику и један (0,045%) на словачком језику.

8.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио једну препоруку у вези са чланом 10. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њеног спровођења.

Српски органи треба да учине додатне напоре да се обезбеди доследнија примена постојећег законског оквира у вези са употребом мањинских језика у односима са органима локалне управе и да на располагању буду неопходна средства за ову намену.

Јединице локалне самоуправе својим статутом утврђују службену употребу језика и писма на својој територији. С тим у вези, јединица локалне самоуправе има обавезу да својим статутом уведе у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва, сагласно члану 11. Закона о службеној употреби језика и писама. Због повреде наведене законске обавезе, Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу је током 2011. године, сагласно свом законском овлашћењу, покренуло поступак пред Уставним судом за оцену уставности и законитости статута општине Прибој. Иначе, то министарство није имало информацију да је било ограничења права припадника националних мањина да, у складу са законом, користе свој језик и писмо у јединицама локалне самоуправе.

Будући да препушта јединицима локалне самоуправе да утврђују мањинске језике који су у службеној употреби на њиховој територији, држава охрабрује посебним мерама локалне самоуправе да доследно примењују прописе из те области. Тако се, на пример, посебним видом подршке јединицима локалне самоуправе може сматрати и одредба Закона о одређивању максималног броја запослених у локалној администрацији (2009),¹⁴ којом се у јединицима локалне самоуправе у којима је у службеној употреби један или више језика националне мањине омогућава увећање броја запослених у износу од 0,1 на 1.000 становника за сваки језик који је у службеној употреби.

Ради унапређења права на службену употребу језика и писама мањинских националних заједница, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице сваке године расписује конкурс за расподелу буџетских средстава органима и организацијама у Аутономној Покрајини Војводини у чијем раду су у службеној употреби језици и писма мањинских националних заједница. Средства која се путем конкурса додељују користе се за суфинансирање пројеката чији је циљ унапређивање права на службену употребу језика и писама националних мањина у Војводини. Право да учествују на конкурсима имају: органи општина и градова на територији АП Војводине, у којима је статутом утврђена службена употреба језика и писама мањинских националних заједница на целој територији општине или града, или насељеним местима на њиховој територији, те месне самоуправе и други органи, организације, службе и установе на територији тих општина и градова. Средства се додељују за финансирање, односно учешће у финансирању: оспособљавања запослених у органима и организацијама где се користе језиком националне мањине који је утврђен као језик у службеној употреби, а нарочито на радним местима на којима се остварује контакт са странкама (учешћем на курсевима, семинарима и другим начинима организованим у ту сврху) и за развој система електронске управе за рад у условима вишејезичности; трошкове израде и постављања табли са називом органа и организација, називом насељеног места на путним правцима, називом улица и тргова исписаних и на језицима националних мањина који су у службеној употреби у општини, граду и насељеном месту и за штампање двојезичких или вишејезичких образаца као и за штампање службених гласила и других јавних публикација.

За суфинансирање пројеката чији је циљ унапређивање права на службену употребу језика и писама националних мањина у АП Војводини, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице одобрио је за расподелу из буџета следеће износе: у 2007. години – 7.906.000,00 динара за 136 захтева; у 2008.

¹⁴ Сагласно одредбама наведеног закона, локалну администрацију чине: органи јединица локалне самоуправе, укључујући и органе градских општина, установе које се финансирају из буџета, осим установа у области образовања, здравства и предшколских установа, привредна друштва и други облици организовања чији је једини оснивач јединица локалне самоуправе, осим јавних предузећа, и који се финансирају из буџета.

години – 13.800.000,00 динара за 79 захтева; у 2009. години – 8.850.000,00 динара за 176 захтева; у 2010. години – 10.700.000,00 динара за 131 захтев и у 2011. години – 6.650.000,00 динара за 83 захтева. Наредна табела садржи додељена средства за суфинансирање пројеката у различитим јединицама локалне самоуправе изражена по језицима националних мањина. Будући да је у појединим јединицама локалне самоуправе више мањинских језика у службеној употреби, треба имати у виду да су иста средства коришћена за различите језике, односно да се средства исказана у доњој табели делимично поклапају.

Додељена средства из буџета АП Војводине по основу конкурса за унапређење права на службену употребу језика и писама националних мањина

Језик националне мањине	Година	Исплаћена средства
Јединице локалне самоуправе у којима је у службеној употреби мађарски језик	2007.	5.071.000,00
	2008.	11.608.000,00
	2009.	7.164.000,00
	2010.	7.929.000,00
	2011.	5.658.000,00
Румунски језик	2007.	-
	2008.	1.714.000,00
	2009.	723.000,00
	2010.	2.394.000,00
	2011.	756.000,00
Словачки језик	2007.	-
	2008.	3.301.000,00
	2009.	649.000,00
	2010.	1.490.000,00
	2011.	995.000,00
Хрватски језик	2007.	389.000,00
	2008.	1.500.000,00
	2009.	1.212.000,00
	2010.	1.645.000,00
	2011.	1.004.000,00

Члан 11.

1. Стране уговорнице се обавезују да признају да сваки припадник националне мањине има право да користи своје презиме (патроним) и име на језику мањине и право на њихово званично признавање по модалитетима утврђеним у њиховом правном систему.

2. Стране уговорнице се обавезују да ће сваком припаднику националне мањине признати право да на свом мањинском језику истакне ознаке, натписе и друге информације приватне природе које су јавно видљиве.

3. У областима које су традиционално насељене знатним бројем припадника националне мањине, стране уговорнице ће настојати да у оквиру својих правних система, а укључујући где је то потребно и споразуме са другим државама узимајући у обзир њихове специфичне услове, да истакну традиционалне локалне називе, имена улица и друге топографске назнаке намењене јавности и на језику мањине, ако постоји довољна тражња за таквим знацима.

9.1. Лична имена на језицима националних мањина

Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције садржи информације о одредбама Устава, релевантним законским и подзаконским актима, као и прописима АП Војводине којима се регулишу питања права на коришћење имена и презимена на језику националне мањине. Након подношења тог извештаја, у Републици Србији је унапређена правна регулатива која регулише начин остваривања овог права. Изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писма из 2010. године додат је нови члан 18а којим је прописано да припадници националне мањине имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према мањинском језику и правопису, што не искључује паралелан упис имена и по српском правопису и писму.

У 2009. години донесен је Закон о матичним књигама који је на јединственим основама по први пут уредио питање уписа личног имена припадника националних мањина у матичне књиге, а подзаконским актом - Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига уређен је, између осталог, и начин вођења матичних књига, начин издавања извода из матичних књига и уверења о чињеницама и подацима уписаним у матичне књиге, као и прописани обрасци извода из матичних књига и уверења о чињеницама и подацима уписаним у матичне књиге.

Сагласно члану 17. став 1. Закона о матичним књигама, лично име детета, родитеља, супружника и умрлог, уписује се у матичну књигу на српском језику, ћириличким писмом, а припадници националне мањине имају право на упис

личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, што не искључује паралелан упис личног имена и на српском језику, ћириличким писмом. Тачком 15а поменутог упутства прописано је да се лично име детета, родитеља, супружника и умрлог припадника националне мањине уписује у матичну књигу на језику и писму националне мањине после уписа на српском језику ћириличким писмом, испод њега истим обликом и величином слова.

Одредбама члана 81. Закона о матичним књигама прописано је да се изводи из матичних књига и уверења издају на основу података садржаних у матичним књигама, што значи да, ако је у матичну књигу лично име детета, родитеља, супружника или умрлог припадника националне мањине уписано и на језику и писму националне мањине, сагласно тачки 97а Упутства, у извод из матичне књиге лично име на језику и писму припадника националне мањине уписује се после уписа личног имена на српском језику ћириличким писмом, испод њега истим обликом и величином слова.

У случају да припадник националне мањине после закључења основног уписа у матичну књигу (у којој лично име припадника националне мањине није уписано према језику и писму припадника националне мањине) поднесе захтев за упис личног имена и према језику и писму припадника националне мањине, накнадни упис тог податка у матичну књигу извршиће се сходно члану 26. Закона о матичним књигама, односно на основу решења надлежног органа из члана 6. ст. 2. и 4. овог закона (општинске управе, односно градске управе, односно управе града Београда и градских управа утврђених за вођење матичних књига за подручје АП Косово и Метохија), а по спроведеном поступку у складу са одредбама Закона о општем управном поступку.

У јединицама локалне самоуправе у којима је статутом уведен у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине, обрасци извода из матичних књига из тач. 134-136. Упутства (изводи из матичне књиге рођених, матичне књиге венчаних и матичне књиге умрлих), штампају се и двојезично, на српском језику ћириличким писмом и на језику и писму оне националне мањине чији је језик у службеној употреби. Текст рубрика на језику и писму припадника националне мањине исписује се испод текста на српском језику, истим обликом и величином слова. Обрасце извода из матичних књига искључиво технички израђује и штампа Народна банка Србије – Завод за израду новчаница.

У пракси, припадници националних мањина, чије је језик у службеној употреби у јединици локалне самоуправе, користе право на добијање извода из матичних књига и на свом језику. Одељак 8.1.2. поглавља Б. Дела другог овог извештаја садржи примере издатих извода из матичне књиге рођених, матичне књиге венчаних и матичне књиге умрлих на двојезичним обрасцима у појединим јединицама локалне самоуправе.

9.2. Топографски знаци

Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције садржи Уставне и релевантне законске одредбе којима се омогућава исписивање назива места, тргова и улица на језику националне мањине на подручјима на којима су истовремено са српским језиком и писмом и језици националних мањина и њихова писма у службеној употреби.

Како је већ изложено, након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, донесен је Закон о националним саветима националних мањина, који у члану 22. прописује надлежности у области службене употребе језика и писма. Одредбама наведеног члана прописано је да национални савет националне мањине, између осталог: утврђује традиционалне називе јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине, ако је на подручју јединице локалне самоуправе или насељеног места језик националне мањине у службеној употреби; називи које је утврдио национални савет постају називи у службеној употреби поред назива на српском језику и објављују се у „Службеном гласнику Републике Србије”, а у случају националних савета чије је седиште на територији Аутономне Покрајине Војводине у „Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине”; предлаже надлежном органу истицање назива јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине; предлаже промену назива улица, тргова, градских четврти, заселака, других делова насељених места и установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националну мањину и даје мишљење у поступку утврђивања назива улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места, ако је на подручју јединице локалне самоуправе или насељеног места језик националне мањине у службеној употреби.

Одељак 11.3. Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције садржи одлуке о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на језицима националних мањина, које су донели национални савети мађарске, румунске и словачке националне мањине (2003), као и Одлуку Извршног већа АП Војводине о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на русинском језику (2006), будући да национални савет те националне мањине није у предвиђеном року то утврдио.

У наредним ставовима Извештаја изложене су одлуке о традиционалним називима насељених места на осталим језицима националних мањина, као и допуне одлука о утврђивању традиционалних назива за поједина места.

Национални савет албанске националне мањине донео је 2012. године одлуку о утврђивању традиционалних назива насељених места на албанском језику у општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа. Утврђени називи насељених места су:

Општина Прешево

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на албанском језику
Алиђерце	Geraј
Берчевац	Bërçec
Бујић	Buhiç
Букаревац	Bukuroc
Буковац	Bukoc
Буштрање	Bushtran
Гаре	Gare
Големи Дол	Golemidoll
Горња Шушаја	Shoshajë e Epërme
Госпођинце	Gosponicë
Депце	Depcë
Доња Шушаја	Shoshajë e Poshtme
Жујинце	Zhunicë
Илинце	Ilincë
Курбалија	Kurbali
Љаник	Lanik
Мађаре	Maxhere
Миратовац	Miratoc
Норча	Norçë
Ораовица	Rahovicë
Печено	Peçenë
Прешево	Preshevë
Рајинце	Raincë
Ранатовце	Ranatoc
Рељан	Leran
Свињиште	Svinjishtë
Сефер	Sefer
Славујевац	Bugarinë
Станевце	Stanec
Стрезовце	Strezoc
Трнава	Tërnavë
Цакановац	Cakanoc
Церевајка	Caravajkë
Црнотинце	Corroticë
Чукарка	Çukarkë

Општина Бујановац

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на албанском језику
Бујановац	Bujanoc
Бараљевац	Baralec
Билча	Bilaç
Богданавац	Bogdanoc
Божињевац	Bozhinjevc
Боровац	Boroc
Братоселце	Bratisellë
Брезница	Breznicë
Брњаре	Bërnjare
Буштрање	Bushtran
Велики Трновац	Tërnoc
Мали Трновац	Maltërnoc
Воганце	Vogancë

Врбан	Vërban
Горње Ново Село	Novosellë e Epërme
Грамада	Gramadë
Добросин	Dobrosin
Доње Ново Село	Novosellë e Poshtme
Дрежница	Drezhnicë
Ђорђевац	Gjergjec
Жбевац	Zhbecë
Жужелица	Zhuzhelicë
Зарбинце	Zarbincë
Јабланица	Jablanicë
Јастребац	Jastreb
Карадник	Karadnik
Кленике	Klenik
Клиновац	Klinoc
Кончуљ	Konçul
Кошарно	Kosharnë
Кршевица	Krshevicë
Куштица	Kushticë
Левосоје	Levosojë
Летовица	Letovicë
Лопардинце	Llapardincë
Лукарце	Llukarcë
Лучане	Lluçan
Љиљанце	Lilancë
Муховац	Muhoc
Неговац	Negoc
Несалце	Nasalcë
Осларе	Oslarë
Претина	Pretinë
Прибовце	Priboc
Равно Бучје	Ramabuçë
Раковац	Rakoc
Русце	Ruscë
Самољица	Samolicë
Света Петка	Shënpetka
Себрат	Serbrat
Сејаце	Sejac
Спанчевац	Spançec
Српска Кућа	Srpska Kuqë
Старац	Starac
Сухарно	Suharnë
Трејак	Trejak
Турија	Turijë
Узово	Uzovë
Чар	Çarr

Општина Медвеђа

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на албанском језику
Медвеђа	Medvegja
Сијаринска Бања	Bajë e Sijarinës
Ђулекарце	Gjylekresht
Капит	Kapit

Тупале	Tupallë
Сијарина	Sijarinë
Равна Бања	Rama Bajë
Грбавце	Grbavc
Стара Бања	Bajë e Vjetër
Свирце	Svircë
Боровац	Boroci
Богуновац	Bogunoc
Велика Браина	Brahinë e Madhe
Вравце	Vrabcë
Газдаре	Gazdarë
Горња Лапаштица	Llapashticë e Epërme
Горњи Бучумет	Biçmetë i Epërm
Горњи Гајтан	Gajtan i Epërm
Губавце	Gubac
Гургутово	Gurgutovë
Доња Лапаштица	Llapashticë e Poshtme
Доњи Бучумет	Buçmet i Poshtëm
Доњи Гајтан	Gajtanë i Poshtëm
Дренце	Drencë
Леце	Lec
Мала Браина	Brahina e Vogël
Маровац	Marovc
Маћедонце	Maqedonc
Медевце	Medevc
Мркоње	Mërkonj
Негосавље	Negosavlë
Петриље	Petrlë
Пороштица	Poroshticë
Пусто Шилово	Shillovë e Shkretë
Реткоцер	Retkocel
Варадин (Реткоцерско)	Varadinë
Рујковац	Rukoc
Спонце	Sponcë
Средњи Бучумет	Buçmet i Mesëm
Стубла	Stubëll
Туларе	Tullar
Црни Врх	Maja e Zezë
Чокотин	Çokotin

Национални савет бошњачке националне мањине донео је 2009. године Одлуку о утврђивању традиционалних назива јединица локалне самоуправе и насељених места на подручјима Новог Пазара, Тутина, Сјенице и Пријепоља, у којима је босански језик у службеној употреби. Утврђени традиционални називи јединица локалних самоуправа и насељених места су:

Novi Pazar – насељена места: Haluloviće, Bajevica, Banja, Bare, Batajnik, Bjekova, Bijele Vode, Boturovina, Brđani, Brestovo, Varevo, Vjever, Vidovo, Vitkoviće, Vojkoviće, Vojniće, Vranovina, Vučiniće, Vučija Lokva, Golice, Gornja Tušimlja, Goševo, Građanoviće, Gračane, Grubetiće, Deževa, Dojinoviće, Dolac, Doljani, Dragočevo, Dramiće, Žunjeviće, Zabrđe, Zlatare, Ivanča, Izbice, Jablanica, Javor, Janča,

Joha, Kašalj, Kovačevo, Kožlje, Koprivica, Kosuriće, Kruševo, Kuzmičevo, Leča, Lopuzinje, Lukare, Lukarsko Goševo, Lukocrijevo, Miščiće, Mur, Muhovo, Negotinac, Odojeviće, Okose, Osaonica, Osoje, Oholje, Pavlje, Pasji Potok, Pilorete, Pobrđe, Požega, Požežina, Polokce, Pope, Postijenje, Prćenova, Pusta Tušimlja, Pustovlah, Radaljica, Rajetiće, Rajkoviće, Rajčinoviće, Rajčinovička Trnava, Rakovac, Rast, Sebečevo, Sitniče, Skukovo, Slatina, Smilov Laz, Srednja Tušimlja, Stradovo, Sudsko Selo, Tenkovo, Trnava, Tunovo, Hotkovo, Cokoviće, Čašić Dolac, Šavci, Šaronje, Štitare.

Prijepolje – насељена места: Haljinovići, Balići, Bare, Biskupići, Bjelahova, Brajkovac, Brvine, Brodarevo, Bukovik, Vinicka, Vrbovo, Gojakoviće, Gornje Babine, Gornje Goračići, Gornji Stranjani, Gostun, Gračanica, Grobnice, Divci, Donje Babine, Donji Stranjani, Drenova, Dušmanići, Đurašići, Zabrnji Toci, Zavinograđe, Zalug, Zastup, Zvijezd, Ivanje, Ivezići, Izbičanj, Jabuka, Junčevići, Kamena Gora, Karaula, Karoševina, Kaćevo, Kašice, Kovačevac, Koprivna, Kosatica, Koševine, Kruševo, Kučin, Lučice, Mataruge, Međani, Mijani, Mijoska, Milakovići, Mileševo, Milošev Dol, Miljevići, Mrčkovina, Muškovina, Orovac, Orašac, Osoje, Oštra Stijena, Potkrš, Potok, Pravoševa, Pranjci, Rasno, Ratajska, Sedobro, Seljane, Seljašnica, Skokuće, Slatina, Sopotnica, Taševo, Hisardžik, Hrta, Crkveni Toci, Čadinje, Čauševići, Džurovo;

Sjenica – насељена места: Aliveroviće, Bagačiće, Bare, Bačija, Bioc, Blato, Boguti, Boljare, Borišiće, Boroviće, Breza, Brnjica, Buđevo, Vapa, Veskoviće, Visočka, Višnjeva, Višnjice, Vrapci, Vrbnica, Vrhšjenice, Goluban, Gonje, Gornje Lopiže, Goševo, Grabovica, Gradac, Grgaje, Doliće, Donje Goračice, Donje Lopiže, Dragojloviće, Draževiće, Družiniće, Dubnica, Duga Poljana, Dujke, Dunišiće, Žabren, Žitniće, Zabrđe, Zaječiće, Zahumsko, Jevik, Jezero, Kalipolje, Kamešnica, Kanjevina, Karajukića Bunari, Kijevce, Kladnica, Kneževac, Koznik, Kokošiće, Krajnoviće, Krivaja, Krnja Jela, Krstac, Krće, Lijeva Rijeka, Ljutaje, Mašoviće, Medare, Međugor, Milići, Papiće, Petrovo Polje, Plana, Poda, Ponorac, Pralja, Raždaginja, Rasno, Raspoganče, Rastenoviće, Raškoviće, Skradnik, Strahiniće, Stup, Sugubine, Sušica, Crešnjevica, Trijebine, Tuzinje, Tutiće, Uvac, Ugao, Ursule, Ušak, Fijulje, Caričina, Cetanoviće, Crvsko, Crčevo, Čedovo, Čipalje, Čitluk, Šare, Štavalj, Šušure;

Tutin – насељена места: Harapoviće, Baljen, Batrage, Bačica, Bijohane, Blace, Bovanj, Boroštica, Braćak, Bregove, Brniševo, Bujkoviće, Velje Polje, Veseniće, Vrapče, Vrba, Glogovik, Gluhavica, Gnjila, Godovo, Gornji Crniš, Gradac, Gujiće, Gurdijelje, Guceviće, Devreče, Delimeđe, Detane, Dobri Dub, Dobrinje, Dolovo, Draga, Dubovo, Dulebe, Đerekare, Ervenice, Žirče, Župa, Žuče, Zapadni Mojstir, Izrok, Istočni Mojstir, Jablanica, Jrebica, Jezgroviće, Jeliće, Južni Kočarnik, Kovače, Koniče, Ljeskova, Lipica, Lukavica, Melaje, Mitrova, Morani, Naboje, Nadumce, Namga, Noćaje, Oraše, Orlje, Ostrovica, Paljevo, Piskopovce, Plenibabe, Pokrvenik, Pope, Popiće, Potrijež, Pružanj, Raduhovce, Raduša, Ramoševno, Reževiće, Ribariće, Rudnica, Ruđe, Saš,

Sjeverni Kočarnik, Smoluća, Starčeviče, Strumce, Suhodo, Тоčilovo, Čulije, Kadiluk, Čarovina, Čmanjke, Čukote, Šaronje, Šipče, Špiljane.

Одлуком о утврђивању мађарских назива насељених места у Војводини (2003) Национални савет мађарске националне мањине утврдио је листу традиционалних назива насељених места на територији 28 јединица локалне самоуправе. Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, Национални савет мађарске националне мањине утврдио је традиционалне називе и за следећа насељена места:

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на мађарском језику	Општина/Град
Купусина	Kupuszina	Апатин
Свилојево	Sílagy	Апатин
Карађорђево	Karadorđevo	Бачка Топола
Његошево	Njegoševo	Бачка Топола
Томиславци	Tomislavci	Бачка Топола
Победа	Pobeda	Бачка Топола
Светићево	Svetičevo	Бачка Топола
Ново Милошево	Beodra-Karlova	Нови Бечеј
Иваново	Sándoregyháza	Панчево
Сутјеска	Sarcia	Сечањ

Национални савет румунске националне мањине утврдио је традиционалне називе градова, општина и насељених места (2003). Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, традиционални називи насељених места одређени су и за следећа места у општини Житиште:

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на румунском језику	Општина/Град
Житиште	Jitiște	Житиште
Банатски Двор	Banatski Dvor	Житиште
Банатско Вишњићево	Banatsko Višnjićevo	Житиште
Банатско Карађорђево	Bantsko Karadjordjevo	Житиште
Међа	Međa	Житиште
Нови Итебеј	Novi Itebej	Житиште
Равни Тополовац	Ravni Topolovac	Житиште
Српски Итебеј	Srpski Itebej	Житиште
Торда	Torda	Житиште
Хетин	Hetin	Житиште
Честерег	Čestereg	Житиште

Одлуком из 2003. године, Национални савет словачке националне мањине утврдио је традиционалне називе за градове, општине и насељена места на словачком језику. Допуном те одлуке, утврђени су традиционални називу за још 22 насељена места на подручју општина Бачка Паланка и Бачка Топола, и то:

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на словачком језику	Општина/Град
Багремово	Bagremovo	Бачка Паланка
Бачка Топола	Báčska Topol'a	Бачка Топола
Бачки Соколац	Báčsky Sokolac	Бачка Топола
Богарош	Bogaroš	Бачка Топола
Горња Рогатица	Gornja Rogatica	Бачка Топола
Гунарош	Gunaroš	Бачка Паланка
Зобнатица	Zobnatica	Бачка Топола
Карађорђево	Karadorđevo	Бачка Топола
Кавило	Kavilo	Бачка Топола
Криваја	Krivaja	Бачка Топола
Мали Београд	Malý Beograd	Бачка Паланка
Мићуново	Mičunovo	Бачка Топола
Ново Орахово	Novo Orahovo	Бачка Топола
Његошево	Njegoševo	Бачка Топола
Оборњача	Obornjača	Бачка Топола
Томиславци	Tomislavci	Бачка Топола
Панонија	Panónia	Бачка Топола
Пачир	Pačir	Бачка Паланка
Победа	Pobeda	Бачка Топола
Светићево	Svetičevo	Бачка Топола
Средњи Салаш	Srednji Salaš	Бачка Топола
Стара Моравица	Stara Moravica	Бачка Топола

У 2009. години Национални савет хрватске националне мањине утврдио је листу од 8 традиционалних назива насељених места на хрватском језику у 5 општина, и то:

Назив насељеног места на српском језику	Назив насељеног места на хрватском језику	Општина/Град
Бајмок	Vajmak	Суботица
Љутово	Mirgeš	Суботица
Стари Жедник	Žednik	Суботица
Сонта	Sonta	Апатин
Бачки брег	Bereg	Сомбор
Бачки Моноштор	Monoštor	Сомбор
Стара Бингула	Stara Bingula	Сремска Митровица
Сот	Sot	Шид

9.3. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио три препоруке у вези са чланом 11. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Српски органи треба да обезбеде да се законски прописи који регулишу право на употребу личних имена на мањинским језицима и њихово признавање, тумаче у складу са чланом 11. Оквирне конвенције. С тим у вези, они треба да елиминирају

сва територијална ограничења овог права. Они треба да обезбеде услове за правилно и доследно спровођење овог права, укључујући и усвајање усаглашених поступака и обуку матичара. Они, такође, треба да обезбеде да поступци за обнову имена функционишу делотворно и да припадници националних мањина буду о томе довољно информисани.

Како је наведено у одељку 9.1. поглавља Б. Дела другог овог извештаја, донесена законска регулатива омогућава припадницима националних мањина да користе право на своје презиме и име на свом језику, у складу са чланом 11. Оквирне конвенције и елиминише у потпуности територијално ограничење тог права. Сагласно одредбама Закона о матичним књигама упис личног имена на језику и писму припадника националне мањине остварује се, не само у матичне књиге које се воде за територију јединица локалне самоуправе у којој је сходно статуту у службеној употреби језик и писмо одређене националне мањине, већ у све матичне књиге које се воде на територији Републике Србије. Такође, Закон обезбеђује упис личног имена припадника националне мањине код основног уписа одређене чињенице у матичне књиге, али и накнадног уписа (после закључења основног уписа) података о личном имену на језику и писму националне мањине.

Ради уједначавања праксе у раду органа који обезбеђује вођење матичних књига, Министарство за државну управу и локалну самоуправу је дало мишљење о примени прописа о матичним књигама који се односе на поступак уписа личног имена припадника националне мањине у матичне књиге. Такође је сачињено обавештење ради информисања припадника националних мањина о праву на упис личног имена у матичне књиге и према језику и писму припадника националних мањина, ради истицања на огласној табли градске, односно општинске управе као и свих матичних подручја јединица локалне самоуправе за које се воде матичне књиге. У јединицама локалне самоуправе у којима је у службеној употреби језик националне мањине, општинске, односно градске управе то обавештење истичу и на језику и писму националне мањине.

Свим органима који обезбеђују вођење матичних књига указано је на одредбу члана 15. Закона о општем управном поступку којом се прописује да се орган који води поступак стара да незнање и неуконост странке и других учесника у поступку не буде на штету права која им по закону припадају, те им је у том смислу наложена обавеза да у поступку уписа одређене чињенице (рођења, закључења брака, смрти) у матичну књигу, странку у поступку обавесте о поступку и начину за остваривање права на упис личног имена припадника националне мањине у матичне књиге и на језику и писму припадника националне мањине.

Саветодавни комитет позива српске органе да обезбеде да се члан 20. Закона о службеној употреби језика и писма Србије доведе у склад са чланом 11. Оквирне конвенције.

Као што је изложено у Коментарима на Друго мишљење Саветодавног комитета, власти Србије стоје на становишту да налаз Саветодавног комитета у погледу тумачења члана 20. Закона о службеној употреби језика и писама није потпун, будући да став 3. тог члана садржи и одредбу која предвиђа да фирма, односно радња, није дужна да на српском језику или језику националне мањине који је у службеној употреби, испишује фирму или њен део који се користи као робни знак, без обзира на његово језичко порекло. Изложену одредбу власти тумаче као правни основ који омогућава да се информације приватне природе у јавности изразе на свим, па тиме и на мањинским језицима који нису у службеној употреби. Пракса у потпуности потврђује изложено тумачење – у насељеним местима у Србији, називи фирми или радњи испишују се на свим језицима и писмима, односно испишују се онако како су фирме или радње званично регистроване.

Српски органи треба да прате спровођење законских гаранција у вези са постављањем традиционалних назива места и топографских знакова на мањинским језицима, уз консултације са националним саветима заинтересованих националних мањина, и да треба да обезбеде да се они доследно остварују широм Србије.

На основу одредаба члана 111. став 2. Закона о државном премеру и катастру, Републички геодетски завод је надлежан за означавање назива насељених места, улица и тргова и означавање зграда кућним бројевима. Начин и поступак означавања назива насељених места, улица и тргова прописан је Уредбом о означавању назива насељених места, улица и тргова, означавању зграда кућним бројевима и вођењу регистра кућних бројева улица и тргова (2012) и Правилником о адресном регистру (2012). Одредбом члана 14. став 1. поменутог правилника утврђено је да се називи насељених места, улица и тргова испишују у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писама и законом којим се уређује заштита права и слобода националних мањина. Имајући у виду законске одредбе и одредбе подзаконских аката којима се прописује начин и поступак означавања насељених места, улица и тргова, Републички геодетски завод, односно службе за катастар непокретности као његове унутрашње јединице су у обавези да на територији јединице локалне самоуправе на којој је истовремено са српским језиком и језик и писмо националне мањине у службеној употреби, приликом означавања назива насељених места, улица и тргова, воде рачуна да називи буду исписани и на језику и писму националне мањине чији је језик у службеној употреби.

Члан 12.

1. Стране уговорнице ће где то одговара, предузети мере у области образовања и истраживања како би се неговали култура, језик и вера националних мањина и већине.

2. У том контексту стране уговорнице ће између осталог обезбедити одговарајуће могућности за обуку наставника и доступност наставних учила, и олакшати контакте између ученика и наставника различитих заједница.

3. Стране уговорнице се обавезују да обезбеде једнаку могућност приступа образовању на свим нивоима за припаднике националних мањина.

10.1. Обука наставника и уџбеници

10.1.1. Професионално усавршавање наставника

Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције донесен је Закон о основама система образовања и васпитања (2009) који, између осталог, прописује стално стручно усавршавање запослених на свим нивоима образовања. На основу члана 21. тог закона, Завод за унапређивање образовања и васпитања, у оквиру Центра за професионални развој запослених у образовању обавља стручне послове који се, између осталог, нарочито односе на припрему стандарда компетенција за професију наставника и васпитача и њиховог професионалног развоја и компетенција директора; унапређивање система сталног стручног усавршавања и професионалног развоја запослених у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању. Одредбама члана 22. Закона утврђено је да Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања обавља стручне послове у области праћења и вредновања степена, спровођење општих принципа, остварености циљева образовања и васпитања, стандарда постигнућа по нивоима и врстама образовања, као и друге послове, у складу са законом, актом о оснивању и статутом. Завод може да има посебне организационе јединице за питања образовања националних мањина, као и друге организационе јединице, у складу са статутом. Чланом 38. Закона регулисано је оснивање центара за стручно усавршавање, које, у складу са законом којим се уређују јавне службе, може да оснује јединица територијалне аутономије, односно јединица локалне самоуправе самостално или у сарадњи са другим јединицама локалне самоуправе. Центар за стручно усавршавање, поред других послова, врши избор одобрених програма стручног усавршавања и даје предност оним програмима за које процени да на најцелисходнији начин обезбеђују постизање општих стандарда постигнућа. Према одредбама члана 41. Закона, образовно-васпитне установе су аутономне и могу

самостално да доносе план стручног усавршавања и професионалног развоја наставника, васпитача и стручног сарадника и могу да се повезују и сарађују са одговарајућим установама у земљи и иностранству. Ради унапређивања образовања и васпитања и размене искустава, а у функцији унапређивања образовања и васпитања установе могу да се међусобно повезују у струковна удружења.

Правилником о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника, кога доноси Министарство просвете и науке, прописано је да се стално стручно усавршавање наставника, васпитача и стручних сарадника остварује по посебним програмима, који могу бити обавезни и изборни (члан 4) и да је наставник, васпитач и стручни сарадник дужан да у току 5 година похађа најмање 100 часова програма, и то најмање 60 часова са листе обавезних и до 40 часова са листе изборних програма (члан 10).

У *Каталогу програма стручног усавршавања наставника, васпитача, стручних сарадника и директора* објављен је списак одобрених програма за стручно усавршавање наставника за образовање националних мањина, који је доступан на сајту Министарства просвете и науке (www.mprn.gov.rs).¹⁵

Одредбом члана 38. Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине утврђено је да АП Војводина преко својих органа, ближе уређује и обезбеђује остваривање права националних мањина на територији АП Војводине на образовање на матерњем језику, на свим нивоима образовања, у складу са законом.

¹⁵ Одобрени су следећи програми: Иза седам гора и седам мора – Улога бајке у развоју личности детета; Историја Мађара у наставном процесу; Како реаговати на специфичности различитих узраста – ефикасне и економичне технике; Ка савременој настави мађарског језика и књижевности у основној школи; Клубови за учење као модел личног усавршавања и развоја наставника и ромских асистената; Креативни разредник; Курс за васпитаче предшколских установа са наставним језиком словачким; Курс за наставнике основних и средњих школа- општеобразовни предмети са наставним језиком словачким; Курс за руководиоце васпитно-образовних установа са наставним језиком словачким; Летња Академија – наука и методика наставе у 21. веку – едукација на мађарском језику; Мађарска народна бајка – методика учења и подучавања традиционалног приповедања; Ми и они други; На крилима бајке – обрада народних бајки методама драмске педагогије; Наука – настава – професионални развој; Настава словачког језика од традиције ка модерности; Ни црно ни бело – Креирање инклузивних образовних стратегија – Сензитивизација за потребе деце и породица из мањинских и маргинализованих група; Ни црно ни бело – програм за рад са децом и младима - образовање за превазилажење предрасуда, развој толеранције и неговање интеркултуралности; Нове методе и технике у писменим и усменим облицима изражавања; Обука васпитача, учитеља и ромских асистената за рад са ромском децом; Педагошка дијагностика, инклузија, израда индивидуалних образовних планова; Педагошка креативност; Подстицајно окружење и подршка ромској деци у вртићу и школи; Помоћ деци са потешкоћама у математици; Правопис румунског језика у убеницима и наставној пракси; Припремно мотивациони тренинг – „Ау, што је школа згодна“; Развијање и неговање комуникативних способности и вештина на матерњем (мађарском) језику код деце предшколског и основношколског узраста; Развијање и неговање матерњег и нематерњег језика и интеркултуралности код деце у Војводини; Роми кроз време; Ромско дете и школа; Савремена обрада бајки у домаћој лектури у нижим разредима основне школе; Школа без предрасуда.

Тадашњи Покрајински секретаријат за образовање АП Војводине је 2008/2009. године урадио анализу наставног кадра/стручне заступљености наставног кадра на територији АП Војводине, између осталог и наставног кадра који наставу реализује на језицима националних мањина. Анализа је показала да су највећи проблеми у обезбеђивању стручног наставног кадра последица територијалне разудености припадника појединих националних мањина, рад у две или више школа и проблем надокнаде путних трошкова уколико је рад у више школа повезан са путовањем у више места. Суочени са проблемом недовољног броја наставног кадра који добро познаје српски језик, као и језик националне мањине, а поготово стручну педагошку терминологију и на основу извршене анализе, уочена је потреба за формирањем методичких центара, на пример за друштвено-језичку групу предмета, природно-математичку групу предмета и групу предмета техничке струке, који би објединили рад на реализацији методичке праксе будућих просветних радника, наставника почетника и просветних радника, не само у смислу сталног усавршавања, него и омогућавања полагања лектората за поједине наставне предмете и језике, састављања двојезичних/тројезичних стручних базичних речника термина и израза за поједине наставне предмете.

Педагошки завод Војводине је од 2010/2011. године добио надлежност за акредитовање пријављених програма стручног усавршавања за наставу, која се реализује на језицима националних мањина, чиме се повећава могућност квалитетнијег стручног усавршавања наставника, који реализују наставу на језику националних мањина. Доња табела садржи број акредитованих програма стручног усавршавања за наставу која се реализује на језицима националних мањина.

Година	Мађарски	Словачки	Хрватски	Украјински	За ромску мањину	Русински	Свега
2010/11	12	6	-	-	-	-	18
2011/12	13	4	2	1	2	1	23
Укупно	25	10	2	1	2	1	41

Поред могућности за оспособљавање наставника на основу програма сарадње у области образовања, културе, омладине и спорта између Републике Србије и влада матичних држава појединих националних мањина које живе у Србији, као и на основу међудржавних споразума о заштити националних мањина, приликом билатералних сусрета са представницима земаља из окружења, органи власти Републике Србије залажу се за оснивање лектората на територији обе државе. Тиме би се допринело квалитетнијем образовању припадника одређене националне мањине, како на територији Републике Србије, тако и припадника српске националне мањине на територији одређене државе, у смислу потпунијег усвајања и бољег савладавања матерњег језика, посебно стручне терминологије. Веза са лекторима из матичне земље треба да обезбеђује континуирано богаћење

знања матерњег језика и очување националног идентитета у смислу језика, културе, обичаја и традиције.

Имајући у виду изузетан значај стварања оптималних услова за стручно усавршавање наставног кадра у земљи матици, кроз омогућавање наставницима из Републике Србије који предају на језику националне мањине да похађају семинаре у земљи матици, односно наставницима који предају на српском језику у земљама у окружењу да похађају семинаре у Републици Србији, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице АП Војводине, залаже се да се овај вид стручног усавршавања признаје као обавезан садржај и у нашој земљи и буде укључен као део законске обавезе од 100 сати стручног усавршавања просветних радника.

10.1.2. Доступност уџбеника и наставних средстава

Приступ уџбеницима и другим наставним средствима уређен је посебним законом. У 2009. години донесен је Закон о уџбеницима и другим наставним средствима којим се уређује припремање, одобравање, издавање и избор уџбеника и уџбеничких комплета за основну и средњу школу, као и њихово праћење и вредновање током коришћења у образовно-васпитном раду. Законом је прописано да се уџбеник штампа на српском језику, ћириличким писмом или на језику и писму националне мањине за ученике за које се образовно-васпитни рад изводи и на том језику, при чему уџбеници и друга наставна средства својим садржајем или обликом не смеју да угрожавају, омаловажавају, дискриминишу или издвајају групе и појединце или да подстичу на такво понашање по свим основама утврђеним законом којим се уређује забрана дискриминације, између осталог, и по основу расне, националне, етничке, језичке или верске припадности. (чл. 3. и 4). На предлог Завода за унапређивање образовања и васпитања и националног савета националне мањине, Национални просветни савет утврђује постојање потребе за издавањем уџбеника на језицима националних мањина и од интереса за националне мањине (члан 9). Припремање уџбеника је предвиђено по Законом утврђеној процедури, а министар надлежан за послове образовања одобрава уџбеник за мањинске језике и за поједине предмете од интереса за националне мањине на предлог Националног просветног савета и на основу позитивног мишљења националног савета националне мањине. Уџбеници које је министар одобрио за издавање на српском језику – после превода на мањински језик и писмо, одобравају се по прибављеној стручној оцени квалитета рукописа уџбеника коју даје Завод за унапређивање образовања и васпитања (члан 20 ст. 3 и 4). Сагласно члану 21. Закона, орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања одобрава издавање и коришћење уџбеника на територији аутономне покрајине, на предлог надлежног савета и националног савета националне мањине. Закон даје могућност министру, односно органу аутономне покрајине надлежном за послове

образовања да, на образложен захтев одговарајућег стручног органа у школи, одобрава уџбеник за одговарајући предмет и разред који је у употреби у земљи матици и који је штампан на мањинском језику и писму, уз прибављено позитивно мишљење националног савета националне мањине и Завода за унапређивање образовања и васпитања (члан 28 ст. 3 и 4). Одредбама чл. 32. и 33. Закона, утврђене су обавезе домаћих издавача уџбеника, које се између осталих односе и на учествовање у обезбеђивању средстава за издавање нискотиражних уџбеника, у које спадају уџбеници националних мањина, сразмерно тиражу, као и да их објаве најкасније на дан почетка школске године.

Национални савети националних мањина, као носиоци права на самоуправу у законом утврђеним областима (култура, образовање, обавештавање на језику националне мањине и службена употреба језика и писма) имају надлежности и у погледу уџбеника и наставних средстава. Одредбама члана 14. Закона о националним саветима националних мањина (2009) утврђено је да, ако се образовно-васпитни рад остварује на језику националне мањине, Национални просветни савет предлаже министру надлежном за послове образовања давање одобрења за коришћење уџбеника и наставних средстава чији садржаји изражавају посебности националне мањине, уз претходну сагласност националног савета. На предлог националног савета националне мањине, министар надлежан за послове образовања даје одобрење за коришћење домаћих или увезених уџбеника на језику националне мањине у образовно-васпитном раду.

Уџбенике за основну и средњу школу објављује Завод за уџбенике, као и други приватни издавачи. Министарство просвете и науке објављује на свом сајту Каталог (регистар) издатих уџбеника на језицима националних мањина. Наредни ставови Извештаја садрже одобрене уџбенике за основну и средњу школу на језицима националних мањина, које су издали домаћи и страни издавачи по годинама одобрења.

Албански језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, читанка за трећи разред
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, читанка за четврти разред
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика за четврти разред

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Креативни центар	Botarrethnesh 1, Свет око нас 1 - уџбеник
Други	Креативни центар	Botarreth nesh 2, Свет око нас 2 - уџбеник
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе

Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство -Читанка за српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа- српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца, читанка за српски као нематерњи
Седми	Завод за уџбенике	Граматика за српски језик као нематерњи
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Чаролија речи
Четврти	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Дај ми звезду један круг
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Пегаво детињство
Осми	Завод за уџбенике	Граматика 8 – српски као нематерњи језик
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	КЛЛЕТ	Буквар и Радна свеска на албанском језику, за 1. разред
Други	Завод за уџбенике	Читанка за 2. разред основне школе на албанском
Други	Завод за уџбенике	Радна свеска за читанку за 2. разред основне школе на албанском
Трећи	АЛБАС, Тирана	Читанка 3 и Радна свеска 3
Трећи	АЛБАС, Тирана	Читанка, Математика 3 и Радна свеска 3
Четврти	АЛБАС, Тирана	Читанка за албански језик 4 и Радна свеска 4
Четврти	КЛЛЕТ	Математика 4 (уџбеник и радна свеска)
Пети	КЛЛЕТ	Математика 5 (уџбеник и радна свеска)
Пети	КЛЛЕТ	Географија за 5. разред основне школе на албанском
Шести	КЛЛЕТ	Математика 6, уџбеник за 6. разред
Шести	КЛЛЕТ	Математика 6, збирка задатака

Бугарски језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Бугарски језик за 2. разред

Трећи	Завод за уџбенике	Бугарски језик за 3. разред
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, читанка за трећи разред
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика за трећи разред
Четврти	Завод за уџбенике	Бугарски језик за 4. разред
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, читанка за четврти разред
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика за четврти разред

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Буквар на бугарском језику
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство -Читанка за српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа- српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи
Осми	Завод за уџбенике	Бугарски језик

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Шести	Завод за уџбенике	Хрестоматија
Седми	Завод за уџбенике	Бугарски језик за 7. разред
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца, читанка за српски као нематерњи
Седми	Завод за уџбенике	Грамматика за српски језик као нематерњи
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Чаролија речи за 3. разред
Четврти	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Дај ми звезду један круг за 4. разред
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи уз читанку Пегаво детињство
Осми	Завод за уџбенике	Грамматика 8 – српски као нематерњи језик
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Читанка за 1. разред основне школе на бугарском
Пети	Завод за уџбенике	Бугарски језик за 5. разред основне школе
Шести	Завод за уџбенике	Бугарски језик, уџбеник за 6. разред

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	„Просвета“, Софија	Физика и астрономија за 10. клас за профилирана подготовка за 1.разред гимназије НАПОМЕНА: уџбеници су делимично усклађени са наставним планом и програмом у Републици Србији и препоручено је да се недостајући садржаји обраде уз помоћ одговарајућих уџбеника на српском језику
Први	„Просвета“, Софија	Математика за 9. клас за профилирана подготовка за 1. разред
Први	„Просвета“, Софија	Математика за 9. клас за задължителна подготовка за 1. разред средње стручне школе
Први	„Просвета“, Софија	Химия и опознавање на околната средa за 9. клас за профилирана подготовка за 1. разред гимназије НАПОМЕНА: уџбеник је делимично усклађен са важећим програмом за први разред. Потребно је да наставници, уз одговарајући дидактичко-методички приступ, сачувају логичку структуру програма хемије тако што ће ученицима, на почетку школовања, обезбедити оба уџбеника, а за недостајуће садржаје користити уџбенике на српском језику
Први	„Просвета“, Софија	Химия за 9. клас за задължителна подготовка за 1. разред НАПОМЕНА: уџбеник је делимично усклађен са важећим програмом за први разред. Потребно је да наставници, уз одговарајући дидактичко-методички приступ, сачувају логичку структуру програма хемије тако што ће ученицима, на почетку школовања, обезбедити оба уџбеника, а за недостајуће садржаје користити уџбенике на српском језику
Први	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 9. клас, за профилирана подготовка за 1. разред НАПОМЕНА: у уџбенику недостаје око 70% наставног програма за 1. разред гимназије, те се препоручује да се за савладавање овог дела програма користи уџбеник биологије на српском језику за 1. разред гимназије
Први	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 9. клас, за задължителна подготовка за 1. разред средње стручне школе НАПОМЕНА: Наставне теме програма за 1. разред средње стручне школе, образовни профил туристички техничар: биологија развића, основи генетике и основи еволуције, обрађени су у уџбенику Биологија и здравно образование за 10. клас, за задължителна подготовка, на 76. страници
Први	„Просвета“, Софија	Информациони технологии за 9. клас, профилирана подготовка за 1. разред опште гимназије и средње стручне школе
Први	„Матком“, Софија	Основи на туризма за 9. и 10. клас за 1. разред средње стручне школе

		НАПОМЕНА: уџбеник не обухвата у целости програм за 1. разред. За недостајуће делове програма препоручује се коришћење уџбеника на српском језику
Први	„Дионис“, Софија	Хотелиерско (организиране, обслужване и функциониране на хотела) за средње стручне школе НАПОМЕНА: уџбеник не обухвата у целости програм. За недостајуће делове програма препоручује се коришћење уџбеника на српском језику (примери и обрасци резервационих система које користе наша хотелска предузећа)
Други	„Просвета“, Софија	Физика и астрономија за 11. клас за профилирана подготовка за 2. разред опште гимназије
Други	„Просвета“, Софија	Физика и астрономија за 10. клас за задължителна подготовка за 2. разред средње стручне школе –
Други	„Просвета“, Софија	Математика за 10. клас за профилирана подготовка за 2. разред опште гимназије
Други	„Просвета“, Софија	Математика за 10. клас за задължителна подготовка за 2. разред средње стручне школе –
Други	„Просвета“, Софија	Химија и опознавање на околната средина за 10. клас за профилирана подготовка за 2. разред опште гимназије НАПОМЕНА: уџбеник је делимично усклађен са важећим програмом за први разред. Потребно је да наставници, уз одговарајући дидактичко-методички приступ, сачувају логичку структуру програма хемије тако што ће ученицима, на почетку школовања, обезбедити оба уџбеника, а за недостајуће садржаје користити уџбенике на српском језику
Други	„Просвета“, Софија	Химија за 10. клас за задължителна подготовка за 2. разред средње стручне школе
Други	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 10. клас, за профилирана подготовка за 2. разред гимназије НАПОМЕНА: у уџбенику недостаје око 80% наставног програма за 2. разред гимназије те се препоручује да се за савладавање недостајућих делова програма користи уџбеник биологије за 2. разред гимназије на српском језику.
Други	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 10. клас, за задължителна подготовка за 2. разред средње стручне школе
Други	„Просвета“, Софија	Информациони технологии за 11. клас, профилирана подготовка за 2. разред опште гимназије и средње стручне школе НАПОМЕНА: програм за прво полугодиште 2. разреда поклапа се са прве три области у уџбенику, док се програм другог полугодишта поклапа са облашћу <i>Електронни табелици (Табеларне калкулације)</i> у уџбенику Информациони технологии за 9. клас, профилирана подготовка
Други	„Просвета“, Софија	Психологија за 9 клас за задължителна подготовка за 2. разред опште гимназије и средње стручне

		школе
Други	„ЕКО-НЕТ“, Софија	Икономика на предприятието за 2. разред средње стручне школе
Трећи	„Просвета“, Софија	Физика и астрономија за 12. клас за профилирана подготовка за 3. разред гимназије НАПОМЕНА: уџбеник обухвата садржаје наставног програма физике трећег разреда гимназије општег типа (<i>Таласна оптика, Фотометрија и Геометријска оптика</i>) и у потпуности садржаје четвртог разреда, укључујући и садржаје астрономије
Трећи	„Просвета“, Софија	Математика за 11. клас за профилирана подготовка за 3. разред гимназије
Трећи	„Просвета“, Софија	Математика за 11. клас за задължителна подготовка за 3. разред средње стручне школе
Трећи	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 11. клас, за профилирана подготовка за 3. разред гимназије НАПОМЕНА: уџбеник не обухвата у целисти програм биологије за 3. разред. За недостајуће делове програма препоручује се коришћење уџбеника биологије на српском језику
Трећи	„Просвета“ Софија	Информатика за 9. клас, профилирана подготовка за 3. разред опште гимназије
Трећи	„Нова звезда“, Софија	Психологија и логика, част II, Логика (9-та задължителна подготовка) за 3. разред опште гимназије и средње стручне школе
Четврти	„Просвета“, Софија	Физика и астрономија за 12. клас за профилирана подготовка за 4. разред гимназије
Четврти	„Просвета“, Софија	Математика за 12. клас за профилирана подготовка за 4. разред опште гимназије
Четврти	„Просвета“, Софија	Математика за 12. клас за задължителна подготовка за 4. разред средње стручне школе
Четврти	„Просвета“, Софија	Биологија и здравно образование за 12. клас, за профилирана подготовка за 4. разред опште гимназије
Четврти	„Просвета“, Софија	Философия за 11. клас (задължителна подготовка) за 4. разред опште гимназије и средње стручне школе

Мађарски језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Apanyelvápolás 2 - Неговање језика 2
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, Читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, читанка за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика за четврти разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Olvasókönyv - Читанка
Пети	Завод за уџбенике	Olvasási munkafüzet - Радна свеска уз читанку
Пети	Завод за уџбенике	Magyar nyelv – gyakorló nyelvtan- Радна

		граматика-
Пети	Завод за уџбенике	Математика
Пети	Завод за уџбенике	Matematikai feladatgyűjtemény - Збирка задатака из математике
Пети	Завод за уџбенике	Történelem - Историја
Пети	Завод за уџбенике	Történelmi olvasókönyv és munkafüzet - Историјска читанка са радном свеском
Пети	Завод за уџбенике	Óskori történelmi atlasz - Историјски атлас за стари век
Пети	Завод за уџбенике	Földrajz - Географија
Пети	Завод за уџбенике	Munkafüzet földrajzból - Радна свеска из географије
Пети	Завод за уџбенике	Biológia - Биологија
Пети	Завод за уџбенике	Műszaki oktatás és informatika - Техничко и информатичко образовање
Пети	Завод за уџбенике	Képzőművészet 5 + melléklet - Ликовна култура + додатак
Пети	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika - Информатика и рачунарство
Пети	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika - Информатика и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Чаролија речи – Читанка за трећи разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Осми	Завод за уџбенике	Földrajz - Географија

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Креативни центар	Matematika 1 - Математика 1 - уџбеник
Први	Креативни центар	Szórakoztató matematika 1 - Забавна математика 1
Први	Креативни центар	Környezetünk 1 - Свет око нас 1 - уџбеник
Други	Креативни центар	Matematika 2 - Математика 2 - уџбеник
Други	Креативни центар	Szórakoztató matematika 2 - Забавна математика 2
Други	Креативни центар	Környezetünk 2 - Свет око нас 2 - уџбеник
Трећи	КЛЕТ	Игра бројева и облика 3 – математика за 3. разред основне школе (3а и 3б) на мађарском језику
Трећи	Креативни центар	Matematika 3 - Математика 3 - уџбеник
Трећи	Креативни центар	Szórakoztató matematika 3 - Забавна математика 3
Трећи	Креативни центар	Természet-éztársadalomismeret 3 - Природа и друштво 3 - уџбеник
Четврти	Креативни центар	Matematika 4 - Математика 4 – уџбеник
Четврти	Креативни центар	Szórakoztató matematika 4 - Забавна математика 4
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство- Читанка за српски језик као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Olvasókönyv - Читанка
Шести	Завод за уџбенике	Magyar nyelv - Gyakorló nyelvtan - Радна граматика
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа - српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи

Шести	Завод за уџбенике	Математика
Шести	Завод за уџбенике	Matematika feladatgyűjtemény - Збирка задатака из математике
Шести	Завод за уџбенике	Történelem+ melléklet nemzeti történelemből - Историја + додатак из националне историје
Шести	Завод за уџбенике	Földrajz - Географија
Шести	Завод за уџбенике	Biológia - Биологија
Шести	Завод за уџбенике	Munkafüzet biológiából -Радна свеска из биологије
Шести	Завод за уџбенике	Fizika - Физика
Шести	Завод за уџбенике	Fizika feladatgyűjtemény laboratóriumi gyakorlatokkal - Збирка задатака из физике са лабораторијским вежбама
Шести	Завод за уџбенике	Műszakioktatás és informatika - Техничко и информатичко образовање
Шести	Завод за уџбенике	Műszakioktatás és informatika –munkafüzet Техничко и информатичко образовање – радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika -Информатика и рачунарство
Шести	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika – munkafüzet Информатика и рачунарство – радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Képzőművészeti kultúra 6. + melléklet - Ликовна култура 6. + додатак
Осми	Завод за уџбенике	Olvasási munkafüzet - Радна свеска уз читанку

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Збирка решених задатака из математике 1

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Matematika – tankönyv - Математика - уџбеник
Први	Завод за уџбенике	Matematika – munkafüzet - Математика - вежбанка
Други	Завод за уџбенике	Matematika 2 – tankönyv - Математика - уџбеник
Други	Завод за уџбенике	Matematika 2 – munkalapok - Математика - вежбанка
Трећи	Завод за уџбенике	Matematika3 – tankönyv - Математика - уџбеник
Трећи	Завод за уџбенике	Matematika 3- munkalapok - Математика - вежбанка
Трећи	Завод за уџбенике	Természet éstársadalom - Природа и друштво уџбеник
Трећи	Завод за уџбенике	Az élet útja - Уџбеник католичког веронаука
Четврти	Завод за уџбенике	Matematika 4 – tankönyv - Математика - уџбеник
Четврти	Завод за уџбенике	Matematika 4 – munkalapok - Математика - вежбанка
Четврти	Завод за уџбенике	Az egyház útja - Уџбеник католичког веронаука
Пети	Завод за уџбенике	A törvény útja - Уџбеник католичког веронаука
Пети	Завод за уџбенике	Enek – zene 5 - Песма-музика 5
Шести	Завод за уџбенике	Történelmi olvasókönyvés munkafüzet Историјска читанка и радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Jezus útja - Уџбеник католичког веронаука за 6. разред

Седми	Завод за уџбенике	Olvasókönyv - Читанка
Седми	Завод за уџбенике	Magyar nyelv – gyakorló nyelvtan - Мађарски језик – радна граматика
Седми	Завод за уџбенике	Matematika - Математика
Седми	Завод за уџбенике	Matematikafeladatgyűjtemény - Збирка задатака из математике
Седми	Завод за уџбенике	Földrajz - Географија
Седми	Завод за уџбенике	Munkafüzet földrajzból - Радна свеска из географије
Седми	Завод за уџбенике	Biológia - Биологија
Седми	Завод за уџбенике	Biológia munkafüzet - Радна свеска из биологије
Седми	Завод за уџбенике	Fizika - Физика
Седми	Завод за уџбенике	Feladatgyűjtemény fizikából laboratóriumi Gyakorlatokkal - Збирка задатака из физике
Седми	Завод за уџбенике	Kémia - Хемија
Седми	Завод за уџбенике	Kémiai feladatok és laboratóriumi gyakorlatok Збирка задатака из хемије
Седми	Завод за уџбенике	Műszakioktatás és informatika - Техничко образовање и информатика
Седми	Завод за уџбенике	Műszakioktatás és informatika- munkafüzet Техничко образовање и информатика – радна свеска
Седми	Завод за уџбенике	Képzőművészet - Ликовна култура
Седми	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika -Информатика и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Informatika és számítástechnika– munkafüzet Информатика и рачунарство – радна свеска

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Anyanyelvápolás 3 - Неговање језика 3
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Четврти	Креативни центар	Természet-éztársadalomismeret 4, Природа и друштво 4 – уџбеник са националним додатком
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред
Пети	Креативни центар	Математиказа 5. разред основне школе на мађарском језику, уџбеник
Пети	Завод за уџбенике	Munkafüzet biológiából - Радна свеска из биологије
Пети	Завод за уџбенике	Műszakioktatás és informatika – munkafüzet Техничко и информатичко образовање– радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Мађарски народ у средњем веку – додаток уз Радну свеску из Историје, за 6. разред основне школе, на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за трећи разред

Осми	Завод за уџбенике	Olvasókönyv - Читанка
Осми	Завод за уџбенике	Граматика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред
Осми	Завод за уџбенике	Matematika - Математика
Осми	Завод за уџбенике	Biológia - Биологија
Осми	Завод за уџбенике	Kémia - Хемија

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	ЈП „Завод за уџбенике“	Историја – додаток Историја мађарског народа и Мађарске у средњем веку за 2. разред гимназије

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	АТОС	Математика, збирка задатака за 1. разред основне школе на мађарском језику
Први	Завод за уџбенике	Гледам и стварам, ликовна култура за 1. разред основне школе на мађарском језику
Други	АТОС	Математика, збирка задатака за 2. разред основне школе на мађарском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, уџбеник за 2. разред основне школе на мађарском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, вежбанка за 2. разред основне школе на мађарском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика збирка задатака за 2. разред основне школе на мађарском језику
Други	Завод за уџбенике	Размишљај и стварам, ликовна култура за 2. разред основне школе на мађарском језику
Трећи	АТОС	Математика, збирка задатака за 3. разред основне школе на мађарском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, уџбеник за 3. разред основне школе на мађарском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, вежбанка за 3. разред основне школе на мађарском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, вежбанка за 3. разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Природа и друштво, уџбеник за 3. разред основне школе на мађарском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Завичајница, радна свеска уз уџбеник Природа и друштво за 3. разред основне школе на мађарском језику
Четврти	АТОС	Математика, збирка задатака за 4. разред основне школе на мађарском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, уџбеник за 4. разред основне школе на мађарском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, вежбанка за 4. разред основне школе на мађарском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Истраживанка,, радна свеска уз уџбеник

		Природа и друштво за 4. разред основне школе на мађарском језику
Пети	КЛЕТТ	Математика 5 – (уџбеник и збирка задатака) на мађарском језику, за 5. разред основне школе
Пети	КЛЕТТ	Историја, уџбеник за 5. разред основне школе на мађарском језику
Пети	КЛЕТТ	Географија за 5. разред основне школе на мађарском језику
Шести	Завод за уџбенике	Радна свеска из географије за 6. разред основне школе на мађарском језику
Шести	КЛЕТТ	Географија 6, за 6. разред основне школе на мађарском језику
Шести	Завод за уџбенике	Ликовна култура за 6. разред основне школе
Седми	ГЕРУНДУЈИМ	Уџбеник -Математика за 7. разред основне школе на мађарском језику и Збирка задатака из математике за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	КЛЕТТ	Математика за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Историја, уџбеник за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Историја за 7. разред основне школе на мађарском језику-додатак Историја мађарског народа и мађарске од Мохача до Аустро-угарске нагодбе (1526-1867)
Седми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 7. разред основне школе на мађарском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство - вежбања за 7. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Математика, уџбеник за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	ГЕРУНДУЈИМ	Математика за 8. разред основне школе (уџбеник) на мађарском језику и одговарајућа збирка задатака
Осми	Завод за уџбенике	Географија, уџбеник за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Физика-збирка задатака са лабораторијским вежбама за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Физика, уџбеник за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за 8. разред основне школе на мађарском језику
Осми	Завод за уџбенике	Хемија, уџбеник за 8. разред основне школе на мађарском језику

Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање - радна свеска за 8. разред основне школе на мађарском језику
------	-------------------	--

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Историја за 2. разред гимназије општег и друштвено-језичког смера

Румунски језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, Читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Четврти	Завод за уџбенике	Carte de citire, Читанка
Четврти	Завод за уџбенике	Limba română - Caiet de lucru, Наставни листови за румунски језик
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, Читанка за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за четврти разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Carte de citire, Читанка
Пети	Завод за уџбенике	Limba română și cultura exprimării, Румунски језик и језичка култура
Пети	Завод за уџбенике	Matematica, Математика
Пети	Завод за уџбенике	Culegere de exerciții la matematică, Збирка задатака из математике
Пети	Завод за уџбенике	Istoria, Историја + додатак из национале историје
Пети	Завод за уџбенике	Lecturi istorice și caiet de lucru, Историјска читанка са радном свеском
Пети	Завод за уџбенике	Atlas istoric, Историјски атлас за стари век
Пети	Завод за уџбенике	Geografia, Географија
Пети	Завод за уџбенике	Biologia, Биологија
Пети	Завод за уџбенике	Instrucție tehnică și informatică, Техничко и информатичко образовање
Пети	Завод за уџбенике	Cultura plastică, Ликовна култура
Пети	Завод за уџбенике	Informatică și calculatoare, Информатика и рачунарство
Пети	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la informatică și calculatoare, Вежбанка за информатику и рачунарство
Осми	Завод за уџбенике	Geografia, Географија

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Креативни центар	Lumeadinjurul nostru, Свет око нас - уџбеник
Трећи	Завод за уџбенике	Cultura muzicală, Музичка култура
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство- Читанка за српски језик као нематерњи
Пети	Завод за уџбенике	Додатак из национале историје
Шести	Завод за уџбенике	Carte de citire, Читанка

Шести	Завод за уџбенике	Limba română și cultura exprimării, Румунски језик и култура изражавања
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа - српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Matematica, Математика
Шести	Завод за уџбенике	Culegere de exerciții la matematică, Збирка задатака из математике
Шести	Завод за уџбенике	Istoria, Историја
Шести	Завод за уџбенике	Geografia, Географија
Шести	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la geografie, Радна свеска за географију
Шести	Завод за уџбенике	Biologia, Биологија
Шести	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la biologie, Радна свеска за биологију
Шести	Завод за уџбенике	Fizica, Физика
Шести	Завод за уџбенике	Culegere de probleme cu lucrări de laborator la fizică, Збирка задатака из физике са лабораторијским вежбама
Шести	Завод за уџбенике	Instrucție tehnică și informatică, Техничко и информатичко образовање
Шести	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la instrucție tehnică și informatică, Радна свеска за техничко и информатичко образовање
Шести	Завод за уџбенике	Cultura plastică, Ликовна култура
Шести	Завод за уџбенике	Informatică și calculatoare, Информатика и рачунарство
Шести	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la informatică și calculatoare, Вежбанка за информатику и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Limba română și cultura exprimării, Румунски језик и култура изражавања
Седми	Завод за уџбенике	Informatică și calculatoare, Информатика и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la informatică și calculatoare, Вежбанка за информатику и рачунарство

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Matematica, Математика
Други	Завод за уџбенике	Caiet de exerciții la matematică, Вежбанка за математику
Трећи	Завод за уџбенике	Matematica, Математика
Трећи	Завод за уџбенике	Natura și societatea, Природа и друштво - уџбеник
Трећи	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la natură și societate, Завичајница – радна свеска уз уџбеник Природа и друштво
Четврти	Завод за уџбенике	Caiet de exerciții la matematică, Вежбанка за математику
Четврти	Завод за уџбенике	Matematica, Математика
Четврти	Завод за уџбенике	Cultura muzicală, Музичка култура
Шести	Завод за уџбенике	Lecturi istorice și caiet de lucru, Историјска читанка са радном свеском

Седми	Завод за уџбенике	Carte de citire, Читанка
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца, читанка за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Граматика за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи језик
Седми	Завод за уџбенике	Istoria, Историја
Седми	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la geografie, Радна свеска за географију
Седми	Завод за уџбенике	Biologie, Биологија
Седми	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la biologie, Радна свеска за биологију
Седми	Завод за уџбенике	Chimia, Хемија
Седми	Завод за уџбенике	Culegere de exerciții la chimie cu lucrări de laborator, Збирка задатака из хемије са лабораторијским вежбама
Седми	Завод за уџбенике	Instrucție tehnică și informatică, Техничко и информатичко образовање
Седми	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la instrucție tehnică și informatică, Радна свеска за техничко и информатичко образовање

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la biologie, Радна свеска за биологију
Пети	Завод за уџбенике	Caiet de lucru la instrucție tehnică și informatică, Радна свеска за техничко и информатичко образовање
Седми	Завод за уџбенике	Istoria, Историја + додатак из националне историје
Осми	Завод за уџбенике	Граматика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред
Осми	Завод за уџбенике	Fizica, Физика
Осми	Завод за уџбенике	Chimia, Хемија
Осми	Завод за уџбенике	Culegere de exerciții la chimie, Збирка задатака из хемије са лабораторијским вежбама

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника

Први	Завод за уџбенике	Додатак из националне историје Румуна за 1. разред средње школе
------	-------------------	---

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Математика, уџбеник за 1. разред основне школе на румунском језику
Први	Завод за уџбенике	Математика, уџбеник за 1. разред основне школе на румунском језику
Први	Завод за уџбенике	Свет око нас, уџбеник за 1. разред основне школе на румунском језику
Први	Завод за уџбенике	Гледам и стварам, ликовна култура за 1. разред основне школе на румунском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, уџбеник за 2. разред основне школе на румунском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, вежбања за 2. разред основне школе на румунском језику
Други	Завод за уџбенике	Размишљај и стварам, ликовна култура за 2. разред основне школе на румунском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Сaiet de exerciții la matematică, Вежбања за математику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, уџбеник за 3. разред основне школе на румунском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, вежбања за 3. разред основне школе на румунском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Природа и друштво, уџбеник за 3. разред основне школе на румунском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Завичајница, радна свеска уз уџбеник Природа и друштво за 3. разред основне школе на румунском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, уџбеник за 4. разред основне школе на румунском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, вежбања за 4. разред основне школе на румунском језику
Пети	Завод за уџбенике	Музичка култура за пети разред основне школе, на румунском језику
Шести	Завод за уџбенике	Историјска читанка са радном свеском за 6. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Математика, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Историја, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска из географије за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Географија, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Физика, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Физика – збирка задатака са лабораторијским вежбама за 7. разред основне школе на

		румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Хемија, уџбеник за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство за 7. разред основне школе на румунском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство, вежбанка за 7. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Carte de citire, Читанка
Осми	Завод за уџбенике	Румунски језик и култура изражавања за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Математика за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Географија, уџбеник за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију, за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Физика, уџбеник за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Хемија за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Лабораторијске вежбе са задацима из хемије
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе на румунском језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање, радна свеска за 8. разред основне школе на румунском језику

Русински језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, Читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
	Завод за уџбенике	Музична култура 3, Музичка култура 3
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, Читанка за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за четврти разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	История, Историја
Пети	Завод за уџбенике	Историјна читанка зоз роботну теку Историјска читанка са радном свеском
Пети	Завод за уџбенике	Историјски атлас за стари вик, Историјски атлас за стари век
Пети	Завод за уџбенике	География, Географија
Пети	Завод за уџбенике	Подобова култура 5, Ликовна култура 5
Пети	Завод за уџбенике	Информатика и рахункарство, Информатика и рачунарство

Пети	Завод за уџбенике	Вежбанка за информатику и рахункарство Вежбанка за информатику и рачунарство
Осми	Завод за уџбенике	Географија , Географија

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Четврти	Завод за уџбенике	Музична култура 4, Музичка култура 4
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство - Читанка за српски језик као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Читанка, Читанка
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа - српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Збирка задаткох зоз математике, Збирка задатака из математике
Шести	Завод за уџбенике	История Учебник + додаток зоз националней историј Руснацох, Историја Уџбеник + додаток из националне историје Русина
Шести	Завод за уџбенике	Географија Географија
Шести	Завод за уџбенике	Биологија , Биологија
Шести	Завод за уџбенике	Физика , Физика
Шести	Завод за уџбенике	Збирка задаткох зоз физики зоз лабораторийнима вежбама, Збирка задатака из физике са лабораторијским вежбама
Шести	Завод за уџбенике	Подобова култура 6, Учебник + додаток зоз националней подобовой култури Руснацох Ликовна култура 6, Уџбеник + додаток из националне ликовне културе Русина
Шести	Завод за уџбенике	Информатика и рахункарство, Информатика и рачунарство
Шести	Завод за уџбенике	Информатика и рахункарство. Вежбанка, Информатика и рачунарство. Вежбанка
Седми	Завод за уџбенике	Читанка, Читанка
Седми	Завод за уџбенике	Збирка задаткох зоз физики зоз лабораторийнима вежбама, Збирка задатака из физике са лабораторијским вежбама
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство, Информатика и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рахункарство. Вежбанка Информатика и рачунарство. Вежбанка

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Четврти	Завод за уџбенике	Физика за општу гимназију

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Математика - уџбеник , Математика - учебник

Други	Завод за уџбенике	Математика – вежбанка, Математика - вежбанка
Трећи	Завод за уџбенике	Математика - уџбеник , Математика - учебник
Трећи	Завод за уџбенике	Математика – вежбанка, Математика - вежбанка
Трећи	Завод за уџбенике	Природа и друштво, Учебник- Природа и друштво, Уџбеник
Трећи	Завод за уџбенике	Родими крај – роботна тека гу учебнику Природа и друштво, Завичајница – Радна свеска уз уџбеник Природа и друштво
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4 - уџбеник , Математика 4 - учебник
Четврти	Завод за уџбенике	Математика – вежбанка, Математика - вежбанка
Шести	Завод за уџбенике	Историјна читанка зоз роботну теку Учебник , Историјска читанка са радном свеском, Уџбеник
Седми	Завод за уџбенике	Руски јазик и култура висловјованя Русински језик и култура изражавања
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца-читанка за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Грамматика за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи језик
Седми	Завод за уџбенике	Биологија, Биологија
Седми	Завод за уџбенике	Роботна тека за биологију, Радна свеска за биологију
Седми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Хемија , Хемија
Седми	Завод за уџбенике	Техничне и информатичне образоване Техничко и информатичко образовање
Седми	Завод за уџбенике	Техничне и информатичне образоване Роботна тека, Техничко и информатичко образовање , Радна свеска

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Музична култура, Музичка култура
Шести	Завод за уџбенике	Историјна читанка зоз роботну теку Учебник + додаток зоз националней историји Руснацох, Историјска читанка са радном свеском Уџбеник + додаток из националне историје Русина
Шести	Завод за уџбенике	Подобова култура 6 Учебник + додаток зоз националней подобовой култури Руснацох Ликовна култура 6, Уџбеник + додаток из националне ликовне културе Русина
Осми	Завод за уџбенике	Читанка 8, Читанка 8

Осми	Завод за уџбенике	Руски јазик и култура висловјованя Русински језик и култура изражавања
Осми	Завод за уџбенике	Граматика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Математика за 1. разред основне школе на русинском језику
Први	Завод за уџбенике	Математика 1, вежбања за 1. разред основне школе на русинском језику
Први	Завод за уџбенике	Размишљања, радна свеска уз уџбеник Свет око нас, за 1. разред основне школе на русинском језику
Први	Завод за уџбенике	Свет око нас, уџбеник за 1. разред основне школе на русинском језику
Први	Завод за уџбенике	Гледам и стварам, ликовна култура за 1. разред основне школе на русинском језику
Први	Завод за уџбенике	Веронаука за 1.и 2. разред основне школе на русинском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, уџбеник за 2. разред основне школе на русинском језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, вежбања за 2. разред основне школе на русинском језику
Други	Завод за уџбенике	Веронаука за 1.и 2. разред основне школе на русинском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, уџбеник за 3. разред основне школе на русинском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, вежбања за 3. Разред основне школе на русинском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Природа и друштво, уџбеник за 3. разред основне школе на русинском језику
Трећи	Завод за уџбенике	Завичајница, радна свеска уз уџбеник Природа и друштво за 3. разред основне школе на русинском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, уџбеник за 4. разред основне школе на русинском језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, вежбања за 4. разред основне школе на русинском језику
Шести	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 6. разред основне школе на русинском језику
Шести	Завод за уџбенике	Математика за 6. разред основне школе на русинском језику
Шести	Завод за уџбенике	Историјска читанка са радном свеском за 6. разред основне школе на русинском језику
Шести	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 6. разред основне школе на русинском језику
Шести	Завод за уџбенике	Музичка култура за 6. разред основне школе
Шести	Завод за уџбенике	Ликовна култура за 6. разред основне школе на русинском језику

Шести	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство, вежбанка за 6. разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Историја, уџбеник за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска из географије за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Физика, збирка задатака са лабораторијским вежбама за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Хемија за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање, радна свеска за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство за 7. разред основне школе на русинском језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство, вежбанка за 7. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Математика за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Географија за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Хемија, уџбеник за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе на русинском језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање - радна свеска за 8. разред основне школе на русинском језику

Словачки језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, Читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Трећи	Завод за уџбенике	Hudobná kultúra 3, Музичка култура 3
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, Читанка за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Hudobná kultúra 4, Музичка култура 4

Пети	Завод за уџбенике	Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania Словачки језик и култура изражавања
Пети	Завод за уџбенике	Математика, Математика
Пети	Завод за уџбенике	Zbierka úloh z matematiky, Збирка задатака из математике
Пети	Завод за уџбенике	Dejepis, Историја
Пети	Завод за уџбенике	Dejepisná čítanka s pracovným zošitom Историјска читанка са радном свеском
Пети	Завод за уџбенике	Dejepisný atlas, Историјски атлас за стари век
Пети	Завод за уџбенике	Zemepis, Географија
Пети	Завод за уџбенике	Biológia, Биологија
Пети	Завод за уџбенике	Technické a informatické vzdelávanie Техничко и информатичко образовање
Пети	Завод за уџбенике	Výtvarná kultúra, Ликовна култура
Пети	Завод за уџбенике	Informatika a výpočtová technika Информатика и рачунарство
Пети	Завод за уџбенике	Cvičebnica z informatiky a výpočtovej techniky Вежбанка за информатику и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Výtvarná kultúra pre 7. a 8. Ročník, Ликовна култура за VII и VIII разред
Седми	Завод за уџбенике	Slovenčina, moja sila – slovenský jazyk s prvkami národnej kultúry – čítanka pre 7. A 8. Ročník, Словачки језик са елементима националне културе – Читанка за 7. и 8. разред
Осми	Завод за уџбенике	Zemepis, Географија
Осми	Завод за уџбенике	Výtvarná kultúra pre 7. a 8. Ročník, Ликовна култура за VII и VIII разред

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Ликовна култура за гимназије и средње стручне школе, додатак

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Zábavná matematika 1, Забавна математика 1
Први	Завод за уџбенике	Matematika 1- učebnica, Математика 1 – уџбеник
Први	Креативни центар	Svetvôkolnás 1 – učebnica, Свет око нас 1 - уџбеник
Други	Креативни центар	Matematika 2 – učebnica, Математика 2 – уџбеник
Други	Креативни центар	Zábavná matematika 2 Забавна математика 2
Други	Креативни центар	Svetvôkolnás – učebnica, Свет око нас 2 - уџбеник
Трећи	КЛЕТТ	Игра бројева и облика 3 – математика за трећи разред - уџбеник
Трећи	Креативни центар	Matematika 3 – učebnica, Математика 3 – уџбеник
Трећи	Креативни центар	Zábavná matematika 3, Забавна математика 3
Трећи	Креативни центар	Priroda a spoločnosť 3 – učebnica, Природа и друштво 3 - уџбеник
Четврти	Креативни центар	Matematika 4 – učebnica, Математика 4 – уџбеник
Четврти	Креативни центар	Zábavná matematika 4, Забавна математика 4

Пети	Завод за уџбенике	Čítanka, Читанка
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство- Читанка за српски језик као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania Словачки језик и култура изражавања
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа - српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи- читанка за српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Matematika, Математика
Шести	Завод за уџбенике	Zbierka úloh z matematiky, Збирка задатака из математике
Шести	Завод за уџбенике	Dejepis, Историја
Шести	Завод за уџбенике	Zemepis, Географија
Шести	Завод за уџбенике	Biológia, Биологија
Шести	Завод за уџбенике	Pracovný zošit z biológie, Радна свеска за биологију
Шести	Завод за уџбенике	Fyzika, Физика
Шести	Завод за уџбенике	Zbierka úloh z fyziky s laboratórnymi cvičeniami, Збирка задатака из физике са лабораторијским вежбама
Шести	Завод за уџбенике	Technické a informatické vzdelávanie, Техничко образовање и информатика
Шести	Завод за уџбенике	Technické a informatické vzdelávanie – Техничко и информатичко образовање – радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Výtvarná kultúra, Ликовна култура
Шести	Завод за уџбенике	Informatika a výročtová technika Информатика и рачунарство
Шести	Завод за уџбенике	Cvičebnica z informatiky a výročtovej techniky Вежбанка за информатику и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Informatika a výročtová technika, Информатика и рачунарство
Седми	Завод за уџбенике	Výročtová technika a informatika –cvičebnica Рачунарство и информатика – вежбанка

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Музичка култура за гимназије, додатак

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	Завод за уџбенике	Matematika, Математика
Други	Завод за уџбенике	Matematika 2 – cvičebnica, Математика – вежбанка
Трећи	Завод за уџбенике	Matematika 3, Математика 3
	Завод за уџбенике	Matematika – cvičebnica, Математика – вежбанка
Четврти	Завод за уџбенике	Matematika 4, Математика 4
Четврти	Завод за уџбенике	Matematika – cvičebnica, Математика – вежбанка
Шести	Завод за уџбенике	Dejepisná čítanka s pracovným zošitom Историјска читанка са радном свеском

Седми	Завод за уџбенике	Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania Словачки језик и култура изражавања
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца-читанка за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Граматика за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи језик
Седми	Завод за уџбенике	Matematika 7, Математика 7
Седми	Завод за уџбенике	Zbierka úloh z matematiky, Збирка задатака из математике
Седми	Завод за уџбенике	Dejepis 7, Историја 7
Седми	Завод за уџбенике	Zemepis 7, Географија 7
Седми	Завод за уџбенике	Biológia 7, Биологија 7
Седми	Завод за уџбенике	Pracovný zošit z biológie, Радна свеска за биологију
Седми	Завод за уџбенике	Fyzika 7, Физика 7
Седми	Завод за уџбенике	Chémia 7, Хемија 7
Седми	Завод за уџбенике	Zbierka úloh z chémie a laboratórne cvičenia Збирка задатака из хемије са лабораторијским вежбама

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Четврти	Креативни центар	Prigoda a spoločnosť 4 – učebnica, Природа и друштво - уџбеник са националним додатком
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Pracovný zošit z biológie, Радна свеска за биологију
Пети	Завод за уџбенике	Hudobná kultúra, Музичка култура
Пети	Завод за уџбенике	Technické a informatické vzdelávanie – pracovný zošit, Техничко и информатичко образовање – радна свеска
Шести	Завод за уџбенике	Čítanka, Читанка
Шести	Завод за уџбенике	Hudobná kultúra, Музичка култура
Седми	Завод за уџбенике	Dejepis, Историја
Осми	Завод за уџбенике	Slovenský jazyk a kultúra vyjadrovania Словачки језик и култура изражавања
Осми	Завод за уџбенике	Граматика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Biológia, Биологија

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Математика, уџбеник за први разред основне школе
Први	Завод за уџбенике	Математика, вежбанка за први разред основне школе
Први	Завод за уџбенике	Гледам и стварам, ликовна култура за 1. разред основне школе на словачком језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, уџбеник за 2. разред основне школе на словачком језику
Други	Завод за уџбенике	Математика 2, вежбанка за 2. разред основне школе на словачком језику
Други	Завод за уџбенике	Свет око нас за 2. разред основне школе на словачком језику
Други	Завод за уџбенике	Истраживанка, радна свеска уз уџбеник Свет око нас за 2. разред основне школе на словачком језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, уџбеник за 3. разред основне школе на словачком језику
Трећи	Завод за уџбенике	Математика 3, вежбанка за 3. разред основне школе на словачком језику
Трећи	Завод за уџбенике	Завичајница, радна свеска уз уџбеник Природа и друштво за 3. разред основне школе на словачком језику
Трећи	Завод за уџбенике	Природа и друштво за 3. разред основне школе на словачком језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, уџбеник за 4. разред основне школе на словачком језику
Четврти	Завод за уџбенике	Математика 4, вежбанка за 4. разред основне школе на словачком језику
Шести	Завод за уџбенике	Историјска читанка са радном свеском за 6. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Читанка за 7. разред основне школе, на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из математике за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Математика за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Физика, уџбеник за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Збирка задатака из физике за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Хемија, уџбеник за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Лабораторијске вежбе са задацима из хемије за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање, радна свеска за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање, за 7.

		разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство за 7. разред основне школе на словачком језику
Седми	Завод за уџбенике	Информатика и рачунарство, вежбанка за 7. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Čítanka, Читанка
Осми	Завод за уџбенике	Математика за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Географија за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за биологију за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Хемија за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање - радна свеска за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе на словачком језику
Осми	Завод за уџбенике	Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе на словачком језику

Украјински језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Грамматика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Украјински језик – уџбеник за неговање језика са

		елементима националне културе за 1. и 2. разред основне школе, на украјинском језику
Први	Завод за уџбенике	Украјински језик – радна свеска уз уџбеник за неговање језика са елементима националне културе за 1. и 2. разред основне школе, на украјинском језику
Други	Завод за уџбенике	Украјински језик – уџбеник за неговање језика са елементима националне културе за 1. и 2. разред основне школе, на украјинском језику
Други	Завод за уџбенике	Украјински језик – радна свеска уз уџбеник за неговање језика са елементима националне културе за 1. и 2. разред основне школе, на украјинском језику

Хрватски језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, читанка за трећи разред основне школе
Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
Четврти	Завод за уџбенике	Дај ми звезду један круг, читанка за четврти разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за четврти разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе

Година 2008.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Пети	Завод за уџбенике	Поуке из језика, за пети разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Пегаво детињство - читанка за српски језик као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Поуке из језика и правописа - српски као нематерњи
Шести	Завод за уџбенике	Плетиво од речи - читанка за српски као нематерњи

Година 2009.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Седми	Завод за уџбенике	У огледалу сунца, читанка за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Граматика за српски језик као нематерњи језик за седми разред основне школе
Седми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски језик као нематерњи језик

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	ŠKOLSKA KNJIGA	Kap, kap... slova slap, početnica za prvi razred osnovne škole
Први	ŠKOLSKA KNJIGA	Učimo pisati, vježbenica za prvi razred osnovne škole

Трећи	ŠKOLSKA KNJIGA	Moji zlatni dani 3, radna bilježnica za 3. razred osnovne škole
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Граматица 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Други	ŠKOLSKA KNJIGA	Тајна slova 2, udžbenik за 2. razred osnovne škole (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Други	ŠKOLSKA KNJIGA	Тајна slova 2, radna beležnica A, за 2. razred osnovne škole (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Други	ŠKOLSKA KNJIGA	Тајна slova 2, čitanka за 2. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Други	ŠKOLSKA KNJIGA	Тајна slova 2, radna beležnica uz Čitanku за 2. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Трећи	ŠKOLSKA KNJIGA	Moji zlatni dani 3, udžbenik hrvatskog jezika за 3. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Четврти	ŠKOLSKA KNJIGA	Zlatni dani 4, udžbenik за 4. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Четврти	ŠKOLSKA KNJIGA	Zlatni dani 4, vježbenica за 4. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Четврти	ŠKOLSKA KNJIGA	Moji zlatni dani 4, hrvatski jezik i književnost за 4. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Hrvatski jezik 5, udžbenik за 5. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Matematika-zbirka zadataka за 5. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 1, udžbenik geografije за 5. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 1, radna bilježnica iz geografije за 5. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Priroda 5, udžbenik за 5. razred osnovne škole

		(Решењем је препоручено као друго наставно средство за наставнике-приручник за наставнике)
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Priroda 5, radna bilježnica za 5. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за наставнике-приручник за наставнике)
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 5, udžbenik za 5. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 5, vježbenica za 5. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 5, mapa radnih listova za 5. razred osnovne škole
Пети	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 5, zbirka zadataka za 5. razred osnovne škole
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Matematika 6, udžbenik za 6. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Matematika 6, zbirka zadataka za 6. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Priroda 6, radna bilježnica za 6. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за наставнике-приручник за наставнике)
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 2, udžbenik geografije za 6. razred osnovne škole
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 2, radna bilježnica iz geografije za 6. razred osnovne škole
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 6, udžbenik za 6. razred osnovne škole
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 6, mapa radnih listova za 6. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Шести	ŠKOLSKA KNJIGA	Tehnička kultura 6, vježbenica za 6. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 3, udžbenik geografije za 7. razred osnovne škole
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Gea 3, radna bilježnica iz geografije za 7. razred osnovne škole
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 7, udžbenik za 7. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 7, zbirka zadataka za 7. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 7, radna bilježnica za 7. razred osnovne škole
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 7, udžbenik za 7. razred osnovne škole
Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 7, zbirka zadataka za 7. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за наставнике-приручник за наставнике)

Седми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 7, mapa radnih listova za 7. razred osnovne škole
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 8, udžbenik za 8. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 8, zbirka zadataka za 8. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Otkrivamo fiziku 8, radna bilježnica za 8. razred osnovne škole, (Решењем је препоручено као друго наставно средство за ученике)
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 8, udžbenik za 8. razred osnovne škole
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 8, zbirka zadataka za 8. razred osnovne škole
Осми	ŠKOLSKA KNJIGA	Čudesni svijet tehnike 8, mapa radnih listova za 8. razred osnovne škole

Година 2010

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Informatika 1, udžbenik za prvi razred općih, jezičnih i klasičnih gimnazija НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за ученике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Fizika 1, udžbenik za dvogodišnji i trogodišnji program fizike НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за ученике за савлађивање, проверу и проширивање знања, на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Zbirka zadataka iz fizike za srednje škole НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за ученике за савлађивање, проверу и проширивање знања, на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина.
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Matematika 1, I dio, udžbenik za 1. razred četvorogodišnje strukovne škole НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за ученике за савлађивање, проверу и проширивање знања, на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Matematika 2, II dio, udžbenik za 1. razred četvorogodišnje strukovne škole

		НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за ученике за савлађивање, проверу и проширивање знања, на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Hrvatski jezik 1, udžbenik za 1. razred četvorogodišnjih strukovnih škola НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина
Четврти	„Školska knjiga“ Zagreb	Ekologija, udžbenik biologije za 4. razred gimnazije i srednje strukovne škole НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина

Година 2011

Средња школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Linguae Latinae elementa, radna bilježnica uz udžbenik latinskoga
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Koraci kroz vrijeme 1, udžbenik povijesti za 1.razred gimnazije НАПОМЕНА: у мањој мери усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Koraci kroz vrijeme 1, radna bilježnica iz povijesti za 1.razred gimnazije НАПОМЕНА: у мањој мери усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Први	„Profil“ Zagreb	Književni vremeplov 1, čitanka za 1. razred gimnazije
Први	„Profil“ Zagreb	Fon-fon 1, radna bilježnica iz hrvatskog jezika za 1. razred gimnazije
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Od molekula do organizma, udžbenik biologije za 1. razred gimnazije НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина

Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Fizika 1, udžbenik za 1. razred gimnazije
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Fizika 1, zbirka riješenih zadataka za 1. razred gimnazije
Први	„Školska knjiga“ Zagreb	Informatika 1, udžbenik za 1. razred općih, jezičkih i klasičnih gimnazija
Други	„Školska knjiga“ Zagreb	Fizika 2, udžbenik za други разред гимназије НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за ученике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Други	„Školska knjiga“ Zagreb	Fizika 2, zbirka riješenih zadataka za други разред гимназије НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за ученике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Други	„Školska knjiga“ Zagreb	Raznolikost živoga svijeta, udžbenik biologije za 2. razred gimnazije НАПОМЕНА: делимично усклађен са наставним планом и програмом и препоручује се као друго наставно средство за ученике на хрватском језику и писму, на територији АП Војводина
Други	„Školska knjiga“ Zagreb	Likovna umjetnost 2, udžbenik za 2, 3. i 4. razred gimnazije, srednje strukovne i umjetničke škole НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина
Трећи	„Alfa“ Zagreb	Povijest 3, udžbenik za 3. razred gimnazije
Трећи	„Školska knjiga“ Zagreb	Likovna umjetnost 2, udžbenik za 2, 3. i 4. razred gimnazije, srednje strukovne i umjetničke škole НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина
Четврти	„Školska knjiga“ Zagreb	Likovna umjetnost 2, udžbenik za 2, 3. i 4. razred gimnazije, srednje strukovne i umjetničke škole НАПОМЕНА: у мањој мери усклађено са наставним планом и програмом, општим исходима и стандардима образовања и васпитања и препоручује се као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике на територији АП Војводина

Чешки језик

Година 2007.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Чаролија речи, Читанка за трећи разред основне школе

Трећи	Завод за уџбенике	Поуке из језика
-------	-------------------	-----------------

Година 2010.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Трећи	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Чаролија речи“ за 3. разред основне школе
Четврти	Завод за уџбенике	Српски као нематерњи језик – радна свеска уз читанку „Дај ми звезду један круг“ за 4. разред основне школе
Пети	Завод за уџбенике	Радна свеска уз читанку „Пегаво детињство“ за српски као нематерњи језик за 5. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	ГраMATика 8 – српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Недокучиве тајне ума и срца – читанка за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе
Осми	Завод за уџбенике	Радна свеска за српски као нематерњи језик за 8. разред основне школе

Година 2011.

Основна школа		
Разред	Назив издавача	Назив уџбеника
Први	Завод за уџбенике	Чешки језик са елементима националне културе-уџбеник за неговање језика са елементима националне културе за 1. разред основне школе

На основу Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине, АП Војводина преко својих органа у области предшколског и основног образовања (члан 33. став 1. тачка 20) и у области средњег образовања и васпитања (члан 34. став 1. тачка 23) одобрава уџбенике и наставна средства за језике националних мањина, а споразумно са надлежним министром одобрава уџбенике и наставна средства за поједине предмете од интереса за националне мањине наведених образовних нивоа (члан 33. став 1. тачка 22 и члан 34. став 1. тачка 25 Закона). Доња табела садржи податке о броју одобрених уџбеника за предшколско, основно и средње образовање и васпитање на језицима националних мањина у периоду 2007 – 2011. године.

Год.	на мађарском језику	на словачком језику	на румунском језику	на русинском језику	на хрватском језику	на украјинском језику	на чешком језику	Укупно
2007	6*,***	7*,***	7*,***	1	-	-	-	21
2008	3	5**	5	4***	4	-	-	21
2009	7	2	1	2	-	-	-	12
2010	8*	7	2*	6	-	-	-	23
2011	2	2	3	2	-	2	1	12
свега	26	23	18	15	4	2	1	89

Легенда: * један од одобрених уџбеника је за ученике средњих школа

** два уџбеника од одобрених су за ученике средњих школа

*** један уџбеник од одобрених је за предшколске установе

Имајући у виду процедуру одобравања уџбеника, наставних средстава и приручника из матичних земаља који су у употреби у земљи матици и који су штампани на језику и писму припадника националне мањине, регулисану Законом о уџбеницима и другим наставним средствима, током 2010. и 2011. године тадашњем Покрајинском секретаријату за образовање АП Војводине су се обратиле основне школе, гимназија и Политехничка школа из Суботице, у којима се настава реализује на хрватском наставном језику, са захтевом за одобравањем употребе уџбеника из земље матице. У складу са законом, стручном анализом уџбеника и усклађеношћу са наставним планом и програмом, који је на снази у Републици Србији, Секретаријат је донео решења о одобравању, односно одбијању захтева за одобравање уџбеника, радних свесака и збирки задатака за одговарајући предмет и разред. У 2010. години достављено је укупно 90 уџбеника из Републике Хрватске на одобравање за употребу. Од тога је, за 71 захтев који је био комплетан, Покрајински секретаријат издао решења, и то: 9 уџбеника је одобрено за употребу; 18 уџбеника је препоручено као друго наставно средство за ученике; 8 уџбеника је препоручено као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике; 36 уџбеника није одобрено јер није у складу са важећим наставним планом и програмом и општим исходима и стандардима образовања и васпитања. У 2011. години је укупно 150 уџбеника из Републике Хрватске достављено на одобравање. Од тога је било 76 комплетних захтева за које је Покрајински секретаријат издао решења, и то: 24 уџбеника је одобрено за употребу; 22 уџбеника је препоручено као друго наставно средство за ученике; 9 уџбеника је препоручено као друго наставно средство за наставнике – приручник за наставнике; 21 уџбеник није одобрен јер није у складу са важећим наставним планом и програмом и општим исходима и стандардима образовања и васпитања.

На иницијативу тадашњег Покрајинског секретаријата за образовање, фебруара 2011. године одржан је радни састанак са представницима националних савета, Заводом за уџбенике и Министарством просвете и науке у циљу анализе постојећег стања и договора о обезбеђивању уџбеника на свим језицима националних мањина под истим условима.

10.2. Положај Рома

Након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, у Републици Србији предузето је низ мера и активности којима се стварају услови за побољшавање положаја ромске националне мањине у области образовања. Влада Републике Србије је 2009. године усвојила Стратегију за унапређивање положаја Рома и пратећи Акциони план за њено спровођење уз пројекцију буџетских средстава за реализацију планираних активности и мера за период 2009-2011.

године. Стратешки циљеви у области образовања дефинисани Стратегијом за унапређивање положаја Рома су: укључивање Рома у образовни систем и обезбеђење континуитета у образовању; обезбеђење квалитетног образовања за Роме; успостављање механизма који ће подстицати толеранцију и уважавање различитости, и неговање културног идентитета.

Образовна реформа коју спроводи Министарство просвете и науке подразумева, поред осталог, унапређивање образовања угрожених друштвених група, националних мањина, а посебно Рома као најугроженије етничке заједнице у Републици Србији. Доношењем новог Закона о основама система образовања и васпитања (2009), обезбеђени су предуслови за несегрегирано укључивање деце у образовање и континуирано школовање: продужено је трајање обавезног и бесплатног припремног предшколског програма са шест на девет месеци; олакшан је упис деце из социјално осетљивих група (на пример, упис може да се врши на матерњем језику); законски је регулисан инклузивни приступ; предвиђени су механизми подршке за децу и наставно особље у његовој примени. Унапређивање образовања Рома интегрисано је у Програм рада Министарства просвете, у оквиру: међународних и националних пројеката и стратегија у образовању; развоја пројеката за образовање за грађанско друштво и демократију; имплементације пројеката из Декаде инклузије Рома; увођења принципа и концепта инклузивног образовања; промоције модела добре праксе инклузивног образовања; развоја самовредновања и вредновања рада школа.

Подаци о ниском обухвату ромске деце и младих на свим нивоима образовања, као и подаци о напуштању основне школе, захтевали су предузимање хитних мера на стварању системских услова за укључивање Рома у образовни систем и што дуже задржавање у систему. Ради већег обухвата ромске популације у предшколском образовању, Министарство просвете и науке је у сарадњи са Националним саветом ромске националне мањине и општинским органима, током 2007. и 2008. године, реализовало пројекат „Проширење приступа предшколском образовању ромске деце“ у 30 општина. Пројектом је било обухваћено око 2.200 деце. У школској 2007/2008. години у АП Војводини програм неге и васпитања деце од 6 месеци до 3 године и програм васпитања и образовања деце од 3 године до поласка у основну школу на ромском језику остварен је за 1.002 деце, а у школској 2008/2009. години за 960 деце. Према подацима Републичког завода за статистику, у школској 2008/2009. години, припремним предшколским програмом било је обухваћено око 3.000 деце ромске националности.

Обухват припремним предшколским програмом у општој популацији је у 2010/11. години био између 88% и 96%, зависно од извора који се користе и времена када се ти подаци прикупљају. Према Републичком заводу за статистику и истраживању UNICEF-а (MICS - Multi Cluster Indicator Survey) обухват припремним предшколским програмом међу децом из ромских насеља износи 78%.

Међу Ромима, нешто нижи обухват примећује се код девојчица у односу на дечаке (72% према 84%), затим у руралним у односу на урбане средине (66% према 84%), а у зависности је и од образовања родитеља и економског статуса домаћинства.

Према подацима за школску 2010/2011. годину, у први разред је уписано 2.136 ученика ромске националности, што чини 7,41% од укупног броја ученика. У односу на претходну школску годину, проценат је порастао за 9,87%. Разлози који су утицали на већи проценат ромске деце у образовном систему су: условни упис који допушта упис без потпуне документације (односно, пријављивање без свих личних докумената или потврде о похађању обавезног предшколског припремног програма) и додела бесплатних уџбеника који су обезбеђени свим ученицима првог разреда. Подаци MICS истраживања показују знатно побољшање ситуације међу ромском популацијом у односу на стопу похађања основне школе у протеклих 5 година - стопа је повећана са 74% на 88%. Број ученика који су испали из система редовног школовања (напуштање школе) је око 7,04% у односу на број ромске деце уписане у први разред. Деца која напуштају редовно школовање су најчешће из маргинализованих група и школовање или не настављају или настављају у школама за образовање одраслих.

Ради побољшања квалитета и доступности образовања, Министарство просвете и науке реализује пројекат *Образовање за све*, за који су средства обезбеђена кроз Инструмент за претприступну помоћ Европске уније, компонента 1 (ИПА 2008). Пројекат треба да осигура већу инклузију и квалитет образовања деце из маргинализованих група, у које спадају и Роми, на предшколском и основношколском нивоу, кроз рад са педагошким асистентима, који, како је дефинисано Законом о основама система образовања и васпитања, пружају помоћ и додатну подршку деци и ученицима у складу са њиховим потребама, као и наставницима, васпитачима и стручним сарадницима у циљу унапређивања рада са децом и ученицима из друштвено осетљивих група. Како је наведеним законом предвиђена израда индивидуалног образовног плана за ученике којима је потребна подршка, други део пројекта намењен је професионалном усавршавању васпитача и наставника за које се организују стручне обуке, ради развијања инклузивног приступа. Осим развоја индивидуалних наставних планова, васпитачи и наставници развијају и моделе сарадничких односа с педагошким асистентима како би се, кроз размену искустава и знања, дошло до најефикаснијих приступа и модела рада. У 48 предшколских установа и 80 основних школа ангажовано је 180 педагошких асистента за које су организоване уводне обуке, као и за више од 500 просветних радника запослених у школама, обдаништима и школским управама у Србији.

Други пројекат, који се финансира из средстава која су обезбеђена кроз Инструмент за претприступну помоћ Европске уније, компонента 1 (ИПА 2008), *Друга шанса*, односи се на успостављање система за функционално

основношколско образовање одраслих, који су напустили школовање пре стицања прве квалификације и/или функционалне писмености. Пројекат ће обезбедити системска решења за укључивање одраслих у процес основног образовања, пружајући им шансу да заврше своје започето основно образовање и наставе даље школовање у средњем образовању, било кроз систем континуираног обучавања за потребе тржишта рада, било кроз систем средњег образовања по програмима који су примерени потребама одраслих. Огледни наставни план и програм за основно образовање одраслих реализује се у 80 основних школа и основних школа за образовање одраслих у Србији, док ће огледни стандарди за 30 програма стручних обука бити реализовани у 75 средњих стручних школа. На овај начин се, између осталог, афирмише социјална укљученост као шира друштвена потреба која захтева координацију и сарадњу већег броја социјалних партнера.

Од 2005. године Министарство просвете и науке активно учествује у међународном пројекту Декада инклузије Рома. У том процесу остварује конструктивни однос сарадње и партнерства с Националним саветом ромске националне мањине, чији су представници учествовали у раду Радне групе за ревизију и имплементацију Јединственог акционог плана за унапређивање образовања Рома у Србији. Заједничким радом, одређени су критеријуми за упис ученика ромске националности у средње школе и на факултете ради спровођења афирмативних мера. Применом афирмативних мера, у средње школе уписано је: 2007/2008. 143 ученика; 2008/2009. 190 ученика; 2009/2010. години 219 ученика 2010/2011. 266 ученика и у школској 2011/2012. години уписано је 380 ученика. Афирмативне мере уписа Рома на факултете примењују се од 2006. године. У више школе и на факултете уписано је: 2006/2007. године 95 студената, а од 2007/2008. године, па надаље по 100 студената годишње (изузев школске 2010/2011 када нису примењене мере афирмативне акције).

Ради унапређења образовања Рома, тадашњи Покрајински секретаријат за културу, Савет за интеграцију Рома у АП Војводини и Удружење ромских студената су школске 2007/2008. године отпочели са реализацијом четворогодишњег пројекта „Инклузија ромских ђака у средње школе у АП Војводини“, са циљем да се ромским средњошколцима уписаним као редовни ученици редовних средњих школа, обезбеди финансијска и менторска подршка. Финансијска средства су обезбеђена од стране донатора (Фонда за образовање Рома – РЕФ из Будимпеште) уз учешће средстава Покрајинског секретаријата и Извршног већа АП Војводине. Пројекат је обезбедио укупно 855 стипендија за укупно 355 ученика од првог до четвртог разреда средњих школа на територији АП Војводине. Менторска подршка, која се као таква први пут појављује у нашој педагошкој пракси, обезбедила је, уз финансијску подршку, континуитет и успешну реализацију предвиђених ефеката самог пројекта.

**Број ученика Рома укључених у редован образовно-васпитни систем према нивоу образовања,
у периоду од школске 2004/2005 до 2010/2011. године**

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Предшколски програм	Нема података	Нема података	544	820	881	736	704
Основна школа	5.216	5.565	5.888	6.284	6.542	7.146	7.393
Средња школа	235	258	300	395	606	633	639
Високо образовање	18	39	52	72	132	135	141
Укупно	5.479	5.862	7.328	7.571	8.161	8.650	8.877

У прилог позитивним резултатима, иде и чињеница да се проценат осипања ученика средњошколаца, припадника ромске националне заједнице са 25% пре почетка Пројекта, већ након прве школске године смањио на 7,30%, односно током четири године укупан проценат осипања је износио 4,15%.

Током четири године трајања, у Пројекат је било укључено више ромских девојчица у односу на дечаке, а у погледу постигнутог општег успеха девојчице су постизале у просеку бољи општи успех.

Школска година	Број стипендиста	Мушки	Женски
2007/08	355	170	185
2008/09	267	123	144
2009/2010	170	79	91
2010/2011	66	26	40
свега	858	398	460
Укупно стипендиста током 4 школске године	390	179 (45,89%)	211 (54,10%)

У сарадњи Министарства просвете и Министарства рада и социјалне политике, формиран је Фонд за стипендирање сиромашних средњошколаца, у оквиру државног програма за подршку образовања осетљивих друштвених група. Подељено је 1.000 стипендија, од којих је већина припала припадницима ромске, као и других националних мањина.

Захваљујући упису ученика и студената у средње школе и на факултете применом мера афирмативне акције, Roma Education Fund је финансирао многе пројекте који су ромској популацији повећали мотивацију за образовањем и дали подршку континуираном школовању. Неки од њих су: стварање услова за повећање обухвата и успешности ромских ученика у средњој школи, током којег је за 150 ромских ученика обезбеђена подршка у остваривању бољег успеха у школи и проходности из основног ка средњем образовању, кроз допунске и припремне часове из српског језика и математике; стварање услова за проширење приступа државним стипендијама и повећање успеха ромске деце у средњим школама током којег је 330 ромских ученика седмог и осмог разреда из десет основних школа,

путем организовања индивидуалног туторства и давања савета, имало логистичку подршку; оснаживање ромских студената у Новом Саду, током којег су ромски студенти у Новом Саду имали менторску подршку.

Школске 2008/2009. године Министарство просвете је доделило 117 ученичких и 182 студентске стипендије, а 2009/2010. године 170 ученичких стипендија. С обзиром на то да је Законом о ученичком и студентском стандарду (2010) предвиђено да ученици и студенти из осетљивих друштвених група остварују право на смештај и студентски стандард под посебним условима, Министарство просвете и науке је донело ванредна решења за ученике и студенте ромске националности о додељивању стипендија и пријему на смештај и исхрану у установе ученичког и студентског стандарда. У 2011. години Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу обезбедило је једнократну новчану помоћ за 185 студената прве године ромске националности, у укупном износу од 3.000.000 динара (око 30.000 евра).

У Републици Србији донесени су 2009. године Закон о забрани дискриминације и Закон о националним саветима националних мањина, чиме је обезбеђен кључни законодавни оквир за унапређење заштите права националних мањина и својеврсна промоција националних обележја, као што су језик, традиција и култура. Министарство просвете и науке спроводи међународне и националне пројекте и програме, који се односе на борбу против расизма и дискриминације, намењене ученицима, просветним радницима, локалним заједницама, и/или другим ресорним министарствима, ради стварања сигурнијег и подстицајнијег окружења за сву децу и упознавања већинског становништва с проблемима са којима се они суочавају. Осим протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања, који се односе на превентивне активности и дефинисање процедура у заштити деце од насиља у ове пројекте спадају и: *Индикатори облика дискриминације у образовним институцијама*, који се односи на спровођење мера за решавање и праћење облика дискриминације у животу и раду школе; *Изазови и решења кроз систем образовања за ромску културу, историју и традицију* (током којег је сачињен предлог препорука о могућим правцима развоја програма и активности Министарства просвете, Министарства културе, Министарства финансија и Тима потпредседника Владе у оквиру Стратегије за смањење сиромаштва); Приручник „Заштита деце ромске националности од дискриминације у образовању“, који је дистрибуиран свим основним школама; *Развој предмета Грађанско васпитање у основној и средњој школи и побољшање статуса предмета у свим разредима*, где се садржај предмета, као и приручници за рад наставника и ученика припремају у сарадњи са стручњацима из Савета Европе задуженим за образовање, као и са најуспешнијим наставницима у целом региону; *Подршка анти-дискриминативној образовној средини за децу ромске националности*

(тренинзи за директоре и стручне службе школа, радионице за ромске родитеље), итд.

У циљу реализације стратешког циља - неговања културног идентитета, у образовни систем Републике Србије уведен је предмет Ромски језик са елементима националне културе у школама у АП Војводини. У школској 2009/2010. години, настава је организована у 27 основних школа у 14 локалних самоуправа: у Ади, Бачу, Бачкој Паланци, Жабљу, Кикинди, Ковачици, Кањижи, Новом Саду, Оџацима, Србобрану, Сремској Митровици, Суботици, Новом Бечеју и Тителу. Наставом су била обухваћена 723 ромска ученика. Универзитет у Новом Саду реализовао је пројекат „Успостављање ромске елите на Новосадском универзитету“, чији је циљ био надограђивање и развијање структуре школе ромологије на Универзитету у Новом Саду и помоћ у развоју универзитетског програма за подршку ромским студентима. Програмом је било обухваћено 69 студената ромске националности. На Високој школи струковних студија „Михајло Палов“, у Вршцу од 2010. године организује се настава за образовање васпитача на ромском и на српском језику. Од септембра 2012. године пилотиран је нови програм ромског језика који је урађен на Филолошком факултету у Београду. Наредне школске године организоваће се обука за будуће наставнике ромског језика који ће моћи да реализују наставу на целој територији Србије према исказаним потребама у основним школама.

10.3. Признавање диплома

Признавање сведочанстава и диплома стечених у иностранству на свим нивоима образовања обавља се на основу законом утврђених процедура. Сагласно одредбама чл. 123-125. Закона о основној школи, држављанин Србије који је у иностранству стекао основно образовање и васпитање или завршио поједине разреде основне школе, има право да захтева признавање сведочанства о стеченом основном образовању и васпитању или поједином завршеном разреду основне школе. Нострификацијом се страна школска исправа изједначава са одговарајућом школском исправом стеченом у Републици Србији, и то у погледу права за настављање образовања и васпитања и права на запошљавање, док се признавањем еквиваленције страна школска исправа изједначава са одговарајућом школском исправом стеченом у Републици Србији у погледу права на настављање школовања. У поступку нострификације, односно признавања еквиваленције узимају се у обзир: систем школовања земље у којој је стечена школска исправа, наставни план и програм; трајање школовања; права која даје страна школска исправа имаоцу и друге околности од значаја за одлучивање.

На основу одредаба чл. 93-95. Закона о средњој школи, југословенски држављанин који у иностранству заврши школу или поједини разред школе, има

право да захтева признавање дипломе или сведочанства - нострификацију или признавање еквиваленције тих исправа. Нострификацијом се страна школска исправа изједначава са одговарајућом домаћом школском исправом у целини у погледу права која њеном имаоцу припадају за настављање школовања и права на запошљавање. Признавањем еквиваленције страна школска исправа изједначава се са одговарајућом домаћом школском исправом у погледу права на настављање школовања. У поступку нострификације, односно признавања еквиваленције узима се у обзир: трајање образовања, систем образовања земље, стицање стране школске исправе, наставни план и програм, права која даје страна школска исправа имаоцу и друге околности од значаја за одлучивање. Нострификацију, односно признавање еквиваленције сведочанства о стеченом основном образовању и васпитању или поједином завршеном разреду основне школе, као и стране школске исправе врши Министарство просвете.

Закон о високом образовању у члану 104. прописао је да је признавање стране високошколске исправе поступак којим се имаоцу те исправе утврђује право у погледу наставка образовања, односно у погледу запошљавања. У поступку признавања ради наставка образовања у систему високог образовања, имаоцу стране високошколске исправе утврђује се право на наставак започетог високог образовања, односно право на укључивање у нивое високог образовања, а у поступку признавања ради запошљавања имаоцу стране високошколске исправе утврђује се врста и ниво студија, као и стручни, академски, односно научни назив. Признавање високошколске исправе обавља самостална високошколска установа, на начин и по поступку прописаним општим актом те установе. У поступку признавања стране високошколске исправе узима се у обзир систем образовања у земљи у којој је стечена страна високошколска исправа, студијски програм, услови уписа на студијски програм, права која даје та високошколска исправа у земљи у којој је стечена и друге чињенице од значаја за признавање стране високошколске исправе.

На основу изложених законских одредби, процес признавања сведочанстава и диплома се одвија неометано, о чему сведоче информације добијене од Министарства просвете и науке према којима у протеклом периоду није било примедби од припадника националних мањина на дужину поступка признавања сведочанстава и диплома, нити захтева за преиспитивање потребне документације при обезбеђењу њиховог признања.

10.4. Једнаке прилике у приступу високом образовању

Од другог циклуса извештавања, осим мера у корист припадника ромске националне мањине, Република Србија је предузела мере којима се олакшава приступ високом образовању и припадницима албанске националне мањине.

Од 2009. године високо образовање припадника албанске националне мањине одвија се на одељењима Економског и Правног факултета нишког Универзитета у Медвеђи. Студенти из албанске заједнице наставу похађају на српском језику, а за све њих је обезбеђен симултани превод. Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа (у даљем тексту: Координационо тело) финансирао је превод свих уџбеника на албански језик, а омогућило је и штампање првог српско-албанског Правног лексикона који је студентима одељења Правног факултета у Медвеђи од изузетне помоћи у савладавању правних појмова. Од отварања, на ова два одељења уписане су три генерације студената, којима Координационо тело два пута годишње даје једнократне стипендије.

Економски факултет из Суботице Универзитета у Новом Саду, октобра 2011. године отворио је одељење факултета у Бујановцу, чиме је испуњен један од најважнијих зацртаних циљева Владиног програма за југ Србије. Отварање ове високошколске установе резултат је вишегодишњих напора и рада Координационог тела на решавању питања високог образовања на југу Србије. Настава на одељењу Економског факултета одвија се двојезично тако што студенти српске и ромске заједнице наставу похађају на српском језику, док студенти из албанске заједнице наставу похађају и на албанском језику. Наставни план и програм омогућава албанским студентима да, од укупно 32 предмета, 14 слушају на матерњем језику и да на албанском језику пишу дипломски рад. За сва питања током студирања, студентима су доступна два координатора, и то за студенте који наставу похађају на српском, односно за студенте који похађају наставу на албанском језику. Економски факултет у Суботици потписао је Споразум о сарадњи са Економским факултетом Државног универзитета у Тетову (Република Македонија), те наставу на албанском језику изводе професори и асистенти из Тетова.

Прва генерација студената наставу је почела 31. октобра 2011. године, а уписано је 69 студената на терет буџета, од чега 40 Албанаца и 29 Срба, док је 24 студената, који су уписани као студенти Економског факултета у Суботици, добило дозволу да слуша наставу на одељењу у Бујановцу. Општина Бујановац за потребе одељења уступила је просторије дома културе, чију адаптацију је финансирао Координационо тело. Неопходну рачунарску опрему обезбедили су Координационо тело и ПБИЛД програм Уједињених нација, док је учионице опремила општина Бујановац.

10.5. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 6 препорука у вези са чланом 12. Оквирне

конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Српски органи треба да предузму додатне мере да осигурају да расположива обука наставника и уџбеници на одговарајући начин одражавају потребе националних мањина и да се следе релевантни предлози њихових националних савета. При томе, органи треба да посвете посебну пажњу квалитету као и континуитету доступне обуке и да обезбеде да садржај уџбеника буде прилагођен наставним програмима у Србији.

Донесени прописи из области образовања након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције дају могућност да се и наставни кадар за образовање припадника националних мањина на свом језику додатно усавршава. Како је већ изложено, Центар за професионални развој запослених у образовању, као део Завода за унапређење образовања и васпитања, између осталог, задужен је за унапређење система сталног стручног усавршавања и професионалног развоја запослених у предшколском, основном и средњем образовању и одобравање програма сталног стручног усавршавања, укључујући и учествовање у остваривању европских и међународних програма у области професионалног развоја запослених. Центар за развој програма и уџбеника, као део Завода за унапређење образовања и васпитања, обавља и послове који се односе и на стандарде квалитета уџбеника и наставних средстава у области предшколског образовања и давања стручне оцене уџбеника основног, средњег општег и уметничког образовања и васпитања.

Утврђивањем законских надлежности националних савета националних мањина у области образовања, омогућено је припадницима националних мањина да се по питању уџбеника и наставних средстава усвоје таква решења која одражавају њихове потребе, будући да су, кроз предлоге својих националних савета, директни учесници у процесу одобравања за коришћење уџбеника и наставних средстава чији садржаји изражавају посебност националне мањине. Како је већ изложено, на предлоге националних савета националних мањина, министар надлежан за послове образовања даје одобрење за коришћење домаћих или увезених уџбеника на језику националне мањине у образовно-васпитном раду.

Саветодавни комитет позива органе да предузму све неопходне мере да се оконча стална пракса да се ромска деца смештају у „специјалне школе“ осмишљене за децу са сметњама у менталном развоју. Посебно, од органа се тражи да хитно поново размотре тестове за смештај у такве школе укључивањем Рома професионалаца и да осигурају да се такав смештај врши само на основу

објективних и стандардизованих тестова, који прописно узимају у обзир језичке и културне околности Рома.

Од усвајања Закона о основама система образовања и васпитања 2009. године, којим су створене могућности за инклузивно образовање, укључујући и ангажовање педагошких асистената и укидање категоризације, сва деца се уписују у редовне основне школе. Министарство просвете и науке упутило је препоруку свим специјалним школама да направе план постигнућа ромске деце како би им се омогућио упис у редовне средње школе.

Србија треба да обезбеди да се Роми помоћници у настави потпуно укључе у структуру наставе и образовања и да постоји повећана свест о њиховој улози у наставном особљу и управи школе. Повећано и значајно ангажовање родитеља Рома у раду школа је, такође, потребно.

Закон о основама система образовања и васпитања увео је институт педагошког асистента у предшколско и основно образовање. Сагласно члану 117. став 3. Закона, педагошки асистент пружа помоћ и додатну подршку деци и ученицима, у складу са њиховим потребама и помоћ наставницима, васпитачима и стручним сарадницима у циљу унапређивања њиховог рада са децом и ученицима којима је потребна додатна образовна подршка. У свом раду педагошки асистент остварује сарадњу са родитељима, односно старатељима, а заједно са директором сарађује и са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе.

Чланом 58. Закона утврђено је да је савет родитеља један од органа образовних установа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе (осим школе за образовање одраслих). У савет родитеља школе бира се по један представник родитеља ученика сваког одељења, односно васпитне групе, ако школа остварује предшколски програм. У установи у којој стичу образовање припадници националне мањине, односно етничке групе у савету родитеља сразмерно су заступљени и представници националне мањине, односно етничке групе. Сагласно ставу 5. наведеног члана Закона, савет родитеља, између осталог: предлаже представнике родитеља деце, односно ученика у орган управљања; предлаже свог представника у стручни актив за развојно планирање и у друге тимове установе; предлаже мере за осигурање квалитета и унапређивање образовно-васпитног рада; учествује у поступку предлагања изборних предмета и у поступку избора уџбеника и разматра предлог програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада, извештаје о њиховом остваривању, вредновању и о самовредновању. На основу изложених одредаба Закона, дата је

могућност ангажовања у раду школа родитеља припадника националних мањина, па и припадника ромске националне мањине.

Органи Србије треба да предузму одговарајуће мере мониторинга како би се осигурало да се све школе, укључујући и предшколске установе, придржавају упутстава која се односе на упис ученика са непотпуном документацијом и елиминишу непрописне административне и друге препреке. Саветодавни комитет од српских органа тражи да хитно обезбеде, укључујући и усвајање релевантних прописа, да Роми расељени са Косова и Роми повратници из земаља Западне Европе, који не знају српски, добију одговарајућу помоћ при учењу.

Како је већ изложено, органи Републике Србије предузели су додатне мере за већи обухват деце ромске националности за упис у основне школе. Једна од мера је и омогућавање уписа деце када не поседују сва потребна лична документа или потврде о похађању обавезног предшколског припремног програма, путем тзв. условног уписа. Ова мера је, између осталих, допринела да се повећа број деце ромске националности у првом разреду основне школе.

Што се тиче образовања деце расељене са Косова и Метохије и деце повратника из земаља Западне Европе по основу реадмисије, Република Србија у склопу опште политике збрињавања расељених лица и повратника предузима мере и у тој области.

Водећа начела о расељеним лицима Уједињених нација и Савета Европе које је Република Србија ратификовала пружају оквир за бављење питањима интерно расељених лица, а стратешки оквир за решавање питања избеглих и расељених лица даје Национална стратегија за решавање питања избеглих и интерно расељених лица (2002).

С обзиром на то да у Републици Србији има много повратника из земаља Западне Европе и препознајући комплексност проблема депортованих лица и других угрожених категорија становништва, као што су припадници ромске националне мањине, интерно расељена лица са Косова и Метохије, избеглице са подручја бивше Југославије, Министарство просвете и науке је у процесу интеграције, између осталог, ангажовало своје стручњаке у оквиру радних група за прихват повратника у сарадњи са представницима надлежних министарстава, Сталне конференције градова и општина, Тимом потпредседника Владе Републике Србије, невладиног сектора, UNDP-а, UNHCR-а и ОЕБС-а.

Када су у питању деца повратника која су школовање започела у иностранству и које је прекинуто због реадмисије - омогућен је условни упис у основне и средње школе (осим уметничких), до прибављања диплома и сведочанстава, односно до окончања процеса нострификације или еквиваленције. Запослени у стручним службама у школама дужни су да пруже сваку врсту помоћи

родитељима. Министарство просвете ослободило је од таксе за нострификацију и еквиваленцију децу чији су један или оба родитеља корисници помоћи центра за социјални рад. Трошкове превода страних школских исправа од стране овлашћеног судског тумача сnose и даље повратници, уколико у поступку прибављања није ангажована и нека од невладиних организација. Зависно до интересовања и потреба, на подручју појединих локалних самоуправа организовано је и школовање одраслих повратника. Трауматично искуство повратка, незнање српског језика и ћириличног писма и тешка економска ситуација родитеља представљају проблем за потпуну интеграцију деце повратника у школски образовни систем.

Да би се ови проблеми ублажили – постепено решавали, Министарство просвете, школске управе и школе су у сарадњи са невладиним организацијама предузеле низ активности, као што су:

- Побољшање квалитета комуникације међу децом, наставницима и родитељима, развијањем толеранције, разумевања и сарадничких односа;
- Радионичарски облик рада, искуствено учење и примену савремених наставних средстава, које су омогућили ученицима напредовање индивидуалним темпом у учењу српског језика и других садржаја и активно укључивање у наставни процес;
- Активности којима се обезбеђује да се деца која не знају српски језик не третирају као проблем, већ да се укаже на проблем у друштву који се мора мењати;
- Едукација, информисање и мотивисање родитеља како би били узор својој деци.
- Обезбеђивање наставних средстава (прилагођених узрасту ученика);
- Обезбеђивање књига, хране, одеће, обуће и средстава за личну хигијену.

Значајну улогу у инклузији ромске деце повратника имају ромски педагошки асистенти и здравствени медијатори који заједничким деловањем уз помоћ ромских координатора на локалном нивоу помажу родитељима и деци повратника. Проблеми Рома повратника делимично се решавају и кроз Декаду Рома у Србији, а пре свега када се ради о решавању социјалних проблема.

Српски органи се подстичу да нађу свеобухватна и одговарајућа решења за питање признавања диплома издатих од стране образовних институција на Косову. Постоји, такође, и потреба да се осигура да ће надлежни српски образовни органи доносити своје одлуке о признавању диплома других институција региона у разумном року.

Српски органи су нашли свеобухватна и одговарајућа решења за питање признавања диплома издатих од стране образовних институција на Косову и Метохији након постигнутог споразума у дијалогу Београда и Приштине уз

посредовање Европске уније. На основу тог договора Влада Републике Србије донела је марта 2012. године Уредбу о посебном начину признавања високошколских исправа и вредновања студијских програма универзитета са територије Аутономне Покрајине Косова и Метохије који не обављају делатност по прописима Републике Србије. Уредбом се уређује посебан начин признавања високошколских исправа и вредновање студијских програма универзитета са територије АП Косово и Метохија који не обављају делатности по прописима Републике Србије, ради утврђивања права у погледу наставка образовања, односно у погледу запошљавања ималаца високошколских исправа са територије Аутономне Покрајине Косово и Метохија за време важења Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених нација.

Што се тиче захтева Саветодавног комитета у погледу потребе да се осигура да надлежни српски органи доносе своје одлуке о признавању диплома других институција региона у разумном року и овог пута се истиче да у протеклом периоду Министарству просвете и науке, као надлежном државном органу, није изјављена ниједна жалба на дужину поступка признавања сведочанстава и диплома високошколских институција у региону.

Српски органи треба да наставе даље са својим плановима да се албанским студентима омогуће одговарајуће прилике за високо образовање у Србији, узимајући у обзир мишљења изнета од стране представника албанске мањине.

На основу препорука из „Студије изводљивости о могућностима развоја високог образовања“, чију израду је подржало Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа, министар просвете и науке формирао је посебну радну групу за питање високог образовања у Бујановцу и Прешеву, коју су чинили представници Министарства просвете и науке, Координационог тела, Националног савета албанске националне мањине, домаћи експерт за високо образовање и представници канцеларије Високог комесара за националне мањине из Хага (ОЕБС). Све одлуке Посебне радне групе у вези са отварањем високошколске јединице донете су консензусом, а Национални савет албанске националне мањине активно је учествовао у доношењу мера и препорука за отварање одељења високошколске установе у Бујановцу.

Од 2011. године Координационо тело стипендира младе из општина Бујановац и Прешево који желе да стекну високо образовање на факултетима Универзитета у Новом Саду. Ова активност у складу је са постављеним циљевима и приоритетима Координационог тела које се све више фокусира на рад са младима. Како би што већи број младих био информисан о овој активности, Координационо тело припремило је детаљне информаторе на албанском и српском језику у којима су садржане све битне информације у вези са условима стипендирања. Истовремено, Координационо тело је у школама у Бујановцу и

Прешеву организовало састанке са ђацима и њиховим родитељима и припремило медијску кампању како би сви кандидати старости од 18 до 22 године имали могућност да сазнају о условима за добијање стипендија. У 2011. години, у сарадњи са Владом Аутономне Покрајине Војводине, Покрајинским секретаријатом за образовање, управу и националне заједнице и Ректоратом Универзитета у Новом Саду, Координационо тело организовало је посету средњошколаца из Бујановца и Прешева и њихових родитеља Новом Саду. Како би упознали град и Универзитет и сазнали све о условима студирања, организована је дводневна посета Новом Саду за 88 младих са југа Србије. Прве године реализације програма стипендирања на конкурс се пријавило 23 младих из Бујановца и Прешева. Комисија за доделу стипендија одабрала је 13 кандидата (6 из српске и 7 из албанске заједнице). Пријемне испите положило је 11 кандидата – 6 из српске и 5 из албанске заједнице. У 2012. години на конкурс се пријавило 46 кандидата, а комисија је одабрала њих 21, од чега је 11 кандидата албанске националности.

За кандидате којима српски није матерњи језик, Координационо тело организовало је средином 2012. године интензивни тромесечни курс српског језика који је похађало 11 кандидата из албанске заједнице.

Стипендирањем младих из мултиетничких општина на југу Србије учињен је нови корак у реализацији програма Владе Републике Србије за њихову даљу интеграцију у друштвени живот земље. Пројекат је реализован уз подршку Владе АП Војводине, Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Ректората Универзитета у Новом Саду. Ову иницијативу Координационог тела подржало је и Министарство просвете и науке.

Члан 14.

1. Стране уговорнице се обавезују да признају да сваки припадник националне мањине има право да учи свој мањински језик.

2. У областима насељеним припадницима националних мањина традиционално или у знатном броју, ако има довољно захтева, стране уговорнице ће настојати да обезбеде, у мери у којој је то могуће и у оквиру својих образовних система, да припадници тих мањина имају одговарајуће могућности да уче језик мањине или да се обучавају на том језику.

3. Став 2. овог члана примениће се без штете по изучавање званичног језика или наставе на том језику.

11.1. Настава на мањинским језицима и настава мањинских језика

Други извештај о спровођењу Оквирне конвенције садржавао је Уставне и законске оквире којима је утврђено право припадника националних мањина да уче свој матерњи језик. У периоду након другог циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције, у Републици Србији како је већ изложено, донесен је Закон о националним саветима националних мањина (2009) којим су, између осталог, уређене надлежности националних савета у области образовања и ближе дефинисана подручја њиховог деловања која се односе на питања наставних планова и програма образовања на мањинском језику. Одредбама члана 13. Закона утврђено је да национални савет: предлаже Националном просветном савету опште основе предшколског програма, наставне планове и програме основног и средњег образовања и васпитања и основе васпитног програма, за садржаје који изражавају посебност националне мањине, а нарочито из области историје, музичког васпитања и ликовне уметности; предлаже Националном просветном савету програм основног и средњег образовања и васпитања за језик националне мањине и језик, односно говор, националне мањине са елементима националне културе; даје мишљење Националном просветном савету на наставне програме српског језика, као нематерњег; предлаже министру надлежном за послове образовања мере и програм васпитног рада са ученицима у установама ученичког стандарда, који се односе на афирмацију међуетничке толеранције и мултикултурализма; даје мишљење на школски и васпитни програм установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националну мањину. На основу изложених одредби, национални савети, као носиоци права на самоуправу и у области образовања, преузели су одговорност за образовање припадника националне мањине на матерњем језику.

Образовање у Републици уређено је тзв. просветним законима који уређују и питања образовања припадника националних мањина. У периоду након другог

циклуса мониторинга спровођења Оквирне конвенције донесен је Закон о основама система образовања и васпитања (2009) којим се уређују основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитања, и то: принципи, циљеви и стандарди образовања и васпитања, начин и услови за обављање делатности предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања и васпитања, врсте програма образовања и васпитања, оснивање, организација, финансирање и надзор над радом установа образовања и васпитања, као и друга питања од значаја за образовање и васпитање. Одредбама члана 6. Закона утврђено је да свако лице има право на образовање и васпитање. Грађани Републике Србије једнаки су у остваривању права на образовање и васпитање, без обзира на пол, расу, националну, верску и језичку припадност, социјално и културно порекло, имовно стање, узраст, физичку и психичку конституцију, сметње у развоју и инвалидитет, политичко опредељење или другу личну особину, док страни држављани и лица без држављанства имају право на образовање и васпитање под истим условима и на начин прописан за држављане Републике Србије. Одредбама члана 9. Закона утврђено је да се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, док се за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује на матерњем језику. Изузетно он може да се остварује и двојезично или на српском језику, у складу са посебним законом.

Основна школа остварује школски програм, а може да остварује и: индивидуални образовни план за ученике и одрасле са сметњама у развоју, индивидуалан програм српског језика, односно језика националне мањине за ученике који не познају језик на коме се изводи настава, школски програм за музичко и балетско образовање, школски програм за образовање одраслих, васпитни програм за ученике у школи са домом и друге програме, у складу са посебним законом. Средња школа остварује школски програм општег, стручног и уметничког образовања, а може да остварује и: индивидуални образовни план за ученике и одрасле са сметњама у развоју, индивидуалан програм српског језика, односно језика националне мањине за ученике који не познају језик на коме се изводи настава, школски програм за музичко и балетско образовање, школски програм за образовање одраслих, васпитни програм за ученике у школи са домом, програм специјалистичког и мајсторског образовања, програм образовања за рад, програме стручног оспособљавања, обуке и друге програме, у складу са посебним законом. У члану 69. Закона дата је могућност да, основна и средња школа могу остваривати, између осталог, индивидуални програм језика националне мањине за ученике који не познају језик на коме се изводи настава. Програм основног и средњег образовања и васпитања за припаднике националних мањина на предлог националног савета националне мањине и мишљења Националног просветног савета, доноси министар надлежан за послове просвете (члан 79. Закона). Законом о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине (2009) утврђено је да

АП Војводина преко својих органа у области основног и средњег образовања, између осталог, доноси наставне програме за језике националних мањина, и споразумно са надлежним министарством доноси наставне планове и програме из појединих предмета од интереса за националне мањине и утврђује услове и начин организовања наставе на језицима националних мањина.

11.1.1. Предшколско образовање

Законом о предшколском васпитању и образовању (2009) уређује се предшколско васпитање и образовање, као део јединственог система образовања и васпитања. У члану 5. став 2. Закона утврђено је да се за припаднике националне мањине васпитно-образовни рад остварује на матерњем језику, а може и двојезично или на српском, ако се за то определи најмање 50% родитеља, односно старатеља деце. Васпитно-образовни рад у предшколској установи остварује се на основу предшколског програма, у оквиру којег сагласно члану 19. Закона, могу да се остварују посебни и специјализовани програми, између осталих и програми неговања језика и културе националне мањине, које прописује министар. Закон је прописао и број деце која се уписују у сваку васпитну групу, у којој се организује васпитно-образовни рад са децом. У члану 32. Закона утврђено је да се васпитно-образовни рад у двојезичким васпитним групама остварује са 10% мањим бројем деце од броја утврђеног тим законом.

Похађање припремног предшколског програма, као дела редовног програма предшколске установе који се остварује са децом у години пред полазак у школу, обавезан је за сву децу. Одредбама члана 22. став 2. Закона прописано је да се припремни предшколски програм за децу која нису обухваћена редовним програмом предшколске установе, организује у предшколској установи, изузетно у школи, у складу са Законом и статутом предшколске установе, односно школе. Јединица локалне самоуправе води евиденцију и обавештава предшколску установу, односно школу, која остварује припремни предшколски програм и родитеље, односно старатеље, о деци која су стасала за похађање припремног предшколског програма, најкасније до 1. априла текуће године за наредну годину (члан 23. став 1. Закона). Закон предвиђа да ће се предшколска установа, односно школа која остварује предшколски програм, као и директор односно одговорно лице предшколске установе, односно школе казнити новчаном казном за прекршај ако, између осталог, не омогући изјашњавање родитеља на којем ће језику дете стицати предшколско васпитање и образовање.

Предшколско образовање за припаднике националних мањина у пракси се остварује на различитим језицима и у различитим јединицама локалне самоуправе. Наредни ставови садрже податке, добијене од надлежних државних и покрајинских органа и националних савета националних мањина, о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на матерњем језику по школским годинама.

За припаднике **албанске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад на албанском језику организован је у Бујановцу, Медвеђи и Прешеву. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на албанском језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	3	5	56	997
2008/2009	3	5	54	958
2009/2010	3	5	54	843
2010/2011	3	5	54	843
2011/2012	3	5	54	843

Васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је и двојезично, на српском и албанском језику у Бујановцу, Медвеђи и Прешеву. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	3	3	3	31
2008/2009	3	3	3	35
2009/2010	3	3	3	36
2010/2011	3	3	3	35
2011/2012	3	3	3	35

За припаднике **бошњачке националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је двојезично, на српском и босанском језику, у Новом Пазару, Сјеници и Тутину. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2009/2010	2	2	61	1.030
2010/2011	3	3	96	2.250
2011/2012	3	4	112	2.420

За припаднике **бугарске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је двојезично, на српском и бугарском језику, у Бабушници, Босилеграду и Димитровграду. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	2	2	15	324

2008/2009	2	2	16	341
2009/2010	2	2	16	330
2010/2011	3	3	20	222
2011/2012	3	3	20	222

За припаднике **мађарске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је на мађарском језику у следећим јединицама локалне самоуправе: Ада, Апатин, Бачка Топола, Бечеј, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Оџаци, Сента, Сомбор, Србобран, Суботица, Темерин и Чока. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на мађарском језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	22	23	256	4.839
2008/2009	24	24	245	4.602
2009/2010	21	23	231	4.447
2010/2011	23	25	231	4.447
2011/2012	23	25	231	4.447

Васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је и двојезично, на српском и мађарском језику, у следећим јединицама локалне самоуправе: Ада, Бачка Топола, Бечеј, Житиште, Мали Иђош, Инђија, Панчево, Србобран, Сента, Сомбор, Суботица и Чока. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	12	12	54	896
2008/2009	12	12	77	1.469
2009/2010	12	12	47	923
2010/2011	12	12	47	923
2011/2012	12	12	47	923

Васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је и двојезично, на мађарском и немачком језику, у Суботици. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	1	1	1	18
2008/2009	1	1	1	22
2009/2010	1	1	1	23
2010/2011	1	1	3	75

2011/2012	1	1	1	23
-----------	---	---	---	----

За припаднике **немачке националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је двојезично, на немачком и мађарском језику, у Суботици. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	1	1	1	18
2008/2009	1	1	1	22
2009/2010	1	1	1	23
2010/2011	1	1	3	75
2011/2012	1	1	1	23

Васпитно-образовни рад у једној предшколској установи у Новом Саду организован је и двојезично, на српском и немачком језику од 2011/2012 године. Двојезичну наставу похађа 40 деце у две групе.

За припаднике **ромске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је двојезично, на српском и ромском језику, у Врању и Крушевцу. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	1	2	6	230
2008/2009	1	2	6	150
2009/2010	1	2	2	55
2010/2011	2	6	19	205
2011/2012	2	6	19	205

За припаднике **румунске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад на румунском језику организован је у следећим јединицама локалне самоуправе: Алибунар, Бела Црква, Житиште, Ковачица, Пландиште, Вршац, Зрењанин и Панчево. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на румунском језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	4	4	15	175
2008/2009	5	5	14	183
2009/2010	8	9	17	137
2010/2011	8	9	17	138

2011/2012	8	9	17	138
-----------	---	---	----	-----

Васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је и двојезично, на српском и румунском језику, у следећим јединицама локалне самоуправе: Алибунар, Ковачица, Вршац и Житиште. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	3	3	3	40
2008/2009	4	4	4	72
2009/2010	4	5	5	103
2010/2011	4	5	5	106
2011/2012	4	5	5	106

За припаднике **русинске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад на русинском језику организован је у Врбасу, Жабљу и Кули. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на русинском језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	3	3	10	173
2008/2009	3	3	11	213
2009/2010	3	3	8	171
2010/2011	3	3	7	160
2011/2012	3	3	7	154

За припаднике **словачке националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад на словачком језику организован је у следећим јединицама локалне самоуправе: Алибунар, Бач, Бачки Петровац, Стара Пазова, Нови Сад, Бачка Паланка, Ковачица, Озаци, Беочин и Зрењанин. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на словачком језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	6	7	48	1.002
2008/2009	7	7	48	960
2009/2010	7	8	37	785
2010/2011	10	12	43	976
2011/2012	10	12	45	996

Васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је и двојезично, на српском и словачком језику у Панчеву, Бачкој Паланци, Зрењанину и Оџацима. Подаци о броју деце обухваћене двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	3	3	3	50
2008/2009	3	3	3	49
2009/2010	2	2	2	66
2010/2011	3	3	3	81
2011/2012	4	4	4	85

За припаднике **хрватске националне мањине** предшколски васпитно-образовни рад организован је на хрватском језику у Суботици. Наредна табела садржи податке о броју деце обухваћене васпитно-образовним радом на хрватском језику у установама предшколског образовања.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	1	1	3	63
2008/2009	1	1	3	59
2009/2010	1	1	3	58
2010/2011	1	3	5	100
2011/2012	1	4	6	85

Васпитно-образовно рад у предшколским установама био је организован и двојезично, на српском и хрватском језику, у Турђину (општина Суботица), али се од 2010. године и за ту групу васпитно-образовни рад одвија на хрватском језику. Подаци о броју деце која су била обухваћена двојезичном наставом садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број предшколских установа	Број група	Број деце
2007/2008	1	1	1	22
2008/2009	1	1	1	20

11.1.2. Основно образовање

У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, законска регулатива у погледу уређења питања основног образовања и васпитања није измењена. Одредбама члана 5. Закона о основној школи утврђено је да се за припаднике националне мањине план и програм остварује и на матерњем језику, или двојезично, ако се за упис у први разред пријави најмање 15 ученика.

Школа може да остварује наставни план и програм и на језику народности, односно двојезично и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министра просвете. Законом о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине утврђено је да АП Војводина преко својих органа даје сагласност за реализацију наставе и остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика у установама на територији АП Војводине. Када се наставни план и програм остварује на српском језику, ученицима припадницима националних мањина обезбеђује се савлађивање наставног плана и програма матерњег језика са елементима националне културе. У 2012. години, Министарство просвете, науке и технолошког развоја израдило је нови Закон о основном образовању, чије је усвајање у току.

У доњим табелама изложени су подаци о броју ученика који похађају наставу на матерњем језику и/или изучавају предмет Матерњи језик са елементима националне културе по националним мањинама.

За припаднике **албанске националне мањине** целокупна настава на албанском језику одвија се у основним школама у три јединице локалне самоуправе: Бујановацу, Медвеђи и Прешеву. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на албанском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	3	17	411	8.775
2008/2009				Нема података
2009/2010	3	17	416	8.327
2010/2011	3	17	416	8.327
2011/2012	3	17	416	8327

За припаднике **бошњачке националне мањине** настава у основним школама одвија се на српском језику. Предмет Босански језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у четири јединице локалне самоуправе: Новом Пазару, Пријепољу, Сјеници и Тутину. Подаци о броју ученика који изучавају Босански језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	4	22	-	8.492
2008/2009	4	22	-	9.738
2009/2010	4	22	-	10.644
2010/2011	4	22	356	10.682
2011/2012	4	22	361	10.825

За припаднике **бугарске националне мањине** целокупна настава на бугарском језику од школске 2007/2008 до 2009/2010 године одвијала се у основним школама у Босилеграду и Димитровграду, а од школске 2010/2011 године у једној основној школи у Босилеграду. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на бугарском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	4	26
2008/2009	2	2	4	47
2009/2010	2	2	3	46
2010/2011	1	1	14	98
2011/2012	1	1	14	98

Предмет Бугарски језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у четири јединице локалне самоуправе: Бабушници, Димитровграду, Иванову (Панчево) и Сурдулици. Подаци о броју ученика који изучавају Бугарски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	-	672
2008/2009	2	2	-	675
2009/2010	2	2	-	1.330
2010/2011	4	5	57	736
2011/2012	4	5	57	736

Припадници **буњевачке националне мањине** похађају наставу у основној школи на српском језику. Предмет Буњевачки говор са елементима националне културе изучава се у основним школама у две јединице локалне самоуправе: Сомбору и Суботици. Подаци о броју ученика који изучавају Буњевачки говор са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	1	1	1	15
2008/2009	1	2	4	115
2009/2010	2	2	4	92
2010/2011	2	10	18	267
2011/2012	2	12	20	338

За припаднике **мађарске националне мањине** целокупна настава на мађарском језику одвија се у основним школама у 27 јединица локалне самоуправе:

Ади, Апатину, Бачкој Тополи, Белој Цркви, Бечеју, Житишту, Зрењанину, Кањижи, Кикинди, Ковачици, Ковину, Кули, Малом Иђошу, Новој Црњи, Новом Бечеју, Новом Кнежевцу, Новом Саду, Оцацима, Панчеву, Пландишту, Сенти, Сечњу, Сомбору, Србобрану, Суботици, Темерину и Чоки. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на мађарском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	27	78	934	16.780
2008/2009	27	77	946	16.373
2009/2010	27	77	969	16.168
2010/2011	27	82	971	15.810
2011/2012	27	75	889	15.350

Предмет Мађарски језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у 21 јединици локалне самоуправе: Ади, Бачкој Тополи, Бечеју, Врбасу, Вршцу, Житишту, Зрењанину, Инђији, Кањижи, Кикинди, Ковачици, Кули, Новом Бечеју, Новом Саду, Панчеву, Пландишту, Сенти, Сечњу, Сомбору, Србобрану и Суботици. Подаци о броју ученика који изучавају Мађарски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	22	48	-	1.585
2008/2009	21	50	-	1.570
2009/2010	20	47	-	1.463
2010/2011	21	47	49	1.671
2011/2012	21	48	85	1.711

Припадници **македонске националне мањине** похађају наставу у основној школи на српском језику. Предмет Македонски језик са елементима националне културе изучава се од школске 2010/2011. године у основној школи у Јабуци (Панчево). Подаци о броју ученика који изучавају Македонски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2010/2011	1	1	1	5
2011/2012	1	1	1	5

Припадници **ромске националне мањине** похађају наставу у основној школи на српском језику. Предмет Ромски језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у 12 јединица локалне самоуправе: Ади, Бачу, Бачкој Паланци, Жабљу, Кикинди, Ковачици, Новом Саду, Оцацима, Србобрану,

Сремској Митровици, Суботици и Тителу. Подаци о броју ученика који изучавају Ромски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	13	28	15	802
2008/2009	11	26	13	584
2009/2010	12	23	13	695
2010/2011	12	23	13	659
2011/2012	12	23	23	695

За припаднике **румунске националне мањине** целокупна настава на румунском језику одвија се у основним школама у 10 јединица локалне самоуправе: Алибунару, Белој Цркви, Вршцу, Житишту, Зрењанину, Ковачици, Панчеву, Пландиште, Сечањ и Овчи (београдска општина Палилула). Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на румунском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	9	18	92	1.396
2008/2009	9	18	97	1.327
2009/2010	9	18	117	1.258
2010/2011	10	19	118	1.214
2011/2012	10	19	118	1.126

Предмет Румунски језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у девет јединица локалне самоуправе: Алибунару, Бачу, Житишту, Зрењанину, Ковачици, Ковину, Пландишту, Сечњу и Овчи (београдска општина Палилула). Подаци о броју ученика који изучавају Румунски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	11	13	-	319
2008/2009	10	11	-	268
2009/2010	8	9	-	244
2010/2011	9	10	10	216
2011/2012	9	10	10	256

За припаднике **русинске националне мањине** целокупна настава на русинском језику одвија се у основним школама у три јединице локалне самоуправе: Врбасу, Жабљу и Кули. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на русинском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	3	3	35	588
2008/2009	3	3	35	559
2009/2010	3	3	34	523
2010/2011	3	3	35	518
2011/2012	3	3	33	487

Предмет Русински језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у осам јединица локалне самоуправе: Бачкој Тополи, Врбасу, Жабљу, Кули, Новом Саду, Сремској Митровици, Суботици и Шиду. Подаци о броју ученика који изучавају Русински језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	7	22	-	286
2008/2009	7	24	-	216
2009/2010	7	27	-	266
2010/2011	7	27	33	257
2011/2012	8	28	41	334

За припаднике **словачке националне мањине** целокупна настава на словачком језику одвија се у основним школама у 12 јединица локалне самоуправе: Алибунару, Бачу, Бачкој Паланци, Бачком Петровцу, Беочину, Зрењанину, Инђији, Ковачици, Новом Саду, Оџацима, Старој Пазови и Шиду. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на словачком језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	12	17	166	3.233
2008/2009	12	17	168	3.226
2009/2010	12	17	172	3.178
2010/2011	12	17	172	3.117
2011/2012	12	17	170	3.183

Предмет Словачки језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у 12 јединица локалне самоуправе: Бачкој Паланци, Бачкој Тополи, Бачком Петровцу, Беочину, Врбасу, Зрењанину, Ковачици, Новом Саду, Панчеву, Планишту, Шиду и Сурчину (насеља Бољевци и Добановци). Подаци о броју ученика који изучавају Словачки језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
----------------	----------------------------------	------------	--------------	--------------

	самоуправе			
2007/2008	11	34	-	588
2008/2009	10	37	-	616
2009/2010	11	38	-	620
2010/2011	12	39	39	663
2010/2011	12	39	39	548

Припадници **украјинске националне мањине** похађају наставу у основној школи на српском језику. Предмет Украјински језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у пет јединица локалне самоуправе: Врбасу, Инђији, Кули, Новом Саду и Сремској Митровици. Подаци о броју ученика који изучавају Украјински језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	4	9	-	130
2008/2009	4	9	-	105
2009/2010	4	9	-	114
2010/2011	5	11	17	97
2011/2012	5	10	16	120

За припаднике **хрватске националне мањине** целокупна настава на хрватском језику одвија се у основним школама у Суботици. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених основним образовањем на хрватском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	1	5	14	228
2008/2009	1	5	20	276
2009/2010	1	5	32	319
2010/2011	1	5	34	292
2011/2012	1	5	34	296

Предмет Хрватски језик са елементима националне културе изучава се у основним школама у пет јединица локалне самоуправе: Апатину, Бачу, Сомбору, Сремској Митровици и Суботици. Подаци о броју ученика који изучавају Хрватски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	3	7	-	255
2008/2009	3	6	-	257
2009/2010	5	12	-	374

2010/2011	5	9	32	407
2011/2012	5	10	33	417

Припадници **чешке националне мањине** похађају наставу у основној школи на српском језику. Предмет Чешки језик са елементима националне културе изучава се од школске 2010/2011. године у основним школама у Белој Цркви. Подаци о броју ученика који изучавају Чешки језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2010/2011	1	1	1	7
2011/2012	1	2	2	25

11.1.3. Средње образовање

Правни оквир уређења средњег образовања у периоду након израде Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, такође, није измењен. Одредбама Закона о средњој школи прописано је да школа остварује наставни план и програм и на језику националне мањине, односно двојезично, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда, с тим да школа може да остварује наставни план и програм и за мањи број ученика, уз сагласност министра просвете. Када се ученик припадник националне мањине школује на српском језику има право да учи матерњи језик са елементима националне културе. У 2012. години Министарство просвете, науке и технолошког развоја израдило је нови Закон о средњем образовању, чије је усвајање у току.

За припаднике **албанске националне мањине** целокупна настава на албанском језику одвија се у средњим школама у три јединице локалне самоуправе: Бујановцу, Медвеђи и Прешеву. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на албанском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	3	4	-	2.863
2008/2009	3	4	-	3.517
2009/2010	3	4	127	3.825
2010/2011	3	4	127	3.825
2011/2012	3	5	127	3.825

За припаднике **бугарске националне мањине** целокупна настава на бугарском језику одвија се у средњим школама у Димитровграду. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на бугарском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2009/2010	1	2	2	41
2010/2011	1	2	8	87
2011/2012	1	2	8	87

Предмет Бугарски језик са елементима националне културе изучава се у средњим школама у две јединице локалне самоуправе: Босилеграду и Димитровграду. Подаци о броју ученика који изучавају Бугарски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2009/2010	2	4	28	651
2010/2011	2	4	28	616
2011/2012	2	4	28	616

За припаднике **мађарске националне мањине** целокупна настава на мађарском језику одвија се у средњим школама у 12 јединица локалне самоуправе: Ади, Бачкој Тополи, Бечеју, Зрењанину, Кањижи, Новом Саду, Новом Кнежевцу, Сенти, Сомбору, Суботици, Темерину и Чоки. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на мађарском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	12	35	312	6.648
2008/2009	12	35	308	6.487
2009/2010	12	36	312	6.502
2010/2011	12	38	330	6.997
2011/2012	12	38	326	7.092

Предмет Мађарски језик са елементима националне културе изучавао се у средњим школама у три јединице локалне самоуправе: Ади, Суботици и Темерину. Од школске 2011/2012 године предмет Мађарски језик са елементима националне културе се не изучава ни у једној школи с обзиром на то да није било заинтересованих за учење тог предмета. Подаци о броју ученика који су изучавали Мађарски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	2	9
2008/2009	1	1	1	5
2009/2010	3	3	3	12
2010/2011	3	3	3	12

2011/2012	-	-	-	-
-----------	---	---	---	---

За припаднике **румунске националне мањине** целокупна настава на румунском језику одвија се у средњим школама у две јединице локалне самоуправе: Вршцу и Алибунару. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на румунском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	8	205
2008/2009	2	2	8	231
2009/2010	2	2	8	237
2010/2011	2	2	8	238
2011/2012	2	2	8	238

Предмет Румунски језик са елементима националне културе изучава се у средњим школама у две јединице локалне самоуправе: Вршцу и Ковачици. Подаци о броју ученика који изучавају Румунски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	2	37
2008/2009	2	2	2	32
2009/2010	2	2	2	28
2010/2011	2	2	2	28
2011/2012	2	2	2	28

За припаднике **русинске националне мањине** целокупна настава на русинском језику одвија се у средњој школи у Руском Крстуру (општина Кула). Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на русинском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	1	1	4	69
2008/2009	1	1	4	60
2009/2010	1	1	4	60
2010/2011	1	1	4	60
2011/2012	1	1	4	65

Предмет Русински језик са елементима националне културе изучава се у средњим школама у две јединице локалне самоуправе: Новом Саду и Шиду. Подаци о броју ученика који изучавају Русински језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	1	1	1	3
2008/2009	2	2	2	25
2009/2010	2	2	2	41
2010/2011	2	2	3	70
2011/2012	2	2	3	72

За припаднике **словачке националне мањине** целокупна настава на словачком језику одвија се у средњим школама у три јединице локалне самоуправе: Бачком Петровцу, Ковачици и Новом Саду. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на словачком језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	2	14	379
2008/2009	2	2	13	341
2009/2010	2	2	14	344
2010/2011	3	3	15	353
2011/2012	3	4	15	381

Предмет Словачки језик са елементима националне културе изучава се у средњим школама у пет јединица локалне самоуправе: Бачкој Паланци, Бачком Петровцу, Ковачици, Старој Пазови и Шиду. Подаци о броју ученика који изучавају Словачки језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	2	7	18	182
2008/2009	2	6	12	161
2009/2010	2	6	12	131
2010/2011	5	7	17	335
2011/2012	5	7	17	331

За припаднике **хрватске националне мањине** целокупна настава на хрватском језику одвија се у средњим школама у Суботици. Наредна табела садржи податке о броју ученика обухваћених средњим образовањем на хрватском језику.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2007/2008	1	1	1	15
2008/2009	1	1	2	43
2009/2010	1	1	2	32
2010/2011	1	2	6	97
2011/2012	1	3	7	128

Предмет Хрватски језик са елементима националне културе изучава се у средњим школама у Суботици. Подаци о броју ученика који изучавају Хрватски језик са елементима националне културе садржани су у доњој табели.

Школска година	Број јединица локалне самоуправе	Број школа	Број одељења	Број ученика
2009/2010	1	1	1	4
2010/2011	1	1	1	4
2011/2012	1	6	6	37

Од удружења која су узела учешће у изради овог извештаја, издвајамо мишљење Немачког удружења Донау из Новог Сада, према коме је основни разлог за непостајање образовно васпитног рада на матерњем језику припадника немачке националне мањине мали број деце школског узраста и њихова дисперзивност.

Друштво за Русински језик, књижевност и културу из Новог Сада је упозорило на појаве у вези са статусом предмета Русински језик са елементима националне културе. Код надлежних државних и покрајинских органа то удружење је реаговало на „непримерено ниски статус наставног предмета Матерњи језик са елементима националне културе, драстично смањење цензуса наставника у школској 2011/2012 години и укидање наставе у једном броју места-насеља града Новог Сада (у основним школама у Петроварадину и Сремској Каменици)“, што по њиховом схватању доводи до „урушавања права националних мањина на образовање на матерњем језику“.

11.1.4. Високо образовање

Закон о високом образовању, којим се уређује систем високог образовања, услови и начин обављања делатности високог образовања, финансирање, као и друга питања од значаја за обављање ове делатности, у члану 8. прописује да право на високо образовање имају сва лица са претходно стеченим средњим образовањем, без обзира на расу, боју коже, пол, сексуалну оријентацију, етничко, национално или социјално порекло, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, статус стечен рођењем, постојање сензорног или моторног хендикепа или имовинско стање. Одредбом члана 80. став 2. утврђено је да високошколска установа може организовати полагање испита и изводити студије, односно поједине делове студија, као и организовати израду и одбрану завршног, магистарског и специјалистичког рада и докторске дисертације, на језику националне мањине и на страном језику, у складу са статутом, а ставом 3. истог члана Закона, да високошколска установа може остваривати студијски програм на језику националне мањине и страном језику уколико је такав програм одобрен, односно акредитован.

На основу изложених законских одредби, у Републици Србији је на појединим факултетима и високим школама струковних студија организована настава на језицима националних мањина, као и изучавање језика националних мањина.

Високо образовање на **албанском језику** омогућено је отварањем 2009. године у Медвеђи Одељења Економског и Правног факултета Универзитета у Нишу. Наредна табела садржи број студената који похађају наставу на албанском језику на поменутиим факултетима.

Школска година	Одељење Економског факултета	Одељење Правног факултета	Укупно
2009/2010	4	7	11
2010/2011	4	7	11
2011/2012	4	7	11

Од школске 2011/2012 године у Бујановцу је отворено Одељење Економског факултета из Суботице Универзитета у Новом Саду, на коме је за 40 студената албанске националности организована настава на албанском језику.

Албански језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за албанологију, Студијски програм за Албански језик и књижевност, модул Албански језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају албански језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	17	59
2008/2009	16	56
2009/2010	9	35
2010/2011	12	49
2011/2012	14	47

Босански језик и књижевност изучава се на Државном универзитету у Новом Пазару, Департман за филолошке науке, Студијски програм Српска књижевност и језик. У оквиру програма предмета Народна књижевност, Историја културе Бошњака, Упоредна граматика српског и босанског језика, Српска и бошњачка национална култура у европском контексту и Историјска граматика српског језика са основама дијалектологије, заступљени су садржаји из области босанске културе и традиције, као и елементи босанског језика и књижевности. Такође се и у предметима Фонетика и Морфологија упоредо изучавају и елементи босанског језика. С обзиром на то да је овај студијски програм проширен са довољно елемената босанског језика и књижевности, Сенат Државног универзитета у Новом Пазару је донео одлуку да се студенти који заврше овај студијски програм

оспособљавају за извођење наставе босанског језика у основним школама, што се наводи и у додатку (суплементу) дипломе.

Број студената који се оспособљавају за извођење наставе босанског језика на Државном универзитету у Новом Пазару

Школска година	Број студената
2007/2008	40
2008/2009	40
2009/2010	40
2010/2011	40
2011/2012	40

Бугарски језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за српски језик са јужнословенским језицима, Студијски програм за Бугарски језик и књижевност, модул Бугарски језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају бугарски језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	13	49
2008/2009	12	46
2009/2010	13	25
2010/2011	10	32
2011/2012	13	41

Грчки језик изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, на Студијском програму за Српску књижевност и језик и Студијском програму за Српску књижевност и језик са компаратистиком као обавезан савремени страни језик (изборни) у прва четири семестра на првој и другој години студија. Грчки језик изучава се и на Филозофском факултету у Новом Саду као обавезан страни језик по избору.

Високо образовање на **мађарском језику** одвија се на подручју АП Војводине, и то на 4 факултета: Филозофском факултету у Новом Саду (Катедра за хунгарологију, Одсек за мађарски језик и књижевност), Учитељском факултету у Суботици, Грађевинском факултету у Суботици и Академији уметности у Новом Саду; на 3 високе школе струковних студија: Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду, Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Суботици и Високој техничкој школи струковних студија у Суботици.

**Број студената који студирају мађарски језик и књижевност на мађарском језику на
Филозофском факултету у Новом Саду**

Школска година	Број студената
2007/2008	129
2008/2009	133
2009/2010	99
2010/2011	89
2011/2012	91

**Број студената који слушају наставу на мађарском језику на високим школама
струковних студија**

Школска година	Број студената
2007/2008	688
2008/2009	511
2009/2010	532
2010/2011	508
2011/2012	480

На Економском факултету у Суботици, Одељењу Економског факултета из Суботице у Новом Саду и Природно-математичком факултету у Новом Саду постоји могућност слушања наставе на мађарском језику. За све предмете за које постоји довољан број заинтересованих студената, и уколико професори владају знањем мађарског језика, организује се извођење наставе на том језику. На Педагошком факултету у Сомбору раније је постојала ова могућност, али у последњих пет година због малог броја заинтересованих студената и недостатка наставног кадра, не изводи се настава на мађарском језику.

Мађарски језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за хунгарологију, Студијски програм за Мађарски језик и књижевност, модул Мађарски језик, књижевност, култура.

**Број студената који студирају мађарски језик и књижевност на Филолошком факултету у
Београду**

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	8	41
2008/2009	13	42
2009/2010	9	21
2010/2011	8	29
2011/2012	12	34

Македонски језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету на Одсеку за српски језик, Одсеку за српску књижевност и на Одсеку за руски језик, у трајању од једног семестра. Македонски језик изучава се и на Филозофском факултету у Новом Саду као изборни предмет, на Одсеку за српски језик, Одсеку за српску књижевност и

Одсеку за руски језик и књижевност. Предмет се уписује на четвртој години и траје два семестра.

Немачки језик и књижевност изучава се у Републици Србији на: Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за германистику, Студијски програм за Немачки језик и књижевност, модул Немачки језик, књижевност, култура; Универзитету у Новом Саду, на Филозофском факултету у оквиру Одсека германистика, на студијском програму Немачки језик и књижевност и Универзитету у Крагујевцу, на Филолошко-уметничком факултету у оквиру Катедре за германистику, Студијски програм за Немачки језик и књижевност.

Број студената који студирају немачки језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	72	384
2008/2009	70	375
2009/2010	71	306
2010/2011	69	409
2011/2012	70	348

Број студената који студирају немачки језик и књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду

Школска година	Број студената
2007/2008	231
2008/2009	254
2009/2010	248
2010/2011	223
2011/2012	234

Број студената који студирају немачки језик и књижевност на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

Школска година	Број студената
2007/2008	88
2008/2009	92
2009/2010	78
2010/2011	113
2011/2012	113

Висока струковна школа за образовање васпитача „Др Михаило Палов“ у Вршцу, од школске 2009/2010 године уписује студенте припаднике ромске националне мањине, који образовање стичу на српском и **ромском језику**.

Високо образовање на **румунском језику** у Републици Србији одвија се на подручју АП Војводине, на Филозофском факултету у Новом Саду, Одсек за румунистику, студијски програм Румунски језик и књижевност и на две

високошколске установе у Вршцу: Одељењу Учитељског факултета у Београду – Катедра за румунски језик (као матерњи језик) и Високој школи струковних студија за образовање васпитача.

Број студената који студирају румунски језик и књижевност на румунском језику на Филозофском факултету у Новом Саду

Школска година	Број студената
2007/2008	41
2008/2009	33
2009/2010	22
2010/2011	19
2011/2012	19

Број студената који слушају наставу на румунском језику на Високој школи струковних студија за образовање васпитача

Школска година	Број студената
2007/2008	42
2008/2009	51
2009/2010	37
2010/2011	45
2011/2012	55

Румунски језик и књижевност изучава се у Републици Србији и на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за романистику, Студијски програм за Румунски језик и књижевност, модул Румунски језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају румунски језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	12	54
2008/2009	11	57
2009/2010	13	49
2010/2011	5	46
2011/2012	12	42

Високо образовање на **русинском језику** у Републици Србији одвија се на Филозофском факултету у Новом Саду, на Одсеку за русинистику, Студијски програм русински језик и књижевност.

Број студената који студирају русински језик и књижевност на русинском језику на Филозофском факултету у Новом Саду

Школска година	Број студената
2007/2008	19
2008/2009	23

2009/2010	25
2010/2011	25
2011/2012	21

Високо образовање на **словачком језику** одвија се на подручју АП Војводине на Филозофском факултету у Новом Саду, Одсек за словакистику, студијски програм Словачки језик и књижевност, на Учитељском факултету у Сомбору и Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду.

Број студената који студирају словачки језик и књижевност на словачком језику на Филозофском факултету у Новом Саду

Школска година	Број студената
2007/2008	30
2008/2009	29
2009/2010	30
2010/2011	27
2011/2012	26

Број студената који слушају наставу на словачком језику на Високој школи струковних студија за образовање васпитача

Школска година	Број студената
2007/2008	5
2008/2009	7
2009/2010	12
2010/2011	6
2011/2012	13

Словачки језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за славистику, Студијски програм за Словачки језик и књижевност, модул Словачки језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају словачки језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	8	41
2008/2009	15	48
2009/2010	10	48
2010/2011	11	48
2011/2012	12	51

Словеначки језик изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, на Студијском програму Словеначки језик и

књижевност и на студијским програмима Српска књижевност и језик и Српска књижевност и језик са компаратистиком као обавезан савремени страни језик (изборни) у прва четири семестра на првој и другој години студија. Словеначки језик изучава се и на Филозофском факултету у Новом Саду као изборни предмет на Одсеку за српски језик, Одсеку за српску књижевност и Одсеку за руски језик и књижевност. Предмет се уписује на четвртој години и траје два семестра.

Украјински језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за славистику, Студијски програм за украјински језик и књижевност, модул Украјински језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају украјински језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	16	45
2008/2009	17	47
2009/2010	13	35
2010/2011	14	53
2011/2012	12	53

На Филозофском факултету у Новом Саду, на Студијском програму за русински језик и књижевност од школске 2006/2007. године уведен је украјински језик као обавезан предмет на све четири године по један семестар за све студенте студијског програма русинског језика и књижевности.

Хрватска књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима. Хрватска књижевност 19. и 20 века у контексту јужнословенских књижевности полаже се као одвојен колоквијум у седмом семестру.

Чешки језик и књижевност изучава се у Републици Србији на Универзитету у Београду, на Филолошком факултету у оквиру Катедре за славистику, Студијски програм за Чешки језик и књижевност, модул Чешки језик, књижевност, култура.

Број студената који студирају чешки језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду

Школска година	Број уписаних студената на прву годину	Број студената на све четири године
2007/2008	24	82
2008/2009	23	82
2009/2010	15	55
2010/2011	13	67
2011/2012	12	64

11.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 3 препоруке у вези са чланом 14. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Српски органи треба да консолидују законодавни оквир у вези са наставом мањинских језика. То захтева усвајање, у тесној сарадњи са представницима националних мањина, додатних прописа и практичних мера у вези са разним моделима наставе мањинских језика. Посебно, постоји потреба да се поново размотри изборни карактер предмета који се зове „матерњи језик са елементима националне културе“.

Изложени законодавни оквир у вези са наставом на мањинским језицима и/или наставом мањинских језика омогућава припадницима националних мањина да остварују своја права гарантована Уставом и међународним уговорима којима је Република Србија приступила. Националним саветима националних мањина, као носиоцима остваривања права на самоуправу и у области образовања, законом су дате широке надлежности у области образовања што им омогућава да буду носиоци иницијатива доношења и спровођења закона и других прописа, да учествују у припреми прописа и предлажу њихове измене, као и да предлажу посебне прописе и привремене мере ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и припадника већинског народа. У склопу доношења нових закона о основном и средњем образовању и васпитању, размотриће се и изборни карактер предмета Матерњи језик са елементима националне културе.

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је сачинио Анализу стања у вези са реализацијом наставе Матерњег језика са елементима националне културе на територији АП Војводине и одржао састанак са представницима националних савета националних мањина, на којем су се разматрала питања и проблеми везани за реализацију наставе овог изборног наставног предмета у основном и средњем образовању.

На састанку су у потпуности подржана мишљења и препоруке Завода за унапређивање образовања и васпитања у вези са могућношћу избора два изборна предмета за ученике, припаднике националних заједница, који наставу похађају на српском језику, уколико је један од тих предмета Матерњи језик са елементима националне културе.

У том смислу покренута је и иницијатива за измене и допуне Правилника о наставном плану и програму за основно образовање и васпитање, као и Правилника о наставном плану и програму за средње школе у смислу промене статуса наставног предмета Матерњи језик са елементима националне културе, на листи

изборних предмета (да буде на листи обавезних изборних предмета, да ученици могу да бирају два изборна предмета уколико је један од њих Матерњи језик, да се оцењује и да оцена улази у општи успех у основној школи, а да у средњој школи постане изборни предмет и да се финансира од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, као и остали изборни предмети).

Српски органи треба да подстичу локалне органе да поздраве флексибилнији приступ у прилагођавању броја ученика који је потребан да се отвори разред са наставом на мањинском језику да се задовоље стварне потребе које су изнеле мањинске заједнице. Ово је посебно важно у североисточној Србији.

У постојећем образовном систему локални органи немају надлежност у одлучивању о броју ученика који је потребан да се отвори разред са наставом на мањинском језику. То питање је у надлежности Министарства просвете и науке и покрајинског секретаријата надлежног за образовање.

Како је већ изложено, школа може да остварује наставни план и програм на мањинском језику и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, што се у пракси и остварује. Примери такве праксе садржани су у одељцима 11.1.2. и 11.1.3. поглавља Б. Дела другог овог извештаја.

Образовање припадника националних мањина у североисточној Србији, првенствено припадника влашке националне мањине као најбројније националне мањине на овом подручју, одвија се на српском језику. Томе није био разлог недовољно флексибилан приступ у прилагођавању броја ученика који је потребан да се организује настава на мањинском језику, већ непостојање стандардизованог влашког језика, односно непостојање влашког писма што је онемогућавало увођење наставе на влашком језику и наставе влашког језика у образовни систем Републике Србије. Почетком 2012. године, Национални савет влашке националне мањине усвојио је влашко писмо од 35 словних знакова, што представља добро полазиште за номенклатуру и стандардизацију влашког језика на којој ће се радити у наредном периоду. Дакле, на Националном савету влашке националне мањине је, не само иницијатива за увођење у наставу влашког језика и пре остваривања стандардизације тог језика него и начин како то остварити кроз предлагање наставних планова и програма влашког језика.

Република Србија је створила законске претпоставке које омогућавају образовање на мањинским језицима, кроз постојање три модела образовања у основним и средњим школама: на матерњем језику, двојезично и на српском језику уз могућност учења матерњег језика са елементима националне културе, а национални савети у складу са својим законским овлашћењима преузели су одговорност за увођење наставе на мањинским језицима и наставе мањинских језика, и то оних мањинских језика који до сада не егзистирају у образовном систему Републике Србије. Од степена њихове ангажованости зависиће динамика

увођења настава на језику националне мањине или изучавање предмета Матерњи језик са елементима националне културе.

Иако подржава могућност која је дата националним саветима националних мањина да учествују у развоју образовања мањина, Саветодавни комитет сматра да је важно да српски органи предузму неопходне мере да се обезбеди да образовање у разредима на језику мањина испуњава образовне стандарде који се примењују у другим деловима Србије.

Законски оквир којим се уређују питања система образовања и васпитања, како је већ изложено, прописује да су грађани Републике Србије једнаки у остваривању права на образовање и васпитање, без обзира на пол, расу, националну, верску и језичку припадност, као и друге личне особине. образовање и васпитање остварује се уз поштовање општих принципа и остваривањем циљева и стандарда образовања и васпитања. Законом о основама система образовања и васпитања утврђени су општи принципи који системом образовања и васпитања морају да обезбеде свој деци, ученицима и одраслима, између осталог, и: једнако право и доступност образовања и васпитања без дискриминације и издвајања по било ком основу; квалитетно и уравнотежено образовање и васпитање које је прилагођено њиховом узрасту и личним образовним потребама; тзв. хоризонталну и вертикалну покретљивост и проходност на свим нивоима и врстама образовања, у складу са њиховим потребама и интересовањима, без препрека за промене, настављање и употпуњавање образовања током целог живота. Циљеви образовања и васпитања утврђени су тако да се могу груписати у тзв. когнитивне и интелектуалне, циљеве који представљају везу образовања и каснијих активности и вредносне циљеве, као што су на пример: формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине; развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости. Законом је одређено да се општи исходи и стандарди образовања и васпитања остварују укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања деце, ученика и одраслих, кроз све облике, начине и садржаје рада. Програми на основу којих се остварује образовање и васпитање доносе се на основу одговарајућих стандарда који се односе на: постигнуће ученика и одраслих, наставнике и васпитаче, директоре, просветне инспекторе и просветне саветнике, квалитет уџбеника и наставних средстава и квалитет рада установа.

Изложеним законским одредбама којима се уређује систем образовања и васпитања у Републици Србији обезбеђени су једнаки стандарди за образовање

свих њених грађана. образовање припадника националних мањина на свом матерњем језику део је јединственог образовног система те као такав мора испуњавати образовне стандарде утврђене законским оквиром. Национални савети националних мањина, као носиоци права на самоуправу и у области образовања, у оквиру својих законом утврђених надлежности учествују у процесу одлучивања или одлучују о питањима у вези са остваривањем стандарда образовања припадника националне мањине коју представљају, али тиме се не онемогућава испуњавање образовних стандарда.

Члан 15.

Стране уговорнице ће створити услове потребне за делотворно учешће припадника националних мањина у културном, друштвеном и економском животу и јавним односима, посебно оним који се на њих односе.

12.1. Заступљеност у представничким телима

У Другом извештају о спровођењу Оквирне конвенције (одељци 15.1 и 15.2) садржани су подаци о Уставним и законским решењима којима се омогућава заступљеност националних мањина у представничким телима.

У Републици Србији је одредбама Закона о избору народних посланика у Народну скупштину, Закона о локалним изборима и Покрајинском скупштинском одлуком о избору посланика у Скупштину Аутономне Покрајине Војводине омогућено спровођење Уставних одредби о праву на учествовање представника националних мањина у управљању јавним пословима и учешћу у представничким телима. Изборно законодавство¹⁶ на свим нивоима власти у погледу учешћа у расподели мандата листа политичких странака националних мањина у периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције није измењено.

Наредни ставови садрже податке о учешћу припадника националних мањина у сазиву Народне скупштине у периоду 2008-2012. година. За изборе који су одржани 11. маја 2008. године припадници националних мањина поднели су десет изборних листа са кандидатима за народне посланике. Према резултатима избора¹⁷ у Народну скупштину Републике Србије ушле су следеће изборне листе политичких странака националних мањина, садржане у доњој табели:

Редни број	НАЗИВ ИЗБОРНЕ ЛИСТЕ	Број мандата који је добила изборна листа	%
6.	МАЂАРСКА КОАЛИЦИЈА – ИШТВАН ПАСТОР	4	1,60
7.	БОШЊАЧКА ЛИСТА ЗА ЕВРОПСКИ САНЦАК – ДР СУЛЕЈМАН УГЉАНИН	2	0,80
8.	КОАЛИЦИЈА АЛБАНАЦА ПРЕШЕВСКЕ ДОЛИНЕ	1	0,40

На основу резултата избора из 2008. године, у Народној скупштини Републике Србије самостално су биле заступљене следеће странке националних мањина: Савез војвођанских Мађара са 4 посланика, Бошњачка демократска странка Санцака са једним послаником, Социјално либерална партија Санцака са

¹⁶ Релевантне одредбе изборног законодавства садржане су у одељку 15.2 Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције.

¹⁷ Извештај Републичке изборне комисије о укупним резултатима избора за нове народне посланике Народне скупштине Републике Србије, објављен у „Службеном гласнику РС“, број 53/08.

једним послаником (која окупља углавном припаднике бошњачке националности) и Партија за демократско деловање са једним послаником (окупља припаднике албанске националне мањине). На основу одредаба Пословника Народне скупштине, странке националних мањина формирале су Посланички клуб са седам посланика из наведених странака.

У оквиру изборних листа већинских коалиција биле су заступљене и следеће странке националних мањина: Санџачка демократска партија (која окупља углавном припаднике бошњачке националности) са четири посланика у Посланичкој групи Заједно за европску Србију; Демократски савез Хрвата у Војводини са једним послаником у Посланичкој групи Заједно за европску Србију, и Ромска партија левице са једним послаником (партија настала одвајањем једног посланика из Посланичке групе СРС).

Према подацима Административног одбора Народне скупштине, у сазиву Народне Скупштине у периоду 2008-2012. година, од 250 народних посланика, 31 народни посланик, или 12,4%, није био припадник српског народа. Од тог броја је 7 посланика изабрано са изборних листа које су поднеле изборне коалиције странака националних мањина, а 24 народна посланика било је са изборних листа које нису биле у положају странака националних мањина. Према националном саставу у Народној скупштини било је 9 посланика мађарске националности, 7 бошњачке националности, по 2 народна посланика румунске, русинске, словачке, хрватске, црногорске и ромске националности и по један народни посланик албанске, македонске и бугарске националности.

У сазиву Народне скупштине у периоду 2008-2012. година деловао је Одбор за међунационалне односе који је према Пословнику Народне скупштине имао мандат да разматра предлоге закона, других прописа и општих аката и друга питања са становишта остваривања националних права и међунационалних односа у Србији. Одбор је по броју чланова био један од бројнијих радних тела са 21 послаником, од којих је 12 било из редова националних мањина. Од новог сазива Народне скупштине 2012. године, Одбор за међунационалне односе прерастао је у Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова. Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова, разматра предлоге закона и других општих аката и друга питања из области: остваривања и заштите људских права и слобода и права детета; спровођења потврђених међународних уговора који уређују заштиту људских права; остваривања слободе вероисповести; полагаја црква и верских заједница; остваривања права националних мањина и питања међунационалних односа у Републици Србији. Одбор сарађује са националним саветима националних мањина.

У сазиву Скупштине Аутономне Покрајине Војводине у периоду 2008-2012. година, од шест посланичких група, Посланичка група Мађарске коалиције окупљала је припаднике мађарске националне мањине.

12.2. Учесће припадника националних мањина у органима управе и у судству

Устав Републике Србије у члану 77. став 2. предвиђа да се при запошљавању у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе води рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина.

Законом о државним службеницима уређена су права и дужности државних службеника и дефинисан је појам државног службеника. Сагласно члану 45. став 1. Закона, као државни службеник може да се запосли сваки пунолетан држављанин Републике Србије који има прописану стручну спрему и испуњава остале услове одређене законом, другим прописом и правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у државном органу, ако му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа и није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци. На основу изложене одредбе, припадницима националних мањина је једнако доступно запошљавање у државним органима Републике Србије као и већинском становништву. Штавише, одредбом члана 9. став 3. Закона утврђена је обавеза да се при запошљавању у државним органима води рачуна да национални састав одсликава у највећој могућој мери структуру становништва. Централну кадровску евиденцију о државним службеницима и намештеницима у органима државне управе и службама Владе, која се води као информатичка база података и служи управљању кадровима и другим потребама у области радних односа, води Служба за управљање кадровима (члан 159. Закона). Закон је у одредби члана 160. став 1. прописао врсту података о државним службеницима која се уписује у Централну кадровску евиденцију, међу којима се не налазе подаци о националној припадности државних службеника. С обзиром на то да не постоји законски основ, подаци о националном саставу државних службеника и намештеника у органима државне управе се не прикупљају, тако да није могуће изложити податке о заступљености припадника националних мањина у државној управи.

За делимично сагледавање структуре запослених по националној структури покрајинских органа управе и управа јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине могу послужити прикупљени подаци тадашњег Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне заједнице из 2010. године. Анкетом су били обухваћени покрајински органи који воде управни поступак и решавају у управним стварима, односно подаци који се, између осталог, односе на националну структуру запослених у 11 покрајинских секретаријата и Канцеларији покрајинског омбудсмана, са 476 запослених. Наредна табела садржи податке о структури запослених по националној припадности у тим покрајинским органима.

Национална припадност	Број запослених у органима покрајинске управе	% запослених у органима покрајинске управе	% у укупном броју становништва АП Војводине¹⁸
Срби	322	67,70	65,05
Мађари	79	16,59	14,28
Хрвати	11	2,31	2,78
Румуни	11	2,31	1,50
Црногорци	10	2,10	1,75
Словаци	8	1,68	2,79
Русини	5	1,05	0,77
Неизјашњени	66	13,86%	

Истом анкетом извршено је истраживање националне структуре запослених у органима локалне самоуправе у 30 од 39 јединица локалне самоуправе на чијој су територији у службеној употреби језици и писама националних мањина. У доњој табели садржани су подаци о националној структури запослених у тим јединицама локалних самоуправа.

Национална припадност	Број запослених у органима локалне управе	% запослених у органима покрајинске управе	% у укупном броју становништва АП Војводине¹⁹
Срби	2.604	72,69	65,05
Мађари	448	12,50	14,28
Црногорци	101	2,81	1,75
Словаци	90	2,51	2,79
Румуни	75	2,09	1,50
Хрвати	45	1,25	2,78
Русини	31	0,86	0,77
Неизјашњени	188	5,24	

Доношењем новог Закона о судијама 2008. године, унапређен је законски оквир за учешћа припадника националних мањина у судству. Закон о судијама у члану 46. предвиђа да је приликом избора и предлагања за избор судија забрањена дискриминација по било ком основу, те да се при избору и предлагању за избор судија води рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језику националне мањине, који је у службеној употреби у суду. Поступак за избор је у целини пренет на нови орган, Високи савет судства, који је усвојио Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности судија.

¹⁸ Према попису становништва из 2002. године.

¹⁹ Према попису становништва из 2002. године.

Високи савет судства је приликом избора судија на сталну судијску функцију и предлагања кандидата Народној скупштини за избор на трогодишњи мандат водио рачуна о националном саставу становништва на подручју суда за који се кандидати бирају. Од ступања на судијску функцију 1. јануара 2010. године, број припадника националних мањина на судијској функцији је следећи: Албанаца - 6; Бошњака - 34; Бугара - 8; Буњеваца - 5; Влаха - 3; Горанаца - 2; Мађара - 42; Муслимана - 5; Рома - 1; Румуна - 10; Русина - 5; Словака - 8; Хрвата – 6 и Црногораца - 15.

Високи савет судства, на предлог министра правде, именовано је 2009. године и судије поротнике из редова припадника националних мањина на подручјима где живе националне мањине. За судије поротнике за мандатни период од пет година именовано је: 34 припадника бошњачке националне мањине; 6 бугарске; 2 буњевачке; 5 влашке; један грчке; 31 мађарске; 5 македонске; један муслиманске; 6 ромске; 4 румунске; 2 русинске; 9 словачке; 23 хрватске и 4 црногорске националне мањине.

За делимично сагледавање националне структуре запослених у судству могу послужити подаци добијени на основу анкете тадашњег Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне заједнице спроведене 2010. године. Анкетом је био обухваћен, између осталог, и национални састав запослених, службеника и намештеника, без носиоца судијске функције у 29 судова од 32 суда колико их је на територији АП Војводине, у којима је било запослено 1.614 службеника. Наредна табела садржи податке о структури запослених по националној припадности у судовима на територији АП Војводине.

Национална припадност	Број запослених у судству	% запослених у судству	% у укупном броју становништва АП Војводине ²⁰
Срби	1.154	71,49	65,05
Мађари	189	11,71	14,28
Хрвати	37	2,29	2,78
Словаци	29	1,79	2,79
Румуни	24	1,48	1,50
Црногорци	19	1,17	1,75
Русини	5	0,30	0,77
Неизјашњени	157	9,77	

12.3. Национални савети националних мањина

У Другом извештају о спровођењу Оквирне конвенције објашњен је законски оквир који даје припадницима националних мањина могућност избора националног савета националне мањине (у даљем тексту: национални савет), као

²⁰ Према попису становништва из 2002. године.

облика културне аутономије и функционалне децентрализације, уведеног у правни поредак 2002. године. Доношењем Устава Републике Србије (2006) право на избор националних савета је конституционализовано. Уставом се јамче колективна права на основу којих припадници националних мањина могу да изаберу своје националне савете ради остваривања права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писма (члан 75. Устава). Даље уређење питања везаних за активности националног савета уследило је након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, доношењем Закона о националним саветима националних мањина којим су уређене надлежности националних савета у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, поступак избора националних савета, њихово финансирање и друга питања од значаја за рад националних савета. Надлежности националних савета у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма обрађене су у оквиру одељака о имплементацији релевантних чланова Оквирне конвенције (чл. 5, 9, 10. и 12). У члану 10. Закона, којим се уређују опште надлежности националног савета, прописано је да национални савети самостално доносе и мењају свој статут, финансијски план, финансијски извештај и завршни рачун; располажу сопственом имовином; одлучују о називу, симболима и печату националног савета; утврђују предлоге националних симбола, знамења и празнике националних мањина; оснивају установе, удружења, фондације и привредна друштва у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма; предлажу представнике националне мањине у савету за међунационалне односе у јединици локалне самоуправе и установљавају и додељују признања. Од посебног значаја је овлашћење националног савета да иницира доношење и прати спровођење закона и других прописа из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма; учествује у припреми прописа и предлаже измену и допуну прописа којима се уређују Уставом гарантована права националних мањина у наведеним областима и предлаже посебне прописе и привремене мере у областима у којима се остварује право на самоуправу ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини. Поред наведених овлашћења, национални савет има право да покреће поступак пред Уставним судом, Заштитником грађана, покрајинским и локалним омбудсманом и другим надлежним органима када процени да је дошло до повреде Уставом и законом гарантованих права и слобода припадника националних мањина, као и да заузима ставове, покреће иницијативе и предузима мере у вези са свим питањима која су непосредно повезана са положајем, идентитетом и правима националних мањина.

Закон о националним саветима националних мањина уредио је и питања избора националних савета о којима је било више речи у делу Извештаја

посвећеном активностима и мерама Републике Србије на спровођењу препорука из Резолуције Комитета министара (Поглавље А Дела другог овог извештаја). Како је већ изложено, Република Србија је створила законске и практичне услове за несметан рад националних савета. Имајући у виду да су, сагласно Закону, национални савети преузели нове надлежности у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, ради њиховог упознавања са том проблематиком, надлежни државни органи су вршили својеврсне обуке чланова националних савета. Тако је на пример, тадашње Министарство за људска и мањинска права, 2010. и почетком 2011. године, успешно спровело пројекат ИПА 2007, Европске комисије - *Спровођење приоритета у области људских и мањинских права и заштите националних мањина у Републици Србији*, у оквиру којег је био и део пројекта који се односио на подршку институционалном оснаживању свих националних савета путем развоја капацитета стално запосленог особља. На семинарима посвећеним овом циљу, представници националних савета су упознати са вештинама стратешког планирања, управљања људским ресурсима, координације, повезивања са релевантним установама и процедурама за извештавање. Посебна пажња била је посвећена јачању организационих, техничких и финансијских капацитета националних савета како би што боље заступали интересе својих заједница. На годишњицу избора националних савета, тадашња Управа за људска и мањинска права организовала је радни састанак са представницима конституисаних националних савета националних мањина, на коме је указано на одређена законска решења која у својој примени изазивају бројне недоумице, а представници националних савета су изложили активности националних савета у претходној години и проблеме са којима се у раду суочавају. Том приликом су представницима националних савета уручени рачунари из пројекта ИПА 2007.

Конституисањем националних савета после спроведених избора средином 2010. године и пружањем помоћи у подизању капацитета за преузимање законом утврђених надлежности, национални савети су отпочели са радом. У циљу сагледавања рада националних савета у периоду након њиховог конституисања могло би да послужи истраживање Покрајинског омбудсмана *Две године националних савета*²¹ (2012). За потребе тог истраживања конструисан је упитник од 68 питања и упућен националним саветима, од којих су податке доставили национални савети бугарске, буњевачке, грчке, египатске, мађарске, македонске, немачке, румунске, русинске, словачке, украјинске, хрватске и чешке националне мањине. На основу тих података сагледаване су активности националних савета, како у погледу општих надлежности тако и у областима у којима национални савети остварују право на самоуправу – култури, образовању, обавештавању и

²¹ Резултати истраживања Покрајинског омбудсмана доступни су на веб адреси: www.ombudsmanapv.org

службеној употреби језика и писма. Имајући у виду да је истраживањем обухваћена анализа праксе остваривања свих надлежности, односно овлашћења прописаних Законом, на основу истраживања праксе у области општих надлежности националних савета могуће је делимично сагледати њихов рад. Истраживање је показало да су национални савети бугарске, буњевачке, македонске, мађарске, румунске, русинске, словачке, украјинске и хрватске националне мањине искористили законску могућност и на захтев јединица локалних самоуправа предложили представнике националне мањине у савету за међунационалне односе у више јединица локалних самоуправа. У областима у којима остварују право на самоуправу, национални савети су покретали иницијативе за доношење закона и других прописа, и то: национални савети македонске, мађарске и словачке националне мањине у области образовања; Национални савет македонске националне мањине у области обавештавања и службене употребе језика и писма, док ниједан национални савет није покренуо иницијативу за доношење закона или прописа у области културе. Због процене да је било повреде права и слобода припадника националних мањина и/или у име припадника националне мањине уз претходно прибављено писмено овлашћење, пред надлежним органима поступке су покретали: пред Уставним судом – Национални савет мађарске националне мањине; пред Заштитником грађана – национални савети бугарске, буњевачке, грчке и мађарске националне мањине; пред Покрајинским омбудсманом – национални савети ашкалијске, мађарске, румунске, русинске, хрватске и чешке националне мањине; пред локалним заштитником грађана – Национални савет македонске националне мањине, и пред другим надлежним органима – национални савети буњевачке, македонске и хрватске националне мањине.

Истраживање Покрајинског омбудсмана је обухватило овлашћења националних савета у свим областима у којима су њихове надлежности законом утврђене, односно обухваћено је преко 80 различитих надлежности националних савета у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма. У закључним разматрањима констатовано је да неки национални савети нису у могућности да врше један број надлежности из следећих разлога: што образовање није организовано на језику националне мањине; што језик националне мањине није у службеној употреби; што не постоје медији на језику националне мањине. Имајући у виду да неки национални савети не могу из објективних околности да врше одређене надлежности, питање је да ли је концепт постављен Законом о националним саветима применљив на све националне савете који тренутно егзистирају. На основу анализе добијених података Покрајински омбудсман је, између осталог, закључио да национални савети нису у пуној мери користили надлежности/овлашћења прописана Законом, било из разлога што нису довољно упознати са својим надлежностима, правима и обавезама, као и

поступцима пред надлежни органима чије је покретање предуслов за остваривање појединих надлежности, било да не познају значење појединих законских појмова, што им отежава вршење надлежности/овлашћења у пуном капацитету, или због тога што су сувише пасивни и не предузимају иницијативу, већ чекају да иницијатива потекне од надлежних органа на свим нивоима власти. За начин решавања питања која онемогућавају рад националних савета пуним капацитетом, Покрајински омбудсман је упутио препоруке које се, између осталог, односе и на измене/допуне прописа у области остваривања и заштите права и слобода националних мањина, првенствено Закона о националним саветима националних мањина, као и на усаглашавање закона у области културе, образовања и јавног информисања са Законом о националним саветима националних мањина како би се отклонили проблеми уочени у пракси.

12.3.1. Финансирање националних савета

На основу одредбе члана 114. Закона о националним саветима националних мањина, средства за финансирање рада националних савета обезбеђују се из буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе, донација и осталих прихода. Висина средстава из јавних извора која се обезбеђује за финансирање делатности националних савета одређује се за сваку годину законом о буџету Републике Србије, односно одлукама о буџету АП Војводине и јединица локалне самоуправе.

На основу члана 115. Закона, средства која се обезбеђују у буџету Републике Србије распоређују се тако да се 30% распоређује у једнаким износима свим регистрованим националним саветима у Републици Србији, а остатак средстава (70%) сразмерно броју припадника одређене националне мањине коју национални савет представља, као и укупном броју установа те националне мањине у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма и обиму активности тих установа. Ближе уређење поступка расподеле средстава из буџета Републике Србије за финансирање рада националних савета који су уписани у Регистар националних савета националних мањина утврђено је Уредбом о поступку расподеле средстава из буџета Републике Србије за финансирање рада националних савета коју је 2010. године усвојила Влада. Уредбом је утврђено да се, поред једнаког износа свим националним саветима, остатак средстава (70%) сразмерно распоређује, и то: једна половина (35% од укупног износа) према броју припадника одређене националне мањине коју национални савет представља, а друга половина остатка средстава (35%) распоређује се према укупном броју установа у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и обиму њихове активности. Висина тих средстава се распоређује на четири једнака дела, за сваку област - културу, образовање, обавештавање и службену употребу језика - на основу система бодовања, као саставног дела Уредбе, којим су

утврђени критеријуми у наведеним областима и одређена мерила за сваки критеријум. Основ за расподелу средстава сваком националном савету је проценат учешћа установа одређене националне мањине у укупном броју установа свих националних мањина које имају изабране националне савете у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма.

Средства за финансирање делатности националних савета обезбеђују се за сваку годину законом о буџету. Доња табела садржи преглед дотација националним саветима националних мањина у периоду 2008-2011. година из буџета Републике Србије.

Национални савет		2008.	2009.	2010.	2011.
Албанске мањина ²²	национална	-	-	3.151.381,00	16.604.420,00
Ашкалијске мањина ²³	национална	-	-	1.570.629,00	1.418.064,00
Бошњачке мањина	национална	15.060.518,00	14.104.854,00	13.670.718,00	21.015.176,00
Бугарске мањина	национална	7.620.819,00	7.222.365,00	7.005.533,00	7.610.588,00
Буњевачке мањине	националне	7.599.519,00	7.194.042,00	6.983.674,00	5.856.188,00
Влашке мањине	националне	8.478.218,00	8.029.570,00	7.492.237,00	7.482.728,00
Грчке националне мањине		6.422.163,00	6.117.768,00	5.939.133,00	3.615.620,00
Египатске мањине	националне	6.432.819,00	6.131.930,00	5.779.027,00	3.636.608,00
Савез јеврејских општина ²⁴		6.407.007,00	6.146.091,00	5.952.635,00	3.983.600,00
Мађарске мањине	националне	21.097.562,00	19.797.776,00	39.172.899,00	58.600.940,00
Македонске мањине	националне	7.854.963,00	7.434.787,00	7.013.301,00	6.779.120,00
Немачке мањине	националне	6.568.119,00	6.259.383,00	6.053.758,00	3.989.720,00
Ромске националне мањине		12.982.718,00	12.150.567,00	11.772.747,00	16.377.656,00
Румунске мањине	националне	8.238.063,00	7.802.987,00	7.554.865,00	13.394.108,00
Русинске мањине	националне	7.094.319,00	6.755.036,00	6.551.901,00	8.740.808,00
Словачке мањине	националне	10.176.668,00	9.559.013,00	9.268.286,00	18.636.080,00
Словеначке мањине ²⁵	националне	-	-	1.989.917,00	4.772.672,00

²² Национални савет изабран у јуну 2010. године.

²³ Национални савет изабран у јуну 2010. године. И поред тога што су у буџету Републике Србије за 2011. годину обезбеђена средства за финансирање рада Националног савета, средства су исплаћена само у прва четири месеца, због нерешеног питања представљања Савета.

²⁴ На основу члана 134. Закона о националним саветима националних мањина, Извршни одбор Савеза јеврејских општина врши функције националног савета.

²⁵ Национални савет изабран у јуну 2010. године.

Украјинске мањине	националне	6.631.863,00	6.316.029,00	6.114.242,00	4.963.100,00
Хрватске мањине	националне	11.334.662,00	10.592.802,00	10.250.495,00	13.589.300,00
Чешке мањине ²⁶	националне	-	-	1.861.484,00	4.297.376,00
Укупна средства:		150.000.000,00	141.615.000,00	165.148.862,00	225.363.872,00

Средства за финансирање делатности националних савета која се обезбеђују у буџету аутономне покрајине распоређују се националним саветима који имају седиште на територији аутономне покрајине. Доња табела садржи исплаћене износе националним саветима који имају седиште у АП Војводини из покрајинског буџета у периоду 2007-2011. година.

Национални савет	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Ашкалијке национална мањина ²⁷	-	-	-	330.000,00	-
Буњевачке национална мањина	880.000,00	2.030.000,00	999.000,00	2.090.060,00	1.752.000,00
Грчке национална мањина	-	-	-	-	400.000,00
Египатске национална мањина	-	-	-	330.000,00	400.000,00
Мађарске националне мањине	5.340.000,00	13.760.000,00	6.867.500,00	11.925.555,00	16.528.000,00
Македонске националне мањине	763.000,00	2.240.000,00	959.000,00	1.800.000,00	1.900.000,00
Немачке националне мањине	-	1.425.000,00	563.500,00	1.487.560,00	1.340.000,00
Румунске националне мањине	1.612.000,00	4.165.000,00	1.837.500,00	2.478.055,00	4.224.000,00
Русинске националне мањине	860.000,00	2.570.000,00	1.123.000,00	1.941.555,00	2.654.000,00
Словачке националне мањине	1.440.000,00	3.636.000,00	1.332.500,00	4.132.055,00	5.160.000,00
Украјинске националне мањине	1.165.000,00	2.280.000,00	586.500,00	1.541.560,00	1.412.000,00

²⁶ Национални савет изабран у јуну 2010. године.

²⁷ Национални савет изабран у јуну 2010. године. И поред тога што су у буџету АП Војводине за 2011. годину обезбеђена средства за финансирање рада Националног савета, средства нису исплаћена због нерешеног питања представљања Савета.

Хрватске националне мањине	1.440.000,00	5.835.000,00	1.331.500,00	3.428.600,00	3.028.000,00
Чешке националне мањине ²⁸	-	-	-	350.000,00	1.502.000,00
Укупна средства:	13.500.000,00	37.941.000,00	15.600.000,00	31.835.000,00	40.300.000,00

Средства која се обезбеђују у буџету јединице локалне самоуправе распоређују се националним саветима који представљају националне мањине које у становништву јединице локалне самоуправе достижу најмање 10% од укупног становништва или националних мањина чији је језик у службеној употреби на територији јединице локалне самоуправе. Ради добијања података о финансирању националних савета од стране јединица локалне самоуправе, почетком 2012. године, некадашња Управа за људска и мањинска права спровела је анкету у 51 јединици локалне самоуправе, које према законским критеријумима имају обавезу финансирања националних савета из својих буџета. То су следеће јединице локалне самоуправе: Ада, Алибунар, Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бела Црква, Бечеј, Бољевац, Бор, Босилеград, Бујановац, Врбас, Вршац, Димитровград, Жабал, Житиште, Жагубица, Град Зрењанин, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Кучево, Кула, Мајданпек, Мали Иђош, Медвеђа, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Пазар, Нови Сад, Озаци, Петровац на Млави, Пландиште, Прешево, Прибој, Пријеполје, Сента, Сечањ, Сјеница, Сомбор, Србобран, Суботица, Темерин, Тител, Тутин, Чока и Шид.

Анкета је показала да је само 16 јединица локалне самоуправе (Ада, Бољевац, Босилеград, Бујановац, Димитровград, Жабал, Житиште, Жагубица, Кањижа, Кула, Медвеђа, Нови Сад, Петровац на Млави, Сента, Суботица и Чока) планирало у својем буџету за 2012. годину средства за финансирање националних савета националних мањина, у укупном износу од 9.125.000,00 динара. Наредна табела садржи преглед финансирања националних савета из буџета јединица локалне самоуправе у 2012. години.

Национални савет националне мањине	Јединице локалне самоуправе које су буџетом за 2012. годину издвојиле средства
Национални савет албанске националне мањине	Бујановац, Медвеђа
Национални савет бугарске националне мањине	Босилеград, Димитровград
Национални савет буњевачке националне мањине	Суботица
Национални савет влашке националне мањине	Бољевац, Жагубица, Петровац на Млави
Национални савет мађарске националне мањине	Ада, Кањижа, Кула, Нови Сад, Сента, Суботица, Чока
Национални савет румунске националне мањине	Житиште

²⁸ Национални савет изабран 2010. године.

Национални савет русинске националне мањине	Жабал, Кула, Нови Сад
Национални савет словачке националне мањине	Нови Сад
Национални савет хрватске националне мањине	Суботица

Ради унапређења транспарентности и законитости финансијског пословања националних савета националних мањина, у 2011. години тадашња Управа за људска и мањинска права као надлежни државни орган исплатила је додатних 200.000,00 динара на терет буџетских средстава Републике Србије сваком националном савету за трошкове обавезне годишње књиговодствене ревизије. У извештајима независних ревизора констатовано је да је финансијско пословање националних савета у 2011. године у складу са Законом о националним саветима националних мањина и да су буџетска средства утрошена у складу са наменом.

У циљу успостављања једнообразног начина финансијског извештавања националних савета националних мањина о утрошку средстава која су дотирана из буџета Републике Србије, Управа је израдила образац *Извештај о приходима и расходима дотације из буџета Републике Србије* који је сачињен у форми табела. За представнике националних савета одржана је радионица у вези са применом тог обрасца, на којем национални савети достављају своје финансијске извештаје од 2012. године. Сходно календару за подношење финансијских извештаја на тромесечном нивоу, национални савети су дужни да Канцеларији за људска и мањинска права достављају тромесечне извештаје на прописаним обрасцима, као и и наративне извештаје о спроведеним програмским активностима. Национални савети су, такође, дужни да Агенцији за привредне регистре и државном органу који финансира њихов рад из буџета, достављају завршне рачуне за претходну годину, а планове програма, пројеката и активности предвиђених у наредној години, који ће бити финансирани из буџета Републике Србије, надлежном државном органу.

12.4. Децентрализација

12.4.1. Покрајински ниво

Устав Републике Србије садржи делотворну правну основу за процес децентрализације земље. Народна скупштина Републике Србије усвојила је 2009. Закон о утврђивању надлежности АП Војводине, који је Уставни суд делимично касирао. Представници националних мањина у Народној скупштини Републике Србије учествовали су у поступку доношења овог закона. Одредбама овог закона утврђено је, између осталог, да АП Војводина, преко својих органа, ближе уређује и обезбеђује остваривања права националних мањина на територији АП Војводине: на образовање на матерњем језику, на свим нивоима образовања у складу са законом (члан 38); уређује потребе и интерес у области културе националних мањина и обезбеђује средства за њихово остваривање као и да обезбеђује средства

за рад, инвестиционо и текуће одржавање и опремање устова које обезбеђују развој културе припадника националних мањина на основу посебне одлуке којом се утврђују мерила, критеријуми и поступак доделе тих средстава (члан 41. тач. 2 и 10); обезбеђује део средстава или друге услове за рад јавних гласила на језицима националних мањина и етничких заједница ради остваривања права националних мањина и етничких заједница у информисању на сопственом језику и неговању сопствене културе (члан 62. тачка 3); у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писама националних мањина врши инспекцијски надзор (члан 76).

На основу Устава и Закона о утврђивању надлежности АП Војводине, донесен је 2009. Статут АП Војводине, у чијем су доношењу активно учествовали представници националних мањина у Скупштини АП Војводине. Статут, као највиши правни акт Аутономне Покрајине Војводине, прокламује вишејезичност као једну од општих вредности од посебног значаја за АП Војводину (члан 7. став 1) и налаже покрајинским органима и организацијама да, у оквиру својих права и дужности подстичу и помажу очување и развијање вишејезичности и културне баштине, као и да посебним мерама и активностима помажу међусобно уважавање и упознавање различитих језика, култура и вероисповести у АП Војводини (члан 7. став 2). Други део Статута АП Војводине посвећен је остваривању људских и мањинских права. Одредбама члана 20. Статута АП Војводине утврђено је да су при вршењу послова из надлежности АП Војводине сви грађани једнаки у правима и дужностима, без обзира, на расу, пол, место рођења, језик, националну припадност, вероисповест, политичко или друго уверење, образовање, социјално порекло, имовно стање или које друго лично својство те да је забрањена свака дискриминација, непосредана или посредна на било ком наведеном основу, при чему се не сматрају дискриминаторним мере које АП може увести у економском, социјалном, културном и политичком животу ради постизања пуне равноправности између припадника заједница и група који су због своје различитости у неповољнијем положају од грађана који припадају већинској заједници. Припадници националних заједница који чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине, уживају посебну заштиту и сва права која су актима Републике Србије гарантована националним мањинама и њиховим припадницима (члан 22. Статута). Припадници националних заједница, сагласно члану 25. Статута АП Војводине, које чине бројчану мањину у укупном становништву АП Војводине, путем изабраних националних савета остварују облик аутономије, оснивају установе, самостално одлучују или учествују у одлучивању о питањима из области образовања, културе, употребе језика и информисања. У оквиру својих права и дужности АП Војводина поверава вршење појединих послова националним саветима или их укључује у одлучивање о питањима у наведеним областима, као што и обезбеђује средства за вршење тих послова. Статут АП Војводине у члану

26. став 1. утврђује језике и писма који су у службеној употреби у покрајинским органима и организацијама и уноси новину у односу на ранији Статут тиме што у службену употребу уводи и хрватски језик. У службеној употреби у покрајинским органима и организацијама су, поред српског језика и ћириличног писма, и мађарски, румунски, русински, словачки и хрватски језик и њихова писма.

Пред Уставним судом Републике Србије у току је поступак оцене уставности овог акта.

12.4.2. Локални ниво

Након подношења Другог периодичног извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, донесен је 2007. године нови Закон о локалној самоуправи. Тим законом, у складу са Уставом, проширене су надлежности локалне самоуправе и уређена су питања од значаја за учешће националних мањина у јавним пословима. Закон у члану 98. предвиђа, у национално мешовитим јединицама локалне самоуправе, оснивање савета за међунационалне односе (у даљем тексту: савет) као самосталног радног тела које разматра питања остваривања, заштите и унапређивања националне равноправности, у складу са законом и статутом. Питање оснивања савета у том закону је уређено на истоветан начин као у претходном Закону о локалној самоуправи из 2002. године. Представнике у савету могу имати припадници српског народа и националних мањина са више од 1% учешћа у укупном становништву јединице локалне самоуправе. Делокруг, састав, избор чланова и начин рада савета уређује се одлуком скупштине јединице локалне самоуправе. Начин предлагања и избора чланова савета треба да обезбеди равномерну заступљеност представника српског народа и националних мањина, с тим да нити српски народ, нити једна национална мањина не може имати већину чланова савета. У случају националних мањина које имају своје изабране националне савете, представници националних мањина у савету се бирају на предлог националног савета. Одлуке савета доносе се консензусом чланова савета. Савет о својим ставовима и предлозима обавештава скупштину јединице локалне самоуправе која је дужна да се о њима изјасни на првој наредној седници, а најкасније у року од 30 дана. Скупштина и извршни органи јединице локалне самоуправе су дужни да предлоге свих одлука који се тичу националне равноправности претходно доставе на мишљење савету. Савет има право да пред Уставним судом покрене поступак за оцену уставности и законитости одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе ако сматра да су њиме непосредно повређена права припадника српског народа и националних мањина представљених у савету и право да под истим условима пред Врховним касационим судом (у оригиналу Врховним судом Србије) покрене поступак за оцену сагласности одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе са статутом.

Полазећи од налаза Саветодавног комитета изнетог у Другом мишљењу, којим се указује на тешкоће у оснивању и функционисању савета и сходно томе захтева од надлежних органа да размотре и даље усмеравају активности како би то тело у потпуности доприносило међуетничком дијалогу на општинском нивоу, у новембру 2011. године тадашња Управа за људска и мањинска права (као државни орган који је био задужен за праћење положаја националних мањина у Републици Србији) прикупила је податке о раду савета.

Према попису становништва из 2002. године, у Републици Србији 67 јединица локалне самоуправе испуњава законске услове који их сврставају у национално мешовите јединице локалне самоуправе.²⁹ На основу добијених информација од свих национално мешовитих јединица локалне самоуправе, 44 има основане савете као самостална радна тела јединица локалне самоуправе, сачињена од представника српског народа и националних мањина³⁰. У 23 национално мешовите јединице локалне самоуправе нису основани савети³¹, од чега су у 11 јединица локалне самоуправе донете одлуке о оснивању³², али савет није конституисан, најчешће због спорости и одсуства иницијативе у процесу предлагања кандидата за чланове савета.

Имајући у виду да је Закон о локалној самоуправи препустио јединици локалне самоуправе да својом одлуком уређује питање оснивања савета, на основу добијених података може се констатовати да је састав, избор чланова и начин рада зависио од специфичности сваке од њих. Сви савети који су конституисани (44), основани су одлукама општинских, односно градских скуштина. Одлуке о оснивању савета у појединим јединицама локалне самоуправе, донесене на основу Закона о локалној самоуправи из 2002. године, још су на снази, будући да су

²⁹ То су: Ада, Алибунар, Апатин, Бабушница, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Бачка Топола, Бела Паланка, Бела Црква, Бечеј, Беочин, Бојник, Бољевац, Бор, Босилеград, Бујановац, Врање, Врбас, Вршац, Голубац, Димитровград, Дољевац, Жабал, Жагубица, Житиште, Житорађа, Зрењанин, Ириг, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Коцељева, Кула, Кучево, Мајданпек, Мали Иђош, Медвеђа, Неготин, Нова Варош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Пазар, Нови Сад, Озаци, Панчево, Петровац на Млави, Пландиште, Прешево, Прибој, Пријеполје, Сента, Сечањ, Сјеница, Сомбор, Србобран, Сремски Карловци, Стара Пазова, Суботица, Сурдулица, Темерин, Тител, Тугин, Чока и Шид.

³⁰ Савете су основале следеће јединице локалне самоуправе: Ада, Алибунар, Апатин, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бела Паланка, Бела Црква, Бечеј, Беочин, Бојник, Бор, Босилеград, Врање, Врбас, Вршац, Димитровград, Дољевац, Жабал, Жагубица, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Коцељева, Медвеђа, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Сад, Озаци, Панчево, Петровац на Млави, Пландиште, Прибој, Сечањ, Сомбор, Србобран, Суботица, Сурдулица, Темерин, Тител, Тугин, Чока и Шид.

³¹ Јединице локалне самоуправе које нису основале савете су: Бабушница, Бач, Бачки Петровац, Бољевац, Бујановац, Голубац, Житорађа, Ириг, Кула, Кучево, Мајданпек, Мали Иђош, Неготин, Нова Варош, Нови Кнежевац, Нови Пазар, Прешево, Пријеполје, Сента, Сјеница, Сремски Карловци, Стара Пазова и Тител.

³² Одлуке о оснивању савета донеле су следеће јединице локалне самоуправе: Бачки Петровац (2009), Бољевац (2009), Бујановац (2010), Кула (2011), Кучево (2009), Мајданпек (2009), Мали Иђош (2010), Неготин (2010), Сремски Карловци (2006), Стара Пазова (2009) и Тител (2006).

истеком мандата, бирани нови чланови савета по тим одлукама. Таква ситуација је забележена у 11 јединица локалне самоуправе. У 19 јединица локалне самоуправе донесене су нове одлуке о оснивању савета усклађене са Законом о локалној самоуправи из 2007. године, а у 14 јединица локалне самоуправе савети су основани по Закону из 2007. године. Одлукама о оснивању савета, већина јединица локалне самоуправе утврдила је број чланова савета из реда српског народа и број чланова појединачно за сваку националну мањину, сагласно националном саставу становништва. Само у 11 јединица локалне самоуправе утврђен је укупан број чланова савета и ко има право на чланове савета, при чему није прецизиран број чланова за сваку националну мањину. Број чланова савета у јединицама локалне самоуправе креће се од 4 до 12 чланова. Као предлагачи чланова савета у јединицама локалне самоуправе појављују се различите институције. Према добијеним подацима, представници српског народа у највећем броју јединица локалних самоуправа (25) бирани су на предлог радних тела за кадровска питања скупштина општина. Као предлагачи чланова појављу се још и одборници или одборничке групе, општинско веће, Српска православна црква, политичке странке, месене заједнице, па чак и удружења за очување националних посебности. За чланове савета из реда националних мањина у 35 јединица локалне самоуправе предлагачи су били национални савети националних мањина. Предлагачи за чланове савета из реда националних мањина били су осим тога и одборничке групе, удружења националних мањина или више алтернативно утврђених предлагача, као што су национални савети националних мањина или верске заједнице или национална културна удружења или удружења грађана или месне заједнице.

Активност савета у јединицама локалних самоуправа сагледаване су на основу броја одржаних седница, тема које су биле предмет расправа и броја предлога упућених органима скупштине јединица локалне самоуправе. Прикупљени подаци су показали да је активност савета мерена бројем одржаних седница савета била разнолика и кретала се од одржавања само једне до 21 седнице, док у шест јединица локалне самоуправе савет није одржао ниједну седницу, иако су чланови савета били изабрани. Теме, које су савети разматрали на својим седницама, биле су веома разноврсне, и веома често превазилазиле су законом утврђене оквире – разматрање питања остваривања, заштите и унапређивања националне равноправности. Готово две трећине савета није упућивало иницијативе, мишљења и предлоге органима јединица локалне самоуправе, што је главни показатељ њихове делотворности, а савети у само 16 јединица локалне самоуправе су упућивали предлоге органима јединица локалне самоуправе, који су углавном и прихватани. Ни у једној јединици локалне самоуправе савет није покретао поступак за оцену уставности и законитости одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе пред Уставним судом, због повреде права припадника српског народа и националних мањина

представљених у савету. Такође није покретан ниједан поступак пред Врховним судом Србије (односно, после реформе правосуђа, пред Врховним касационим судом) за оцену сагласности одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе са статутом.

На основу изложеног, могло би се закључити да савети у мешовитим јединицама локалне самоуправе још нису постали тела која би у пуном капацитету доприносила остваривању, заштити и унапређивању националне равноправности. Стога у наредном периоду надлежним органима предстоји додатно ангажовање које би имало за циљ оспособљавање савета за пун допринос међуетничком дијалогу на локалном нивоу.

12.5. Учесће у привредном животу

12.5.1. Регионални развој

Поред мера које се креирају и спроводе у циљу повећања економског развоја земље, пажњу власти заокупља и политика усмерена на равномеран регионални развој, при чему је тежиште политике регионалног развоја на економској развијености подручја и свих грађана који на том подручју живе, без обзира на националну припадност становништва.

Након доношења Закона о регионалном развоју 2009. године, на предлог тадашњег надлежног Министарства за економију и регионални развој, Влада усваја од 2010. године годишњи подзаконски акт - Уредбу о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе. Према тој уредби, а у складу са методологијом за израчунавање степена развијености региона и јединица локалне самоуправе, јединице локалне самоуправе се разврставају у прву, другу, трећу, четврту групу развијености и девастирана подручја.

Министарство економије и регионалног развоја, Сектор за регионални развој и унапређење предузетништва је од 2007. године реализовало, преко Фонда за развој Републике Србије, програме за подстицање предузетништва у неразвијеним и недовољно развијеним општинама. Корисници ових средстава могли су бити правна лица и предузетници, независно од тога да ли су припадници националних мањина или не. Програми су имали више општи карактер, односно били су намењени привредним субјектима који послују у неразвијеним и недовољно развијеним подручјима.

У 2011. години реализован је Програм за подстицање равномерног регионалног развоја кроз подстицање и развој предузећа и предузетништва у неразвијеним општинама, подстицање развоја и запошљавања у девастираним подручјима и подстицање улагања у радно интензивне гране прерађивачке индустрије. За реализацију овог програма из буџета Републике Србије било је обезбеђено 850 милиона динара. Поред тога, за ове намене Фонд за развој је

обезбедио и сопствена средства, а део средстава обезбеђен је из анuitета по раније одобреним кредитима. У 2011. години укупно је закључено 128 кредита, а исплаћена средства су износила 4,6 милијарди динара.

Од 2011. године реализује се Програм за програмирање регионалног развоја и подршке малим и средњим предузећима и предузетништву, при чему се једна од мера односи на суфинансирање иницијатива јединица локалне самоуправе за припрему и спровођење пројеката на локалном и регионалном нивоу. Процент суфинансирања од стране надлежног министарства је већи за јединице локалне самоуправе које су разврстане у девастирана подручја, четврту и трећу групу нивоа развијености (респективно). Међутим, у спровођењу Програма није било пројеката који су се директно односили на побољшање економског положаја националних мањина.

По основу програма за програмирање регионалног развоја и подршке малим и средњим предузећима и предузетништву – Мера суфинансирања иницијатива јединица локалне самоуправе за припрему и спровођење пројеката на локалном и регионалном нивоу укупно је у 2011. години исплаћено 18, 2 милиона динара.

Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа улаже средства у развојне пројекте све три општине, у циљу оснаживања њихових привреда. Од конституисања Координационог тела 2000. године, највише средстава инвестирано је у инфраструктурне пројекте. Део буџета Координационог тела опредељен је за пројекте које предлажу три општине. Одлуку о висини средстава која ће бити инвестирана у сваку појединачну општину доноси Председништво Координационог тела, у чијем су саставу председници све три општине. У 2012. години из буџета Координационог тела за инфраструктурне пројекте опредељено је 206.129.667,00 динара, док је 2011. године за инфраструктурне пројекте три општине било опредељено 257.800.000,00 динара. Осим директног улагања у општине Прешево, Бујановац и Медвеђа, за протеклих 12 година уложена су средства иностраних донатора посредством Координационог тела.

Од 2012. године Координационо тело ради и на економским пројектима, са фокусом на давање финансијске подршке развоју малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредних задруга. За пројекте давања субвенција привредним актерима из три општине, Координационо тело је у свом буџету определило 60 милиона динара за субвенције малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредних задруга.

12.5.2. Запошљавање

Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. година, закони и други прописи у области запошљавања који су донети у периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, заснивају се на начелима

једнаке доступности, поступања и забране дискриминације. Лицу које тражи запослење обезбеђује се једнака доступност пословима запошљавања и једнакост у поступку запошљавања, независно од расе, боје коже, националне припадности, етничког порекла, језика, вере, политичког или другог мишљења и опредељења, имовног стања, старости и др. Начела Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености (2009), садржана у члану 5. су: забрана дискриминације, непристрасност при обављању послова запошљавања, родна равноправност, афирмативне акције усмерене према теже запошљивим незапосленим лицима, слобода у избору занимања и радног места и бесплатност обављања послова запошљавања према незапосленим лицима.

Национални акциони план запошљавања је основни инструмент којим се спроводи активна политика запошљавања у Републици Србији. Почев од 2009. године израђује се на годишњем нивоу и њиме се дефинишу теже запошљива лица, као и мере и активности које реализује Национална служба за запошљавање у циљу повећања запослености и смањења незапослености. Национални акциони план запошљавања узима у обзир и мере и активности које су у циљу унапређења положаја Рома планиране у акционом плану за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома. У том документу, који се израђује на годишњем нивоу, Роми се дефинишу као категорија теже запошљивих лица и као такви имају приоритет у укључивању у све програме и мере активне политике запошљавања, а такође се за њих планирају и посебни програми и мере намењени подстицању запошљавања и унапређењу запошљивости, које спроводи Национална служба за запошљавање.

Захваљујући унапређеној бази података о незапосленим лицима ромске националности која је успостављена у Националној служби за запошљавање и чињеници да су од 2010. године сви подаци о броју незапослених лица ромске националности, као и подаци о лицима укљученим у мере активне политике запошљавања родно разврстани, превазиђен је проблем праћења реализације програма и мера намењених Ромима.

Број незапослених лица ромске националности пријављен на евиденцију НСЗ

Година	2009.	2010.	2011.
Број незапослених	13.416 лица (6.571 жена)	15.867 лица (7.637 жена)	19.398 лица (9.180 жена)

Број Рома пријављених на евиденцију незапослених мења се и варира, с обзиром да се лица запошљавају, или бришу са евиденције уколико нису активни тражиоци посла (нејављање или непоштовање обавеза). Податак о повећању броја Рома пријављених на евиденцију незапослених Националне службе за запошљавање указује на позитивну промену ставова Рома према раду и запошљавању. Очигледно је да промоција запошљавања и кампање за подизање

свести о значају и предности запошљавања и рада над примањем социјалне помоћи даје позитивне резултате. Неповољна образовна структура ромске популације представља велики изазов јер преко 85% Рома пријављених на евиденцији Националне службе за запошљавање нема занимање или стручну спрему.

Поред тога што Роми као категорија теже запошљивих лица имају приоритет приликом укључивања у све мере активне политике запошљавања, у циљу повећања њихове запошљивости и запошљавања, Национална служба за запошљавање расписује и посебне јавне позиве намењене запошљавању лица ромске националности (за доделу субвенције за samozapošljavanje и за доделу субвенције послодавцима за ново запошљавање), а спроводи и посебне мотивационе тренинге намењене запошљавању, организује обуке за активно тражење посла, тренинг самоефективности, клубове за тражење посла, сајмове запошљавања и реализује програме додатног образовања и обуку. Наредни ставови овог извештаја садрже податке о активностима које су предузете ради повећања запошљивости и запошљавања Рома.

У 2007. години 140 лица ромске националности без завршене основне школе било је укључено у програм функционалног основног образовања одраслих, док је у 2008. било укључено 101 лице. У програме јавних радова било је укључено 223 Рома (2007), односно 396 Рома (2008).

У 2009. години процена запошљивости и утврђивање индивидуалног плана запошљавања урађена је за 5.910 Рома. У програме додатног образовања и обуке било је укључено 76 лица ромске националности, од чега 26 лица у програм приправника; у обуку за активно тражење посла 248 лица, у тренинг самоефективности 49 Рома, на сајмовима запошљавања узело је ушеће 778 лица, а у програме јавних радова било је укључено 359 лица ромске националности. У оквиру пројекта „Подстицање предузетништва код младих Рома и Ромкиња“, у филијалима Национална служба за запошљавање организовано је пет семинара намењених младима, на којима је узело учешће 134 лица, а субвенцију за samozapošljavanje из средстава републичког буџета добило је 14 лица ромске националности.

У 2010. години интересовање Рома за укључивање у активну политику запошљавања је порасло захваљујући, пре свега, посебно креираним информативно-мотивационим тренинзима у које је било укључено 825 лица. Процена запошљивости и утврђивање индивидуалног плана запошљавања урађени су за 13.416 лица. У обуку за активно тражење посла било је укључено 387 лица; у обуке у оквиру клубова за тражење посла 42 лица; на сајмовима запошљавања узело је ушеће 934 лица, у програме додатног образовања и обуке 82 лица; у програме јавних радова било је укључено 510 лица ромске националности. Поред тога, кроз пројекте је додатно укључено још 180 лица у обуку на радном месту и припрему за запошљавање. У информисање и саветовање било је укључено 740

лица. Субвенцију за samozapoшљавање, захваљујући посебно расписаним јавним позивима, добило је 103 лица, а кроз пројекте субвенцију за samozapoшљавање остварило је још 21 лице.

У 2011. години урађена је процена запошљивости и утврђен индивидуални план запошљавања за 14.772 Рома. Након 6 месеци од утврђивања индивидуалног плана запошљавања, запослило се 180 лица ромске националности, од којих су 74 жене. У информативно-мотивациону обуку било је укључено 1.545 лица; у обуку за активно тражење посла 319 лица; у клуб за тражење посла 21 лице; у тренинг самоефективности 16 лица; на сајмовима запошљавања учествовало је 716 лица; у програм приправника и програм стручне праксе 14 лица; програмима обуке за тржиште рада и за познатог послодавца обухваћено је 22 лица. У оквиру пројекта „Подршка националним напорима за запошљавање младих и управљање миграцијама (УЕМ)“ 53 лица обухваћена су програмом припреме за запошљавање и укључена у различите обуке. У функционално основно образовање „Друга шанса“ било је укључено 441 лице ромске националности без основног образовања. На предлог ромских удружења организовано је 7 јавних радова на којима је запослено 46 лица, уз напомену да је број Рома ангажованих на јавним радовима био знатно већи имајући у виду да су имали приоритет при укључивању у остале јавне радове као теже запошљива лица. Инструктивну обуку за предузетништво завршило је 173 Рома. Уз помоћ субвенције за samozapoшљавање, 40 лица ромске националности започело је сопствени посао.

Један део активности Националне службе за запошљавање у 2010. и 2011. години био је усмерен на подизање свести и подстицање послодаваца да запошљавају Роме, као и на подизање капацитета локалних самоуправа и локалних савета за запошљавање за креирање програма и мера активне политике запошљавања за ромску популацију. Помоћу субвенција послодаваца за отварање нових радних места, средствима из републичког буџета запослило се у 2009. години 18 припадника ромске националне мањине; у 2010. захваљујући посебно расписаним јавним позивима за послодавце, запослено је 67 лица и уз помоћ субвенција доприноса за обавезно социјално осигурање још 54 лица ромске националности; у 2011. години помоћу субвенција послодавцима запослено је 7 Рома.

12.6. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио 8 препорука у вези са чланом 15. Оквирне конвенције. Наредни ставови садрже информације о активностима које су предузете ради њиховог спровођења.

Српски органи се подстичу да унапређују ефективно учешће националних мањина, укључујући и оне бројчано мање, у изборном поступку. У консултацијама са представницима националних мањина, они, такође, треба да предузимају периодичне прегледе успостављених договора, како би се обезбедило да они на одговарајући начин одражавају потребе припадника националних мањина.

Република Србија је предузела мере ради унапређења учешћа националних мањина у изборном поступку. У законодавној сфери најзначајнија мера јесте укидање изборног цензуса за политичке странке националних мањина на парламентарним изборима и изборима за Скупштину Аутономне Покрајине Војводине у делу који се односи на спровођење избора по пропорционалном систему. Закон о избору народних посланика и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину АП Војводине садрже одредбе према којима политичке странке и коалиције странака националних мањина учествују у расподели мандата и када су добиле мање од 5% гласова, (који је неопходан да би било која странка учествовала у расподели мандата) од укупног броја бирача који су гласали, односно у расподели мандата примењује се природни изборни праг.

У политичком систему Републике Србије предвиђене су и позитивне мере у корист политичких странака националних мањина, не само приликом расподеле мандата, већ и у другим за њих важним питањима као што је регистрација политичке странке. Закон о политичким странкама (2009) предвидео је да политичку странку националне мањине може основати најмање 1.000 пунолетних и пословно способних држављана, за разлику од осталих политичких странака које може основати 10.000 пунолетних и пословно способних држављана Републике Србије.

Српски органи треба да предузму мере да прикупе свеобухватне информације о заступљености националних мањина у државној управи на свим нивоима, у потпуности поштујући међународне стандарде у области заштите личних података.

Како је већ изложено, државни органи не воде евиденцију о националној структури запослених у државним органима, а формулар централне кадровске евиденције нема рубрику о националној припадности запослених. Имајући то у виду, Заштитник грађана је анализирајући заступљеност припадника националних мањина у органима државне управе и примену подстицајних мера приликом запошљавања припадника националних мањина, упутио препоруку Служби за управљање кадровима (која доставља формуларе државним органима), која је указала да не постоји изричит правни основ за увођење евиденције о националној припадности запослених у државним органима и с тим у вези посебну осетљивост таквих података који су уређени Законом о заштити података о личности. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је

својим мишљењем потврдио став о неопходности изричитог законског утврђивања правног основа за вођење евиденције о националној припадности запослених у државним органима. Полазећи од тога, Заштитник грађана је у складу са својим надлежностима, марта 2010. године упутио Влади иницијативу за измене и допуне Закона о државним службеницима и других закона, којим би се ближе уредило остваривање Уставом загарантованог права грађана, односно обавезе државних органа, јавних служби, органа аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе да при запошљавању воде рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина, тако што би се законима прописао начин вођења евиденција о националној припадности запослених и уредила друга потребна питања. Влада није Заштитника грађана обавестила о прихватању иницијативе нити разлогима да се она не прихвати.

Саветодавни комитет позива српске органе да предузму одлучне мере да се размотри незаступљеност националних мањина у државној управи и у судству, посебно албанске и бошњачке националне мањине. Посебну пажњу треба посветити обезбеђењу одговарајуће заступљености Бошњака у полицијским снагама у Санџаку.

Устав Републике Србије прокламује равноправност у вођењу јавних послова кроз утврђивање права припадника националних мањина да под истим условима као остали грађани учествују у управљању јавним пословима и ступају на јавне функције, при чему се у запошљавању у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединицама локалне самоуправе води рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина. Ова Уставна одредба даје довољно гаранција за равноправно запошљавање припадника националних мањина у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединицама локалне самоуправе. Међутим да би се уопште говорило о степену њихове не/заступљености у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединицама локалне самоуправе неопходно је располагати са прецизним подацима о етничкој структури запослених, којих у овом тренутку нема. Како је већ указано, непостојање правног основа за прикупљање података о националној припадности запослених у државној управи довело је до ситуације да се национална припадност запослених уопште не евидентира у кадровским евиденцијама, па је закључивање о не/заступљености припадника националних мањина у државној управи засновано само на проценама. Надлежни органи су препознали овај проблем, те се у наредном периоду очекују активности на измени законодавства којим би се омогућило прикупљање података о националној припадности запослених у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединицама локалне самоуправе, уз вођење рачуна о заштити тих података. Тек на основу добијених

података о етничкој структури запослених, могуће је дефинисати и применити конкретне мере према припадницима сваке од националних мањина у погледу њиховог учешћа у јавним пословима.

Што се тиче обезбеђења одговарајуће заступљености Бошњака у полицијским снагама у Санџаку, Заштитник грађана је приликом прикупљања података о националној структури запослених у државним органима констатовао да је Министарство унутрашњих послова једно од два државна органа (друго је Министарство спољних послова) које води евиденције о националној структури запослених. На основу тога, у 2011. години Заштитник грађана је Министарству унутрашњих послова упутио препоруку да у циљу постизања сразмерне заступљености припадника свих националних заједница у саставу Полицијске управе у Новом Пазару, осмисли и спроведе конкретне мере афирмативне акције, како би припадници бошњачке и других националних мањина били сразмерно заступљени међу припадницима полиције на територији Новог Пазара и околине.

Саветодавни комитет позива органе да обезбеде да предстојећи закон о националним саветима националних мањина предвиди одговарајуће гаранције за националне савете да ће учествовати у процесу одлучивања у питањима која се њих тичу и да ће у пракси имати одговарајућу подршку од стране надлежних органа како би своје задатке ефикасно обављали. Органи треба да обезбеде да закон не садржи никакав неоправдан захтев који би негативно утицао на учешће припадника националних мањина у овим саветима. Они, такође, треба да обезбеде пуне гаранције за начело слободне самоидентификације припадника националних мањина приликом регистрације у посебне гласачке спискове (видети, такође, коментаре према члану 3. у горњем тексту о заштити етничких података).

Одредбама Закона о националним саветима националних мањина предвиђено је обезбеђење учешћа националних савета у иницирању, доношењу и праћењу спровођења закона и других прописа из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика писма, као и учешће у припреми прописа и предлагању измена прописа којима се уређују Уставом гарантована права националних мањина у наведеним областима. У пракси национални савети имају финансијску подршку надлежних органа како би ефикасно обављали своје задатке. О овим питањима било је више речи у одељцима 12.3. и 12.3.1. поглавља Б. Дела другог овог извештаја.

Државни органи обезбедили су, такође, примену начела слободе самоидентификације припадника националних мањина приликом уписа у Посебан бирачки списак, као и заштиту тих података. Те информације садржане су у поглављу А. Другог дела овог извештаја.

Саветодавни комитет охрабрује органе да са представницима националних мањина имају одговарајуће консултације у контексту сталних расправа о

Статуту Војводине. Они, такође, треба да обезбеде да будући статут јасно дефинише односне надлежности централних и покрајинских органа, укључујући и области од важности за националне мањине.

У одељку 12.4.1. поглавља Б. овог извештаја образложен је законски оквир за утврђивање надлежности Аутономне Покрајине Војводине и уређење других питања од значаја за положај АП Војводине који је предвиђен Законом о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине из 2009. године. У истом одељку представљене су и одредбе Статута АП Војводине које се односе на области од значаја за положај националних мањина.

Саветодавни комитет позива органе да даље појасне и дају смернице у вези са поступком избора и модалитетима у вези са функционисањем савета за међунационалне односе на општинском нивоу, како би се обезбедило да ови савети ефикасно обављају своје задатке.

Законски недовољно прецизно утврђивање предлагача чланова савета за међунационалне односе у јединицама локалних самоуправа из реда српског народа и националних заједница које немају основане националне савете националних мањина учинили су да се као предлагачи, како је то представљено у одељку 12.4.2 поглавља Б. Дела другог овог извештаја, појављују различити субјекти за које се не би могло тврдити да су увек и репрезенти својих националних и етничких заједница. Међутим, то се не би могло квалификовати и као основни проблем у функционисању савета. Он лежи, пре свега, у нејасно и непрецизно утврђеним надлежностима савета које су прописане важећим законом. Овако идентификовани проблеми захтевају од надлежних органа, поред активности које би довеле до доградње постојећег законског решења, и предуземање мера на информисању и едуковању чланова савета, како би савети ефикасно обављали своје надлежности у остваривању, заштити и унапређивању националне равноправности на локалном нивоу.

Крајем 2012. године приступило се изради нацрта закона о изменама и допунама важећег закона о локалној самоуправи којим се, иземљу осталог, предвиђа унапређење постојеће законске регулативе у погледу оснивања и функционисања савета за међунационалне односе у национално мешовитим јединицама локалне самоуправе.

Саветодавни комитет позива српске органе да посвете повећану пажњу стању припадника националних мањина који живе у привредно неразвијеним подручјима усвајањем привремених позитивних мера и да обезбеде да припадници националних мањина буду на одговарајући укључени и у идентификацију приоритетних пројеката који ће се финансирати и у њихову реализацију.

Органи Републике Србије у складу са финансијским могућностима опредељују средства за развој привредно неразвијених подручја, међу којима су и три општине на југу Србије. Како је већ изложено у одељку 12.5. овог извештаја, Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа реализује пројекте у циљу економског унапређења и оснаживања ове три општине. За економске пројекте у буџету Координационог тела определена су средства у 2012. години за субвенционисање малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредних задруга. Субвенције ће бити даване на основу програма Координационог тела који претходно усваја Влада Републике Србије. Износ субвенција износи 70 и 60 посто, у зависности од тога да ли за средства конкуришу мала или средња предузећа. Приликом одређивања приоритета за економски развој три општине, Координационо тело радило је заједно са представницима општина Прешево, Бујановац и Медвеђа и канцеларијама за локални економски развој.

Од 2009. године Координационо тело финансира пројекте цивилног друштва (невладине организације и медији) и даје социјалну помоћ, у сарадњи са представницима општина Прешево, Бујановац и Медвеђа (међу којима су представници албанске заједнице), уз чију помоћ се дефинишу приоритетни пројекти.

Што се тиче укључивања представника националних мањина и уочавања приоритетних пројеката које треба финансирати и реализовати у неразвијеним подручјима, важно је напоменути да је у току израда регионалних развојних докумената и то Националног плана регионалног развоја и регионалних развојних стратегија за: регион Јужна и источна Србија и регион Шумадија и западна Србија. За претпоставити је да ће у изради ових стартешких докумената учешће узети и припадници националних мањина који живе у тим регионима.

Саветодавни комитет очекује да будућа Стратегије за унапређивање положаја Рома на одговарајући и делотворан начин размотри идентификоване проблеме у вези приступа припадника ромске националне мањине запослењу. Новој стратегији, такође, треба доделити одговарајућа средства ради њене потпуне и делотворне реализације.

У Коментарима Републике Србије о Другом мишљењу Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији представљена је Стратегија за унапређивање положаја Рома и Акциони план за њено спровођење уз пројекцију буџетских средстава за реализацију планираних мера и активности за временски период 2009-2011. година. Некадашње Министарство економије и регионалног развоја, у чијој је надлежности било и запошљавање, на предлог Савета за унапређење положаја Рома и спровођења Декаде Рома, формирало је радну групу за праћење спровођења Стратегије за

унапређивање положаја Рома за област запошљавања, коју поред представника релевантних министарстава и институција чине и представници невладиних организација. Задатак ове радне групе је да разматра постигнуте резултате у области запошљавања Рома, предлаже приоритетне мере и активности предвиђене акционим планом за спровођење Стратегије, да предлаже буџет за спровођење предложених мера и прати реализацију и ефекте мера.

Члан 18.

- 1. Стране уговорнице ће настојати да, тамо где је то потребно, закључе билатералне и мултилатералне споразуме са другим државама, посебно суседним државама, како би осигурале заштиту припадника односних националних мањина.**
- 2. Тамо где је то релевантно, стране уговорнице ће предузети мере за подстицај прекограничне сарадње.**

13.1. Билатерални споразуми

Као што је изнето у одељку 18.1. Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, Република Србија је страна уговорница билатералних споразума о заштити националних мањина са Мађарском, Румунијом, Македонијом и Хрватском, којима се обезбеђује очување и развој националног, језичког, културног и верског идентитета националних мањина у државама потписницама. За праћење одредаба тих споразума предвиђено је образовање међувладиних мешовитих комисија.

У периоду након подношења Другог извештаја о спровођењу Оквирне конвенције, Влада је почетком 2009. године именовала председнике српског дела делегација у свим мешовитим комисијама. У саставу делегација српског дела мешовитих комисија, поред представника државних органа задужених за остваривање права националних мањина у појединим областима друштвеног живота, као активни чланови делегације учествују и представници националних савета националних мањина.

Именовањем нових копредседника, Међувладина мешовита комисија са Мађарском и међувладин Мешовити одбор са Републиком Хрватском наставили су да одржавају седнице које су биле посвећене разматрању текућих и актуелних питања која се односе на српску мањину у Мађарској и Хрватској, односно мађарску и хрватску мањину у Србији, сагледавању испуњења обавеза које проистичу из поменутих споразума, реализацији препорука усвојених на претходним седницама и давању нових препорука владама уговорних страна у вези са спровођењем споразума. У том периоду одржане су: Трећа и Четврта седница Међувладине мешовите комисије за мањине са Мађарском (21. и 22. маја 2009. године у Новом Саду и 20. јуна 2011. године у Будимпешти), као и Трећа, Четврта и Пета седница међувладиног Мешовитог одбора са Републиком Хрватском (14. и 15. октобра 2009. године у Београду и Суботици; 17. и 18. јуна 2010. године у Загребу и Вуковару и 19. и 20. септембра 2011. године у Београду и Шиду). Са радом је, такође, почела и Међувладина мешовита комисија са Румунијом, која је Прву седница одржала 23. новембра 2009. године у Букурешту, а Другу 20. маја 2011. године у Београду. Записник са Друге седнице ове комисије потписан је 1.

марта 2012. године, након већег броја сусрета чланова двеју делегација на којима је, у оквиру усаглашавања текста записника, разматран степен испуњења обавеза које су две стране преузеле приступањем међународним документима о заштити националних мањина, анализирана главна питања и проблеми са којима се суочавају лица припадници двеју националних мањина и усвојен предлог мера и препорука ради побољшања ситуације лица припадника двеју националних мањина. У 2011. години формиран је српски део делегације у међувладиној Мешовитој комисији са Републиком Македонијом. Српски део делегације у овој комисији одржао је припремни састанак, али комисија није још увек отпочела са радом.

Осим билатералних споразума о заштити националних мањина, Република Србија је закључила билатералне споразуме о сарадњи у области културе и образовања са појединим државама, који доприносе унапређењу добросуседских и пријатељских односа међу њима. Питања заштите мањинских права обухваћена су следећим споразумима о културној и просветној сарадњи: Споразумом између Савезне Владе СР Југославије и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области културе и просвете (потписан 2002); Споразумом између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Чешке Републике о сарадњи у области културе, образовања, науке, омладине и спорта (потписан 2005); Споразумом између савета министара Србије и Црне Горе и Владе Републике Мађарске о сарадњи у области образовања, науке, културе, омладине и спорта (потписан 2006). Имајући у виду да су споразуми о културној и просветној сарадњи са Румунијом и Бугарском потписани још 1956. године (нису садржавали одредбе о националним мањинама), покренут је поступак за закључење нових. У новопредложеном документу са Румунијом, који је у фази поступка дипломатског усаглашавања текста, садржане су и одредбе посвећење заштити културног и историјског наслеђа националних мањина у државама потписницама. Текст новог споразума са Бугарском, иницираног од Републике Србије 2003. године, такође се налази у фази усаглашавања нацрта.

13.2. Активности на спровођењу препорука Саветодавног комитета

У Другом мишљењу о спровођењу Оквирне конвенције у Србији, Саветодавни комитет је упутио препоруку у вези са чланом 18. Оквирне конвенције. Поводом те препоруке у наставку текста износе се следећи ставови Републике Србије.

Саветодавни комитет охрабрује српске органе да започну напоре да се билатерални споразуми закључе са другим суседним земљама, укључујући Босну и Херцеговину, као и да се обезбеди постојање услова за делотворну реализацију

постојећих споразума, укључујући и оснивање неопходних билатералних заједничких комисија.

У Коментарима Републике Србије о Другом мишљењу Саветодавног комитета о спровођењу Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији изнесени су ставови и о закључењу билатералних споразума о заштити националних мањина са суседним земљама са којима то није већ учињено. И овог пута Власти Републике Србије указују на добро познату чињеницу да се Босна и Херцеговина састоји од два ентитета: Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске и да је српски народ један од конститутивних народа Босне и Херцеговине, па самим тим закључење билатералног споразума о заштити националних мањина са Босном и Херцеговином не би било могуће. Власти Републике Србије стоје на становишту да закључење споразума о заштити националних мањина са Црном Гором није могуће јер није јасно дефинисан статус лица српске националности у Црној Гори, нити је за Републику Србију прихватљиво да Срби у Црној Гори имају статус националне мањине.

Што се тиче другог дела препоруке Саветодавног комитета, истиче се да Република Србија активно доприноси обезбеђењу услова за делотворну реализацију постојећих споразума о заштити националних мањина кроз именовање чланова међувладиних мешовитих комисија које прате спровођење споразума, активно ангажовање у организовању седница ових тела и кроз вођење конструктивног дијалога који треба да унапреди положај националних мањина у земљама потписницама билатералних споразума.

ДЕО ТРЕЋИ

III. Прилози националних савета националних мањина

1. Прилог Националног савета буњевачке националне мањине

ODELJAK I

Član 3.

Bunjevačka nacionalna manjina je ostvarila pravo na izjašnjavanje i položaj nacionalne manjine. Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine je osnovan 2003. godine a ponovo izabran na direktnim izborima prema Zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina 2010. godine.

Takođe, osnovane su određene kulturne institucije i druge organizacije neophodne za nacionalni identitet Bunjevaca.

Kao građani Republike Srbije nezadovoljni smo načinom izbora predstavnika poslanika i odbornika u republičkim i pokrajinskim samoupravama i tu smo u neravnopravnom položaju zbog brožčanosti nacionalne manjine i neusklađenih zakona prema Ustavu. Iz tog razloga nismo u mogućnosti da imamo svog predstavnika na pokrajinskom i republičkom nivou.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet smatra da bi u cilju demokratičnosti u pokrajinskom i republičkom parlamentu, a i radi ostvarenja adekvatnog predstavljanja nacionalnih manjina, trebalo menjati Zakon o izborima za pomenute parlamente i prilagoditi ga brožčano malim nacionalnim manjinama.

ODELJAK II

Član 4.

Prema ovom Članu Okvirne konvencije Republika Srbija konstantno dozvoljava hrvatskoj manjini da krši Ustav, zakone i lično nacionalno opredeljenje građana, i svojata bunjevačku nacionalnu manjinu po nacionalnoj osnovi, kulturi, jeziku i pismu. Organi Republike Srbije imaju instrumente i mogućnosti da Bunjevce zaštite.

Pasivan odnos Republike Srbije prema ovom pitanju dovodi do direktnog kršenja Konvencije o zaštiti nacionalnih manjina, a na terenu postoji latentno stanje netrpeljivosti i nepoštovanje nacionalnih manjina među sobom, kao što je odnos između Bunjevaca i Hrvata. Na žalost, ovo nije jedini primer u Republici Srbiji za ovakav međunacionalni antagonizam.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet smatra da Republika Srbija ima dovoljno zakonskih mehanizama da se ovakvo kršenje ljudskih prava može regulisati.

Član 5.

Bunjevačka nacionalna zajednica finansira se iz sredstava dobijenih od Republike Srbije - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državnu i lokalnu samoupravu, Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, te putem republičkih, pokrajinskih i lokalnih konkursa.

I republičko Ministarstvo i Pokrajinski sekretarijat od pre dve godine doneli su Uredbu o postupku raspodele finansijskih sredstava za rad nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Prema njoj, primenjuje se sistem bodovanja iz oblasti: obrazovanja, kulture, obaveštavanja i službene upotrebe jezika. Prema ovoj Uredbi, Bunjevački nacionalni savet je direktno diskriminisan. I to na način što se boduju upravo one ustanove koje Bunjevci nemaju osnovane, niti ih mogu sami, bez podrške državnih organa, osnovati.

Tako se Zavod za kulturu boduje sa 50 bodova, dnevne novine 70 bodova itd. (dostavljamo tekst Uredbe, Službeni glasnik Republike Srbije br. 95, 17. decembar 2010.).

Iz tih i tako smanjenih državnih dotacija Bunjevački nacionalni savet plaća zakupninu za svoj poslovni prostor, i u isto vreme pomaže još svojih devet kulturnih institucija, koje su takođe u većini u zakupljenom prostoru. Među njima je i Novinsko izdavačka ustanova "Bunjevački informativni centar" koji takođe plaća visoku mesečnu zakupninu. Iako je prema Zakonu o nacionalnim manjinama, po Članu 115. stav 5. lokalna samouprava dužna finansirati i bunjevačku nacionalnu zajednicu, do toga nijednom nije došlo.

Ukazujemo na nedovoljnu transparentnost lokalnih konkursa za kulturu i informisanje, u smislu nepoštovanja brojčane zastupljenosti jedne nacionalne zajednice u Subotici.

Kao flagrantan primer kršenja prava Bunjevaca na nivou lokala putem konkursa, navodimo primer organizovanja proslave žetvene svečanosti – Dužijance. Iako je država priznala Bunjevcima ovaj običaj kao nacionalni praznik (Službeni glasnik br. 23, 17. marta 2006.), za njegovo obeležavanje iz lokalnog budžeta putem konkursa ogromna materijalna sredstva (oko 3.000.000 dinara) dobija hrvatska nacionalna zajednica, a bunjevačka nacionalna zajednica je za ovakva materijalna sredstva uskraćena u potpunosti. Ovo je samo jedan od mnogih primera "uživanja" neravnopravnosti Bunjevaca u gradu Subotici, Pokrajini, pa i Republici.

Preporuka:

Bunjevačka nacionalna zajednica u Republici Srbiji traži princip pozitivne diskriminacije.

Ističemo, po ko zna koji put, da je Bunjevcima matična zemlja Republika Srbija i da drugu matičnu zemlju nemamo. Ovaj podatak Republika Srbija bi uvek morala imati u vidu kada određuje finansijska sredstva za bunjevačku nacionalnu manjinu.

Skupština AP Vojvodine u najkraćem roku treba da osnuje Zavod za zaštitu kulture Bunjevaca u Vojvodini, kao što imaju i ostale nacionalne zajednice, na koji način bi se zaštitilo otimanje vekovnog bunjevačkog kulturnog nasleđa.

Princip rešavanja poslovnih prostora za bunjevačku nacionalnu zajednicu, finansiranje rada nacionalnog saveta, kao i raspodela sredstava dobijenih putem konkursa na lokalnu, mora se nadalje vršiti prema Zakonu o nacionalnim manjinama.

Član 6.

Tokom ove školske godine izbornu nastavu Bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture u osnovnim školama od I do VIII razreda pohađa 300 učenika, u 13 škola u opštinama Subotica i Sombor.

Veliki finansijski problem za Bunjevački nacionalni savet jeste činjenica da u sferi obrazovanja sam snosi određene troškove predavača ovog izbornog predmeta, koji nije u padajućem meniju za finansiranje iz Ministarstva obrazovanja.

Upis dece na ovaj izborni predmet se obavlja putem anketiranja učenika i njihovih roditelja, ali iako je ovo zakonska obavaza, to se u mnogim školama u Subotici ne događa, pogotovo kod onih direktora koji se izjašnjavaju kao Hrvati. U vezi sa ovim problemom Bunjevački nacionalni savet se u više navrata obraćao Ministarstvu prosvete i Pokrajinskom sekretarijatu za obrazovanje.

Edukacija učitelja i nastavnika koji predaju izborni predmet Bunjevački govor, se redovno obavlja, ali isključivo od sredstava iz Bunjevačkog nacionalnog saveta.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet sugerise da Školska uprava vrši obuhvatniju proveru anketiranja učenika za izborne predmete – kada je maternji jezik u pitanju.

U cilju bolje i kvalitetnije nastave i stvaranju novih kadrova za izvođenje izborne nastave Bunjevačkog govora treba osnovati lektorat za bunjevački jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, pri katedri za srpski jezik, ili na Pedagoškom fakultetu u Somboru.

Član 7.

Sloboda formiranja udruženja građana je do te mere široka da u Opštini Subotica Udruženje građana HKC “Bunjevačko kolo” u svom Statutu navodi negovanje bunjevačke kulture, a da je pri tom hrvatska ustanova. Pri čemu Država javno dozvoljava asimilovanje bunjevačkog kulturnog nasleđa. Ista ova ustanova ima oko 1.000 kvadratnih metara za svoj kulturni rad koje im je dodelila Skupština opštine Subotica, a da Bunjevci pri toj raspodeli prostora nisu dobili ništa.

Preporuka:

Stav Bunjevačkog nacionalnog saveta je da se ne mogu osnivati niti reosnivati udruženja, ustanove koje imaju jedan nacionalni predznak a žele se u svom radu baviti drugim narodom, koji je prema Zakonima Republike Srbije priznat. U raspodeli prostora

za rad lokalna samouprava mora pokazati senzitivnost prema broju zastupljenosti određenih nacionalnih manjina na svom području.

Član 8.

Bunjevačka nacionalna zajednica pripada katoličkoj crkvi i veoma je pobožna. Ali i pored ovih činjenica Bunjevci u crkvi imaju velikih problema sa jezikom na kojim se drže verski obredi (mise, venčanja, sahrane, krštenja itd.). Svi ti obredi drže se na hrvatskom jeziku, a želja i duhovna potreba Bunjevaca je da to bude na njihovom maternjem jeziku. Osim ovih problema, postoje i brojni drugi koji su vezani za školsku decu koja pohađaju veronauku. Njima se na tim časovima u školama govori kako Bunjevci ne postoje, već samo Hrvati.

Preti se deci, ali i njihovim roditeljima, da oni koji se izjašnjavaju kao Bunjevci neće imati pravo na jedan od crkvenih sakramenata, pričest, krizmanje, pa čak i sahranu. Na ovaj način narod se zastrašuje i krše se ljudska prava.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet smatra da Republika Srbija može i mora biti inicijator pregovora između bunjevačke zajednice i Katoličke crkve u Srbiji. I da pri tome uloži svoj autoritet da dođe do dogovora u pogledu korišćenja jezika, prava na verske obrede bez pritisaka, kako dece, tako i odraslih, a sve prema Članu 8. Okvirne konvencije.

Član 9.

Bunjevci na svom maternjem jeziku imaju:

“Bunjevačke novine” – mesečnik; “Tandrčak”, list za decu – mesečnik; Radio emisija “Bunjevačka rič” – svake nedelje po sat vremena na JP “Radio Subotica” i Radio Sombor u Somboru; reemitovanje iste emisije na Radio Topoli i Radio Vojvodini, ali po pola sata i Internet sajt Bunjevačkog nacionalnog saveta, koji se svakodnevno ažurira sa vestima iz zajednice.

Svi ovi mediji teško funkcionišu jer menjaju svoj prostor za rad jer su u iznajmljenim prostorijama koje se skupo plaćaju. Sve ovo navedeno nije u dovoljnoj srazmeri u odnosu na pravo koje bunjevačkoj nacionalnoj zajednici pripada prema brojnosti zajednice u odnosu na druge nacionalne zajednice. To je izraženo u delu pisanih medija na bunjevačkom jeziku (“Bunjevačke novine” - kao informativno političko glasilo), a naročito je izraženo u elektronskim medijima. Primer gde u Subotici, u JP “Radio Subotica” bunjevačka zajednica ima emisiju od sat vremena nedeljno, dok druga brojčano ista zajednica u gradu ima dnevno tri sata i svoju redakciju na teret budžeta grada.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet smatra da se bunjevačkoj nacionalnoj zajednici moraju obezbediti materijano-tehnički i svi drugi uslovi da se u potpunosti ostvari ravnopravnost u informativnom prostoru.

Član 10.

Činjenica da bunjevački nije u lingvistici priznat kao jezik, već kao govor, obilato se koristi na terenu da bi se prava ove nacionalne manjine svela na maksimalni minimum. Iako se u Zakonu o nacionalnim savetima u Republici Srbiji, Član 12. jasno govori da su jezici i govori nacionalnih manjina po važnosti izjednačeni.

Iz tih razloga, ali i iz želje da se bunjevački govor podigne na nivo koji mu u nauci i pripada, Bunjevački nacionalni savet je pre tri godine započeo projekat standardizacije bunjevačkog jezika. Do sada je urađeno terensko ispitivanje jezika tokom 2009. i 2011., zatim se radi dopuna bunjevačkog rečnika, u toku je izrada bunjevačke gramatike. O procesu standardizacije u okviru tzv. Male povelje o jezicima od 2009. detaljno je upućena i prati ovaj projekat Komisija eksperata za jezike iz Saveta Evrope. Sve ove projekte plaća iz svojih skromnih sredstava sam Bunjevački nacionalni savet. Osim toga, izostala je i naučna podrška većine naučnih institucija u Republici Srbiji, iz kojih je bilo čak i brojnih kočenja ovog projekta. Dok je sa druge strane Hrvatski nacionalni savet u medijima ovaj projekat osudio i napadao kao vid nastavka asimilacije Hrvata u Bunjevce.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet smatra da je neophodno dovršiti proces standardizacije bunjevačkog jezika. U tom cilju tražimo podršku institucija Republike Srbije i materijalnu podršku projektu standardizacije jezika.

Član 11.

-

Član 12.

-

Član. 13.

-

Član 14.

-

Član 15.

Broj zaposlenih pripadnika bunjevačke nacionalne manjine prema Članu 15. je izuzetno mali, oko 1%, naročito u institucijama kulture, javnim preduzećima i organima lokalne i pokrajinske uprave. To se odnosi i na stipendiranje iz budžeta opština, gde takođe nema predstavnika ove nacionalne zajednice.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet traži od Republike Srbije i svih drugih državnih organa da se pridržavaju Člana 15. Okvirne konvencije, kako ne bi dolazilo dalje do zanemarivanja osnovnih ljudskih prava.

Član 16.

-

Član 17.

Bunjevački nacionalni savet, kao i bunjevačke institucije, održavaju odnose sa Bunjevcima u Mađarskoj. Bunjevci u Mađarskoj još uvek nisu priznati kao nacionalna manjina, iako su se obraćali mađarskom parlamentu u nekoliko navrata, unazad par godina. U tim nastojanjima da se očuva identitet Bunjevaca u Mađarskog izostala je podrška Republike Srbije, u okviru bilateralnih dogovora ili naučne i političke podrške. Podsetićemo na istorijske prilike koje su dovele do granične podele jednog istog naroda. Naime, 1918. godine Trianonskim sporazumom, u Mađarskoj je ostalo oko 100.000 Bunjevaca, od kojih je najveći broj vremenom asimilovan u većinski narod. Oni koji su sačuvali svoj identitet i danas pokušavaju ostvariti svoja ljudska prava na nacionalno izjašnjavanje, a Bunjevački nacionalni savet pokušava u tim nastojanjima da im pomogne.

Preporuka:

Bunjevački nacionalni savet traži od Republike Srbije da podrži rad i napore Nacionalnog saveta po pitanju rešavanja problema bunjevačke nacionalne zajednice u Mađarskoj i da u bilateralnim dogovorima sa Mađarskom državom, zajedno sa predstavnicima Bunjevaca, reši ovaj problem.

Član 18.

-

Rezime

Bunjevački nacionalni savet na osnovu Okvirne konvencije i Članova 3 - 18. ukazuje na osnovne i najvažnije probleme Bunjevaca u ostvarivanju ljudskih prava i njihovo rešavanje u Republici Srbiji:

- **princip pozitivne diskriminacije bunjevačke nacionalne zajednice**
- **obežbeđivanje uslova za standardizaciju bunjevačkog jezika**
- **zaštita kulturnog nasleđa osnivanjem Zavoda za kulturu Bunjevaca u Vojvodini**
- **obežbeđivanje radio redakcija u Subotici i Somboru**
- **pravo na veroispovest na bunjevačkom jeziku**

- **adekvatno finansiranje bunjevačkih institucija, a samim tim i Bunjevačkog nacionalnog saveta**

2. Прилог Савеза јеврејских општина

Možemo konstatovati da postoji vidan napor i spremnost države da putem zakonskih akata preuzme obavezu, kojom će nacionalnim manjinama garantovati punu i stvarnu jednakost, u svim segmentima svakodnevnog života i rada. Međutim smatramo da dobra volja pretočena u pravne akte jeste nužan ali ne i dovoljan uslov i garancija ravnopravnosti. Mišljenja smo da država ne ulaže dovoljno napora u samu primenu i poštovanje donetih propisa, previđajući najpre specifične uslove koji determinišu rad i postojanje svake nacionalne manjine, okolnosti i tenzije u društvu koje taj rad otežavaju, kao i ekonomske, političke i društvene parametre koji su promenljivi i koji samim tim kreiraju specifične i ponekad i akutne probleme sa kojima se suočavaju nacionalne manjine.

Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina

- Odeljak II, član 4, tačka 1.

„Strane ugovornice se obavezuju da će pripadnicima nacionalne manjine garantovati ravnopravnost pred zakonom i jednaku zakonsku zaštitu. U tom smislu zabranjena je bilo kakva diskriminacija na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini“.

Zakon o zabrani diskriminacije

- Zaštićena prava i lica, član 3

„Svako ima pravo da ga nadležni sudovi i drugi organi javne vlasti efikasno štite od svih oblika diskriminacije.“

- Govor mržnje -član 11

Zabranjeno je izražavanje ideja informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, u javnim glasilima i drugim publikacijama, na skupovima i mestima dostupnim javnosti, ispisivanjem i prikazivanjem poruka ili simbola i na drugi način.

- Teški oblici diskriminacije - član 13

Teški oblici diskriminacije su: diskriminacija koja je izvršena više puta (ponovljena diskriminacija) ili koja se čini u dužem vremenskom period (produžena diskriminacija) prema istom licu ili grupi lica

- Član 15

Svako ima pravo na jednak pristup i jednaku zaštitu svojih prava pred sudovima i organima javne vlasti.

Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, novi Zakon o zabrani diskriminacije, kao i Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina bave se problemom diskriminacije i pravnim merama za sprečavanje iste. Čvrste zakonske garancije stoje u nesrazmeri sa neadekvatnim reagovanjem države, konkretno sudskih organa u borbi protiv antisemitizma. Jevrejska zajednica Srbije godinama apeluje, obraća se relevantnim ministarstvima, objavljuje saopštenja za javnost, podnosi tužbe, međutim sporovi se godinama povlače po sudovima, sudskih rešenja ili nema ili se postupci obustavljaju. Ovim zakonima država je između ostalog preuzela na sebe obavezu da sama prati, nadgleda, reaguje, pokreće sudski postupak, a zatim i sankcioniše svaku diskriminaciju, a ne da, kao što je najčešći slučaj, svoje mehanizme stavlja u pogon tek

po zahtevu nacionalnih manjina, a i tada nedovoljno brzo i efikasno, ostavljajući utisak nevoljnosti što je u suprotnosti sa jasnom namerom zakonskih akata.

Primeru radi dostavljamo neke od krivičnih prijava i zahteva za sprovođenje istrage po kojima se ne postupa, slobodno možemo reći godinama unazad.

1. Predmet broj K-345/05, pred Višim sudom u Beogradu
Po krivičnoj prijavi protiv: prof. Živojina Savića – autora publikacije *Sveto pismo – jevrejsko ogledalo*, dr. Ratibora Đurđevića-autora predgovora *Judejci neprijatelji čovečanstva* u navedenoj publikaciji i glavnog i odgovornog urednika Aleksandra Tasića, IK Ihtus Hrišćanska knjiga iz Beograda. (postupak iniciran 1991, neuropsihijatrijska ekspertiza nikad nije obavljena a gospodin Djurdjevic je nastavio da piše i publikuje izdanja sa antisemitkim sadržajem)
2. Predmet broj Ki-19/03, Više javno tužilaštvo u Beogradu
Krivična prijava protiv: dr. Ratibora Đurđevića- autora knjige *Protokoli sionskih mudraca*, sa nadnaslovom *Tekst, objašnjenja i tumačenja sa hrišćanskog i nacionalističkog gledišta* i Žarka Gavrilovića iz Beograda – autora predgovora *Uvodna razmatranja i podaci*. (postupak iniciran 2002. Postupak prekinut jer se čeka neuropsihijatrijska ekspertiza.)
3. Krivična prijava Kt-237/05 podneta Višem javnom tužilaštvu u Beogradu
Krivična prijava protiv dr. Ratibora Đurđevića, autora predgovora *O jevrejskom ritualnom ubijanju – Arnold Lis, stradalnik od judeomasonerije*. (postupak iniciran 2005 godine)
4. Krivična prijava Ktp-4165/08, podneta Višem javnom tužilaštvu u Beogradu
Krivična prijava protiv Dejana Lučića, autora dve štampane publikacije pod naslovom *Kraljevstvo Hazara, knjiga 1.-, „Nevidljiva imperija koja vlada svetom“* i *Kraljevstvo Hazara, knjiga 2.-, „Teorija zavere nije fikcija-njeno ime je interes“*. (postupak iniciran 2008)
5. Krivična prijava Ktp-4462/08, podneta Višem javnom tužilaštvu u Beogradu
Krivična prijava protiv Aleksandra Palića- autora teksta *Kad se oslobodi Hazara Srbija će procvetati“* (postupak iniciran 2008)
6. Krivična prijava Ktp-1954/09, podneta Višem javnom tužilaštvu u Beogradu
Krivična prijava podneta protiv Dragana M. Filipovića, autora štampane publikacije pod nazivom *Anatomija globalističkog smrada*. (postupak iniciran 2009)
Predmeti u kojima su pravnosnažnim odlukama suda obustavljeni postupci:
 1. Predmet broj Ki- 727/01, pred Višim sudom u Beogradu
Protiv prof. Đoda Katića autora predgovora knjige *Protokoli skupova sionskih mudraca*, sa podnaslovom *Pakleni plan osvajanja sveta koji izvode judeo-masoni* i KIZ Centar.(iniciran postupak 2001 i odlukom suda suspendovan 2003)
 2. Predmet broj Ki- 783/01, pred Višim sudom u Beogradu,
Po zahtevu za sprovođenje istrage protiv: Milana Arnauta direktora IP Altera i Marinka Arsića Ivkova, zaposlenog u IP Altera (iniciran postupak 2001 i odlukom suda suspendovan 2003)

Član 4. tačka 2 i član 5. tačka 1:

-“Strane ugovornice se obavezuju da usvoje, gde je potrebno odgovarajuće mere kako bi u svim oblastima ekonomskog, društvenog, političkog i kulturnog života obezbedile punu i stvarnu jednakost pripadnika nacionalne manjine i pripadnika većine.”

-“Strane ugovornice se obavezuju da stvaraju potrebne uslove kako bi pripadnici nacionalnih manjina očuvali i razvijali svoju kulturu i sačuvali neophodne elemente svog identiteta, naime religiju, jezik, tradicije i kulturno nasleđe.” – tu se između ostalog mogu pomenuti i finansijski uslovi - da država za sada nije stvorila uslove koji bi omogućili pripadnicima nacionalnih manjina nesmetano očuvanje svog nasleđa, nedovoljno sredstava za razvijanje mehanizama i zaštitu verskog, kulturnog identiteta, jezika tradicije.

Smatramo da država za sada ne izdvaja dovoljno sredstava za finansiranje aktivnosti Jevrejske verske zajednice, koja ima specifičan i poseban status u okviru nacionalnih saveta jer pripada trima, od države priznatim tradicionalnim crkvama i verskim zajednicama u Srbiji. Sredstva za nacionalne savete izdvajaju se prema utvrđenom koeficijentu koji uzima u obzir i broj pripadnika određene nacionalne manjine, pa je tu Jevrejska zajednica Srbije u donekle neravnopravnom položaju, jer su obim i lepeza njenih aktivnosti daleko veći nego što bi se moglo pretpostaviti imajući u vidu broj njenih pripadnika.

Radi održavanja verskog i nacionalnog identiteta mora se po svaku cenu održavati kontinuitet rada jevrejskih institucija koje su postojale pre Drugog svetskog rata, a nakon rata se nisu ugasile nego su njihove nadležnosti prenete na SJO Srbije koji nastavlja da finansira i potpomaže njihov rad. Verska, kulturna, edukativna, memorijalna izdavačka, humanitarna, socijalna delatnost, zatim briga oko starih i bolesnih, održavanje sakralnih objekata i grobalja, rad Jevrejskog istorijskog muzeja, kao i još mnoge druge nezaobilazne delatnosti koje se odnose na ritualni aspekt odnosno svakodnevno ispunjavanje verskih propisa, nalažu znatna sredstva i ne mogu se podmiriti iz onih sa kojima raspolaže Jevrejska zajednica Srbije. Tim pre što je neophodno i odvajati sredstva za finansiranje rada Saveza jevrejskih opština Srbije kao i za rad 9 lokalnih jevrejskih opština. Smatramo da postoji i moralna obaveza države da u većoj meri pomogne zajednici koja je tokom Drugog svetskog rata pretrpela nenadoknadive gubitke od kojih se do danas nije oporavila, zajednici koja je ne svojom krivicom osiromašena jer su joj prvo nacističkom pljačkom, a potom posleratnom konfiskacijom imovine, oduzeta praktično sva sredstva koja bi joj osigurala nezavisnost i neometano negovanje i razvijanje svih mehanizama za očuvanje svog verskog i nacionalnog identiteta. Sredstva koja se iz državnog budžeta izdvajaju za rad nacionalnih saveta, u 2010 godini, za rad Jevrejske zajednice Srbije, iznosila su oko 6 miliona dinara na godišnjem nivou, a u 2011 godini redukovana su na oko 3, 800 000 dinara.

Savez jevrejskih opština s nestrpljenjem očekuje okončanje procesa restitucije oduzete imovine, procesa koji bi konačno osigurao finansijsku nezavisnost naše zajednice, porast autonomnih sredstava i mogućnost samostalnog finansiranja mnogobrojnih projekata koji su od ključne važnosti za održanje naše zajednice. Uspešna prezentacija rada Jevrejske zajednice Srbije (koja je direktno uslovljena njenom finansijskom nezavisnošću), i njenog učestvovanja u povećanju kvaliteta opšteg, multikulturalnog nivoa u našoj zemlji, istovremeno je i prezentacija države Srbije i njenog doprinosa kvalitetnom životu manjinskih grupa. Stoga SJO Srbije, u procesu povraćaja oduzete imovine, takođe očekuje značajnu podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Član 9. Tačka 4. Pristup medijima

“Strane ugovornice će u okviru svojih pravnih sistema usvojiti odgovarajuće mere kako bi pripadnicima nacionalnih manjina olakšale pristup medijima, u cilju povećavanja tolerancije i omogućavanja kulturnog pluralizma.”

Što se tiče medijskog prostora, naša zajednica je adekvatno pokrivena u Javnom medijskom servisu Srbije (RTS 1 i 2). Prilozi o verskim praznicima i kulturnim

dogadajima jevrejske zajednice su našli svoje mesto u vestima i drugim informativnim emisijama na RTS-u. Verski i kulturni život jevrejske zajednice nije više nepoznanica za širu zajednicu. Tu naročito ističemo *Sporazum o saradnji na proizvodnji i emitovanju verskog programa između Rdu Radio Televizije Srbije i Verskog programa Srbije* čiji potpisnik je i naša zajednica, zajedno sa SPC, RKC, Islamskom zajednicom, i drugim verskim zajednicama. Od maja 2006. godine emituju se svakodnevni i sedmični prilozima o jevrejskoj tradiciji i kulturi što je doprinelo tome da šire građanstvo Srbije stekne osnovna znanja o Jevrejima Srbije i njihovom doprinosu srpskoj kulturnoj baštini. Ovu saradnju sa RTS-om bi trebalo unaprediti proizvodnjom i emitovanjem jednočasovne dijaloške emisije *Vera u svetu – izazovi sadašnjice* što *Sporazum* podrazumeva ali se do danas to nije ostvarilo. Smatramo da bi takva dijaloška emisija u odgovarajućem terminu doprinela još boljem međuveriskom i međunacionalnom upoznavanju i otklanjanju predrasuda.

Smatramo da je delimično i naš propust što do sada nismo pokrenuli inicijativu, dali predloge ili ukazali na to koje segmente u okviru datog nam prava treba unaprediti, da bi se omogućila veća zastupljenost naše zajednice u medijima. Medijska zainteresovanost za našu zajednicu intenzivira se u kontekstu određenih političkih događaja u zemlji i u svetu koje je potrebno prokomentarisati, međutim kada se zajednica oglasi i obrati medijima, ukazujući npr. na antisemitske ispade ili govor mržnje ne samo prema jevrejskoj nego i nekoj drugoj nacionalnoj manjini, koji su problem celog društva, tada je odziv medija daleko ispod zadovoljavajućeg.

Član 12. Tačke 1. i 2.

Uključivanje relevantnih državnih institucija po svim pitanjima vezanim za razvijanje i negovanje jezika naše nacionalne manjine, je na veoma skromnom nivou. Stalni kursevi hebrejskog jezika koji se održavaju u lokalnim jevrejskim opštinama, finansiranje predavača, nabavka nastavnih učila, obuka nastavnika, i na kraju i prevodi knjiga sa hebrejskog ili npr. judeo espanjola (jezik sefardskih Jevreja), finansiraju se iz naših autonomnih prihoda ili apliciranjem za određene projekte, pri čemu su konkursi za takvu vrstu projekta retki, a njihov ishod neizvestan. U tom smislu je teško planirati određene aktivnosti, a autonomna sredstva Saveza ne mogu pokriti ni deo od nabrojanog, pa smo vrlo često prinuđeni da zamrzavamo ovu izuzetno značajnu obrazovnu aktivnost.

3. Прилог Националног савета мађарске националне мањине

У складу са чланом 15. Ратификоване конвенције који члан указује на обавезе чланице уговорнице да ће „Стране уговорнице створити услове потребне за делотворно учешће припадника националних мањина у културном, друштвеном и економском животу и јавним односима, посебно оним који се на њих односе“, указујемо на:

- тешкоће у вези са остваривањем права установа које су од посебног значаја за Национални савет мађарске националне мањине (нису усклађени општи акти од старене установе, односно оснивача),
- тешкоће око делимичног преузимања оснивачких права над установама образовања и васпитања и установа културе (од стране неких локалних самоуправа нису донети одговарајући акти на основу иницијативе националног савета),
- тешкоће око финансирања рада националног савета (локалне самоуправе - са неким изузецима – нису предвиделе у својим буџетима средства за финансирање рада националног савета) на основу одредаба Закона о националним саветима националних мањина.

4. Прилог Националног савета македонске националне мањине

Национални савет македонске националне мањине у Р. Србији у потпуности подржава предлоге и препоруке Комитета министара о примени Оквирне конвенције за заштиту националних мањина у Србији и сматра да приликом израде Трећег извештаја треба посебно обратити пажњу на следеће елементе:

-Доношењем Закона о националним саветима националних мањина, у Р. Србији је заокружен законски оквир заштите националних мањина. С обзиром да се ради о првом закону такве врсте, неопходна је његова допуна јер је практична примена овог закона показала низ неусаглашености и контрадикторности, које се морају у што краћем временском периоду исправити. То се између осталог видело и приликом избора националних савета, посебно код електорских избора.

-Када је у питању образовање на језицима националних мањина, још увек постоји разлика међу такозваним традиционалним националним заједницама и новонасталим. Док традиционалне националне заједнице имају комплетно образовање на језику своје мањине, нове националне заједнице попут македонске имају тешкоће да својим припадницима обезбеде могућност учења македонског језика. Од 2011. године усвајањем Програма и планова македонског језика од I до IV разреда основне школе са елементима националне културе, отворена је могућност да најмлађи припадници македонске заједнице у току школовања са 2 часа недељно уче матерњи језик. С обзиром да су програми објављени крајем октобра, припадници македонске заједнице и ове школске године могу да уче македонски језик само на курсу „Добродошли на македонски језик“ који од 2008 године организује Национални савет. Ради равноправнијег положаја националних савета било би неопходно да се језик националне мањине са елементима националне културе у основним школама из факултативних, пребаци у изборне предмете, односно да се ставе у исту групу са грађанским васпитањем и верском наставом. Поред тога, потребно је скратити процедуру израде уџбеника као и омогућити да се користе и уџбеници из земље порекла. Посебан проблем представља и признавање диплома било да се ради о дипломама добијеним у Р. Србији или у Р. Македонији.

-Када су у питању јавна гласила Р. Србије, понавља се проблем традиционалних и нових националних мањина. Док је покривеност традиционалних мањина веома добра, остале мањине у подређеном положају, поготово ако су, попут македонске мањине распоређени на целој територији Р. Србије. Иако је потписан Споразум о сарадњи на производњи и емитовању програма који се односи на националне мањине које живе у Србији са РТС још 2007. године. Када је у питању македонска национална мањина, осим повремених прилога у емисији „Грађанин“, на РТС нема емисије на македонском језику. За припаднике македонске мањине је од посебне важности да се македонски језик чује на програму РТС будући да емисије које постоје на РТ Војводина и ТВ Панчево немају довољно јак сигнал да могу да их прати гледаоци на територији целе Србије.

-Учешће припадника националних мањина у процесу одлучивања још увек је симболичан на свим нивоима одлучивања, а поготово када је у питању одлучивање на локалним нивоима. Наиме, сматрамо да представници локалних власти још увек не схватају националне савета као партнере у процесу одлучивању у питањима

везаним за положај националних мањина. Многи представници локалне власти и после готово две и по године од доношења Закона о националним саветима још увек не схватају значај и функцију националних савета, па сходно томе ни њихову улогу у одлучивању. Делотворно запошљавање, бар када су у питању припадници македонске националне мањине, још увек је симболично. Обезбеђивање места припадницима националних мањина у републичким законодавним органима (принцип „сигурне столице“ у Скупштини), био би јасан показатељ места и значаја националних мањина у друштвеном и политичком животу Р. Србије.

-Сматрамо да је новоусвојени начин финансирања рада националних савета на основу бодовања, довео у неповољнији положај нове националне мањине. Ради се о томе да нове националне мањине нису до сада биле у могућности да оснивају установе, а управо установе доносе значајан број бодова. Уместо да се новим мањинама омогући убрзан развој како би се сустигле традиционалне мањине, оваквим начином финансирања још више се продубљује јаз између традиционалних и нових мањина.

-Припадници македонске националне мањине који су рођени у Р. Македонији, имају и велике проблеме у вези прибављања потребних личних докумената. Сматрамо да одговарајуће службе локалних власти треба службеним путем да прибављају документа која се најчешће траже (изводе из матичних књига рођених), и чије обезбеђење је везано за остваривање многих личних права (издавање личних докумената, остваривање права на социјалну заштиту и др).

Очекујемо да ће активирањем Комисије за праћење примене Споразума о заштити српке националне мањине у Р. Македонији и македонске у Р. Србији, побољшати положај припадника македонске националне мањине у Р. Србији.

5. Прилог Националног савета румунске националне мањине

ODELJAK I

Član 1.

Zaštita nacionalnih manjina i prava i sloboda pripadnika tih nacionalnih manjina sastavni je deo zaštite ljudskih prava i kao takva spada u oblast međunarodne saradnje.

Član 2.

Odredbe ove konvencije primenjuju se u dobroj veri, u duhu razumevanja i tolerancije i u skladu sa načelima dobrosusedstva, prijateljskih odnosa i saradnje među državama.

Član 3.

1 Svaki pripadnik nacionalne manjine ima pravo da slobodno bira da se prema njemu ophode ili ne ophode kao takvom i neće doći u nepovoljan položaj zbog takvog opredeljenja ili vršenja prava vezanih za to opredeljenje.

2. Pripadnici nacionalnih manjina mogu da vrše ona prava i uživaju slobode koje proizilaze iz načela sadržanih u ovoj okvirnoj Konvenciji, pojedinačno ili u zajednici s drugima.

ODELJAK II

Član 4.

1. Ugovornice se obavezuju da zajamče pripadnicima nacionalnih manjina ravnopravnost pred zakonom i jednaku zakonsku zaštitu. U tom smislu zabranjena je bilo kakva diskriminacija na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

2. Ugovornice se obavezuju da usvoje, gde je to potrebno, odgovarajuće mere za unapređenje, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života, pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini. U tom pogledu će voditi računa o posebnim uslovima pripadnika nacionalnih manjina.

3. Mere usvojene shodno st. u 2 ne smatraju se aktom diskriminacije.

Član 5.

1. Ugovornice se obavezuju da unapređuju uslove potrebne za održavanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina i očuvanje neophodnih elemenata njihovog identiteta: vere, jezika, tradicije i kulturnog nasleđa.

2. Bez štete po mere preduzete u okviru svoje opšte integracione politike, ugovornice će se uzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmerene ka takvoj asimilaciji.

Paragraf 1 člana 5

Normativni okvir

Odbora za kulturu Nacionalnog saveta Rumunske nacionalne manjine je konstatovao da su Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina precizno definisana ovlašćenja Saveta u oblasti kulture.

Primena

Odlukom Skupštine AP Vojvodine i Nacionalnog saveta Rumunske nacionalne manjine, marta 2008. godine, osnovan je Zavoda za kulturu vojvođanskih Rumuna. Potpuno nova kulturna institucija koja se između ostalog bavi i naučno-istraživačkim radom. Sredstva za rad obezbeđna su u budžetu AP Vojvodine.

U poslednjih 5 godina uspeli smo da održimo kontinuitet svih značajnijih kulturnih manifestacija i tradicija. Proglasili smo dve kulturne manifestacije: Veliki festival folkloru rumuna iz Vojvodine i Pozorišni dani rumuna iz Vojvodine za manifestacije od pokrajinskog značaja. One se finansiraju iz pokrajinskog budžeta.

Stanje kulturnih objekata nije na zadovoljavajućem nivou. Poslednjih godina sređen je samo Dom kulture u mestu Kuštilj, opština Vršac. Na Domu kulture u Banatskom Novom Selu, grad Pančevo, radi se više od tri godine i nije još završen. Ovih dana počeli su radovi na adaptaciji Doma kulture u Torcu, opština Žitište. Postojanje tehničke opreme u domovima kulture je prava retkost, a zbog nerešenog načina finansiranja, ali i nedostatka kadrova, seoske biblioteke, sem retkih izuzetaka, gotovo da su prestale da rade.

Nedostatak finansijskih sredstava, kao i opremljenost domova kulture, dovele su do toga da se broj pozorišnih scena, poslednjih godina svela na 3-4. Pre 10 godina na Pozorišnim danima rumuna iz Vojvodine uzelo je učešće desetak predstava, dok je prošle godine bilo ukupno 3, a ove godine, kada je proslavljen jubilej od 40 godina, učestvovalo je 5 predstava.

Osetno su smanjena i sredstva za rad Profesionalne pozorišne scene na rumunskom jeziku, koja radi u okviru NP "Sterija" iz Vršca. Oseća se i potreba prijema u radni odnos još jednog glumca koji govori rumunski jezik. Potrebno je ukazati na činjenicu da se ova scena zadnjih godina redovno selektuje za republička takmičenja, a bila je nagrađena i na međunarodnom festivalu u Rumuniji.

Neki od problema u ostalim oblastima kulturno-umetničkog delovanja Rumuna su i:

- nedostatak izložbenih prostora za galerijske aktivnosti
- nedostatak pojedinih muzičkih instrumenata kod seoskih orkestara
- nedostatak kadrova: profesionalnih koreografa, reditelja
- sistemsko rešavanje sufinansiranja manifestacija.

Potrebna je i dorada Zakon o kulturi, a naročito u onom delu u kojima je potrebno predvideti prenos sredstava jedinicama lokalne samouprave, sa preciziranom namenom za potrebe nacionalnih manjina.

Izuzetno je značajno profunkcionisanje Budžetskog fonda za nacionalne manjine. Ove godine, preko projekata, od strane Ministarstva kulture i javnog informisanja Republike Srbije, sufinansirano je svega četiri projekta i to gotovo simboličnom sumom od 250.000,00 dinara.

Član 6.

- 1. Ugovornice treba da podstiču duh tolerancije i međukulturalnog dijaloga i preduzimaju efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja i razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njihovoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni ili verski identitet, posebno u oblasti obrazovanja, kulture i medija.*
- 2. Ugovornice se obavezuju da preduzmu odgovarajuće mere zaštite lica izloženih pretnjama ili diskriminaciji, neprijateljstvima ili nasilju zbog svog etničkog, kulturnog ili verskog identiteta.*

Paragraf 1 člana 6

Primena

U Rumunskim medijama postoje i prilozi o drugim nacionalnim manjinama. Nedeljnik LIBERTATEA redovno objavljuje prevode različitih mišljenja iz političkog, ekonomskog, kulturnog i obrazovnog života. Ponekad se objavljuju i reportaže o Srbima iz Rumunije, ali i prevodi literarnih dela drugih manjina. Na programima RTV Vojvodina praćenje aktivnosti i manifestacija drugih manjina u Vojvodini vezao je u prvom redu za najznačajnije kulturne i druge manifestacije onih manjina koje emituju program na svom jeziku i to u vidu vesti ili kratke informacije. Na isti način prate manifestacije i lokalni mediji koji emituju program na rumunskom jeziku.

Pohvalna je emisija „Zajedno“ ma RTV Vojvodine, gde svaka manjinska redakcija na svom jeziku priprema po jednu reportažu koja se titluje na srpskom jeziku.

Član 7.

Ugovornice će obezbediti poštovanje prava svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu mirnog okupljanja, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja i slobodu misli, savesti i veroispovesti.

Član 8.

Ugovornice se obavezuju da priznaju svakom pripadniku nacionalne manjine pravo da slobodno izražava svoja verska uverenja i da osniva verske institucije, organizacije i udruženja.

Primena

U Zakonu o crkvama i verskim zajednicama, Rumunska Pravoslavna Crkva nije svrstana u red tradicionalnih crkava. Iz tog razloga bilo je i problema sa uvođenjem veronauke u osnovnim školama. Za rešenje ovog problema obratili smo se čak i predsedniku Republike Srbije, ali do izmene Zakona nije došlo.

U AP Vojvodini, Rumunska Pravoslavna Crkve spada u red tradicionalnih crkava.

Postoji i problem izražavanja i osnivanja verskih institucija u Timočkoj krajini. Problem je potrebno rešavati direktnim razgovorima dveju sestrinskih crkava.

Član 9.

1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu izražavanja koje obuhvata slobodu uverenja i primanja i davanja informacija i ideja, na manjinskom jeziku, bez ometanja od strane vlasti i bez obzira na granice. Ugovornice će obezbediti, u okviru svojih pravnih sistema, da pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup sredstvima javnog informisanja bez diskriminacije.

2. St. 1 ne sprečava ugovornice da zatraže odobrenje, bez diskriminacije i na osnovu objektivnih kriterija za emitovanje radio i TV emisija ili otvaranja bioskopskih preduzeća.

3. Ugovornice neće ometati stvaranje i korišćenje štampanih sredstava javnog informisanja od strane pripadnika nacionalnih manjina. U zakonskim okvirima za zvučni radio i televizijske emisije, obezbediće koliko je god moguće, a uzimajući u obzir odredbe st.1, da pripadnici nacionalnih manjina dobijaju mogućnost stvaranja i korišćenja sopstvenih sredstava javnog informisanja.

4. U okviru svojih pravnih sistema, ugovornice će usvojiti adekvatne mere da se pripadnicima nacionalnih manjina olakša pristup sredstvima javnog informisanja i u cilju unapređenja tolerancije i omogućavanja kulturnog pluralizma.

Paragraf 1 člana 9

Primena

Pripadnici rumunske nacionalne manjine još nemaju pristup sredstvima informisanja u Timočkoj krajini.

Paragraf 2 člana 9

Primena

Program na rumunskom jeziku emituje se na javnom servisu - Radio televizija Vojvodine gde je došlo do povećanja programa (minutaže), bez adekvatnog kadrovskog i tehničkog osposobljavanja. Poslednjih 20 godina je u redakciji programa na rumunskom jeziku televizije primljen u radni odnos samo jedan pripravnik-novinar, a prosečna starost novinara je veća od 50 godina. U redakciji programa na rumunskom jeziku Radija Vojvodine primljeno je troje mladih novinara. Čujnost i gledanost programa na rumunskom jeziku je izuzetno loša, tako da program uopšte ne može da prati gotovo dve trećine rumunskog živilja u južnom Banatu.

Radio televizija Vojvodine ni dalje ne obavlja u potpunosti funkciju javnog servisa građana, jer ne pokriva celu teritoriju pokrajine signalom, a njene emisije sadržinski ne ispunjavaju potrebne kriterijume (nema u dovoljnoj meri dečijih, omladinskih, dramskih i drugih sadržaja na rumunskom jeziku).

Program na rumunskom jeziku se emituje i na TV Pančevu (25 minuta nedeljno sa reprizom), na TV Banatu (25 minuta nedeljno, sa sedištem u Vršcu), na TV Kovačici (svakodnevni program u trajanju od 25 minuta – vesti, sredom emisija u trajanju od dva sata, subotom emisija u trajanju od dva sata. Emisije koje se emituju sredom i subotom, repriziraju se četvrtkom i nedeljom).

Radio program na rumunskom u trajanju od 30 do 90 minuta nedeljno emituju:

- Radio Zrenjanin (90 minuta nedeljno)
- Radio Kovačica (svakodnevni program u trajanju od 60 minuta, a četvrtkom u trajanju od 4 sata)
- Radio Sečanj (60 minuta nedeljno)
- privatne radio stanice (Viktorija iz Vršca - 24 časova programa na rumunskom), Radio FAR iz Alibunara (4 časa dnevno) i Radio BUS iz Kovina (10 minuta nedeljno).

Prestale su sa emitovanjem programa na rumunskom jeziku Radio Fedra iz Zrenjanina, Radio Kovin, Radio Bela Crkva.

Iako je Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine u više navrata finasijski i tehnički pomagao novinarima zaposlenim u pomenutim lokalnim redakcijama, jer primaju simbolične naknade, najveći problem predstavlja regulisanje javnog servisa budući da *Zakon o Radiodifuziji* „ne prepoznaje“ instituciju nacionalnog saveta. Posledica toga je da nacionalni saveti nisu „prepoznati“ u Statutima javnih servisa Vojvodine i Srbije. Prava pripadnika nacionalnih manjina nisu regulisana ni u kasnijim izmenama i dopunama *Zakona*.

Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine predlaže dopunu Zakona o radiodifuziji koja će prepoznati instituciju nacionalnog saveta, jer je to od vitalnog interesa. Ujedno, potrebno je pronaći i sistemska rešenja za finansiranje lokalnih elektronskih medija. Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine u okviru svojih mogućnosti sufinansira

projekte lokalnih medija, ali je to nedovoljno za sadržinski kvalitetan program. Veliki je problem i tehnička opremljenost.

Potrebno je pripremiti i buduće mlade kadrove. U tom smislu, Odbor za informisanje pokrenuo je jedan projekat-radionicu za više od 10 mladih novinara, koji će slušati predavanja iskusnih novinara i koji će razvijati saradnju i imati zajedničku praksu sa novinarskim udruženjima iz Rumunije.

Paragraf 3 člana 9

Normativni okvir

Primena

Novine ili razne časopise i publikacije na rumunskom jeziku izdaju gotove sve jedinice lokalne samouprave (periodično jedan ili dva broja godišnje, prilikom raznih manifestacija ili seoske slave). Časopise izdaju i druge rumunske organizacije i institucije, kao što su: Festival rumunske muzike i folklor, Pozorišni dani Rumuna Vojvodine, Društvo za rumunski jezik, Društvo za etnografiju i folklor, Vikarijat rumunske pravoslavne crkve, itd.

U poslednjih 20 godina iz štampe je izašlo preko 100 naslova.

Izuzetnu pažnju zaslužuju izdanja Zavoda za kulturu Vojvođanskih Rumuna.

Iako su osnivačka prava nad Novinsko izdavačkim udruženjem „Libertatea“ preneti na Nacionalni savet Rumunske nacionalne manjine, Vlada AP Vojvodine i dalje sufinansira izlaženje nedeljnika, kao i dečjeg časopisa „Bucuria copiilor“, časopisa za omladinu „Tineretea“ (jednom mesečno) i časopisa za književnost, umetnost i kulturu „Lumina“. Problem izdavaštva u NIU „Libertatea“ još nije rešen i potrebno je pronaći hitno sistemsko rešenje.

Osnovi problem predstavlja rešavanje sistemskog finansiranja naročito publikacija jedinica lokalne samouprave, jer od Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine dobijaju sredstva u okviru mogućnosti nacionalnog saveta, što nije dovoljno.

Član 10.

- 1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na korišćenje, slobodno i bez ometanja, svog maternjeg jezika privatno i javno, usmeno ili pismeno.*
- 2. U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ukoliko ti pripadnici to zatraže, i kada taj zahtev odgovara stvarnoj potrebi, ugovornice će nastojati da obezbede, koliko je to moguće, uslove koji bi omogućili da se manjinski jezik koristi u odnosima između tih pripadnika i organa uprave.*
- 3. Ugovornice se obavezuju da zajamče pravo svakom pripadniku nacionalne manjine da bude odmah obavešten, na jeziku koji razume, o razlozima hapšenja i o prirodi i*

razložima optužbe protiv njega i da se brani na tom jeziku, ako je potrebno, uz besplatnu pomoć tumača.

Paragraf 2 člana 10

Normativni okvir

Odbor za službenu upotrebu jezika i pisma Nacionalnog saveta Rumunske nacionalne manjine je konstatovao da su ovlašćenja iz Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina veoma precizno sročena, kao i odredbe drugih zakona i Odluka Skupštine AP Vojvodine o bližem uređenju pojedinih pitanja službene upotrebe jezika i pisma nacionalnih manjina na teritoriji AP Vojvodine.

Primena

Rumunski jezik je u službenoj upotrebi u 9 opština ili gradova: Bela Crkva, Vršac, Plandište, Sečanj, Alibunar, Kovin, Kovačica, Žitište i Zenjanin, kao i u naseljenom mestu Banatsko Novo Selo u gradu Pančevu.

Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine konstatuje da pripadnici rumunske nacionalne manjine ne koriste u dovoljnoj meri svoj maternji jezik u opštenju sa državnim organima. Konstatacija se odnosi kako na organe jedinica lokalne samouprave, tako i na rešavanje upravnih i sudskih postupaka. Izdavanje dvojezičnih dokumenata je isto veoma retko.

U komunikaciji sa organima AP Vojvodine se rumunski jezik koristi u većoj meri, a naročito sa Pokrajinskim sekretarijatom za obrazovanje, upravu i nacionalne manjine.

Član 11.

- 1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da koristi svoje prezime i ime na manjinskom jeziku i pravo na njihovo zvanično priznavanje po modalitetima utvrđenim u njihovom pravnom sistemu.*
- 2. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da na mestima vidljivim za javnost izloži oznake, natpise i druge informacije privatnog karaktera pisane na njegovom maternjem jeziku.*
- 3. U oblastima tradicionalno naseljenim znatnim brojem ljudi koji pripadaju nacionalnoj manjini, ugovornice će nastojati, u okviru svojih pravnih sistema, uključujući, gde je to pogodno, ugovore s drugim državama, a uzimajući u obzir svoje posebne uslove, da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namenjenim*

javnosti budu ispisani na lokalnom jeziku kada postoji dovoljna tražnja za takvim oznakama.

Paragraf 3 člana 11

Primena

Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine je još 2003. godine utvrdio tradicionalne nazive naseljenih mesta sa rumunskim žvljem. Odluka je objavljena u “Službenom listu AP Vojvodine”, br:12/2003. Tom prilikom utvrđeni su tradicionalni nazivi za 38 naseljena mesta sa rumunskim žvljem.

Od ovog broja ispisana su svega 22 naseljena mesta.

Rezultati istraživanja primene službenoj upotrebi rumunskog jezika u mestima nastanjenim rumunskim žvljem u Vojvodini, pokazuje da se ispisivanje tradicionalnih naziva mesta na rumunskom jeziku ne poštuje u:

- u opštini Vršac nije ispisano na rumunskom naziv grada Vršac (Vârșeț) ni mesto Vlajkovac (Vlaicovăț)
- u opštini Alibunar nisu ispisani na rumunskom i nazivi mesta: Nikolinci (Nicolinți) i Vladimirovac (Petrovasâla)³³
- u opštini Kovin ne postoje na rumunskom nazivi naselja: Kovin (Covin), Deliblato (Deliblata) i Mramorak (Maramorac)
- u opštini Bela Crkva (Biserica Albă) nema istoimenog naziva za grad na rumunskom jeziku
- u opštini Sečanj (Seciani) nije ispisano na rumunskom jeziku naziv grada ni naziv jedinog naseljenog mesta Rumunima - Sutjeska (Sărcia)
- u opštini Plandište nije ispisano na rumunskom jeziku naseljeno mesto Margita (Mărghita)
- u opštini Pančevo (Panciova), ni sam grad, kao ni naseljena mesta Omoljica (Omolita), Dolovo (Doloave) Jabuka (Iabuca)
- U opštini Zrenjanin odredbe se poštuju u celosti.

Postoje problemi u opštini Pančevo sa naseljenim mestom Banatsko Novo Selo (Satu Nou), naime više puta se postavljena tabla škraba ili lomi.

U mestu Torak (Torac) naziv naseljenog mesta na rumunskom je ispisano samo na jednom ualzu u selu.

Obratili smo se svim jedinicama lokalne samouprave u kojima su gore navedena mesta. Odgovore smo dobili samo od skupština opština Žitište, Kovin i Kovačica. Oni su čak naveli da se obratimo JP Srbija putevi, jer oni nisu nadležni. Obratili smo se i njima, ali ni

³³ Naziv grada Alibunar je ispisano samo latinicom (isto se piše i na rumunskom jeziku), čime je ispoštovana službena upotreba rumunskog jezika, ali ne i srpskog, budući da ne postoji naziv ispisano ćirilicom pismom.

od njih nismo dobili nikakav odgovor. Trenutno spremamo dopis inspekcijskim službama AP Vojvodine i Pokrajinskom ombudsmanu.

Nazivi ulica nisu ispisani na rumunskom jeziku ni u jednom naseljenom mestu u opštinama u kojima je rumunski u službenoj upotrebi. U nekim mestima (Uzdin, Torak) postoje još stare dvojezične table iz osamdesetih godina.

Sem zgrada skupština opština, sudova i policije, redak je izuzetak da su na rumunskom jeziku ispisani nazivi ustanova ili institucija čiji je osnivač opština. U Beloj Crkvi, tek nakon zajedničke posete sa Pokrajinskim ombudsmanom (april 2010. godine) stavljen je natpis i na rumunskom jeziku na zgradi skupštine opštine.

Član 12.

- 1. Ugovornice će, gde je to potrebno, preduzeti mere u oblasti obrazovanja i istraživanja za negovanje kulture, istorije, jezika i vere svojih nacionalnih manjina i većine.*
- 2. S tim u vezi ugovornice će, između ostalog, obezbediti odgovarajuće mogućnosti za osposobljavanje nastavnika i pristup udžbenicima i olakšaće dodir između učenika i nastavnika raznih zajednica.*
- 3. Ugovornice se obavezuju da unapređuju jednake mogućnosti pristupa obrazovanju na svim stupnjevima za pripadnike nacionalnih manjina.*

Paragraf 1 člana 12

Normativni okvir

Odbor za obrazovanje Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine je konstatovao da su ovlašćenja iz Zakona o Nacionalnim savetima nacionalnih manjina veoma precizna, ali i da se neka rešenja ne poklapaju sa rešenjima iz Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.

Paragraf 2 člana 12

Primena

Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine je prvi dodelilo besplatne udžbenike za učenike prvog razreda osnovnih škola. Godinu dana kasnije našu ideju je preuzelo Ministarstvo prosvete.

Udžbenici na rumunskom jeziku kasne iz štampe, a mogu se koristiti samo udžbenici Zavoda za udžbenike Beograd – odeljenje u Novom Sadu. Razlog je mali tiraž, te druge izdavačke kuće neće da ih štampaju. Vemenski period od predavanja rukopisa pa do izlaska iz štampe udžbenika na rumunskom jeziku je jako dug (nekada i dve godine!) Iz tog razloga učenici koji pohađaju nastavu na rumunskom jeziku uče po reformisanim,

novim nastavnim planovima i programima iz starih udžbenika! Uz to, udžbenici na rumunskom jeziku su skuplji od udžbenika na srpskom jeziku.

Poslednjih 6 meseci nijedan udžbenik na rumunskom jeziku nije izašao iz štamparije, a kao razlog navode nedostatak novčanih sredstava.

Još veći problem postoji u srednjoj ekonomskoj školi "Dositej Obradović" u Alibunaru, gde gotovo ne postoji nijedan udžbenik iz stručnih predmeta koji je preveden na rumunski jezik.

Potrebno je što pre ažurirati prevođenje udžbenika na rumunskom jeziku za srednje škole, ali i dodatak iz nacionalne istorije za osnovne škole.

Deficitaran kadar koji predaju na rumunskom jeziku, u rumunskim osnovnim, srednjim i visokoškolskim ustanovama, stipendira Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine iz vlastitih sredstava. Međutim, iako je kadar poboljšán, problem i dalje postoji – deficit profesora iz stručnih predmeta. Iz ovog razloga je stalno otvoren konkurs za stipendiranje profesora matematike, hemije i fizike.

Član 13.

- 1. U okviru sistema obrazovanja ugovornice će priznati pravo pripadnika nacionalnih manjina na osnivanje i vođenje sopstvenih privatnih institucija za obrazovanje i osposobljavanje.*
- 2. Vršenje tog prava ne povlači nikakvu finansijsku obavezu za ugovornice.*

Član 14.

- 1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da uči svoj maternji jezik.*
- 2. U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ako ima dovoljno zahteva, ugovornice će nastojati da obezbede, koliko god je moguće i u okviru svojih obrazovnih sistema, da pripadnici tih manjina imaju odgovarajuće mogućnosti da imaju nastavu na maternjem jeziku ili dobijaju časove iz tih jezika.*
- 3. St. 2 ovog člana primeniće se bez štete po izučavanje zvaničnog jezika ili nastave na tom jeziku.*

Paragraf 2 člana 14

Primena

1. Nastava na rumunskom jeziku u osnovnim i srednjim školama se u Vojvodini izvodi u:

- u predškolskim ustanovama u 6 opština u 15 predškolskih ustanova
- u osnovnim školama u 9 opština u 13 osmogodišnjih osnovnih škola i u 14 četvorogodišnje škole
- u srednjim školama u 2 opštine u 2 škole.

Na nivou višeg i visokog obrazovanja deluju:

- Viša škola za obrazovanje vaspitača u Vršcu
- Učiteljski fakultet-Beograd (odeljenje u Vršcu)
- dva Odseka za rumunistiku pri Filozofskim fakultetima u Beogradu i Novom Sadu.

Školske 2011/2012 u osnovnim školama upisano je nešto manje od 1.000 učenika koji pohađaju nastavu na rumunskom jeziku, a školske 2006./2007. godine, u osnovnim školama u kojima se nastava izvodi na rumunskom jeziku, bilo je upisano 1.476 učenika, a u srednjim 200 učenika. Na žalost, zbog permanentnog smanjivanja broja pripadnika rumunske nacionalnosti, iz godine u godinu se smanjuje i broj učenika, što trenutno predstavlja jedan od najvećih problema rumunske zajednice. S druge strane, mnogi roditelji upisuju svoju decu (naročito onu iz mešovitih brakova) u odeljenja u kojim se nastava izvodi na srpskom jeziku, a velik je i broj porodica koje su se iselile u inostranstvo.

Za učenike koji su se deklarirali kao Rumuni, a pohađaju nastavu na srpskom jeziku, uveden je izborni predmet «maternji jezik sa elementima nacionalne kulture». Iako su svi nacionalni saveti nacionalnih manjina tražili od Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije da se ovaj predmet uvede kao obavezni, a ne kao izborni, ministarstvo do sada nije izašlo u susret njihovom zahtevu.

Pripremili smo i predložili program i nastavni plan za *Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture*, ali još nije izdat udžbenik.

Predložili smo Ministarstvu prosvete da Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture bude uveden u školama kao obavezni izborni predmet, ali je njegov status ostao isti – izborni predmet. S druge strane i u slučajevima kada se formira grupa za Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture, a ona je mala po broju učenika, Ministarstvo finansija ne daje finasijska sredstva za plaćanje nastavnog kadra, a ovo je veoma bitno za očuvanje nacionalnog identiteta rumunske zajednice.

Član 15.

Ugovornice će stvoriti neophodne uslove za efikasno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču.

Normativni okvir

1. Nacionalni savet Rumunske nacionalne manjine pozdravlja usvajanje Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Zakonom su na adekvatan način regulisani način izbora, ovlašćenja i finansiranje saveta. Nacionalni savet pozdravlja i usvajanje

uredbe o osnivanju Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine, čime se pravno zaokružuje kulturna autonomija nacionalnih manjina.

2. Usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije je veliki korak unapred na polju zaštite i nacionalnih manjina. Iako je zakonom predviđeno da se posebnim zakonom reguliše način ostvarivanja i zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina, to još nije urađeno.

3. Uprkos Ustavu Republike Srbije iz 2006. godine, izborni zakoni još nisu izmenjeni, te nisu stvoreni uslovi za efikasno i autentično političko predstavljanje nacionalnih manjina.

4. Zaključak Vlade Republike Srbije (maj 2006. godine) o merama za povećanje učešća pripadnika nacionalnih manjina u organima državne uprave, ostao je “golo pravo”, kao i zahtev ministra za ljudska i manjinska prava (2008. godine) da nacionalni saveti zajednički predlože jednog njegovog pomoćnika.

5. Ustavom i Zakonom o sudijama stvoreni su preduslovi o učešću predstavnika nacionalnih manjina u sudskoj vlasti. Ni primena ovog zakona nije dosledna.

6. Rad Saveta za međunacionalne odnose je i dalje na samom početku.

Primena

1. U zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina ovlašćenja su precizno navedena, ali se ne primenjuju dosledno u praksi. Postoji kolizija između odredaba Zakona o nacionalnim savetima i Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, inače donetih istog dana. Naime, u Zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, u članu 12. stav 1. tačka 2. Precizirano da u ustanovama obrazovanja od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, Savet predlaže članove školskog odbora ispred jedinice lokalne samouprave, a u članu 54. stav 5. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja predviđa se da Savet predlaže najmanje jednog člana školskog odbora. Iz ovog razloga bilo je problema u O.Š. „Koriolan Doban“ u Kuštilju (opština Vršac), O.Š. „Mihail Sadoveanu“ u Grebencu (opština Bela Crkva) i O.Š. „Bratstvo i jedinstvo“ Alibunar (opština Alibunar). Tek nakon intervencije Pokrajinskog omudsmana, rešeni su sporovi u osnovnim školama u Kuštilju i Grebencu, dok u Alibunaru nismo dobili ni povratnu informaciju na naš zahtev.

- U 11 drugih slučajeva ispoštovan je Zakon i Savet je dao mišljenje ili predložio kandidate.

- Kandidat Nacionalnog saveta Rumunske nacionalne manjine je na predlog svih drugih nacionalnih saveta izabran za člana Nacionalnog prosvetnog saveta.

- Što se tiče primene Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina na nivou AP Vojvodine, odnosno u radu pokrajinskih organa – poštuje se gotovo u celosti.

- Uredba o osnivanju Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine doneta je jula meseca 2009. godine, a Savet je svoju konstitutivnu sednicu održao oktobra 2009.

godine. Od tada do danas nije održana više nijedna sednica, što šalje veoma negativnu poruku u odnosu državnih organa prema nacionalnim savetima.

- Slična je situacija i sa Pokrajinskim savetom za nacionalne zajednice.

- Budžetski fond za nacionalne manjine predviđen još Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (2001. godine) a i Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina (član 119.) još nije profunkcionisao.

- Nacionalni savet obratio se zahtevom svim jedinicama lokalne samouprave u kojima je rumunski jezik u službenoj upotrebi (ukupno 9), da u svojim budžetima obezbede i sredstva za rad nacionalnih saveta (član 114.) Jedino je Skupština opštine Žitište predvidela sredstva u svom budžetu, dok je opština Kovačica odgovorila nemaju sredstava, ali će podžati naše aktivnosti u okviru svojih mogućnosti. Ostalih 7 opština nisu dostavila nikakav odgovor.

2. Pozdravljamo osnivanje jednog novog državnog organa koji se bavi zaštitom od svih vrsta diskriminacije. Očekujemo u što skorije vreme poboljšanje zakonske regulative iz ove oblasti, a naročito zaštita od svih oblika diskriminacije po nacionalnoj osnovi. Inače, Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, obratili su se više predstavnika rumunske nacionalne manjine, u vezi diskriminacije po nacionalnoj osnovi. Postupci su u toku.

3. Članovima 100. i 180. Ustava Republike Srbije stvara se pravni osnov za učešće pripadnika nacionalnih manjina u zakonodavnim telima na svim nivoima.

Jasno je formulisano da je reč o predstavnicima nacionalnih manjina a ne o predstavnicima građana izabranih na poslaničkim listama većinskih ili manjinskih stranaka. Obezbeđenje zastupljenosti podrazumeva garantovanje – osiguranje određenog broja poslaničkih mandata. Nakon donošenja Ustava 2006. godine, nije bilo izmena izbornih zakona. Poslednje izmene bile su 2005. godine, kada je samo ukinut cenzus od 5% za političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina, čime je samo obezbeđena mogućnost izbora, ali i mogućnost zloupotreba „predznaka nacionalna manjina“. Učešće političke stranke vlaške nacionalne manjine „NOPO“ na ovogodišnjim izborima to upravo dokazuje. Trenutnim izbornim zakonima, favorizovane su brojnije nacionalne manjine ili one koje žive na kompaktnijoj teritoriji: Mađari, Bošnjaci, Albanci, što su izbori januara 2007. godine i 2008. godine potvrdili. Prirodni izborni prag za manje brojne nacionalne manjine ostaje nedostižan. S druge strane, praksa je dokazala da predstavnici nacionalnih manjina koji su izabrani na listama većinskih političkih stranaka, ne brane interese svoje nacionalne manjine. Najbolji primer, ili pravi primer za udžbenike, je usvajanje amandamana na Zakon o učeničkom ili studentskom standardu. Amandmani poslaničke grupe manjina nisu dobili „zeleno svetlo“ Vlade, a imali su podršku nacionalnih saveta nacionalnih manjina, i protiv njih je istupao upravo poslanik pripadnik rumunske nacionalne manjine, a član vladajuće koalicije. Na sam dan glasanja, kada je postignut dogovor vladajuće većine da se amandmani prihvate, pomenuti poslanik ili nije bio obavešten o dogovoru vladajuće koalicije ili je u pitanju bilo nešto drugo, te je opet sa govornice istupao protiv amandmana, da bi samo par minuta kasnije ipak glasao za njih!

4. Uprkos činjenici što je Vlada Republike Srbije još od kraja 2006. godine, obećala da će u koordinaciji sa Službom za upravljanje kadrovima, preduzeti aktivnosti na planu implementacije svog Zaključka, do današnjeg dana ništa nije preduzeto. Trenutno u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu ne postoji čak ni jedan govornik rumunskog jezika.

-Ministar za ljudska i manjinska prava se krajem 2008. godine, obratio svim nacionalnim savetima da zajednički predlože jednog kandidata za njegovog pomoćnika u radu sa nacionalnim savetima, što su nacionalni saveti i uradili. Predlog svih nacionalnih saveta ostao je samo predlog i nikad nije implementiran.

5. Nakon izbora sudija, u više osnovnih, viših i apelacionog suda, na teritorijama gde je rumunski jezik u službenoj upotrebi, nije reizabran pripadnik rumunske nacionalne manjine. Tako da u Osnovnom sudu u Vršcu nije reizabran nijedan pripadnik rumunske nacionalne manjine, a u Zrenjaninu ni u Osnovnom ni u Višem, a ni u Tužilaštvu nema nijednog pripadnika rumunske nacionalne manjine. Slična je situacija i u Apelacionom sudu u Novom Sadu. Nacionalnom savetu Rumunske nacionalne manjine obratile su se dve neizabrane sudije tražeći podršku. Savet je na svojoj sednici održanoj marta 2010. godine, konstatovao da nisu dosledno primenjene ustavne i zakonske odredbe o odgovorajućoj zasatupljenosti pripadnika Rumunske nacionalne manjine (član 77. Ustava RS i član 46. Zakona o sudijama), kao ni Preporuke br. 235 i br.243 Savetodavnog Komiteta za Okvirnu Konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (Srbija – drugo mišljenje, usvojeno 19 marta 2009. godine). Dopis smo prosledili Ministarstvu pravde i Visokom savetu sudstva. Dobili smo samo odgovor od Minstra pravde da je predmet prosledila Visokom savetu sudstva. Ustavni sud je jednog sudiju kasnije vratio na sudijsku dužnost.

6. Saveti za međunacionalne odnose još uvek nisu zaživeli. Ne postoji jedinstvena praksa u njihovom izboru, delokrugu rada, itd. Sem opštine Vršac u kojoj je rumunski jezik u službenoj upotrebi, i koja je donela odluku o članu u Savet za međunacionalne odnose ispred rumunske nacionalne manjine, bez ijedne konsultacije sa Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine, a kamoli predloga, sve ostale opštine i gradovi ispoštovale su zakon.

Dalje aktinosti treba usmeriti:

- Dosledna primena Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina
- Implementacija Uredbe o Savetu Republike Srbije za nacionalne manjine
- Poboljšati republičko izborno zakonodavstvo i predvideti političko predstavljanje i malih nacionalnih manjina (slično Rumuniji ili Hrvatskoj, ili mogućnost mere afirmativne akcije – dvostrukog prava glasa – jedan za većinske stranke, a jedan za svoju nacionalnu manjinu).
- Promeniti izborni zakon Vojvodine i stvoriti uslove za političko predstavljanje pripadnika nacionalnih manjina, kao i izborne zakone jedinica lokalne samouprave.
- Primeniti u praksi sve uredbe i zaključke Vlade RS, da ne bi ostale samo na papiru
- Poboljšati Zakon o lokalnoj samoupravi i precizirati način izbora saveta za međunacionalne odnose, njihov delokrug rada i ingerencije.

Član 16.

Ugovornice će se uzdržati od mera koje menjaju odnos stanovništva u oblastima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina a imaju cilj ograničavanja prava i sloboda koje proizilaze iz načela sadržanih u ovoj okvirnoj Konvenciji.

Član 17.

- 1. Ugovornice se obavezuju da ne ometaju pravo pripadnika nacionalnih manjina da osnivaju i održavaju slobodne i miroljubive dodire preko granica sa licima koja zakonito borave u drugim državama, posebno onim s kojima imaju zajednički etnički, kulturni, jezički ili verski identitet ili zajedničko kulturno nasleđe.*
- 2. Ugovornice se obavezuju da ne krše pravo pripadnika nacionalnih manjina da učestvuju u radu nevladinih organizacija, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom planu.*

Član 18.

- 1. Ugovornice će nastojati da zaključe, gde je potrebno, dvostrane i višestrane sporazume s drugim državama, posebno susednim, radi obezbeđivanja zaštite pripadnika odnosnih nacionalnih manjina.*
- 2. Gde je to potrebno ugovornice će preduzeti mere za podsticaj prekogranične saradnje.*

Paragraf 1 člana 18

Primena

Međudržavni sporazum Srbije o zaštiti manjina sa Rumunijom, potpisan je i ratifikovan 2003. godine. Pozdravljamo činjenicu da je najzad, nakon 6 godina, Mešovita komisija formirana. Ipak, na prvom sastanku, predsednik Nacionalnog saveta nije učestvovao. Zapisnik sa sastanka Komisije održanog maja 2011. godine, usvojen je tek marta 2012. godine. Iako je nacionalni savet učestvovao u radu, u zapisniku se gotovo ni ne pominje. Oseća se potreba mnogo aktivnijeg učešća nacionalnog saveta, jer problemi kulturne autonomije rumunske nacionalne manjine nisu na adekvatan način tretirani.

P.S.

U radu na sastavljanju izveštaja učestvovali su svi predsednici Odbora (za obrazovanje, kulturu, informisanje, službenu upotrebu jezika i pisma i za lokalnu samoupravu), a o izveštaju se pozitivno izjasnio i Izvršni odbor Nacionalnog saveta Rumunske nacionalne manjine.

6. Прилог Националног савета хрватске националне мањине

ODJELJAK I.

Članak 1.

Zaštita nacionalnih manjina i prava i sloboda pripadnika tih nacionalnih manjina sastavni je deo zaštite ljudskih prava i kao takva spada u oblast međunarodne saradnje.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 2.

Odredbe ove konvencije primenjuju se u dobroj veri, u duhu razumevanja i tolerancije i u skladu sa načelima dobrosusedstva, prijateljskih odnosa i saradnje među državama.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 3.

1 Svaki pripadnik nacionalne manjine ima pravo da slobodno bira da se prema njemu ophode ili ne ophode kao takvom i neće doći u nepovoljan položaj zbog takvog opredeljenja ili vršenja prava vezanih za to opredeljenje.

2. Pripadnici nacionalnih manjina mogu da vrše ona prava i uživaju slobode koje proizilaze iz načela sadržanih u ovoj okvirnoj Konvenciji, pojedinačno ili u zajednici s drugima.

Paragraf 1 članka 3

Normativni okvir

Primjena

Paragraf 2 članka 3

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

ODJELJAK II.

Članak 4.

1. Ugovornice se obavezuju da zajamče pripadnicima nacionalnih manjina ravnopravnost pred zakonom i jednaku zakonsku zaštitu. U tom smislu zabranjena je bilo kakva diskriminacija na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

2. Ugovornice se obavezuju da usvoje, gde je to potrebno, odgovarajuće mere za unapređenje, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života, pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini. U tom pogledu će voditi računa o posebnim uslovima pripadnika nacionalnih manjina.

3. Mere usvojene shodno st.u 2 ne smatraju se aktom diskriminacije.

Paragraf 1 članka 4

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 2 članka 4

Normativni okvir

Primjena

Kultura predstavlja jedan od osnovnih temelja svake nacionalne zajednice. Državne institucije Republike Srbije (pokrajinska, republička i lokalna samouprava) nemaju jednaka mjerila prilikom raspodjele sredstava kada su u pitanju pripadnici hrvatske nacionalne zajednice i pripadnici ostalih manjinskih zajednica kao i većinskoga stanovništva.

- Ministarstvo za kulturu R. Srbije za svoje natječaje, osim zatraženog mišljenja o raspodjeli sredstava od strane HNV-a, nikada do sada to mišljenje nije usvojilo.
- Lokalna samouprava u Subotici je prilikom raspodjele sredstava za udruge zatražila naše mišljenje koje uopće nije usvojeno, što nas dovodi u podčinjen položaj u odnosu na druge nacionalne zajednice.
- Pokrajinska administracija poštuje naša mišljenja.
- Nejednakost između pripadnika hrvatske nacionalne zajednice i drugih manjinskih zajednica prilikom raspodjele sredstava više je nego očita, što se da vidjeti i u tabličnom prikazu.

Preporuke

Poštivanje mišljenja koja se od nas zatraže, a u obavezi smo ih dostaviti temeljem zakona.

Paragraf 3 članka 4

Članak 5.

1. Ugovornice se obavezuju da unapređuju uslove potrebne za održavanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina i očuvanje neophodnih elemenata njihovog identiteta: vere, jezika, tradicije i kulturnog nasleđa.

2. Bez štete po mere preduzete u okviru svoje opšte integracione politike, ugovornice će se uzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmerene ka takvoj asimilaciji.

Paragraf 1 članka 5

Normativni okvir

Primjena

U unaprjeđivanju uvjeta potrebnih za očuvanje kulture i kulturnoga naslijeđa, u posljednje vrijeme učinjeni su mali pomaci.

- Započeto je s obnovom kuće bana Josipa Jelačića,
- Rekonstruiran je župni stan i spomen soba biskupa Ivana Antunovića.

U unaprjeđivanju uvjeta potrebnih za očuvanje jezika pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, postoje značajni pomaci poput:

- hrvatski jezik je u službenoj uporabi u sljedećim mjestima:
- Grad Subotica – sva mjesta
- Grad Sombor – mjesta Bački Monoštor i Bački Brijeg
- Općina Apatin – mjesto Sonta
- Grad Srijemska Mitrovica – mjesto Stara Bingula
- Općina Šid – mjesto Sot i Batrovci

Preporuke

- Potrebno je u potpunosti izvršiti obnovu kuće bana Josipa Jelačića.
- Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata treba dobiti svoje prostorije.

Vlada Autonomne pokrajine Vojvodine, kao i do sada, treba osigurati sredstva za projekte kojima se pomaže ostvarivanje prava na službenu uporabu jezika, a odnose se na osiguravanje tiskanja materijala, oznaka naseljenih mjesta, institucija, javnih ustanova.

Paragraf 2 članka 5

Članak 6.

- 1. Ugovornice treba da podstiču duh tolerancije i međukulturalnog dijaloga i preduzimaju efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja i razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njihovoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni ili verski identitet, posebno u oblasti obrazovanja, kulture i medija.*
- 2. Ugovornice se obavezuju da preduzmu odgovarajuće mere zaštite lica izloženih pretnjama ili diskriminaciji, neprijateljstvima ili nasilju zbog svog etničkog, kulturnog ili verskog identiteta.*

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 1 članka 6

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 2 člana 6

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 7.

Ugovornice će obezbediti poštovanje prava svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu mirnog okupljanja, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja i slobodu misli, savesti i veroispovesti.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 8.

Ugovornice se obavezuju da priznaju svakom pripadniku nacionalne manjine pravo da slobodno izražava svoja verska uverenja i da osniva verske institucije, organizacije i udruženja.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 9.

1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu izražavanja koje obuhvata slobodu uverenja i primanja i davanja informacija i ideja, na manjinskom jeziku, bez ometanja od strane vlasti i bez obzira na granice. Ugovornice će obezbediti, u okviru svojih pravnih sistema, da pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup sredstvima javnog informisanja bez diskriminacije.

2. St. 1 ne sprečava ugovornice da zatraže odobrenje, bez diskriminacije i na osnovu objektivnih kriterija za emitovanje radio i TV emisija ili otvaranja bioskopskih preduzeća.

3. Ugovornice neće ometati stvaranje i korišćenje štampanih sredstava javnog informisanja od strane pripadnika nacionalnih manjina. U zakonskim okvirima za zvučni radio i televizijske emisije, obezbediće koliko je god moguće, a uzimajući u obzir odredbe st.1, da pripadnici nacionalnih manjina dobijaju mogućnost stvaranja i korišćenja sopstvenih sredstava javnog informisanja.

4. U okviru svojih pravnih sistema, ugovornice će usvojiti adekvatne mere da se pripadnicima nacionalnih manjina olakša pristup sredstvima javnog informisanja i u cilju unapređenja tolerancije i omogućavanja kulturnog pluralizma.

Normativni okvir

Primjena

Sloboda izražavanja

Sloboda mišljenja i izražavanja u Republici Srbiji zajamčena je Ustavom Republike Srbije, u članku 46. stavak 1. kojim se jamči sloboda mišljenja i izražavanja, kao i sloboda da se govorom, pisanjem, slikom ili na drugi način traže, primaju i šire obavijesti i ideje. U stavku 2. istoga članka Ustav propisuje da se sloboda izražavanja može ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih, čuvanja autoriteta i nepristranosti suda i zaštite javnoga zdravlja, morala demokratskoga društva i nacionalne sigurnosti Republike Srbije.

Članak 1. stavak 2. Zakona o javnom informiranju predviđa da pravo na javno informiranje obuhvaća naročito slobodu izražavanja misli, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i širenja ideja, informacija i mišljenja, slobodu tiskanja i distribuiranja novina i drugih javnih glasila, slobodu proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog programa, slobodu primanja ideja, informacija i mišljenja, kao i slobodu osnivanja pravnih osoba koje se bave javnim informiranjem.

Primanje i prenošenje informacija i ideja na jezicima manjina bez miješanja javnih tijela i bez obzira na granice

Sloboda medija zajamčena je člankom 50. Ustava Republike Srbije koji u stavku 1. predviđa da je svatko slobodan bez odobrenja, na način predviđen zakonom, osnivati novine i druga sredstva javnoga obavještanja, a u stavku 2. da se televizijske i radijske postaje osnivaju sukladno zakonu. Stavkom 3. tog članka Ustava zabranjena je cenzura. Nadležni sud može spriječiti širenje informacija i ideja putem sredstava javnog obavještanja samo ako je to u demokratskom društvu neophodno radi sprječavanja pozivanja na nasilno rušenje Ustavom utvrđenog poretka ili narušavanja teritorijalnog integriteta Republike Srbije, sprječavanje propagiranja rata ili poticanja na izravno nasilje ili radi sprječavanja zagovaranja rasne, nacionalne ili vjerske mržnje, kojim se potiče diskriminiranost, neprijateljstvo ili nasilje.

Zakon o javnom informiranju pod javnim glasilom u članku 11. podrazumijeva novine, radijske programe, televizijske programe, servise novinskih agencija, Internet i druga elektronička izdanja navedenih javnih glasila, kao i druga sredstva javnoga informiranja koja uz pomoć riječi, slike ili zvuka objavljuju ideje, informacije i mišljenja namijenjena javnom distribuiranju i neodređenom broju korisnika.

Ustav Republike Srbije u članku 79. predviđa da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na potpuno, pravodobno i nepristrano obavještanje na svom jeziku, uključujući i pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu obavijesti i ideja.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u članku 17. utvrđuje da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na potpuno i nepristrano obavještanje na svom jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu informacija i ideja putem tiska i drugih sredstava javnog obavještanja i da će država u programima

radija i televizije osigurati informativne, kulturne i obrazovne sadržaje na jeziku nacionalne manjine, odnosno da može osnivati i posebne radijske i televizijske postaje koje bi program emitirale na jezicima nacionalnih manjina.

Članak 5. stavak 1. Zakona o javnom informiranju predviđa da zbog ostvarivanja prava nacionalnih manjina i etničkih zajednica u informiranju na vlastitom jeziku i njegovanju vlastite kulture i identiteta, republika, autonomna pokrajina, odnosno lokalna samouprava osigurava dio sredstava ili drugih uvjeta za rad javnih glasila na jezicima nacionalnih manjina i etničkih zajednica.

Preporuke

Paragraf 2 članka 9

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 3 članka 9

Normativni okvir

Primjena

Stvaranje i korištenje sredstava informiranja

Sloboda medija zajamčena je člankom 50. Ustava Republike Srbije. Prema toj odredbi svatko je slobodan bez odobrenja i na način predviđen zakonom, osnivati novine i druga sredstva javnog obavještavanja.

Prema članku 14. Zakona o javnom informiranju, osnivač pravne osobe koja je osnivač javnog glasila može biti svaka domaća ili strana pravna ili fizička osoba, sukladno zakonu, ali osnivači javnog glasila ne mogu biti, ni izravno ni ne izravno, država i teritorijalna autonomija, kao ni ustanova, poduzeće i druga pravna osoba koja je u pretežitom dijelu u državnom vlasništvu ili koja se u cijelosti ili pretežitim dijelom financira iz javnih prihoda, osim ukoliko je to predviđeno posebnim zakonom kojim se uređuje područje radiodifuzije. To rješenje omogućava stvaranje tiskanih sredstava javnoga informiranja na jezicima nacionalnih manjina.

Republika, autonomna pokrajina, odnosno lokalna samouprava osigurava dio sredstva ili drugih uvjeta za rad javnih glasila na jezicima nacionalnih manjina radi ostvarivanja prava nacionalnih manjina u informiranju na vlastitom jeziku i njegovanju vlastite kulture i identiteta.

Informiranje na jezicima nacionalnih manjina putem tiskanih medija, neovisno o njihovu vlasničkom režimu, potpomognuto je od strane javne vlasti.

Najvažniji tiskani medij na hrvatskom jeziku jest informativno-politički tjednik „Hrvatska riječ“, koji u Subotici izlazi od 2003. godine. Isprva je osnivač lista bila Skupština AP Vojvodine, koja je osnivačka prava nad svim manjinskim medijima, pa tako i Hrvatskom riječi, 2004. godine prenijela na manjinska vijeća, pri čemu je zadržano financiranje iz pokrajinskog proračuna. U okviru Hrvatske riječi izlaze i mjesečni podlisci "Hrcko" za djecu, i "Kužiš" za mladež.

Nakon deset godina otkako su Hrvati priznati kako nacionalna zajednica u Republici Srbiji, i dalje je veoma uočljiva neravnopravnost u ostvarivanju nacionalnih prava u pogledu informiranja, u odnosu na druge, po brojnosti slične nacionalne zajednice u Vojvodini.

Kada se analizira stupanj informiranja na hrvatskom jeziku u Srbiji, tomu u prilog govore i sljedeći podatci.

Od ožujka 2010. godine, na drugome programu Radio televizije Vojvodine od ponedjeljka do subote emitira se desetominutni TV dnevnik na hrvatskom jeziku, od 17,45 sati.

Osim toga, na istom programu rezervirani su i termini za dvije polusatne emisije iz kulture ("Izravno" i "Svjetionik") nedjeljom od 16 do 17 sati, ali zbog neriješenih kadrovskih i statusnih pitanja, one nisu zaživjele u punom opsegu.

Od ožujka 2012. godine, na trećem programu Radio Novog Sada, koji emitira program na jezicima manjinskih zajednica, subotom od 21 sat emitira se polusatna tjedna emisija na hrvatskom jeziku, na frekvenciji od 100 Mhz i 101,7 Mhz. Emisija se može pratiti i putem Interneta. Uposlena je jedna osoba a usporedbe radi u svezi spomenutog, rumunjska, rusinska i slovačka redakcija imaju po 5 sati redovitoga programa, tj. dnevnog. Ako se računa i noćni program, to je po 6,25 sati programa. Broj uposlenika je oko 15 po redakciji. U rumunjskoj je 17, a u rusinskoj 12. Kako bi se napravila paralela, po popisu stanovništva iz 2002. godine u AP Vojvodini živi 56.637 Slovaka i oni čine 2,79% stanovništva pokrajine, 56.546 Hrvata i oni čine 2,78% stanovništva pokrajine, 30.419 Rumunja i oni čine 1,50% stanovništva pokrajine i 15.626 Rusina.

Na Radio Subotici od kraja 1998. godine postoji Uredništvo na hrvatskom jeziku, koje svakodnevno emitira program na hrvatskome jeziku. Program se od 2007. godine emitira u trajanju od tri sata. Do 2008. emitiran je na regionalnoj frekvenciji, kada je čujnost Radio Subotice smanjena dodjeljivanjem tek lokalne frekvencije. Program se emitira svaki dan od 18 do 21 sat na frekvenciji 104,4 Mhz. Uredništvo vijesti objavljuje i na internetskom portalu.

Privatizacija radijskih postaja čiji su osnivači lokalne samouprave, koja je trenutačno zaustavljena, dovest će u pitanje opstanak uredništva na hrvatskom jeziku.

U nastavku, od 2001. godine na RTV-u te na nekoliko regionalnih televizija u Vojvodini (Super TV, K23 i Yueco TV u Subotici, Televizija Spektar u Somboru i Srijemska TV u Šidu), s prekidima su emitirane različite polusatne tjedne ili dvotjedne emisije na hrvatskom jeziku ("Prizma", "TV divani", "Kronika", "TV Hrvatska riječ"), koje su producirale neovisne udruge iz Subotice ("Klub 21", "Z video", "Cro media"), a u novije vrijeme i NIU "Hrvatska riječ".

Na Radiju Bačka u Baču od 2005. jednom tjedno emitira se, isprva jednosatna, a od svibnja 2011. dvosatna emisija na hrvatskom jeziku "Zvuci bačke ravnice", koju pripremaju članovi HKUPD-a "Dukat" iz Vajske. Program se emitira četvrtkom od 18 do 20 sati na frekvenciji 99,1 MHz.

Na Radio Somboru od 2009. započelo je emitiranje tjedne jednosatne emisije „Glas Hrvata“ u vremenu od 17 do 18 sati, svake nedjelje na frekvenciji 97.5 MHz. Emisija se trenutačno emitira u trajanju od sat i pol, a očekuje se produljenje na dva sata, od 17 do 19 sati. Emisiju je isprva producirala NIU "Hrvatska riječ", a od 2009. producira ju HKD "Vladimir Nazor" iz Stanišića.

Kada je riječ o tiskanim izdanjima, postoji i tromjesečno glasilo za kulturu "Miroljub" koje izdaje HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora od 1998., potom HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta od 1999. izdaje godišnjak Gupčeva lipa, udruga Pučka kasina 1878. iz Subotice od 2003. izdaje mjesečnik "Glasnik Pučke kasine".

U Subotici od 1995. izlazi Časopis za književnost Klasje naših ravni, isprva u izdanju Matice Hrvatske Subotica, a od 2006. u sunakladništvu s NIU "Hrvatska riječ".

Na hrvatskome jeziku izlazi i katolički mjesečnik "Zvonik" od 1994. godine, te glasilo Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini "Glas ravnice" s prekidima od 1990. godine, koji od 2009. periodično ima podlistak Mladeži DSHV-a "Hrvatski majur".

Katolički kalendar Subotička Danica izlazi u Subotici s prekidima od 1883. godine (1883.-1914., 1919.-1941., 1946.-1947., 1971.-1972.), a od 1984. do danas neprekidno.

Dodajmo i da Radio televizija Srbije emitira serijal "Građanin", koji je posvećen životu nacionalnih manjina u Republici Srbiji. Emisije su kolažnoga tipa i snimaju se diljem Republike Srbije gdje žive pripadnici manjina. U realizaciji sudjeluju ekipe Informativnog programa i dopisništava RTS-a. Emisije su rađene na srpskom jeziku i manjinskim jezicima, s prijevodom na srpski. Emisija se emitira na drugome programu RTS-a subotom u ne uvijek stalnom terminu tijekom ranoga poslijepodneva.

Okvirna konvencija čije se strane potpisnice obvezuju štiti manjinske nacionalne zajednice, u području informiranja na hrvatskom jeziku poštuje se samo u zakonskim okvirima, ali je u praksi ipak nešto drukčije.

Preporuke

Paragraf 4 članka 9

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 10.

1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na korišćenje, slobodno i bez ometanja, svog maternjeg jezika privatno i javno, usmeno ili pismeno.

2. U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ukoliko ti pripadnici to zatraže, i kada taj zahtev odgovara stvarnoj potrebi, ugovornice će nastojati da obezbede, koliko je to moguće, uslove koji bi omogućili da se manjinski jezik koristi u odnosima između tih pripadnika i organa uprave.

3. Ugovornice se obavezuju da zajamče pravo svakom pripadniku nacionalne manjine da bude odmah obavješten, na jeziku koji razume, o razlozima hapšenja i o prirodi i razlozima optužbe protiv njega i da se brani na tom jeziku, ako je potrebno, uz besplatnu pomoć tumača.

Paragraf 1 članka 10

Normativni okvir

Primjena

1. U mjestima u kojima je hrvatski jezik u službenu uporabi, pripadnici manjine mogu svoj jezik koristiti usmeno.
2. Nemaju sva javna poduzeća i lokalne samouprave sve obrasce prevedene na hrvatski jezik.

Preporuke

Vlada Autonomne pokrajine Vojvodine ili proračun grada ili općine trebao bi osigurati sredstva za računalne prevoditeljske softvere ili angažirati honorarne prevoditelje koji bi prevodili obrasce, dokumente, priopćenja, osobito u gradovima i općinama u kojima je hrvatski jezik u službenoj uporabi.

Paragraf 2 članka 10

Normativni okvir

Primjena

1. Grad Subotica sve obrasce, upitnike i priopćenja izdaje i na hrvatskom jeziku.
2. U obrazovnim institucijama svi dokumenti pripadnika hrvatske manjine koji nastavu pohađaju na materinjem jeziku prevedeni su na hrvatski jezik.

Preporuke

1. Poštivati pravila koja uređuju područje primjene službene uporabe jezika i pomoći mjestima odnosno lokalnim samoupravama oko osiguravanja komunikacije na materinjem jeziku.
2. Barem jedanput godišnje anketirati lokalne samouprave o ispunjenosti uvjeta koji su obvezujući u procesu poštivanja odluke o službenoj uporabi hrvatskoga jezika.

Paragraf 3 članka 10

Normativni okvir

Primjena

1. Sudski sporovi, disciplinski postupci u školama, po zahtjevu stranaka vode se na hrvatskom jeziku.

Preporuke

Nastaviti s dosadašnjom praksom upoznavanja stranaka o mogućnosti vođenja sporova i postupaka na hrvatskom jeziku, tamo gdje je on u službenoj uporabi.

Članak 11.

- 1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da koristi svoje prezime i ime na manjinskom jeziku i pravo na njihovo zvanično priznavanje po modalitetima utvrđenim u njihovom pravnom sistemu.*
- 2. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da na mestima vidljivim za javnost izloži oznake, natpise i druge informacije privatnog karaktera pisane na njegovom maternjem jeziku.*
- 3. U oblastima tradicionalno naseljenim znatnim brojem ljudi koji pripadaju nacionalnoj manjini, ugovornice će nastojati, u okviru svojih pravnih sistema, uključujući, gde je to pogodno, ugovore s drugim državama, a uzimajući u obzir svoje posebne uslove, da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namenjenim javnosti budu ispisani na lokalnom jeziku kada postoji dovoljna tražnja za takvim oznakama.*

Paragraf 1 članka 11

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Paragraf 2 članka 11

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Paragraf 3 članka 11

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Članak 12.

- 1. Ugovornice će, gde je to potrebno, preduzeti mere u oblasti obrazovanja i istraživanja za negovanje kulture, istorije, jezika i vere svojih nacionalnih manjina i većine.*
- 2. S tim u vezi ugovornice će, između ostalog, obezbediti odgovarajuće mogućnosti za osposobljavanje nastavnika i pristup udžbenicima i olakšaće dodir između učenika i nastavnika raznih zajednica.*
- 3. Ugovornice se obavezuju da unapređuju jednake mogućnosti pristupa obrazovanju na svim stupnjevima za pripadnike nacionalnih manjina.*

Paragraf 1 članka 12

Normativni okvir

Primjena

Učenici osnovnih i srednjih škola na području općine Subotica već cijelo desetljeće imaju mogućnost pohađati nastavu na svojem materinskom, hrvatskom jeziku. Nastava se izvodi u pet osnovnih škola i dvije srednje škole. Osim kompletne nastave, učenici su u mogućnosti odabrati i izborni predmet *Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture* i u Sonti, Bačkom Monoštoru, Vajskoj, Plavni i Srijemskoj Mitrovici.

Preporuke

Paragraf 2 članka 12

Normativni okvir

Primjena

Iako nastava na hrvatskom traje već cijelo desetljeće, učenici još uvijek koriste udžbenike koji se uvoze iz Republike Hrvatske. Hrvatsko nacionalno vijeće pokušalo je po tom pitanju kontaktirati Nacionalno prosvjetno vijeće, ali odgovora na elektroničku poštu i telefonske pozive nije bilo.

Po pitanju osposobljavanja nastavnog kadra, Hrvatsko nacionalno vijeće je iniciralo otvaranje katedre za kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Ministru prosvjete i znanosti upućen je dopis, koji je dopis proslijedio fakultetu, a od fakulteta nije bilo odgovora.

Preporuke

Paragraf 3 članka 12

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 13.

- 1. U okviru sistema obrazovanja ugovornice će priznati pravo pripadnika nacionalnih manjina na osnivanje i vođenje sopstvenih privatnih institucija za obrazovanje i osposobljavanje.*
- 2. Vršenje tog prava ne povlači nikakvu finansijsku obavezu za ugovornice.*

Paragraf 1 članka 13

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 2 članka 13

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Članak 14.

1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da uči svoj maternji jezik.
2. U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ako ima dovoljno zahteva, ugovornice će nastojati da obezbede, koliko god je moguće i u okviru svojih obrazovnih sistema, da pripadnici tih manjina imaju odgovarajuće mogućnosti da imaju nastavu na maternjem jeziku ili dobijaju časove iz tih jezika.
3. St. 2 ovog člana primeniće se bez štete po izučavanje zvaničnog jezika ili nastave na tom jeziku.

Paragraf 1 članka 14

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Paragraf 2 članka 14

Normativni okvir
Primjena

Nastavu na hrvatskom jeziku u školskoj 2011./12. pohađa 308 učenika u osnovnim školama, 119 učenika u srednjim školama, izborni predmet *Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture* izučava 418 učenika na području cijele Vojvodine u osnovnim školama i 25 učenika u srednjim školama.

Preporuke

Uvesti izborni predmet *Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture* u škole u kojima se isti ne izučava, te nakon toga gdje se ukaže mogućnost, uvesti i kompletnu nastavu.

Paragraf 3 članka 14

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Članak 15.

Ugovornice će stvoriti neophodne uslove za efikasno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 16.

Ugovornice će se uzdržati od mera koje menjaju odnos stanovništva u oblastima naseljenim pripadnicima nacionanih manjina a imaju cilj ograničavanja prava i sloboda koje proizilaze iz načela sadržanih u ovoj okvirnoj Konvenciji.

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 17.

1. Ugovornice se obavezuju da ne ometaju pravo pripadnika nacionalnih manjina da osnivaju i održavaju slobodne i miroljubive dodire preko granica sa licima koja zakonito borave u drugim državama, posebno onim s kojima imaju zajednički etnički, kulturni, jezički ili verski identitet ili zajedničko kulturno nasleđe.

2. Ugovornice se obavezuju da ne krše pravo pripadnika nacionalnih manjina da učestvuju u radu nevladinih organizacija, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom planu.

Paragraf 1 članka 17

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Paragraf 2 članka 17

Normativni okvir

Primjena

Preporuke

Članak 18.

1. Ugovornice će nastojati da zakluče, gde je potrebno, dvostrane i višestrane sporazume s drugim državama, posebno susednim, radi obezbeđivanja zaštite pripadnika odnosnih nacionalnih manjina.

2. Gde je to potrebno ugovornice će preduzeti mere za podsticaj prekogranične saradnje.

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Paragraf 1 članka 18

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

Paragraf 2 članka 18

Članak 19.

Ugovornice se obavezuju da poštuju i da sprovode načela sadržana u ovoj okvirnoj Konvenciji i da, gde je potrebno, unesu samo ona ograničenja, restrikcije ili ukidanja koji su određeni međunarodnim pravnim instrumentima, posebno Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, u meri u kojoj su od značaja za prava i slobode koji proizilaze iz pomenutih načela.

Normativni okvir
Primjena
Preporuke

7. Прилог Националног савета чешке националне мањине

Češka manjina u Republici Srbiji spada u zajednice sa manjim brojem pripadnika (2.211, po popisu iz 2002 godine). Organizovani kroz više udruženja sa ciljem očuvanja identiteta i negovanje tradicije i kulture, Česi su istrajali kroz dug period kriza i neminovne asimilacije, kao lojalni građani, živeći u harmoniji sa većinskim narodom kao i drugim nacionalnim manjinama u svom okruženju.

Stavovi češke zajednice o stanju poštovanja manjinskih prava izraženi su i u predhodnim periodičnim izveštajima, i uglavnom su bili pozitivni. Od početka primene Okvirne konvencije, postignuti su značajni rezultati na polju zaštite i poboljšanja statusa nacionalnih manjina, a za češku manjinu najznačajniji pomak jeste donošenje Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Zakon je omogućio da i manjine sa manjim brojem pripadnika osnuju svoje Nacionalne savete, i to pravo su iskoristili pripadnici češke manjine prijavljujući se u poseban birački spisak i učestvujući na izborima.

Nacionalni savet češke nacionalne manjine osnovan je 4. jula 2010. godine.

Osnivanju Saveta predhodio je niz priprema u toku 2009 i 2010 godine, uključujući i kampanju upisa birača u posebne biračke spiskove, formiranje jedinstvene izborne liste, podrške birača istoj, predaji i proglašenju, i konačno učešće na izborima za Nacionalne savete.

Lista „Česi zajedno“ jedina je na tim izborima prošla sa 100% uspeha, budući da su svi ostali Saveti imali dve ili više lista.

Rad Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine od dana konstituisanja bio je usmeren na rad odbora u oblastima obrazovanja, kulture, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma, u kojima Savet ima zakonske ingerencije, donošenje odgovarajućih akata u skladu sa Zakonom o Nacionalnim savetima nacionalnih manjina – poslovnika i pravilnika Saveta, Izvršnog odbora i resornih odbora i njihovih planova rada.

Određene aktivnosti u toku 2010. godine su sprovedene na obezbeđivanju prostora za rad, i njegovom opremanju. Već tada je ostvarena saradnja sa lokalnom samoupravom koja je Savetu dodelila prostorije, i Nacionalni savet češke nacionalne manjine je jedini koji ima sedište u samoj zgradi lokalne samouprave. Takođe, doprinos opštinskih organa uprave je i pokriće troškova grejanja i električne energije, što je značajna ušteda u skromnom budžetu Saveta. U periodu od osnivanja do danas saradnju sa lokalnom samoupravom Bela Crkva gde je sedište Saveta ocenjujemo kao veoma dobru.

Rad Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine čini sinteza rada njegovih resornih odbora u oblastima obrazovanja, kulture, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma, u kojima Savet ima zakonske ingerencije. Planovi rada resornih odbora predstavljaju smernice na osnovu kojih svaki od tih odbora izrađuje svoje godišnje planove sa dinamikom aktivnosti i finansijskom konstrukcijom. Dinamika aktivnosti resornih odbora podložna je zakonski utvrđenim rokovima prilikom apliciranja ili obraćanja institucijama iz resora kojim rukovode.

Tokovi realizacije i postignuti rezultati rada po resorima deo su redovnih izveštaja Savetu, na osnovu kojih se procenjuje ukupan učinak rada Saveta, daju smernice za dalji rad i donose odgovarajuće odluke Saveta vezane za pojedine odbore, njihove programe i njihov finansijski plan.

Nacionalni savet češke nacionalne manjine je svoje aktivnosti započeo ostvarivanjem predhodno usvojenih planova rada saveta i resornih odbora, kao i kalendara

manifestacija, a na osnovu usvojene Strategije rada Saveta za Prvi mandatni period 2010-2014 godine. U odnosu na 2010-u godinu, u kojoj je Savet formiran, i u kojoj su donošena i usklađivana neophodna akta, dalji period mandata Saveta i njegovih tela bio je sadržajni u smislu organizacije rada i upoznavanja sa načinom funkcionisanja Nacionalnih saveta, saradnje sa Ministarstvima, Sekretarijatima i lokalnom samoupravom, kao i izveštavanja nadležnim institucijama.

Nacionalni savet češke nacionalne manjine susreo se sa problemom smanjenih davanja od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu, kao i od strane Pokrajinskog Sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, što je donekle izmenilo zacrtane planove aktivnosti, ali se od istih nije odustalo.

Stav Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine od osnivanja jeste da postojanje Saveta ne može biti samo sebi svrha, već da on mora doprinositi poboljšanju rada organizacija koje promovišu češku kulturu i tradiciju, povećanju nivoa kvaliteta postojećih i iniciranju i podršci novih manifestacija koje će svojom masovnošću, kreativnošću i originalnošću približiti češku nacionalnu manjinu svim građanima Republike Srbije. U isto vreme, to treba da da podstrek pripadnicima češke zajednice da u njima učestvuju i jačaju svest o svom identitetu.

Svestan važnosti u ulozi očuvanja identiteta jedne nacionalne manjine, Nacionalni savet češke nacionalne manjine je krenuo u ostvarivanje planova rada uključujući maksimalno rad svojih članova, kao i rad više udruženja i pojedinaca. Rezultat tog rada jesu nadmašeni planirani zadaci, ostvarenje novih manifestacija, bolje informisanje, jačanje kapaciteta čeških udruženja i ostvarenje ponovnog obrazovanja na češkom jeziku u redovnoj osnovnoškolskoj nastavi, što Savet smatra svojim najvećim uspehom. Planirajući uvođenje nastave na češkom jeziku i u drugim školama, i obezbeđenje kontinuiranog učenja češkog jezika u narednim godinama, Nacionalni savet je finansirao izradu nastavnih planova za sve razrede osnovnog obrazovanja. Na ovom planu, od početnih koraka pa do realizacije nastave, imali smo veoma dobru saradnju sa pokrajinskim organima u čijoj je nadležnosti obrazovanje.

Takođe, zahvaljujućima sredstvima koja ima na raspolaganju, Savet je podržao učenje češkog jezika u visokoškolskim ustanovama, te je u 2011 godini, poštujući zakonske procedure iz te oblasti, putem Konkursa stipendirao dva studenta češkog jezika u cilju stvaranja kadrova od kojih očekuje da svojim znanjem i zalaganjem zastupaju interese češke manjinske zajednice i rade na njenoj promociji. U 2012 godini stipendira se četiri polaznika muzičkih škola.

Rad Saveta obeležen je i aktivnostima predviđenim Zakonom o Nacionalnim savetima nacionalnih manjina koji se odnose na preuzimanje osnivačkih prava i osnivanje institucija. Uz odobrenje lokalne samouprave i čeških udruženja preuzeta su osnivačka prava i izvršeno ulaganje značajnih sredstava u revitalizaciju Etno Muzeja u Češkom Selu i Češke biblioteke u Beloj Crkvi, kapitalnih investicija za koje je sredstva dala i Vlada Češke Republike.

U skladu sa finansijskim mogućnostima, obeleženi su značajniji datumi, a najveći uspeh u manifestacijama od republičkog značaja jeste učešće u Noći Muzeja 2011. godine, sa zapaženim uspehom. Osim ove značajne manifestacije, Odbor za kulturu je kao resorni odbor sa najvećom lepezom zadataka ostvario sve planirane aktivnosti, i inicirao nove.

Na polju informisanja češke manjine učinjeni su značajni pomaci. Češka manjina u Republici Srbiji dobila je svoje dugo očekivano štampano glasilo pod nazivom „Beseda Češka“, dvojezične novine sa kvalitetnim izborom tekstova o aktuelnim događajima vezanim za češku manjinu i rad Saveta. Postavljena je WEB stranica Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine www.savetceha.rs na kojoj se mogu naći informacije o aktivnostima Saveta i događanjima od značaja za češku manjinu, važniji dokumenti kao i linkovi do drugih sadržaja, koji su tako postali lako dostupni. Sajt predstavlja značajno sredstvo informisanja kroz moderne tehnologije. Redovno se emituju radio emisije na lokalnom radiju, a od decembra 2011 godine je krenuo i serijal mesečnih polučasovnih TV emisija na regionalnoj Televiziji Banat, koja je u celini finansirana sredstvima Nacionalnog saveta. Veoma dobru saradnju Nacionalni savet je ostvario sa više štampanih glasila.

Redovno informisanje putem elektronskih medija (radio) nije moguće, iako je Zakon o nacionalnim savetima predvideo mogućnost osnivanja sopstvenih medija, jer se takva mogućnost kosi sa odredbama Zakona o radiodifuziji, i taj problem je više puta istican na skupovima medijskih stručnjaka. Konkretno, za češku nacionalnu manjinu, zbog određene koncentracije na prostoru opštine Bela Crkva, mogućnost osnivanja i vođenja svog medija imala bi izuzetan značaj.

U više navrata, od Nacionalnog saveta traženo je mišljenje pri dodeli sredstava po konkursima, kao i pri davanju imena novim ulicama u Beloj Crkvi gde je češki jezik po stečenom pravu u službenoj upotrebi, iako broj pripadnika procentualno ne prelazi zakonski cenzus.

Po pozivu Nadležnih institucija iz oblasti ljudskih i manjinskih prava i drugih institucija od važnosti za Nacionalni savet, predstavnici Saveta prisustvovali su nizu radnih i svečanih sastanaka i ostvarili značajne kontakte sa njima. Takođe, u prostorijama Saveta u više navrata u radne posete dolazili su predstavnici pokrajinskih i republičkih organa, kao i drugih institucija.

U dosadašnjem toku svog prvog mandata Savet je uspeo u svojoj nameri da se predstavi javnosti kao sposobna, kadrovski jaka i stabilna organizacija koja ima kapacitet da ostvari postavljene ciljeve u svim oblastima u kojima ima zakonske nadležnosti, i kao takva je prihvaćena od strane češke manjine u Republici Srbiji.

Na osnovu Zakona o nacionalnim savetima, Nacionalni savet češke nacionalne manjine proglasio je:

- ustanove od posebnog značaja za češku nacionalnu manjinu
- praznike češke nacionalne manjine u Republici Srbiji
- obeležja Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine: zastavu i grb

Smatramo da period od predhodnog Izveštaja do danas predstavlja značajan pomak na polju poštovanja i unapređenja prava nacionalnih manjina, i posebno ističemo povećanje mogućnosti za učenje maternjeg jezika i povećanje učešća u procesu odlučivanja, što je kao pozitivno istaknuto u zaključcima Rezolucije o primeni Okvirne konvencije iz 2011 godine.

Takođe slažemo se sa primedbama vezanim za izborni status nastavnih predmeta, i potrebu pojašnjenja pravnog okvira za učešće nacionalnih manjina putem saveta za međuetničke odnose na opštinskom nivou.

Smatramo da su preporuke date u Rezoluciji i dalje aktuelne i ističemo posebno preporuku za konsolidovanje zakonskog okvira u pogledu manjinskih medija sa uslovima da mogu da ih osnivaju i koriste.

Stavljamo primedbu na rad Republičkog saveta za nacionalne manjine koji se nije sastajao od početka svog mandata, iako su takvi zahtevi upućivani od strane više Nacionalnih saveta.

U celini gledano, period između dva Izveštaja, imajući u vidu dosadašnje angažovanje Republike Srbije na zaštiti nacionalnih manjina i generalno teške uslove u kojim se zemlja nalazi, smatramo pozitivnim.